John Carter Brown
Library
Brown University

S.TRINITAS unus DEUS M.n.
S. semper Virgo MARIA O.p.n.
S.Joseph Nutritie JESU O.p.n.
B.H.C. Moch. Hier. Strübel ſc.

CHILIDÚǴU

PARS TERTIA.

CATECHISMUS

IN

PROSA & VERSU.

TOMUS II.

JOHN CARTER BROWN

Monaſterii Weſtphaliæ Typis Aſchendorfianis.

1777.

N B.

Si forte Benevolus Lector, ea quæ hic habentur, alibi vel in Mſs., vel in libris impreſſis invenerit; ſciat me non ſua illius, ſed illum mea ſumpſiſſe. V. N. 299. & P. 5. ſub finem.

CAPUT I.

PRECES. REZAN.

Per ſignum Crucis.

575. Santa Cruz ta ni gnel meu, inchin ta in pu caine meu, montulmoin inchin ta in ſenor DIOS, Chao, Votm cai, Eſpiritu ſanto cai ta ni uûi meu. Amen.

Pater noſter.

576. Inchin ta in chao huenu mo ta mlelu ùſchigepe ta mi uûi; eimi ta mi Reyno inchin mo cupape; chumgechi ta mi piel vemgequei Huenu mapu meu, vemgechi cai vemgepe ta Tue mapu meu: Chai elumoin ta in vill antù coſque; perdonanmamoin ta in puhuerilcan, chumgechi inchin perdonaquebiin ta in pu huerilleteu; lelmoquilin ta in huerilcanoam; huera meu montulmoin. Amen.

Ave Maria.

577 ùſchieimi MARIA, DIOS ni gracia meu opuleimi, ſenor DIOS eimi egu ta mlei, pu domu meu iod cúmeimi, ta mi pue meu geuyeluchi JESUS cad cùmei cai. A ſanta MARIA DIOS ta ni Nuque, inchin ta in huerilcavoe chegen ùſchindugunmamoin ta DIOS veula, ape lalin cai. Amen.

Credo.

578. Mupiltun ta DIOS, Chao meu vill pepilvoe, huenu vemvoe, Tue vemvoe cai. Ta in Apo ſeñor JESU Chriſto meu cai, Vei ta ni mtn votm; Eſpiritu ſanto meu chegeluyelu; Virgen ſanta MARIA meu geuyelu; Poncio Pilato ta ni dugu meu cùtantulgeuyelu, Cruz meu clavos tùculgeuyelu, lauyelu, rgalgeuyelu cai; minu Tue meu naûuyelu, cùlan antú meu laluchi pu che meu mogetuuyelu, prauyelu Huenu meu; villpepilvoe DIOS Chao ta ni man meu anúlelu; vei meu ramtupaialu mogeluchi che, laluchi che cai. Eſpiritu ſanto meu mupiltun; ſanta Igleſia Catholica; pu ſanto ta ni comunion; pu huerilcan ta ni entugequen; mogetual ta ni anca; moll ta in mogeal cai. Amen.

Decalogus.

579. DIOS ni toquielchi dgu marii: Cùla uneleluchi dugu quidu DIOS ta ni raquigeam; relûe huelumai vill pu che ta ni cúmeleam. Une dugu pii: vill dgu meu iod aiúabimi ta DIOS. Epu dugu pii: jurapralaiaimi. Cùla dugu pii: Domingo antù meu, Fieſta meu cai urcutuaimi ta mi ùſchiabium ta Dios. Meli dugu pii: Raquiabimi ta mi Chao, ta mi Nuque cai. Quechu dugu pii: lagmchelaiaimi. Cayu dugu pii: nualaiaimi.

laiaimi. Relûe dugu pii: huenelaiaimi. Pura dugu pii: coilla dgu pilelpralaiaimi. Ailla dugu pii; ca che ni pinom cùlmeienmalaiabimi. Mari dugu pii: ca che ni cullin cúlmeienmalaiabimi. Vachi mari dugu epu dugu meu tauleign: vill dgu meu iod aiùabimi ta Dios, aiùabimi cai vill puche, chumgechi quidu aiùuqueimi. 656. 603.

Quinque Præcepta Eccleſiæ.

580. Ta in nuque ſanta Igleſia ta ni toquielchi dgu quechui. Une dugu pii: llitugen meu allcùaimi ta Miſſa Domingo antù Fieſta meu cai; huechun pouai ta mi allcúbiel. Epu dugu pii: Tipantu meu quinechi confeſſaiaimi; ape lalmi confeſſatuaimi; cupa comulgalmi cai. Cùla dugu pii: quinechi tipantu meu comulgaiaimi. Meli dugu pii: ſanta Igleſia ta ni toquielchi ayunam antù ayunaiaimi. Quechu dugu pii: Diezmos, primitias cai eluculliaimi.

Septem Sacramenta.

581. Ta in nuque ſanta Igleſia ta ni Sacramento relûei. Unelelu Bautiſmo. Epulelu Confirmacion. Cùlalelu Penitencia. Melilelu Comunion. Quechulelu Extrema uncion. Cayulelu Orden Sacerdotal. Relûelelu Matrimonio.

Actus Contritionis.

582. Ta in Apo ſeñor JESU Chriſto,

mupin Dios, mupin Che cai, ta in Vemvoe, Montulvoe cai! villchi dgu meu iod aiùeimi ta mi venten cúmegen meu: vei ni vla Dios ema, Chao ema, Montulvoe ema, inche aldún cutanduamn vill ta ni piuque meu ta ni pu huerilcan ni vla: huerilcahuelaian, huerilcahuelaian! perdonaen ta Dios, perdonaen ſenor JESU Chriſto, eluaen ta mi gracia ta ni huerilcatunoam. Amen. 662.

Salve Regina.

583. úſchieimi Reyna cutanievoechi Nuque; inchin ta in mogen, ta in cochugen, ta in úgelgen cai úſchitueimi. Inchin Eva ta ni pu pnen ta in giuntugeel mtmeimi; Eimi meu pratulihuein eyutun meu gùmanquechi vachi gùm geluchi lof meu. Ta in ùſchindugunmaeteu mai, mi cutanievoechi ge inche meu unolpage; pelelmoin cai JESUS bendito mi pue meu geuyelu, deuma rupale tva ta in numqueiauqueel Burenievoe ema, Cutanievoe ema, quimhuentunoluchi ullcha ema, Dios ta ni ſanta Nuque Dios ta dugunmamoinca. Amen. 666.

Interrogatiunculæ.

584. 1 gei cam ta Dios? mai Padre. Quine Dios gei villpepilvoe, vill quimlu, vill mapu mo mlelu cai.

2. Inei cam ta Dios? Huenu mapu, Tue mapu, vill caque dgu Vemvoe, Eltuquelu Toquiquelu cai; Dios pigei.

3.

3. Antù, cùyen, huagln, armco, talca, pillan Dios cam ve? mu P.e. vill vachi dgu Dios gelai, huelu Dios ni elel, Dios ni vemel ta ni cúmeleam vill pu Che.

4. Mivui cam ta Dios? Quine Dios mtn.

5. Mivui Perſona? cúla Perſona. Unelelu Perſona Dios Chao pigei; epulelu Dios votm; cùlalelu Dios Eſpiritu ſanto pigelu: moll quine Perſona ca Perſona gei, huelu ca Dios no: Quine Dios mtn.

6. Veichi cùla Perſona meu chuchi Perſona Chegepauyei inchin ni vla? Epulelu Perſona Dios votm Virgen MARIA ni pue meu chegetui.

7. Inei pigei veichi Dios votm deuma ta ni chegeuyeum? Senor JEſu Chriſto.

8. Santa Maria chem ni vla cam Virgen pigei? San Joſeph ta ni pinom mo rume, peancagelai: Virgen ſanta Maria Eſpiritu ſanto ni gracia mo conibui.

9. Lai cam Senor JESU Chriſto quine cruz meu inchin ni vla? mai P.e. ta ni ancaem lai ſenor JEſu Chriſto; ta ni pllú, ta ni Diosgen cai pepi lalai.

10. Chem ni vla cam lai ſenor JEſu Chriſto? inchin ta in perdonageam ta in pu huerilcan; ta in pounoam cai ktal mapu meu.

11. Mogetui cam ta ſenor JEſu Chriſto? mai P.e. cùlan antú meu mogetui ſenor Jeſu Chriſto; veimo pratui Huenu mapu meu,

avle vachi mapu ramtupaialu vill pu che ni pu huerilcan.

12. Lale ta cúme que che ta ni anca, cheu cam poualu ni pllú egn? Dios ni mapu meu, abnoalu ta ni túûún; ta ni tepen; ta ni cúmelen egn cai.

13 Lale huera que che ni anca; cheu cam poualu ni pllù egn; alhue ni ktal mapu meu, avnoalu ta ni ptegen, ta ni alimgen, ta ni hueralen egn cai.

14. Lai cam inchin ta in pllù? mu P.e. lalai inchin ta in pllù cahuellu ta ni pllú vemgelu; ta in laluchi anca cai afle vachi mapu, mogetualu.

15. Ragi Miſſa mo pramgele ſanta Hoſtia, Caliz cai; inei cam veimo mlei? ſenor JESU Chriſto ta ni anca, ta ni mollbun, ta ni pllù, vill ta ni Chegen, Diosgen cai veimo mlei.

16. Vill vachi dgu mupiltubimn cam? mai P.e. vill quimlu, vill pepilvoe, pepi coillatunolu cai Dios ta ni pin mo.

17. Chumgechi quimimn ta pielgen tva ta Dios? vamgechi gnelin mo ta ſanta Igleſia Catholica.

18. Chem cam ta ſanta Igleſia Catholica? vill pu Chriſtianogeluchi Che ta ni tauclen, nielu ta ni unen Apo ſenor JESU Chriſto; ta ni inan Apo Roma Cara meu mlequeluchi ſanto ſumo Pontifice.

19.

Niei cam ſanta Igleſia Catholica cúme que ampin inchin ta in pllù ni ampigeam? mai P.e. Relûe Sacramento.

20. Inei elpabilu veichi Relûe Sacramento? Senor JEſu Chriſtò.

21. Chumal? Dituam Dios ni gracia.

22. Chumai chei quine Chriſtiano che ta ni perdonageam ni pu huerilcan; ta ni pounoam cai ktal mapu meu? Miſſan Patiru meu confeſſaialu vill ni pu huerilcan; huerilcahuelaian pialu Dios ni vla ni duam.

23. Chumai chei genolu Patiru ta ni confeſſaiam? Re aiùbiel mo ta Dios ni Diosgen ni vla; udebipe vill ta ni pu huerilcan. 659. 660. 661. 662. 663. 664.

585. CAPUT II.

Tres Sermones, quibus dictæ Interrogatiunculæ acclarantur.

SERMO PRIMUS,

Quo explicantur tres primæ Quæſtiunculæ.

586. Mari mari pu Ulmen, pu Cona, vill pu mallûen cai mari mari! Aldún dgu nieabun ta mn nutamtubiel; huelu munan antú gei mtn ta mn pepidugubiel; vei ni vla muchai entuquelleeimn; chumal chei cupan ta mn mapu meu. Re eimn ta mn cùmeleam, ta mn mollmogeam, cùme peumageam cai. Dituam mai tva ta mn pibiel,

nutamtuaeimn quine dgu doi cùmelu chei, tepegelu chei quimlan; quimaimn mai, inei mo, chuml, chumal, chumgechi cai elgei vachi mapu Huenu Tue mapu mai: Quimbium vachi mu Vuta Apo vill tva vemvoe, Eltuquelu, Toquiquelu cai; ta mn raquiabium, inaituabium cai vill ta ni piel tvei. Dituli tva inche eimn mo; moll cùmeleaimn, cùme peuma geaimn cai: Ta ni cullin, ta ni manumn mo cai veichi mu Vuta Apo ta ni ſerviqueel, inaitulu cai ta ni piel, ca mogen mo moll maialuchi tepen meu. Ta ni iod quimgeam ta dugu, ramtuyecuúmean. Cúme allcùtumn mai; cùme mlemn, duguquilmn; inche dugupeli, inei rume duguquile.

587. Inei chei eli vill vachi mapu? Dios entubi chem meu no. Chumtn tipantu gepei ta ni elgen cútu? Cayu huaranca, ailla pataca, relûe mari, quine tipantu cai (uſque ad hunc 1772 juxta Martyrologium Roman. 25 Decembris) Chumtn antù mo eli? cayu antú mo elbi, muchai pepi vemuyeabui rume. Chemchi dgu vemi unelelu antù meu? Doi Huenuleluchi mapu, pu Angel, Tue mapu, co, pelon cai. Chumi epulelu antu meu? pu huagln ta ni mlequeum. Chemchei vemi cúlalelu meu? co huente Tue mapu mo mlebulu, ta ni piel mo ta Dios

coni pu rgan meu: veimo tipaign ta pu mahuida, pu lafquen, veimo cai ta Tue mapu lletui pu mamll, vill pu lahuen cai. Chumi chei melilelu, quechulelu, cayulelu meu? melilelu mèu eli antú, cúyen, cage-luchi pu huagln. Quechulelu mo pu Challua, pu ùnm cai. Cayulelu meu pu cahuellu, pu huaca, pu vilu, caque vamgeluchi animal llavacha cai: Veimo ta pu Che Huentu mai, Domo che cai.

588. Tva ta mn pibiel mo quimaimn, quinemel Huenu mapu, Tue mapu, vill caque dgu cai, chem rume gelabuign. Eltubilu vill tvei Dios pigei. Vachi mu Vúta Apo moll gebui vill vemquelu, huelu inei mo rume quidu vemgenolu. Ado ramtumoan, chumal cam eli Dios vill vachi mapu?

589. Deuma quimilmn, chumtn mapu gei; veimo pian: Chumtn mapu gei mai? gei Huenu mapu; gei Tue mapu cai. Veichi Huenu mapu epu geigu: Doi Huenuleluchi mapu mai, pu huagln ni mlequeum cai. Doi Huenuleluchi mapu chuchi mapu tvei? iod vutagelu, iod pelongelu, iod temogelu, iod cúmelu cai vill pu mapu meu. Chumal cam Dios eli vachi mapu? moll peumagelu ica ni mleam. Inei cam geign vachi pu peumagelu? pu Angel mai; pu

Santo

Santo cai. Chemchi dgu gei cam Angel? Eſpiritu gei ta in pllù vemgelu, huelu anca nienolu. Vill pu Angel mlequeign cam Huenu mapu meu? mu. Vill pu Angel Huenu mapu ta ni llitugen meu elgelu ta Dios mo, cúlalelu chag pichi veimo getuign pu Pillan, utuventugeign cai mu minche Tue mapu meu. Chem ni vla cam? ta ni huerilcan egn ni vla. Vill pu cùmeque Angel uûauign cam? mu: udantugeign cúla Hierarquia meu; moll quine Hierarquia cai cùla orden meu. Chuchi pu Angel geign unelelu, doi raquivaluchi Hierarquia meu cai? allcùtumn ta ni pu Hierarquia egn, ta ni pu orden cai. Unelelu Hierarquia pu Serafim, pu Cherubim, pu Throno cai. Epulelu Hierarquia pu Virtud, pu Poteſtad, pu Dominacion cai. Inalelu Hierarquia pu Principad, pu Arcangel, pu Angel cai. Chumgechi pu Orden meu udantugeign pu ſanto Huenu mapu mo mlelu? aldùn meu. Tva ta nì uùi egn: pu Apoſtol, pu Patriarca, pu Profeta, pu Martyr, pu Confeſſor, pu Gnelvoe, pu Quimhuentunolu: gehuei pu Santo, pu Santa cai, ta ni mu Vuta Apo egn JESU Chriſto gei; mu Vuta Toquiquelu cai Virgen ſanta Maria. Inei chei Senor JESU Chriſto, inei cai Virgen ſanta Maria?

590. Ta ni aldún dugunoam, ca coûau

meu

meu elcaniebin tafdugun vachi ramtun meu, gehuei mtn dituam ta mn cúmeleal raquibin, aiùbin, inaitubin vachi Dios vill Vemvoe, vill Eltuquelu, Toquiqueluchi mu Vuta Apo ta ni piel: Vachi Dios mai elbilu pu Angel Huenu mapu meu, inchiñ cai Tue Mapu meu; chumgechi cullibi pu cúme Angel ta ni inaitubiel mo ta ni piel ta Dios: utuventubi cai pu auca Angel Huenu mapu cùtu, minche Tue ktal mapu mo; vamgechi cai pu Cúmeque Che inaitulu ta ni piel lloubi Huenu mapu meu: Huera que Che utuventuabi veichi ktal mapu mo cai. Duamtumn veula, chumtn cùmelcai raquibin ta Dios! inche gnatu ca dgu ni vla cupalan vachi mapu meu venten lafquen mo, venten pu Mahuida mo, venten kdau mo, venten cuniun mo cai, dituam mtn ni raquigeal vachi venten raquivaluchi DIOS; eimn cai ta mn mogeam Huenu mapu meu: Veimo ta mn moll culligeal elgeimn, mogequeimn cai vachi Tue mapu meu. Venteni.

591. SERMO SECUNDUS
Super quartam, 5. 6. 7. 8. 9. 10 & 11. Interrogationes.

Vachi epulelu Coûau meu tafdugupan inalelu ramtun meu inei chei JESU Chriſto, inei cai ſanta Maria. Vei piquelen ado. JESU Chriſto mupin Dios mupin chegei cai;

cai: Ta ñi Diosg̃en ta iñ Vemvoe g̃ei; ta ñi Cheg̃en ta iñ montulvoe g̃ei. Ta ñi Diosg̃en re Chao niei, Ñuque no: Ta ñi Cheg̃en re Ñuque niei Virgen ſanta Maria lle, huelu Chao no. Ta ñi Diosg̃en pepi lalai; ta ñi Cheg̃en lai inchiñ ni vla Cruz meu. Vei pipei ado ta mn duam: JESU Chriſto Diosg̃elu, chumg̃echi pepi Cheg̃ei cai? Cheg̃elu chumg̃echi pepi Dios g̃ei? iom ramtumoaen chei: Jeſu Chriſto ta ñi Diosg̃en Chao niei; chem ñi vla cam nielai Ñuque cai? ta ñi cheg̃en Ñuque nielu, chem ñi vla cam nielai chao cai?

592. Ta mn cúme quimam vill tva ta mn pibiel, duamtulaiaimn Huenu mapuchi dg̃u, Tue Mapuchi dg̃u vamg̃eig̃n. Quimn mai: veichi mu Vuta Apo vill Vemvoe, vill Toquiquelu, vill dg̃u eltuqueluchi Dios, quiñe g̃en g̃ei vill dg̃u mo iod cumelu, iod temog̃elu, moll g̃ebulu, moll g̃ealu cai. Tvei quiñe Dios g̃ei, quiñe ta ñi g̃en mo, huelu cúla ta ñi pu Perſona mo. Unelelu Perſona Dios Chao pig̃elu; epulelu DIOS votm; cùlalelu Perſona Dios Eſpiritu ſanto pig̃equei. Moll quiñe Perſona ca Perſona g̃ei, huelu ca Dios no: Quiñe Dios mtn.

593. Unelelu Perſona Chao pig̃equei moll ta ñi yallbiel mo ta ñi requiñe votm! Huelu

Huelu chumgechi yallbi? ado pian ta mn peknounoam yallbi Diøs ta ni votm pu che vemgelu. Moll geum ta Dios vill dgu meu iod cúmelu, iod temogelu, iod raquivalu, pepi nutamtuvallai vill ta ni cúmegen, quidu quimui vill ta ni cùmegen! Vachi quimun Dios ta ni votm gei, Mupin Dios, epulelu Perſona cai veichi cùla pu Perſona meu. Vachi Dios ni votm deuma ni chegetun meu JEſu Chriſto pigei.

594. Chumgecni, chuml cai Chegetui, cúpa quimimn cam? allcùtumn mai: JESU Chriſto ta ni Diosgen mollgelu vemi Virgen ſanta Maria ta ni mollbùn meu ta ni anca: veichi anca vamgechi mlgelu, conigei Virgen ſanta Maria meu, moll Virgen, quimhuentunolu mleum Huaranca, relûe pataca, relûe mari, epu tipantu mo. *Qui eſt annus præſens 1772.*

595. Deuma allcuimn inei chei Dios Chao gei, inei cai Dios votm JEſu Chriſto, ado piaeimn cai inei cam cùlalelu Perſona gei Eſpiritu ſanto pigelu! Piquelen mai: Quidu quimuium Dios Chao, vachi quimun meu tipai quidu ta ni aiùun, ta ni quimgeelchi venten cùmegen ni vla: vachi aiùun Eſpiritu ſanto gei, mupin Dios cùlalelu Perſona cai.

596. gei ape vamgeluchi dgu aldùn temo-

mogeluchi Che meu: Tvei peuium quine eſpejo mo, co meu chei, huiriuquei veimo vill ta ni age, ta ni temogen mo tva, quidu aiùuquei.

597. Afcùduamquilmn, cúme quimnolmn rume tva ta mn gnelbiel; poui yavugechi mupiltubin ta ni piel mo ta Dios; Tvei pepi coillatunon mo, moll mupiquei; ta ni vill quimn mo, pepi gnencagelai; ta ni vill pepilvoe gen mo iod pepi vemi ta in duamtuel meu.

598. gehuei ta mn quimal, chem ni vla Dios ni votm chegetui? Ta in montulgeal mai ta in huerilcan original mo! Chemchei vachi huerilcan original? cume allcutumn cacha ado ta mn nutamtubiel. Deuma ta ni elgeum Huenu Tue mapu cai, chumgelu allcúimn unelelu coûau meu; eli cai ta Dios veimo vill caque dgu unelelu huentu Adan pigelu, unelelu domo che cai Eva pigelu. Veimo vachi epu che meu muchai vei pibi: imu vill ta mi aiùel; re quine vún mamll meu ilaiaimu. Tva mtn pibi egu. Inaituium vachi Dios ni piel, vei egu vill ta ni pu yall cai, genoium ca kdau, llouabuign Huenu mapu meu. Huelu inaitunoium tvei; vei pibi egu cai, mutu laiaimn eimu vill ta mu puyall cai Chumigu chei, ehuem pu Cunùval inchin! gnencagelu

gelu ta Pillan meu, igu vachi vún mamll meu. Vachi huerilcan ni vla deuma ta ni laium, utuventugeabuigu cai ktal mapu meu, chumgelu huema utuventugebuign vill pu Pillan ta ni huerilcan egn ni vla; inchin cai ta ni pu yall egu marichi no rume llougelaiabuin Huenu mapu meu; hue. luquemai ta in búrenieeteu meu ta Dios, Dios ni votm chegetui, lai cai inchin ni vla cruz meu ta in montulaeum. Cachentupeaimn ta ni chegetún ta Dios ta in montulgeam; huelu tva gei ta mn quimnon mo, chumtn huera gei ta huerilcan.

599. Inagechi ramtumoaen: Deuma ta ni laium ſenor JEſu Chriſto cruz meu inchin ni vla, vill perdonageign cam ta in huerilcan Original pigelu; pouain cai Hue. nu mapu meu? tafdugúquen: mu ca. Ta in Bautizageal inchin cai pitui; ta in pepi montunon mo bautizagenolu. Duamtumn ado, chumtn pnegei utucogen ta ni bautizageal; chem ni vla cai venten pu cupain inchin ta in Patirugen, ta mn utucoabiel uûielabiel cai.

600. Tva cai quimaimn, bautizagen re utucogen gei duamtuquilmn. mu mai. Ta ni utucogen mo quine che ta ni anca, Dios perdonaquebi ta Che bautizagelu huerilcan Original egu vill caque huerilcan bautiza-

 ge-

genoium ula vemgelu, ta ni quine piuque mo afcuduamle vill ni pu huerilcan ni vla: Huente tva eluquebi ta Dios ta ni pllù gracia ta ni pepi mupiltual, yavúlual, aiùabiel cai ta Dios: culliabin cai deuma lale Huenu mapu meu huerilcatunole; pi ta Dios.

601. Uduamgequile, re quinechi pepi bautizagen quine che: epuchi bautizagen ſerviquelai, une mu vúta huerilcan gei.

602. Ta mn cúme duamtuam ta mn pibiel; munan nemel meu unopituquellen: gei mai quine Dios vill vemvoe; vachi Dios re quinei ta ni gen, huelu cùlai ta ni pu Perſona: Dios Chao mai, Dios Votm, Dios Eſpiritu ſanto: Vachi cúla Perſona meu Dios votm chegetui, lai cai ta in Montulaeteu cruz meu: Vei gele rume, inchin cai ta in bautizageel, inaitubin cai Dios ni piel; pitui. Venteni.

603. SERMO TERTIUS

Super Interrogatiunculam duodecimam & reliquas.

Aldún cuniun geum, aviſagenole ta quine che petu pepi montulu veimo; hueragei piquelaimn cam? huelu aviſagele ta quine che ta ni pepi petuam ta ni namelchi cullin; cumei piquelaimn cam cai? Vemgele ta dgu; cùme duam mo allcúaimn veula ta mn gnelabiel vachi cùlalelu coûau meu.

604.

604. Deuma quimimn Dios inchiñ vill caque dgu ñi Vemvoe gei; chem ñi vla chei vemeiñ mo. Ta ñi ſerviabiel vei, inchiñ cai ta iñ llougeam Huenu mapu meu ta ñi ſerviuyebiel ñi vla: Dios mai vill ta ñi ſerviel tvei vachi mogen meu, llouabin pi deuma lale Huenu mapu meu: huelu ta ñi ſervinobilu tvei, utuventuabin ktal mapu meu ta ñi anca pllú egu, pi cai. Ta ñi anca pllù egu piquen! moll quiñe inchiñ meu ta ñi nien mo anca pllù cai. Vachi pllú pepi lalai, ta anca laquei; huelu able vachi mapu mogetuai ta ñi taugeam ta ñi pllú egu. Vill ta mn pibiel mo chagalei ta cuñiun ta mn poual ktal mapu meu, ſerviuyenobilmn ta Dios. Chem cam gei ſervibin ta Dios? inaitubin gei Dios ñi piel.

605. Chem piquei mai ta Dios? Huerilcanoium ùla Adan Eva cai ta iñ uñen pu Chao, requiñebui Dios ñi piel; huelu deuma ta ñi huerilcaium; ta ñi vùlknogen mo pu Che ñi duam huerilcatuam; doi piel eli ta Dios: ado mai pian veichi doi pnegeel ta mn quimam; ta mn iod vùlknogen mo ta ñi inaitunoabiel egu.

606. Vei piquei ta Dios: Valiuquilmn, ramtuquibilmn, cùpa incagequilmn pu auca Angel meu pu pillan, pu alhue lle ve; ta ñi pu ſerviqueel egn meu no cai, pu Calcu, pu Machi lle ve. Dios mo poul imn, pu

Santos, ſanta Igleſia Catholica mo cai: ta mn pu cutan meu cùme que lahuen meu ampinmageaimn. Vei piquei cai ta Dios: raquibimn ca ta mn pu chao, pu nuque cai: hueraknobin, huitaſcubin egnchei, vùta huerilcan gei. Iom piquei ta Dios: huenequilmn, huincuquilmn cai ca che ni cullin: Huaca, cahuellu, macun, ca yùta cullin chei huenen, vuta huerilcan gei: Mapuche Huinca chei gele, pivallei.

607. Nuagequile, crùiauquile pu che, piquei cai ta Dios: ta ni yallam pu che, calli pinomtupe pu che, huelu quine mtn, ucallaiabi tvei lan cùtu; iod pu domo che gapitubilmn, munan antú meu petu mogequeimn, tepelcaiabimn ta mn anca; huelu ca mogen meu moll antú ptecageaimn.

608. Doi piquei ta Dios: ial meu pútun meu cai venten mtn tugepe, chumtn cúmei yavùtuam; huelu cúme gollin, quimhuenole ula ta che, gollilcabin chei ca che, chumgelu vemqueign ta mn uleteu ta vinu, catùtubile rume tva Rey, Dios cai; vuta huerilcan gei.

609. Veichi pu Huinca ta mn uleteu ta vinu, veichi huera pu Toquiquelu cai licencia eluquelu, quimbubile ta Rey; peabuign ta Rey mo ta ni cauchu hueracaiabuteu egn, chumgelu mutu peaign Dios mo ta ni caſtigaiaeteu egn: hueluquemai vill

mapu

mapu mo mlequelai ta Rey, cheu mlelai pepi quimlai chem chei vemgequei; Dios vill mapu mo mlelu, vill quimiu rume cai, vachi mogen mo ula ad nielai muchai caſtigaiam; huelu vau mo caſtiganole; mutu caſtigaiai ca mogen meu.

610 Inagechi tvei piquei ta Dios: Hueracaquibilmn ca pu che, chgarcùbium, lagmbium ve chei. Coilla dgu pramlaiabimi cai, calcu che, huenevoe che, nua chei gei piqueum: une vill pu che meu cùmelcaiabimi.

611. Vill tva ta mn allcúel Dios piquei. Ta mn pounoam ktal mapu meu, praiam cai Huenu mapu meu, vill tva opuſabimn. Vei ni vla ado quimbimn ta cuniun ta mn pouam ktal mapu meu Huenu mapu mo no, opulnobilmn chei vill vachi Dios ni piel: Vachi cuñiun quimlcaeimn ta mn pepi petu montun veimo. Chumgechi chei montuaimn? cúme confeſſan mo ta mn vemelchi pu huerilcan, huerilcahuelaian ta mn quine piuque meu pibilmn ta Dios.

612. Vemn ca mai vill tva: raquihuequilmn ca antú meu ta pillan, pu calcu no cai. Re ſanta Cruz ta ni gnel meu pium quine Chriſtianoche, venteni lepúmam vill pu alhue: huelu raquibimn ta mn pu chao, ta mn nuque cai. Vemnolmn chei, perdon nillabimn. Unoltumn ta mn hueneel.

613. gapitulu aldùn pu domo che, tulipe quine ta ni doi aiùel, pinomtubipe inche ta ni vutalen meu ta mn mleam vei egu mtn lan cútu: Deuma lale quine pinom huentu chei, domo chei, pepi pinomtui cagelu. Perdonaumn quine cagelu Dios ni vla, inaitumn cai vill ca Dios ni piel.

614. Ca dgu duamtuquilmn! vill tva Toquiquelu Dios liechi: Dios pitulen, culliquelu Huenu mapu meu; hueracabilu cai ktal mapu mo pu huerilcavoe; inaituvalu tvei ta ni vill vemvoe gen mo, vill Toquiquevoe gen mo, ta ni venten vutagen, temogen, apogen, cùmegen mo cai; genobule rume Huenu mapu, ktal mapu cai. Lalaiain cam quine antú vill inchin ta in chegen, ado, muchai cai, chumgelu venten ca pu che larumeign. Chumtnmoi mai vachi mogen! doi cúmelaiabui cam ado inaitubin vill Dios ni piel, veimo deuma lalin poun Huenu mapu meu moll tepeam, moll cúmeleam moll mogeam cai. Tva cúlmeiequen, vei ni vla inche cupan, vill caque pu Patiru cai. Venteni.

615. CAPUT III.

SERMO QUARTUS

ſuper Interrogationes duodecimam, 13tiam & 14tam.

Mari mari &c. 586. Deuma ca mita acun

ta

ta mn mapu meu, huelu chem quintupalu? Ta mn ial, ta mn cahuellu, ta mn huaca, ta mn ovicha, ca te, cullin chei quintupabin cam ve? mu ca. Vill tva ta ni ruca mo mlelai cam? inche vei quintupalan. Ta mn búreniebin meu conpan ta mn mapu meu, Dios ni dgu nutamtuupaquein! Vutá dgu llechi, vill pu che ta ni pllù ni mogepeium llechi, vei gneituluin. Cùme mlemn, duguquilmn, inche dugupeli, inei rume duguquilepe.

616. Allcútumochi pu peni ema, pu lamûen cai! Inchin cahuellu no, tehua no, ovicha no: chem chei inchin? Che no cam! lale cahuellu, vill ta abi: namtui ni anca, ni pllù cai: quine vla abi vill ta ni cahuellu gen. Inchin vemgelain. Lale ta Che, ni anca lai, huelu ni pllù lalai! Laclolai ta in pllù ta in anca egu; namtulai ta ni pllù: pllù anca mo tipai mtn! udaigu anca pllú egu cai: huelu pepi lalai pllú Dios ni toquin meu: mogepe, moll antù mo mogepe ta pllù, piquei ta Dios. Ta in laluchi anca cai able vachi mapu, mogetualu. Mupin dugu tva! vei ta pu Huinca, pu Muruhuinca cai mupiltuquei.

617. Huelu ta in pllú lanole, tipale cai anca mo mtn; cheu uquei? Vei inche piuain ado: Cúme allcútumn cacha. Epui ta mapu ta in pu pllu ta ni poumequeum ti-

pale ta in anca meu. Quine mapu Huenu mapu llechi; ca mapu pu alhue mapu pigei. Huenu mapu vuri antù, vuri cùyen, vuri huagln mlei: alhue mapu mu minche Tue meu mlei cai. Quinelque pllù, ni anca meu ta ni tipaium mo, Huenu mapu mo praquei; caque pllù cai alhue ta ni mapu mo pouquei cai.

618. Huenu mapu mo pralu, tùyùgechi prai pemebılu Dios ta ni age; Dios ni ruca meu ta ni mleam; Dios egu ta ni cúme mogeam vill antú, moll tipantu meu. Vill vachi pu pllù Huenu mapu mo poulu, Dios cùme dugubi, roblbi, quine Chao vemgelu aldún mari mari pillebi, cùme tafbi, aldún manumbi, aldún vutaque cullin elubilu cai. Venten ulmen gei ta Dios, aldùn cúme piuque niei ta Dios, vei ni vla quine no rume cunúvalgei Dios ni mapu meu: Vill ulmegeign, quine no rume huenanmagei, quine nō rume aretumogelu cai. Vill vachi cúme que pllú opuniei cullin, iodi ni cullin vill pu Ulmen vachi mapu meu mlequelu ni cullin mo. Cutan cai quimgelai Dios ni mapu meu; pichi afcúduamn rume allcúgelai: lucatun cai quimgelai; anùpiuque nieign, epunple tepeign; peni, lamûen chei piuign, aiùuign cai. Inei rume kúdaucavoe gelai Huenu mapu meu: Vill ni duamelchi cullin ni mogeam, ni yavutuam,

ni tùûúam cai, re mari mari Dios elubi. Vemgei ni mogen, ni mlen, ni tepen vill ta pu pllu Huenu mapu meu ditulu.

619. Huelu pu cunúval alhue mapu mo deſtugelu calei, calei ta ni mogen! alhue pillan chei, Diablo ta in piqueel, inchin ta in caine no cam? ta in udeeteu ni huera piuquegen meu? Vei ni vla pu che alhue ni mapu mo cunival gei. Vachi huera mapu, alhue ni mapu lle, opui ktal; villple meu lúbi. Quine challua leuvu mo, laſquen mo chei pelabimn? ni hueûúln pelabimn cam ve? Veichi villple meu cogei: huentu mo ple, minche mo ple, minuple, pun mo ple, vuri mo ple cai rumei ta co: Vemgei cai pu cunùval ta ni mlen alhue ta ni mapu meu: vill ple meu areign; ni namun, ni lonco, ni queuún, ni piuque, ni pùta, ni ge vill ptequei. Vei ni vla vill antú gùmaquelu egn, eyutulu egn cai. Vei ni mlen pu cunùval pllu ktal mapu mo.

620. A cunùval inche! pile rume, raquigelai: calli gùmape, pigei: deuma rupai búrenien antù; afnoaluchi tipantu mlehueai, pigei cai. Vachi huera que che alhue mapu mo mlelu, cullin nielai rume; pichi te rume nienolu egn; ial no, putual no, hua no, poni no; pichi almorzan rume elugelai. Uncon em! pile, aiegei: cúme roquin aiùabuimi picatubi alhue, huelu cagei

ad mapu, pituquellebi cai. LLavacha, quirque, vilu mai ta mi iael! aren titi, vunapue cai elugeaimi: vei ta mi pútùal. Aiúlan pitule rume, chumgelu cumentuabin venten huera ial; tva pitule; allcùgelai. Aiùlmi, aiùnolmi, vill huera vilu rulmeaimi, pigei.

621. Mlehuei vill vachi cuñúval pu pllù ta ñi cutantulgepeium. Vill tva epunple ùdeuign: caiñetuuign, huera que tehua vamgelu ùnatuulu egn; pepi chagtuugebule egn, vemabuign; moll quiñe cai pepi lagmubule, lagmuabui, quiñe vla abam ñi huera cutantulgeal: huelu pepi lallai: cutantulgeai, huera mogeai afnochi antù, avnochi tipantu meu.

622. Mupin dgu vill tva pu peñi ema, pu lamúen ema! leû dgu mai: coillatupalan, coillatu camañ pu Patiru no. Epu mapu gei vill ta che ñi poupeium acule ñi antù! ado ramtumoaen: inei chei poualu Huenu mapu meu; inei cai naûalu ktal mapu meu? tva piuaiñ ado:

623 Huera che gelu, huera piuque gelu, tecanobilu Dios ñi toquin, inaitunolu Dios ñi piel, alhue ruca mo tucugepe pigealu egn: pu hueñevoe mai, huincubilu ca che ta ñi te, ovieha mai, cahuellu mai, huaca mai, eſpuela mai, caque vuta cullin, te chei; venten huera mapu mo conpe, pigei.

gei. Veimo amulgealu cai ta ñuamiauvoe, damentuvoe, mùvoe, mùgevoe cai: lagmchebilu cai, chgarcùnbilu chei; vurentuquebilu cai ca que che, alhue ta ñi mapu meu conalu cai.

624. Mlehuei cai ca huera que che mutu poualu vachi huera mapu meu, vill, vill, huaranca gebule rume, huifcontualu ktal ruca mo. Inei chei tvei? aldùn cure geluchi pu huentu, epu chei, iom chei nielu, Dios ta ñi mupin toquin meu alhue ñi ruca mo elmegealu egn. Ado mai vachi hueraque che munan antù meu, petu mogequeign, tepelcaign ta ñi anca; huelu ca mogen meu moll antù, vill tipantu meu ptecagea gn. Veichi huera pu che acule ñi laial, avle ñi lihuen; abai cai ñi tepen, ñi ñuamogen, epu curetun; epu, cúla, iom chei gapitun afalu cai. Ventenpe mtn vachi huera huentu ta ñi ñuagen; afpe ñi aldùn cure egu ñi mletun pialu ta Dios! afnoluchi tipantu meu aldùn cure egu mleabui cam ve? mu mai. Vuta Ulmen gele rume; raquigebule rume vill mapu mo, aldùn cullin rume, aldún te rume niebule; llúcagebule rume ca pu ulmen meu, pivallei tva: iod vuta Ulmen gei ta Dios! ulmengen ñi vla, aldùn cullin nien mo, conquile alhue mapu mo piai cam ta Dios? Veichi cad mupin Toquiqueluchi mu Vuta,

Re Apo cai? mu ca. Vill epu cure gelu, iom gelu chei, huera peuma elugeai, acule ni lan antù.

625. Huelu gelai vachi dgu pimoaen chei? aldùn cure nielaìn: quinei ta in unen domo, ca que mallùen mlele rume ta in ruca mo, cure gelai: Ta in Criadas, ta in Servieteu llechi: Ta pu Huinca cai aldùn criadas gelai cam? huelu nehue gelai ta mn piel. Vachi pu mallûen egu, criadas ta mn piqueel, quine gtantu meu umautulaimn cam? chumgelu mai cure gelaign pituimn. Pu Huinca vemlai, vembule cai; alhue ktal ruca mo pouai cai. Vill huera que che aldún domo che egu umautulu, nuamiaulu cai, Huinca gele chei, rechegele rume; vachi ktal mapu mo poualu: ni Huincagen meu calli conpaquile pigelai: Re Chegen meu cai, deſtugequile huera meu, pigelaiai cai. Vill, vill nuamiaulu aldún cure meu, afnochi tipantu meu lúbai ktalchi ruca mo.

626. DIOS ni piel tva, pepi catùtugelai Dios ni toquielchi dugu, pepi unotulai Dios ni nemel: Vemgepe pile ta Dios, mutu vemgeai mai. Vei ni vla nehuegechi ta pu Patiru cùme que Huerquen vemgelu vei pitubi ta pu Huinca, vill ca que pu che cai: Ta mn pounoam Alhue ktal ruca meu, quine mtn pinomtumn; iom cure tuquilmn.

627. Huerculmn eimn quine Hue che, mutu entubige vill ta in piqueel, piquelaimn cam? entunolu vill ta mn piqueel; huera Huerquen pigei tva: Inchin pu Patirugeu Dios ni Huerquen no cam cai? entuam vill pu che meu Chumgelu aiùbi ta Dios vill pu che ta ni poual Huenu mapu mo ta ni moll cùmeleam, moll mogeam egn; magelbi cai vill egn veimo: huelu cùme que che mtn, mupiltubilu Dios ni piel, opulbilu cai Dios ni dugu; vei mtn llouabin pi ta Dios Huenu mapu meu: Huera que che, raquinobilu ta Dios, inaitunolu ni pieltvei; alhue ktal mapu mo pouaign.

628. Huelu ape lalin, udaiain ta in inan cura mo, pimoaen; llecuIele ni lan antú, laduamli cai; quine cure mtn pinomtuan. Huelu raquivallai ta mn piel tva: aldùn ullcuquei ta Dios venten huera piel mo. Ta mn piuque utintulai Dios cam ve? Dios ni vla cùpa ucallabimn ta mn inan cure; quidu ta mn toquiun mo, ta mn piuque ni aiùun mo vemain, pituimn. Quimbimn cam ve, chumgelu, chuml, cheu chei laiaimn?

629. Vei ni vla pu peni ema! gapitulu aldàn pu domo che, tulipe quine ta ni iod aiùel; pinomtubipe cai Patiru ta ni vutalen meu ta ni mleam vei egu mtn lan cùtu. Tva Toquiquelu Dios llechi, veichi mu vuta Apo ta in Vemvoe, ta in Montulvoe, Cu-

Ilíquelu

lliquelu ta cùme que che huenu mapu meu; hueracabilu cai ktal mapu mo pu huerilcavoe: Dios pitulen inaituvalu ta ni venten càmegen, aiùgen, vutagen, temogen, Apogen, quine Dios gen cùla pu Perſona mo ni vla; genobule rume Huenu mapu, ktal mapu cai. Venteni.

630. CAPUT IV.

Praxis adminiſtrandi Indis Chilenſibus Matrimonium.

EXAMEN.

Mari mari votm! cùpa pinomquebimi vachi domo che chumgelu toquiquei ta Dios ſanta Igleſia mo? cùmelcaqueimi. Monmahuelabimi? deuma Chriſtianogeimi? inei utulcoeimu v. bautizaeimu? inei pigeimi ta mi Chriſtiano, ta mi mapu uùi cai? chuchi mapu mo conigeimi? inei ta mi chao. ta mi nuque cai? ſoltero eimi v. llùdimi cam? chuchi ta mi epu quimquelu, teſtigo chei ta mi llùdgen v. ſolterogen meu? quimimi Dios ni dgu, rezan cai quimimi cam? cùme allcùtubimi? Mari mari nahue! Eimi cai cùpa pinomquebimi vachi huentu, chumgelu toquiquei &c.

631. *De Proclamationibus.*

Fulano ſanta Feè mapuche, Sempronio

ta ni votm, Berta ta ni coni, cùpa pinomquei chumgelu toquiquei ta Dios ſanta Igleſia mo, Caya ſan Chriſtoval mapu Che, Titio ta ni nahue, çutana ta ni coni cai; gele chei dgu catútualu ta ni pinomnoal, nùtamtugean ta ni quimam. Unelelu, epulelu, cúlalelu aviſan tva. *Vel:*

631. Fulano vau mlelu cùpa pinombi, chumgelu toquiquei ta Dios ſanta Igleſia mo Zutana vau mlelu cai; gele chei dgu catùtualu ta ni pinomnoal, nùtamtugean ta ni quimam. Unelelu, epulelu, cúlalelu aviſan tva. *Confeſſio ac deinde Matrimonium ſic:*

633. Cupape veichi pinomalu egu ta ni pu Padrino egu: Novio manple vutallei. Fulano vachi domo che vau mo vutallelu, ado pinomquebimi cam chumgelu toquiquei ta Dios ſanta Igleſia Catholica mo? cúme mogeaimi lan cútu vei mtn egu? lloubimi mupin pinom vemgelu? Zutana vachi huentu vau mo vutallelu ado &c. Elubige ta mi mancuù. *Et ego vos in Matrimonium conjungo in Nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti. Amen.*

634. CAPUT V.

De Sacramento Pœnitentiæ.

1. Chumtn dgu pitui ta ni cùme Confeſſaiam? Quechu dgu pitui. Unelelu: ina-

inaduamtubin ta ni pu huerilcan. Epulelu: aſcúduamn, lladcún cai. Cùlalelu: Huerilcahuelaian pin. Melilelu: entubin ni huerilcan ica. Quechulelu: opulbin ta ni pigeal Patiru meu.

2. Chumgechi inaduamtuabin vill ta ni pu huerilcan? une rezaquelu Inchin ta in Chao, nillan Dios ni gracia ta ni cúme quimam ta ni pu huerilcan; mupigechi ta ni aſcùduamam; vill entuam; cùme Confeſſaiam cai. Veimo duamtun chuml chei inagechi entubin ni pu huerilcan; opulbin chei ni vemael Patiru ni piel mo; elcalbin chei quine huerilcan; inalelu Confaſſan mo cùtu chemchi huera dgu vemtun. Vei ni vla iom duamtun chumgechi, chem cai ta ni ruca mo, Igleſia mo, rpu mo, caple chei; vachi veichi taun cahuin mo chei; lihuen, tavuia mo chei, quine antú meu hueraknobin ta Dios mo, pu che mo chei, pu nemel mo, pu vemel, pu duamtuel, ucaln mo chei huerilcan.

3. Chuman ta ni aſcuduamam vill ta ni piuque mo ni huerilcan ni vla? yavúgechi mupiltun ni quimbiel ta Dios vill ni huerilcan; vill duamtuel, vemel, nemel, ucaln cai quidu ta ni ge meu ta ni utintubiel. Iom mupiltun ta ni mu aldùn cutantulcabiel pu che huerilcan ni vla. Duamtun chuchi

yovugei

yovugei calli duam mo Dios ni ùllcun mo mletun, vei ni cuù mo mleum ni anca, ni pllù, vill ta ni cùme peuma cai. Duamtun cai ta ni cauchu manumnon JESU Chriſto meu, vei ta ni connoam ktal mapu meu, praiam cai Huenu mapu meu, utuntubi vill ta ni mollbún lalu cruz meu. Hueluquemai iod duamtun chumtn aiúvali, raquivali, inaituvali cai ta Dios ta ni venten cúmegen, temogen, apogen, Diosgen ni vla. Inagechi mupiltun Dios ta ni cúpa perdonabiel vill ta ni huerilcan cùme Confeſſan mo, ta ni magelbiel vill pu che tva mo, ta ni aldún cùpa peumacabiel cai. Vill vachi dgu duamtubilu, mupiltubilu cai piquen: Ta in Apo &c. 582. Ca aſcùduamlluchi rezan, ùlcatun chei. 659. 662.

4. Chumgelu huerilcahuelaian pian mupigechi, vill ta ni piuque mo cai? cúpa ucaibilu vill ta ni rupaluchi huerilcan, vill caque dgu ta ni yeeteu veimo. Doi cúpa unoltubilu ca che ta ni raquin, ni te, ni cùllin, hueracabili chei quine che ta ni raquigen mo, ni cullin mo chei. Inagechi ta ni pu caine meu quine piuque mo perdonabilu.

5. Chem piqueimi Confeſſaqueum mo poulu? deuma taſlu Bendicion vei piquen: Ta in Apo &c. 582. v. Inche Huerilcavoe

 con-

confeſſabin vill pepilvoe Dios meu, moll Virgen ſanta Maria cai, vill pu Santo meu, eimi mo Patiru Dios ni vla mlelu, ta ni alduchi huerilcauyen duamtuel, nemel, vemel mo cai. Veimo piquen chuml inagechi confaſſauyen, cúme entubin cai vill ta ni pu huerilcan petu cùme entunobiel; chumgechi, chumtn mita cai huerilcabun.

6. Chumqueimi deuma confeſſalu? manumbin ta Dios ta ni perdonagen: veimo opulbin ni vemimi pigeel Patiru mo.

7. Pepi entubi cam ta Patiru ta ni confeſſamom che ni huerilcan? mu ca. Ca que che rume allcùuyelu Confeſſalu quine che ni huerilcan, caple pepi entulaign. Vei ni vla hueragei aldún inaulen ta Confeſſaqueum mo.

635. *Ratio interrogandi accedentem Indum Chilenſem ad Pœnitentiæ Tribunal.*

1. Chumtn antú, cúyen, tipantu mo Confeſſalaimi?

2. Opulbimi cam ta mi pigen Patiru mo?

3. Pillan, antù, cùyen, ca que dgu chei ufchibimi cam Dios vemgelu?

4. Machituimi, machitugeimi chei?

5. Coilla dgu jurapraimi cam?

6. Domingo antù meu, fieſta mo cai pepi allcùuyelu ta Miſſa, allcubimi cam? mivuchi allcùlaimi chovùum ta mi duam? 7.

7. Ayunan antú mo ayunaimi cam ve?

8. Raquibimi cam ta mi chao, mi ṅuque, ca pu Toquiquelu cai? ta mi rucatuche cù-me glambimi cam?

9. Lagmlaimi ta quiṅe che, chgarcùlai-mi ta quiṅe che? laiabui veichi che pibui ta mi duam vill ta mi piuque mo?

10. Huera duamtuel niebuimi cam pu Mallûen mo, pu huentu mo? mivuchi ve-mabun pibui ta mi duam? yehue genoque-chi maldùtubimi cam ve tepen mo? Hue-rilcaimi cam huentu egu, mallûen egu chei? chumtn mita? piṅomgelu egu cam ve? monmahue gelu egu cam ve? chem gebi-mi veichi huentu, veichi mallûen? eimi cai piṅomgebuimi, piṅomlabuimi chei? quidu eimi maldùtuuimi tepelcaiam ta mi anca? tipanmaimi cam ve? nudotuimi cam? ibum egu che gebule vemgelu, huerilcaimi cam?

11. Hueṅeimi cam? hueṅeabun pibui ta mi duam? uṅoltubimi ta mi hueṅeel? al-dùn mobui?

12. gollimi cam? quimhuelabuimi cam? huerilcaimi cam ta mi gollin mo? gehuei cam ta mi confeſſaial?

636. CAPUT VI.

DE Ssmo EUCHARISTIÆ SACRAMENTO.

§. I.

De Communione Infirmorum ſeu ſacro Viatico.

Pax huic domui &c. V. *Rituale Romanum vel Mexicanum.*

Mari mari votm, chao, papai, nahue! Ta mi cùme llouam ta in Apo ſeñor JESU Chriſto ta in vemvoe, montulvoe cai, vau ta mi eluupaeteu yavúgechi mupiltuaimi vill ta mupiltuel ſanta Igleſia Catholica ℟. mupiltun *Hic inſeritur Catechiſmus :* gei cam ta Dios? &c. 584 *Deinde Sacerdos proſequitur:* Tva ta mi mupiltubiel mo, ùfchibige vachi ſanta Cruz, muchatubige cai: ùfchieimi ſeñor JESU Chriſto, cùme ulmeeimi cai, ta mi lauyen mo inchin ni vla cruz meu.

637. Allcùaen votm! nahue! Vachi ſanta Hoſtia ado ta mi eluabiel, Ta in Apo ſeñor JESU Chriſto gei, mupin Dios, mupin Che cai: mupiltubimi cam ve? ℟. mupiltun. Cúpa lloubimi cam ta mi cúmeleam ta mi pllù, ta mi anca cai? ℟ cúpa lloubin. Vamgechi ta mi cúmeleam, vill ta mi huerileteu perdonaiabimi? ℟. perdonabin. Perdonaechi mo piaimi cai, vill ta mi hueril-

cael.

cael. ℞. perdonaechi mo mai. Inagechi vei pige: Ta ni ſenor JESU Chriſto ema! ta ni pu huerilcan ni vla llouvalnolu ta ni piuque meu: re ta ni Bùreniebiel mo llou-eimi: vemgepe mai ta ni perdonaiam ta ni pu huerilcan, ta ni moll mogeam, cùme-leam cai.

638. §. 2. *De Sacramento Extremæ Unctionis.*

Allcùtuge Votm, nahue ema! gehuei ca Sacramento Extrema Uncion pigelu. Va-chi Sacramento ampinmaquebi anca ni cu-tan, cùmele chei ta mi praiam Huènu ma-pu meu; ampinmanole ta anca, ampinma-bi pllú, yavùlulbi cai ta ni cùme duam mo laiam. Cùpa lloubimi mai vei ni vla vachi Sa-cramento? ℞. Cùpa lloubin. *Reliqua v. in Rituali.*

§. 639. § 3. *Doctrina de Ssmo Euchari-ſtiæ Sacramento.*

Præparatio ad ſacram Communionem.

1. Chem llouin ſagrada Comunion meu? mupin anca ſenor JEſu Chriſto ta ni moll-vún cai, mupigechi mlelu pu minu coſque ni vemgen mo.

2. gehuei chei coſque Santa Hoſtia meu? mu ca. Miſſan Patiru ſanto nemel huente coſque deuma ta ni pin mo, veichi chem no getui.

3 Petu pegelai cam ta cofque? Cofque pegelai, ni vemgen mtn, vei mtn pegei.

4 Cheu mletui mai ta cofque? ſenor Jeſu Chriſto ni mogeluchi anca getui.

5. Vill vachi dgu mupiltubimn cam? mai Padre vill quimlu, vill pepilvoe, pepi coillatunolu; cai Dios ta ni pin mo.

6. Tva ta in mupiltubiel mo lucutugechi piain.

640. *Oratio ante ſacram Communionem.*

A ſenor JEſu Chriſto aiúelchi Montulvoe em! mupiltubin ta mi mupigechi mlequeel ſanta Comunion meu, cofque vemgele rume. A aiùelchi Chao em! chumtn cútu aiùgean eimi meu! Quine huerilcan nienolu rume, ta mi anca ulbimi venten cutantulgeam inche ni vla; ta ni aiúbiel mo u-tuntubimi vill ta mi mollbùn; inagechi pltegelu cruz meu laimi inche ni vla, ta ni dituam vill ta ni pu huerilcan ni perdon; ta ni montuam ktal mapu meu; ta ni dituam afnoalu tùy*ù*al Huenu mapu mo: ado petu vachi ni ai*ú*biel mo magelen llouam ta mi anca ta mi Diosgen egu, c*ú*pa eluutuen ta ni iael. Chungelu manumabin tva inche! pequebin A pequebin ai*ù*elchi montulvoe em! ta mi venten c*ù*megen! vei ni vla villchi dgu meu iod ai*ù*eimi, *ú*debilu re ta mi ai*ú*biel mo, vill ta ni huerilcan, hue-

rilca-

rilcahuelaialu marichi no rume eimi meu aiùelchi Montulvoe em! vachi duam mo cùpa llouaeimi: Cunapage mai, cunapage aiùelchi Chao em! eluaen ta mi anca egu ta mi gracia ta ñi huerilcatunoam; ta mi piel inaituam vill ñi mogen meu. Amen.

7. Tavogele chei Santa Hoſtia? Petu mlehuei ſeñor JESU Chriſto moll quiñe chag mo, tavogenolu mo vemgelu: vill ca pu Hoſtia mo cai. Vei ñi vla iom tavlai epu Hoſtia, quiñe chei, llaû chei taflu.

8. Chem mlei malhue meu pu comulgalu ñi pútùqueum mo? Re co gei ùrcùmam ſanta Hoſtia.

9. Chem pnegei cùme comulgaam? cùme quimai quiñe che ta mupiltun, ca que Dios ñi dgu cai. 2. Liſgeai huerilcan mai. 3 Re lihueleai ragi pun cùtu.

10. Chumgechi liſgeai quiñe che huerilcan meu? cùme confeſſan mo. Vuta huerilcan mo Comulgalu hue vuta huerilcan vemquei.

11. Vill uûau gracia tavign ſanta Comunion meu? mu. Iod cùme piuque mo aculu vachi Ssmo Sacramento mo, iod aldùlu gracia taſquei; ta ñi pllù iod temolgei Dios ñi age meu; yavùlgei cai huerilcatunoam.

12. Chumai quiñe che Comunion mo. 1. Lucutuai. 2. Comulgan pañu huenuabi

uún ple. 3. ñi lonco huenutuabi, neğúmlaiabi cai. 4. Elupale Patiru ſanta Hoſtia, nùlaiai ta ñi uùn, entuai cai pichi ta ñi queuùn. 5. Deuma ta ñi lloun ſanta Comunion, tuai pichi malhue meu ta ñi mlenoam chem rume uün mo. 6 Vei mo lucutuğechi úfchiabi mu aldún úfchivaluchi Sacramento, caqlcleluchi pu cuú meu, naûcleluchi ğe meu cai, ta ñi mlequeum mo utuai.

13. Chuman deuma ñi comulgaum? mañumabin, úfchiabin cai inche mo mleluchi Dios vachi rezan mo, ca ta ñi quimelchi rezan mo chei. Vei mo túfculaiañ muchai.

641 *Gratiarum actio poſt ſacram Communionem.*

A Señor JESU Chriſto inche meu mlelu aiúelchi montulvoe em! Chumğelu mañumaeimi, chumğelu ulmeaeimi ta mi venten cúmelcauyeel ñi vla; deuma pteğeabun ktal mapu meu ñi aldûn huerilcan ñi vla; huelu eimi ñi bùrenievoechi Chao em! aiúlabimi tva. Ta mi aldùn valiqueluchi mollvùn ñi vla, ta mi lan ñi vla conlan petu ktal mapu meu: Hueluquemai aldùn peumeğelu lloueimi vachi antù ta ñi iael. Lucutueimi mai venten cúmelqueluchi chao vill pu ſanto Angel eğu: quiñe dğu mtn ñillaeiu ta mi quechu chğarcùn meu, eluaen ta mi gracia ta ñi marichi no rume huerilcatunoam. Eimi cutanievoechi Ñuque Virgen ſanta Maria em! di-

tuaen tva eimi ta mi ſanto Coñi meu: vachi duam mo mari mari ùſchitueimi piquelu vill ta ñi piuque mo ſanto Gabriel egu: ùſchieimi Maria. 577. 583. 666.

14. Mivuchi comulgaiabun? Santa Igleſia quiñechi comulgape quiñe tipantu mo, toquiquei; huelu aldùn cúmei aldùn mita comulgan, ſanta Comunion ñi venten cùmelgeum.

642. §. 4. *De ſacroſancto Miſſæ Sacrificio.*

1. Chemgei ta Miſſa? Coſque ñi, Vinu cai ñi vemgen mo mlelu ſeñor JEſu Chriſto ta ñi eluutuel, mogeluchi che laluchi che cai ñi cùmeleam; ta ñi inaduamtugeam cai ñi aldún cutantulgen cruz meu.

2. Chumquei mai Patiru ta ñi Miſſan mo? Miſſan Patiru ſanto nemel huente coſque, vinu chei ta ñi pin mo dullabi ſeñor JESU Chriſto ta ñi mogeluchi anca: vei mo ſeñor JESU Chriſto chumgelu cuivi eluui ſanta Cruz meu, vamgelu Miſſa mo eluutuquei ñi cúmeleam vill pu'che.

3. Aldùn cúmei cam allcumiſſan? gelai dgu iod cúmelu iod aiùgelu cai Dios mo: Ta Miſſa mo aldún raquibiin ta Dios, camaricucabium vei ta JESU Chriſto ta ñi raquivalnoelchi cùme vemel egu.

4. Chumgelu cúme allcùain Miſſa? Rezaquechi utintuain Miſſaquelu Patiru mtn.

643. *De ſanctiſſimo Roſario.*

℣. Raquiŋepe Dios Chao, Dios Votm, Dios Eſpiritu ſanto! ℟. Chumŋelu cuivi ŋebui, adoŋei, ŋealu cai moll antú meu.

úſchieimi Maria Dios Chao ni nahue em!
úſchieimi Maria Dios votm ni nuque em!
úſchieimi Maria Dios Eſpiritu ſanto ni aiúelchi Eſpoſa em!
úſchieimi Maria quimhuentunolu ta mi conium ula, ta mi conibuium, deuma ta mi conium.

644. CAPUT VII.

De Sacramento Baptiſmi.

1. Chuchi unelelu ŋei, iod pneŋeelchi Sacramento cai? Bautiſmo ŋei.

2. Chem ni vla unelelu ŋei? Ta in Chriſtianoŋetun mo Bautiſmo meu, veimo cai ta in pepi lloun ca ſanto Sacramento ica.

3. Chem ni vla Bautiſmo iod pneŋeelchi Sacramento ŋei? ta ni pepi pranon mo Huenu mapu mo bautizaŋenolu.

4. Chemchi huera dŋu mo montuin Bautiſmo ni vla? Ta in unen pu chao ni huerilcan meu, huerilcan Original piŋelu: quidu inchin ta in pu huerilcan mo cai, ta in vemel utucoŋenoium uùielŋenoium ula cai.

5. Chemchi huerilcan ŋei ta in unen pu Chao ni huerilcan? V. 598.

6. Vill pu Che Adan ni huerilcan nielu che-

chegetuign cam? mai: Señor JESU Chriſto, vei ta ñi ſanta Ñuque Virgen cai ſanta Maria cai mtn no. V. *Dedicatoriam latinam.*

7. Chemchi co pitui cùme Bautizageam quiñe che? re co; maun, leuvu, lafquen co vemgelu: vamgei cai lleumgele ta pire, chapad chei, múlven cai.

8. Cheuple utuntugeai co? utuntugealu ta ñi tampal anca meu; huente lonco pepi utuntucogele tvei.

9. Chuchign pu nemel pigealu mupin bautizageam? Inche Bautizaeimi Dios Chao, votm cai, Eſpiritu ſanto cai ta ñi uùi meu. Amen.

10. Iom pepi pigelai chem no rume? mu ca.

11. Pepi ucalgelai cai chem no rume? Chem no rume.

12. Chuml chei pigeaign vachi nemel ica? petu utulcogei uùigealu.

13. Inei chei huente uùigealu utintuai co? piquelu ta nemel quidu tvei utuntuquei co, cagelu vembule; mupilabui Bautiſmo.

14. Inei chei utuntuquelu co? Miſſan Patiru, diacono chei; huelu genolu tvei; moll quiñe quimluchi che pepi utulcoi cai.

15. Chuchi pu Perſona monmahue getuign vei ñi vla ñi pepi piñomcagenoal quiñe

ne cagelu mo? une utulcoquelu utucogelu cai. 2. Veimo utulcoquelu utulcogeluchi pu Chao cai. 3. Huichatuquelu Padrino utulcogelu ni nuque cai; Madrina utulcogelu ni chao cai. 4. Inagechi Padrino utulcogeluchi domo che cai; Madrina utulcogeluchi huentu cai.

645 *Interroganda ante Baptiſmum juxta Rituale Mexican.*

1. Chem nillaqueimi ſanta Igleſia mo? Mupiltun.

2. Chem dituaimi Mupiltun mo? ni moll mogen.

3. Aiùlaimi ta pillan? aiùlabin. Vei ta ni vemel aiúlaimi cai? aiúlabin. Alhue ta ni gnencan, huera glam chei, aiúlaimi cam ve? aiùlabin cai.

4. Cùpa utulcogeimi bautizageam? mai Padre.

5. Cùpa Bautizageimi? cúpa Bautizagen.

646. CAPUT VIII.

De Confirmationis Sacramento.

1. Chem gei Confirmacion? Sacramento gei, vei mo Chriſtiano che yavúlgei ta ni yavùgechi mupiltuam vill Dios ni piel.

2. Chem pnegei cùme llouam ta ſanto Sacramento Confirmacion pigelu? liſai huerilcan meu.

3.

3. Chumgechi liſai quine Chriſtiano che huerilcan meu? cùme Confeſſan mo. 634.

647. *De Sacramento Ordinis ſacri.*

Chem cam Orden pigei? Eimn molai vachi dugu pu Vochm: Vei mtn piaeimn ta mn quimabiel: Tubilu vachi Sacramento, Miſſan Patiru getui; vei mo cai pepi Confeſſali; pepi perdonaquebi cai cùme Confeſſalu ni huerilcan iça. Vei ni vla mu raquivali ta Miſſan Patiru; datuvalgelai; cochimvalgelai cai ca che vamgelu: Pu Huinca, pu Apo, Ta Rey ple lucutuquei Patiru meu, yehuequebi cai. Duamtumn ado, chumtn yehueabimn, chumtn raquiabimn pu Patiru eimn ta mn Chegen.

648. CAPUT IX.

De Actibus Fidei, Spei, & Charitatis.

Actus Fidei.

A Huenu Tue Vemvoe ſenor Dios! inche yavùgəchi mupiltun eimi ta mi quine Diosgen cùla pu Perſona meu Dios Chao, Dios Votm, Dios Eſpiritu ſanto cai. Mupiltun cai Dios Votm ta ni Chegeltuel moll Virgen ſanta Maria ni pue mo; ta ni lauyeel cruz meu inchin ni vla. Mupiltun cai A Senor Dios! ta mi cullibiel vill cùme que che Huenu mapu mo; ta mi cutantulcàbiel cai huera que che ktal mapu meu.

Vill

Vill tva, ca que ſanta Igleſia Catholica ni mupiltuelchi dgu mupiltubin vill, Eimi quidu Villpepilvoe, vill quimlu, pepi coillatunolu ſenor Dios ſanta Igleſia mo elvalgeluchi ta pin mo.

649. *Actus Spei.*

Vuta huerilcavoe rume inche, huelu Eimi ta mi venten Bùrenien ni vla ſenor Dios; ſenor JEſu Chriſto ta ni mollbún, ta ni lan ni vla cai, yavuluquelu eimi meu ſenor Dios, ugelbin cúme confeſſan mo ni dituael vill ni huerilcan ni perdon, ta ni pouael cai Huenu mapu meu, Eimi moll mupiquelu, vill pepilquelu Dios ni Búrenyevoechi Chao cai ta ini pin mo.

Actus Charitatis habentur tum in proſa, tum in verſu 582. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665.

650. CAPUT X.

Catechiſmus in Verſu

úlcatuam.

1 *Credo:*

Vill pu Che allcútumn
Dios ni dgu, Dios ni piel:
Quine piuque mo mugeltumn,
Inaitumn cai ta ni glamel.

651. (a) 2.
Quine Dios gei vill pepilvoe,
Vill mapu Toquiquelu cai:
Vill dgu ta vei quimvoe,
Vill mapu mo mlelu cai.

3.
Pillan, antù Dios gelai,
Talca, armco, cúyen no cai:
Dios ni elel, Dios ni vemel,
Vill che ni cùme mogeam tvei.

4.
Quinelu Dios, mai Dios Chao,
Dios ni votm Dios gei cai:
Dios gei cai Eſpiritu ſanto;
Huelu cúla Dios gelai.

652. (b) 5.
Dios ni Votm JESU Chriſto
Mupin Dios, mupin Che gei,
Virgen Maria ni pue mo
Chegetui inchin mo tvei.

6.
Ta Virgen ſantá Maria
San Joſeph egu piñombui,
Huelu Tva pelai ni anca;
Dios ni gracia mo conibui.

7.

(a) Canitur in Miſſa ad Credo. Sonus: Verbum ſupernum prodiens.
(b) Creator alme ſiderum; Ad Gloria.

7.

JESU Chriſto Cruz meu lai
Ta ñi anca, ñi Cheg̃eñ mai:
Ta ñi pllù pepi lalai,
Ta ñi Diosg̃en tvei no cai.

8.

Cùlan antû mo mog̃etulu
Pratulai Huenu mapu cam?
Avle mapu tva ramtupaialu
Vill pu Che ta ñi huerilcan.

653. (c) 9.

Cúme que che ñi anca lale,
Huenu mapu mo ñi pllù prai:
Veimo vachi mapu able rume,
Moll antù mo tepeai.

10.

Huera que Che ñi anca lale,
Ta ñi pllù ktal mo pouai:
Cauchu rume veimo g̃úmale,
Vill antú mo preg̃eai.

11.

Ta pu Che ñi pllú eg̃n
Cahuellu vemg̃elu laquelai:
Lale rume ta ñi anca eg̃n,
Afle mapu tva mog̃etuai.

654. (d) 12.

Rag̃i Miſſa mo huenutug̃eum
Santa Hoſtia Caliz cai,

JESU

(c) Jeſu meæ deliciæ. In Miſſa Defunctorum.
(d) O Koska Lux Poloniæ.

JESU Chriſto ni Chegen mleum
Vei mo ni Diosgen mlei cai.

13.

Chriſtianoche ta Montualu
Huerilcan mo ktal mo cai
Patiru mo Confeſſaialu
Herilcahuelaian pialu cai.

14.

Genolu Chei Miſſan Patiru
Ta mi pepi Confeſſaiam;
Dios mi re aiùbiel mo
ùdebin ni huerin! pipe ta mi duam.

Pater noſter.

655. (e) 15.

Dios Chao Huenu mo mlelu,
Ufchigepe ta mi uùi;
Vill ta mi piel opulquelu,
Huenu mapu mo prachi.

16.

Ta in ial elumamoinca;
Ta in vuta que huerilcan
Inchin perdonanmamoinca,
Chumgechi inchin ta in perdonan.

17.

Marichi lelmoquieli
Ta ni cupa huerilnoam,
Quine anrù chei elugeli
Pillan ta ni huera glam.

(e) Sonus; JEſu dulcis memoria.

18.
Huera dgu mo montulleen
Ado, ta ñi lan antú cai:
Eimi mo mtn yavuluquen
Ñi piuque cai tva mañumai.

Decalogus.

656. (f) 19.
Vill dgu mo iod aiúabimi
Dios ñi venten cúmegen,
Vill cullin mo iod raquiabimi
Mu Vuta ta ñi Apogen.

20.
Coilla dgu jurapraquilmi;
Chriſto votaquilmi rume;
Miſſamen mo chovùquilmi,
Domingo Fieſta antú gele.

21.
Vill pu Apo ñi toquiel
Cúme duam mo opulbige;
Ta mi Chao cai ta ñi piel
Mandagelmi; Vembige.

22.
Quiñe che rume ùdequilmi,
Huelu mi caiñe aiúaimi:
Ñuaquechi rume mogequilmi;
Quiñe mtn, lan cùtu piñomaimi.

23.
Huera dgu ta hueñen;
Huera cai ta golliman; Mu-

(f) Sonus: O Deus ego amo te. Quandoque per annum.

Munaquechi ilmn , pùtùlmn,
Vei mo gelai ta huerilcan.

Ad Sſmam Euchariſtiam & ſimul de Immaculata B. V. M. Conceptione. Sono Paraquayenſi. ad Sſtæ Hoſtiæ elevationem.

657. Ufchigepe ſantiſſimo Sacramento Altar mo mlelu : Virgen ſanta Maria cai Dios ta ni ſanta Nuque, une ta ni Chegen mo cùtu, huerilcan quimnolu. Amen JESUS, MARIA, JOSEPH!

Scitu neceſſaria neceſſitate medii : Quia DEUS eſt, & Credentibus in ſe Remunerator eſt. Sonus militaris. Ad Credo in feſtis ſolemnioribus.

658. 1.

Quine Dios gei vill pepilvoe,
Vill mapu Toquiquelu,
Vill dgu ta vei quimvoe,
Vill mapu mo mlelu;
Culliquebilu ta cùme que che
Huenu mapu meu,
Hueracabilu ktal mapu mo
Pu Huerilcaluchi che.

2.

Duamtumn veula pu peni em
Chumtn cúmelcaquei
Raquibin ta Dios, aiúbin ta Dios
Opuln ni pibiel:

A cùme quimquelu
  Vill cùme que che!
Quimnolu, reñmalu
  Vill huerilcaluchi che.

Varii Actus Charitatis.

Sonus Pruſſianus.

659. I.

Aiùeimi ta ſeñor Dios :|:
  Aldùn cùme geimi,
  Aldún aiúgeimi,
    Aldúi mi Apogen,
    Aldùi mi Temogen,
Ventengelu mi Quiñeluchi Diosgen.

Sonus: Cur mundus militat.

I.

Duamtumn vill pu che
  Dios ñi cúmegen,
  Dios ñi aiùgen,
  Ñi venten vutagen,
Ñi quine Diosgen!
  Ñi venten vutagen,
  Dios ñi aiúgen,
  Dios ñi cùmegen,
Duamtumn vill pu che.

Actus Contritionis.

Sonus: Joannes magna Lux Bohemiæ, Pragenſis clara fax Eccleſiæ.

660. I.

Ventenlu ta Dios ñi cúmegen!

Ven-

Ventenlu ta Dios ni Apogen!
Chumgelu mai inche
Vei vemgenobule,
Eapilan?
Deuma afcúduamquen,
Perdonaiaen piquen,
A ni Dios em!

Actus Charitatis & Contritionis.

Sonus militaris Auſtriacus: Eugeni &c.

661. I.
Duamtumn Vill pu che
Dios ni cúmegen,
Dios ni temogen,
Ni venten Apogen,
Quine Diosgen!
Vill duamtubilu tvei,
Tva ta mn pibiel:
Veicu údequebin
Vill ta ni huerin
A ni Dios em!

Idem.

Sonus: O Anima par cælo Spiritus.

662. I.
A Senor Dios
Huenu vemvoe,
Ta Tue vemvoe,
Montúlvoe!

 Ta mi cùmegen,
Tà mi Vùtagen,
Ta mi Diosgen ni vla
Villchi dgu mo cacha
Iod aiùeimi!

2.

údequebin
Vill ta ni piuque mo,
Villchi huera dgu mo
Vill ta ni huerin:
Dios ema!
Chao ema!
Perdon nillaeiu:
Huerilcahuelaian
Une laian.

Actus Contritionis & Attritionis.

Sonus: Horrenda mors Tremenda ſors.

663. 1.

Ktal mapu mo ptegealu
Inaitunolu Dios ni piel;
Huenu mapu mo pranoalu
Ucalnobilu ni huera vemel;
Huelu doi údequebin
Huerilcan ta ni hueragen,
Huerilcalu úllculcabin
Dios! mi venten vùtagen.

Alius.

Alius.

Sonus Auſtriacus.

664. 1.

Huera que che ktal mo pouai;
Huenu mapu mo rume pralaiai;
Huelu ñi huerin iod *ú*dequebin,
Huerilcalu ñi Dios em *ù*llc*ù*lcabin.

Cantio R. P. Ludivici Baldivia de puero JESULO.

665. 1.

JESUS pellebichi, pi ta ñi duam,
JESUS pellebichi, deuma ñi laam,
Chem mo c*ù*pa peabun
An*tù* lumlumquelu;
Chem mo ta quintuabun
C*ù*yen purilelu;
Iod c*ù*mei JEſus em ta ñi peñeal:
JEſus pellebichi, pi ta ñi duam,
JEſus pellebichi deuma ñi laiam.

2.

Ant*ú* tipapeium
Inaquei ta pun;
Aflu ñi alelpeium
Tipalu yepun:
JESUS quimpunlai,
Afnoalu ñi alen.

3.

Caque che pebipe
Cùmei ta unelvoe,
Pillan quintubipe;
JEſus ta in Montulvoe
Vei duamtubin,
Iod ni alabam.

4.

Huagln pelongelu,
Ta raquivalnolu,
Doi Temogelu
Nutamtuvalnolu
JEſus mi alequen
In alelgeam.

Hualug ni cupaium
ùnm tepelquelu,
Raûún ni tipaium
Cùme numuquelu;
Iod hualug, iod raûùn
Ta JEſus no cam?

De Ssmo JESU Nomine.
Sonus: Rhatgeberi.

I.

JESUS cad cúme uùi
In Montulvoe ni ùûi
Ufchiqueeimi,
Pramlqueeimi

Ni aiůelchi ůûi :|:
Vei vill ni mogen mo,
Vei ni lan antů mo,
Vill ni piuque mo,
Opuelchi ni uůn mo
Pituabin:
JESUS cad cůme uůi,
In Montulvoe ni ůûi,
ůſchiqueeimi,
Pramlqueeimi
Ni aiůelchi uůi!

Salve Regina.

Sonus: Salve Regina cælitum.

666. 1.

Uſchiqueeimi Reyna A MARIA!
Cutanievoechi Nuque A Maria!
Inchin ta in mogen em!
Inchin ta in cochůgen!
Inchin ta in ůgelgen!
ůſchitu - ůſchitu-
ůſchituqueimi!

2.

Inchin Eva ta ni pu pnen A Maria!
Ta in giuntugeel A Maria!
Eimi mo mtmeimi,
Eimi mo pratulihuein
Eyutun meu

gùmanquechi, gùmanquechi
Tva gùmageluchi lof meu.

3.
Ta in ùſchindugunmaqueeteu mai A Maria!
Mi cutanyevoechi ge A Maria!
Inchin mo unolpage,
Pelelmoin cai JEſus
Mi pue mo geuyelu,
Deuma rupale, deuma rupale
Tva ta in numqueiauqueel.

4.
Bùrenyevoe ema A Maria!
Cutanyevoe ema A Maria!
Virgen ſenta Maria ema!
Dios ta ni Nuque ema!
Dios ta dugunmamoinca!
Amen, Amen, Amen JESUS, Maria,
Joſeph.

Omni die dic Mariæ.

667. 1.
Aiùbige Dios ni Nuque
Villchi Chriſtianoche;
Duamtubipe, quintubipe
Vill antú ta mi piuque.

2.
Venten cùme vachi Nuque

Inchin

Inchin Bùreniemaeteu,
Huenu meu, Dios ni age meu
Ta in dugunmaeteu.

3.

Huerilcauyebulmi, mtmbige
Huerilcan mo tipaiam;
Dios meu, ta mi chao meu
Ca mita unotuam.

Quine duam ſan Coze mo.

Sonus; Xaveri rumpe moras, ad Indias i.

668. 1.

Mari mari vill pieimu A ſan Joſeph!
Vill piuque mo mtmeimu: ſan Joſeph dugunmamoinca.

2.

Aldùn pepilqueimi,
Vill Dios mo dituqueimi:

3.

Dios ni Nuque ni Virgen Pinom
Pequelu in Huerilcaknon

4.

Cùme mogeam, cùme laiam
Vei mtn piquei ta in duam;

Ad

Ad ſanctum Angelum Cuſtodem.

Sonus: Defenſor noſter aſpice. ad Sanctus. ter.

669. I.

Santo Angel em ni Quintunieteu!
Vill antù quintunmaiaen!
Vill ni mogen mo toquinmaiaen!
Ta ni pouam Dios ni mapu meu.

670 *Pie Jeſu Domine dona eis Requiem.*

Ad memento def.

JESU Chriſto Bùrenyevoe em!
Duamtubige ta in pu peni em!
Veichi pu lalu em!
Veichi cutangelu em!

Aliter.

Sonus de S. Joanne Nepomuc.

671. I.

Cad Búrenyeve ſenor JEſu Chriſto em!
Mu Cutanyeve inchin ta in Chao em!
Petu cutantulgei, petu hueralei
Ta in pulalu em!

Modus mane ſurgendi & de bona Intentione.

Sonus Hiſpanus.

672. I.

Lihuen mo Vutalmi,

Quine

Quiñe Puelche vemgequilmi;
Dios uduamquilmi,
Vamgeluchi pialmi:
  Villchi ñi nemel,
  Vill ñi kdauquen,
  Vill duamtuel
  Dios mo eluquen!
Tva Rezan deuma pibilu
Pibige ca Rezan,
Dios duamtubilu
Vemquilmi huerilcan.

Cantanda in Adventu Principis, Epiſcopi, R. P. Provincialis. &c.

673. 1.
Acui ta iñ Mapu mo
Vachi Reyno ñi Apo (pu Patiru ñi Apo)
  Veimo tepequeiñ,
  Vill piuque mo piqueiñ:
    Viva, viva, viva
    Ñi Excellencia!
    Ñi Illuſtriſſima!
    Ñi Reverencia!
Ñi cupan mo túûúiñ
Doi mita pituiñ:
    Viva, viva, viva
    Ñi Excellencia!
    Ñi Illuſtriſſima!
    Ñi Reverencia!

2.

2.

Cúme piuque niepei
Inchiñ ta iñ Chao tvei:
Veimo tepequeiñ &c.

3.

Tva Camaricu em!
Cùme Chao cùme Apo em!
Aldùn tepequeiñ,
Vill piuque mo piqueiñ
Viva, viva, viva
Ñi Excellencia!
Mi cupan mo tùûûiñ &c.

v.

Acui ta iñ ruca mo &c.

In Comitiis Generalibus ſeu Hueupin.

675. 1.

Vau mlei, vau mlei pu Mapu Che,
Venten yavún Ulmen!
Mlei cai pu Huinca Che,
Quimgei ñi Conagen:
Mlei ſeñor Preſidente,
Aldún vúta Apo no cam?
Pu Patiru mlei huente,
Anùlei ta ñi duam.

2.

2.

Veimo ado yavulumn
  Ta in pu peni em!
Gele; cùme entumn
  Vill ta mn duguquen:
Rey venten quintuquelu
  Ta mn aldùn cùmelen,
Gecai aculquelu
  Pûtùn, iquen, ptem.

3.

Vemgei vemgei deuma venteni,
  Abı ta Hueupin;
Chumtn Rey ta venteni
  Dios duamtubin!
Dios Rey ni Rey no cam ve?
  Dios Re Apo mtn!
Gelai Rey, Dios elunobile
  Gen, temn, mogequen.

Verſus latini habentur ſparſim, plures junctim dabit qui ad calcem annectitur appendix: *Lachrymæ ſalutares*, etiam ſeparatim, quando petitur, vendendus.

PRO-

PROTESTATIO AUTHORIS.

Omnia ſub Cenſura Dilectiſſimæ Matris meæ Romanæ Eccleſiæ, quam ſolam eſſe unam, ſanctam, Catholicam atque Apoſtolicam, proinde veram, confiteor certiſſimus & oculatus teſtis. 574. in domo & arce * noſtra Geiſtana 7. Octobris 1772.

* Idcirco R. P. Collart, qui anno 1744 ibidem pie obiit, ſic canebat:
Clara dies Claræ Geiſtanam vexit ad Arcem,
Clarior in cælum me vehet inde dies.

CHILIDÚǴU
PARS QUARTA.

Voces Indicæ ordine alphabetico, adjectiſque Numeris, ubi ſingulæ plenius & copioſius explicantur.

✠
IHS

NB. 1. Ignoſcat benevolus Lector, quod in toto hoc libro, maxime a Nro. 676. ſub alio plures, pauciores ſub alio Numero voces comprehendantur; cum enim duodecim & amplius annis huic operi inſudaverim, & arbitror duodecies denuo laborem ſim exorſus jam addendo, jam mutando; fieri aliter non poterat, quin illa aliaque ejuſmodi ſuccederent; at parum refert; ſupplet enim Ordo alphabeticus, qui in ſingulis vocibus ſervatur. 2. Literâ C, a N. 705. Ordinem alphabeticum non nihil eſſe turbatum, ut monet *

676. A.

A. nota Vocativi. 6. communiter præponitur huic dictioni: *pu buen*. E. g. *A pu buen*, pro *pu buentu*, O viri! 14. 640.

Abn, *afn*, *afcùn*, finiri, deſtrui, abſumi, conſumi, ad nihilum redigi. 532. 349.

Ab-v. afcùduam, luctus, afflictio, triſtitia. 486.

Afcúduamn, affligi, dolere, conteri: afflictionem pati. 487. 488

Achabuall, *achaval*, gallina. 386.

Achircún, acerbitas, acor, nauſea: nauſeam pati. 535.

Acun, venio. 452. 453. 494. 673.

Ad, vultus, facies, frons, os oris. 461. 465. 516. Item. Mos, uſus, conſuetudo. 525. 527.

Adcan, præferre: a fronte, ex adverſo portare. ibid.

Adelcan, culpam aut crimen in aliquem conferre, derivare, conjicere, tranſcribere: noxam alicui attribuere: criminari, falſo accuſare. 526.

Adien, *adyen*, alicui ſimilem eſſe: aliquem vultu, inceſſu, &c. referre. 464.

Adln, aſſueſcere: morem ac modum invenire. 567.

Adman, reſiſtere, ſe opponere 193.

Adn, uſum habere, congruere, convenire. 468.

Adquintun, ex adverſo, e regione videre, aſpicere. 440.

Adtun, aſſueſcere; ſe opponere. 440.

Ado, nunc, mox, ſtatim. 540. 543.

Adochi, expecta pauliſper. 540. 543.

Adoln, inſtare alicui; ut properet, urgere. 540. 543.

677.

677. *Age*, facies, os habituſque, oris lineamenta. 461. 465. 500.

Ahue, cito, tam cito. *ahue cupatuabui?* tam cito veniret. 510 543.

Ahuechei, jam dudum. 540. 543.

Ahueln, feſtino, propero. Item. Alium ut feſtinet, urgere. 540. 543.

Ahuin, prunæ. 352. 354.

Ahuircùn. deficere, fatiſcere, linqui animo. 534. 538

Ahuùn, *ahuùcan*. ludere, nugari, animum laxare. 561. 564.

Ai, modus reſpondendi, quando vocantur. *aipin*, vocanti reſpondere. 266 267.

Ayarcún, ſtellas fulgere, micare aſtra. 333.

Ayarn, *ayargen*, caneo: canum eſſe. 497.

Aien, ridere, nugari. *aiecan*, irridere, cavillari. 443. 444. 516. 538.

Aihuin, umbra corporis. *ahuintun*, imaginem ſuam in ſpeculo intueri, contemplari. 342.

Ailen, prunæ. 351.

Ailin, lapides qui in flumine aut ejus ripa ſunt. 427.

Ailla, novem. 545.

Aipin, ſolem refulgere. 342. 559.

678. *Aibin*, res pulchra: compta, ornata, elegans, bella. *aibinn*, eſſe comptum, &c. 515.

Aiùn, amare, diligere. 486. 488.

Allca, *alca*, res robuſta, fortis. 12. 514.

Aldù, *aldún*, multum, multos eſſe. 547. 548. 549. 550.

Ale, lux Lunæ. *alen*, lunam fulgere, ſplendere. 342. 542.

Albue, mortuus. Item. Diabolus. *albuei*, moritur, cum morte luctatur. *albuetui*, eſt mortuus. Etiam vivos appellant ignominioſe *albue*, *buera albue*. *315. 537. 538. 511. 612.*

Albuen, mori; a Diabolo poſſideri. Machi Diabolum invocantes dicere ſolent: *albuegeaen*. obſide me, poſſide me: fac me rem vitæ v. mundi alterius. 606. 612.

Alin, terram omnino ſiccam eſſe: omnia ardore ſolis flagrare. *alimn*, incendo, nimio igne, calore calefacio. *alim*, præcalidus. *alincun*, ſolis ardore, febri maligna æſtuare, jactari, ardere, ſolvi, deficere, conſumi. 534. 538. 352. 354.

679. *Allcùn*, audio. *allcútun*, auſculto, 440. 441. 586. 595. 616. 650.

Allue, ſenſim, placide, paulatim. Item. ſemiplene: *allue cancaen veichi curam:* redde mihi hæc ova ſemicruda; ſemiplene v. ſemiplane cocta. *allue tipantu*, ſeſqui annus. 270. 541.

Alluen, *alluecan*, *alluetun*, lente. Item leniter, manſuete, placide procedere. 543.

Alihuen

Alibuen, arbor. item. Lignum altum erectum. 405. 404.

Allvùn, lædi vel corpus vulnere, plaga; vel vas ictu. Item. perdi, perire. *alvùln*, vulnus infligere; damnum inferre; detrimentum parere, perniciem comparare, *allvútun*, nocere ſibi. 534.

Alpen, indureſcere putamen. 409.

Alta, res mala, ſordida, turpis, deformis. *alta buenti*, juvenis inutilis *alta pu anca*, inteſtina corrupta. 514. 515.

680. *Alúlún*, acriter dolere; acri dolore affici. 534

Alun, *alon*, relucere, renitere, reſplendere. 418

Am, ſpectrum, larva. 537.

Amchi, furfur 477. 483.

Ameln, non agnoſcere, non dignoſcere: aliud cum alio confundere. 464. 465.

Amon, eo, ambulo. *amocan*, iter facere. 452. 453. 493. 494

Amomarin. orare. vox a civitatibus antiquis relicta, oriturque vel ab *amon* & *mari*: progredi decem; nempe decadem Roſarii abſolvere: vel ab Ave Maria quod audientes Indi corruperunt *Amomarin*.

Ampeln, vix non conſequi; pene, tantum non obtinere; fere adipiſci. 526. 527.

Ampin, curatio, medicina, medela. Item,

medeor, medicor, medicinam facere, adhibere, *ampin caman*. Medicus: quamquam illi ſuos *Machi* vocent. 406. 410. 534.

Anca, corpus. Item. truncus arboris. Item. dimidium: *anca rpu*, viæ dimidium. *anca puúlli*, dimidia clivi pars. *pu anca*, inteſtina. 434. 435. 460. 494.

Anquen, ſiccus, aridus. 542.

Aucùn, ſiccari, exſiccari, arefieri, arere, exareſcere. 349. 432.

681. *Antù*, ſol, dies, tempus. Item. penſum. *mari antú entuan*, decem dierum penſum petam, abſolvam. 334. 539.

Anchú malúen, ſolis amica, puella, virguncula. Hanc fingunt mederi plagis, vulneribus, morbis; quibus a magis affliguntur: & ſuos *Machi* (ita ſuos medicos appellant) eam ſecum habere; illamque conſulere: aliqui dicunt illis Diabolum in figura hujus puellæ apparere. 534.

Antún, diem eſſe, quando idem ſignificat quod aura, tempeſtas; addunt *cúme* vel *huera*. *antùcun*, *antùntun*, ſudo. *antútun*, ſolis calorem captare. 342. 560.

Anùn, ſedeo. Item. navem in ſcopulis hærere, vadis illidi: *anùi huampu*. Item. pax, a bellis quies: *anui mapu*, *anùn mapu tva*, terra ſumma pace fruitur, nullo bello turbatur. *anúln*, *anúmn*, ſedem figere.

anù-

anùpai vachi mapu mo. 232. 234. 354. 452. 494. 518. 519.

Anùnùknoun, vereri, colere; honorem alicui habere, præcipua autem honoris exhibitio eſt, quando accedunt jam hoc jam alterum genu flectendo, uti ſolent, præſertim quando ſunt ebrii, & plus vini peroptant, petuntque. 453.

Anapl, homo humili ſtatura, pumilio, pygmæus, nanus. 463.

Ananai! interjectio 293.

Aneln, minari, minitari, minas intendere; manum vel aliud inſtrumentum ad percutiendum attollere. 487. 488.

Anidun, *anidcùn*, ſiccum eſſe. 431.

Anúl, ſtratum, quo tectum domûs ſternunt, ut poſtea reliqua ſuperimponant. E. g. paleam, &c. 517.

Ape, fere, prope, propemodum, pene, tantum non. *apeln*, fere pervenire, attingere. 286. 404.

682. *Apill*, *apin*, libido, cupedia, malacia. *apiln*, *apinn*, aliquid vehementius appetere, concupiſcere. 489. 491.

Apumn, finire, conſumere, prodigere, diſſipare 349. 532.

A*po*, Superior, Præſul, Præpoſitus, Dux, Præfectus, Tribunus, Centurio, & quicunque alius, qui aliis præeſt, imperat,

præficitur: non utuntur autem hac voce Indi ſuorum ſed tantum Hiſpanorum reſpectu, tam Eccleſiaſticorum, quam ſecularium: addunt adjectiva E. g. *pichi Apo*; *vùta Apo*; *iom vûta*, *iom pichi Apo*; *mu vùta Apo*. ut ſic minorem vel majorem jurisdictionem, poteſtatemve ſignificent. 498. 500.

Arquen, *arquenn*, aquam maris vel fluminis decreſcere, minui, deprimi. Item. Lac in uberibus mulierum ſiccari. *arcùn*. id. *arquenço*. maris receſſus. 457. 429.

Aren, calore nimio æſtuare, languere, ſolvi, deficere, *arei antú*, *ptei antù*: *arei ta ni anca*. 538. 560.

Areln, mutuare, commodare, aliquid utendum dare *aretun*, *areltun*, mutuum, commodatum petere, mutuo ſumere; utendum aliquid accipere *arctu mogen*, commodato vivere. 421. 422.

683. *Aroſcàn*, ſudo. 536.

Arol, ſtatim, illico, e veſtipio. *arol pegeabui peuma*, non tibi per ventos aſſa columba venit. *aroln*, feſtino, propero. Item. alium ut acceleret, urgere. 540. 543.

Aron, eſurio. ſitio, ſiti, fame laboro. 476. 478.

Armco, *arùmco*, buſo grandiſſimus, quem fontibus præeſſe, & conſervare aquas credunt. 378.

Aremco, *ademco*, aqua calida. 428.

Atai, hermaphroditus. 514.

Aten, teri, tundi, contundi, debilitari, ſubigi, luxari membra, corpus. *atemn*, terere, &c. 534.

Atún, defatigari. *atùn lonco*, caput habeo feſſum, defatigatum. 534.

Atutui, interjectio a dolore. 293.

Aud, terra ad maicium ſeminandum aratro ſubacta. *audn*, terram aratro ſubigere. 413.

Auca, rebellis. Item res falſa, ficta, adulterina. *aucan*, *aucatun*. 483. 533.

Aucùmco, *auquinco*, echo. 561.

Auna, undæ, fluctus maris. 429.

684. *Avùn*, cibus bene coctus: poma, fructus maturari, miteſcere. Item, matureſcere apoſtema, ulcus, &c. *avuln*, *avumn*, coquere; ut matureſcant efficere. 404. 476. 536.

685. B. V.

Va, *tva*, hic, iſtic: Ecce. 20. 23. 295: 7.

Vachi, iſtic. 20. 23.

Vain. ferveo, efferveſco. *vai ta ni mollbùn*, ſanguis illi fervet. 459. *vainm*, fervefacere.

Vainu, tenuis pluvia. 348.

Vaml, *vamlque*, ſic, ita. *ule vaml antú*, cras hac hora. 540. 286.

Vam, ita, ſic. *vamaimi*, ſic, ita facies. *vamgechi*, *vamgelu*, idem. *vamgen*, ita ſum comparatus, conſtitutus. *vamtipan*, recedo, diſcedo; abſcedo. *vamtipaln*, abſtrahere, dimovere, ſejungere. *vamnn*, *vamntun*, ſeparare, ſecernere. 286 488.

686. *Vanen*, pendo, appendo, penſito, trutino. Item. eſſe grave. *vanetun*, *vanevanen*, penſare æquilibrium, æquipondium, libramentum. 551. 553.

Vanten, tantum, tam magnum. *vantenn*; eſſe tantum. 551. 556.

Vatu, 402. carex.

Vdo, umbilicus. 451.

Vdù, *vùdù*, perdix. 386.

Ve, 295: 7.

Vei, *veichi*, ille, idem. *veii*, ille eſt. *veilai*, non eſt ille. *veipe*, ſit ita. *vei*, *vantempe*, hucuſque, non amplius, ſufficit, ſatis eſt. *vei ca*, *vei lle*, &c. adverbia confirmativa. 20. 23. 479. 556. 288:4

Vem, ita, ſic, illo modo. *vemn*, ita facere. *vemgechi*, *vemgelu*, ſic, ita. *vemgen*, ita eſſe; eſſe ſimilem; aliquem vultu, voce, inceſſu referre. *vei ni vemgen*, natura ita comparatus eſt; hæc ejus indoles, hic mos, hic ſtylus. *vemel*, *vemlque*, ſic. 481. 482. 567.

Venten, tantum. 551. 554.

Veula, nunc, modo, jam. 540.

Bi,

Bi, 175. 182.

Vilu, coluber, anguis, ſerpens. 376.

Vill, omnis, cunctus, univerſus, totus. *villn*, *villtun*, totum abſumere, comedere, capere, ſumere. 476. 548.

687. *Villa*, penuria, caritas, annonæ difficultas, *villan*, *villagen*, laborare penuria, &c. 475. 476.

Villca, levir, glos. 504.

Villcún, parva lacerta. *mamll villcun*, polipodium. *madi villcun.* *376. 410. 412.*

Virquen, alſum, ſubfrigidum. *virquen antù*, ſubfrigida tempeſtas *virquen co*, *475.559.*

Bitun, fumus, fumare. *bitunman*, fumum contrahere, obolere. 352. 354. 443.

Biri, Theatina, palea ſimilis paleæ avenæ, ſed inutilis & absque avena. 412.

Vochann, ſugere. *ùlun*, ſolum de machis intelligitur. 536.

Vla, propter 288 : 13.

Boiúe, *boye*, arbor, cinnamum, cinnamomum; ſed improprie. 399.

Voche, unda, fluctus. *vochen.* *429.*

Vochen, canna, arundo maicii. 413.

Vochon, madeo, madide madeo. *vochomn.* *vocholn*, madefacere, intingere, perfundere. 431.

Vonuan, tuſſire. 535.

Vero, *veru*, os oſſis, dens. *voro tebua*, lucius,

lucius, piſcis qui in *quepe* prenditur. Inde *Borobue*, Hiſpanis *Boroa*. *voro ptm*, paxilli tabaci. *voro challua*, ſpina piſcis, *aievoro*, dentes anteriores. 392. 410. 442. 444.

688, *Votm*, filius. *votmn*, gignere. 496. 501.

Vot! interjectio. 293.

Vochai pro *chao*, pater.

Broquin. *412*.

Vucheucan, nugari. 490.

Vùn, caro exos; pulpa, etiam pomorum. *vnn*, poma eſſe matura, comeſtibilia. Item arbores germinare, pullulare, fructicare. *vn*, *vnn*, eſſe denſum, ſpiſſum. 397. 404 405. 455.

Vùl, res unita, conglutinata, copulata. *vùln*, jungi, copulari, cognoſcere mulierem; & eſt modus loquendi modeſtus; quamvis in hac ſignificatione plerumque addant *tun*: *vùltun*. Item. unam rem alteri v. ad alteram aptare, iucludere, immittere Item. eſſe ad rem; ad rem pertinere, cum re cohærere cum *pa* ſignificat ſuccedere, ſequi. *chuchi cùyen vùlpai*, quis menſis ſequitur. *vúlun*, *vlun*, coacervatum eſſe. *vluln*, congero, aggero, cumulo, coacervo. 490. 515. 543.

Bucum, jecur, hepar. 455.

Vunan, putreſcere, corrumpi. *vuna*, putre,

tre, putridum, tabidum. *vunapue*, virus, venenum. *vunapuen*, *vunapuetun*, venenum alicui dare, præbere, veneno tollere aliquem, occidere, necare. 476. 534. 536.

689. *Vuri*, tergum, dorſum, ſcapulæ. Item. retro, poſt, pone. 405. 451. 453.

Vuùn, nervus. 456.

Búren, eſſe amarum. *búre*, amarum. 405. *Búre pue*, animus averſus, abhorrens. *Bùrepuen*, *bùrepuetun*, ab aliquo abhorrere, erga aliquem male affectum eſſe. 487.

Bùrenien, alicujus miſereri, miſericordia tangi, moveri: hujus me miſeret; miſeratio me tenet. *Bùrentun*, expectationem alicujus decipere, fruſtrare, ludificare. Item. lu lificari 487.

Vùcha, ſenex, vetulus, grandævus: ætate grandis, provectus. applicatur duntaxat viris. Item rebus inanimatis e. g. veſtibus. 49 .

Vùchen, ager demeſſus, reſtibilis. 413.

Vùl, vas. Item. radix olerum, herbarum 414

Vùquin, prægnans, gravida, fœta. Item. prægnatio, graviditas. *vúquinn*, eſſe fœtam: dicitur etiam de animantibus. *vùquipra*, nothus, ſpurius. 496. 514.

690. *Vúta*, altus, magnus, grandis. *vùta rupalu*, *rumelu*, craſſus. *vùtan*, eſſe grandem. 554. 555. 556. *Vuù*,

Vuú, filum, ſtramen. *buún*, neo. *tapm vuú*, filum contortum. *huinù*, ſimplex. 472. 473.

Vultan, os aduſtum habere; ore ægro eſſe. 444.

Bureu, *bucheu*, lepida narratio; feſtivum commentum: res riſum movens. 515.

691. C. K.

Ca, particula. 192. Item adverbium confirmativum. 288: 4: 39.

Ca, adjectivum: alius. *ca epu*, alii duo. *ca quine*, alius. *caꝗelu*, alius *caꝗechi*, iterum, alia vice. *camel*, alio anno, elapſo, vel futuro. 543. 548 549. *ca mita*, alia vice. *caque*, aliqui. *caque*, *caque*, alius poſt alium. De *ca* nomine formantur ſequentia verba: *caꝗen*, eſſe alium. *calen*, aliter ſe habere. *caknon*, mutare, ponere alibi, *cakuotubi ta ni uûi*, mutavit nomen ſuum. *caꝗetun*, in alium mutari. *caꝗenman*, vino madere, vacillare. *caꝗentun*, culpam aut crimen derivare, conjicere, tranſcribere in alium *caꝗeln*, *caꝗeltun*, diſtinguere, aliud ab alio ſecernere, ſeparare, diſcernere, ſejungere. *caduameln*, digredi a re propoſita; ad alia divertere. Item. mente & animo vagari, divagari, aliud agere, cogitare. 464 548.

Cachan, pleuritis. *cachanlahuen*, centauria minor. 410. 535.

Ca-

Cachentun, non dignoſcere, non agnoſce-re. *464. 598*

Cachu, paſtus, paſcua. *412.*

Cachú, amicus, notus, compotator. *ca-chún*, propinare alicui. *514. 516*

Caçique, Caçiquius, Caſiqueus: Toparcha apud Indos. *498. 500.*

Cad, multum. *cadn*, multos eſſe; abundare. 271.

Cadi, coſta. *454. 535.*

Caf, tabula, aſſis, aſſer. *cafn. 567.*

Cafen, *caben*, *caven*, ſpinus, 399. 401.

692. *Cafcùn*, aliquid in aurem loqui, inſuſurrare, ſuggerere alicui. *440. 526.*

Cahuellu, *cahuallu*, equus. 365.

Cahue, remus. *cahuen*, *cahuetun*, remigare, remum impellere, remis incumbere, inſurgere. 557. 558.

Cai, conjunctio &, atque, etiam. 293.

Cain 93.

Cahuin, compotatio, epulum, convivium, ludi, ſpectacula Indorum. *Magentun*, epulum ob perceptos agrorum, arborum fructus. *malal cahuin*, ob cortem, ovile, ramale, ſepem, domum fabricatam. *nuin cahuin*, ob trituram. *nuin prun*, idem. nam triturant ſaltando & cantando; & ſemper noctu. *curú cahuin*, epulum funebre. *cunquin*, *calcutun cahuin*, cum certis cantiun-

culis,

culis, tripudiis, ſaltationibus, choreis. *cahuintun*, dare convivium. *antù cahuin, cuyen cahuin*, ſol, luna in centro circuli: forte quod in ſuis compotationibus ſedendo rotam, orbitam, circulumque deſcribant. *475. 477. 479. 559.*

Cahuitu, lectus. *517.*

Cal, lana. *363. 472.*

Calcu, veneficus, ſtrix, lamia. Horrendum Indis nomen, & maxime formidatum. *calcutun, calcun*, veneficiis aliquem petere; maleficis artibus afficere, carminibus devincere v. devincire. *calculn*, veneficum efficere, venefici crimen alicui attribuere. *483. 485. 536.*

Calcha, pili interiores. *458.*

693. *Calúl*, caro humana. *455.*

Calmin. *428.*

Calgal, fungi, qui naſcuntur in arboribus, præſertim in robore. *403.*

Calpudùn, pilos, capillos, crines evellere.

Calla, palus, quo fodiunt. *413.*

Callhue, frutex. *403.*

Calli, *193. 196.*

Calvú, cæruleus. *calvù ge*, oculi cærulei. *calvúlafquen*, color marinus. *417.*

Cam, interrogativum. 266. 267.

Caman, artifex, opifex. *483. 565.*

Camaricu, munuſcula e. g. ova, gallinæ, agnus,

agnus, & ſimilia, quæ dant Hiſpanis & Patribus Miſſionariis, quando eos adeunt præſertim prima vice: & ægerrime ferrent, ſi quis ea, quæ offerunt, non admitteret; & eſt eorum modus petendi, & contractus innominatus do ut des: nam ſemper ſperant & expectant plus quam dederint; nec unquam deſinunt petere plura & plura; & ſi ultimum ipſis negetur, quamvis anteriora omnia eaque multa & abundanter acceperint; abeunt triſtes, nec ſunt contenti; quare expedit ex ipſis quærere, quid petant, quid cupiant, deſiderent; & eo uſque urgere, donec omnia dixerint. Quibus omnibus patienter auditis aliqua negare excuſando; & aliqua concedere: at ſemper dare plus quam valuerit, id quod attulerunt & dono dederunt; & ſolum hac ratione diſcedunt læti & contenti; ſecus autem P. Miſſionarius apud illos audit avarus, &c. 498. 642.

Camtù, avis, quæ fabis ac floribus delectatur, veſcitur 387.

Cancan, aſſum, torridum. 475.

Canin, in ludo *chueca* deeſſe, deficere, errare. *caniknon*, decuſſatis ſedere cruribus, ut Indorum mos eſt. 452. 563.

Caniu, criſta, jubæ 389.

Canquen, avis, ciconiæ non abſimilis. 385.

Can, cantharus. 520. 521.

Canùn, fibræ roboris. 403.

Capi, leguminum folliculi. *413.*

Capiſcun, pungere, palpitare *535.*

Caputira, acus ex majoribus, & quæ foramen habeat ſatis grande: nam Indorum id fila repoſcunt. *472.*

Caql, *caquel*, transverſum. *caqln*, transfigere. *492.*

694. *Cara*, urbs, civitas, oppidum, pagus, caſtellum, & quilibet locus ædibus, domibus, & incolis frequens. *Carahue* civitatis, &c. dirutæ locus: nunc ſeges eſt ubi Troja fuit. *Entucaran*, urbem deſtruere, exſcindere, evertere, vaſtare, delere, diruere *caran*, urbem condere, fundare, ſtabilire. 492. 494.

Carca, vas grande ad afferendum potum, vinum. *478.*

Carcaren, *caſcaſen*, *cadcaden*, avis cujus modulatio ver annuntiat. *381.*

Carcu, ex altera parte fluvii, maris. Item nominant *carcu v carculafquen* illum locum, quo poſt obitum animas migraturas dicunt; putantque eſſe Inſulam *Mocha*. *Carcun*, fluvium tranſire, trajicere. *288. 433. 538.*

Carù, crudus. Item. color viridis. Item. nigror canis albicans. *carù ilon*, caro cruda. *carú dgoll*, olla cruda, necdum cocta. *cadù v. carú lan*, mors violenta; cultro, pugione,

ferrea

ferrea ſicca in corpore defixa. *Carù Patiru*, Religioſus S. Franciſci Seraphici, ob ſacræ veſtis colorem. *417*.

695. *Catan*, perforare, perfodere, pungere, terebrare, perterebrare. *567*. *695*.

Catùn, ſcindo, ſeco, cædo, abſcindo, reſeco, amputo. Item, impedio, obſto, officio, prohibeo. *catudgun*, contentiones, rixas, certamina impedire. *gelai catùdgualu catùduamn*, argumentum præcidere, præcludere, eludere. *catútun*, *catuntun*, intercipere, intercludere, interpellare. Item terram aratro decuſſare. *405*. *413*. *527*. *567*.

Caucau, avis. *384*.

Cauchu, multus. *Cauchun*, eſſe multos. *271*. *272*. *548*. *550*.

Caûùl, conglobatum ſputum. *457*.

Caulin, *caupun*, faciem unguibus lacerare, fœdare: ungues imprimere. *368*.

Caichùn, Diarrhæa, alvi profluvium, ventris fluxus, proluvies. Item ex Diarrhæa languere, fluxu ventris laborare. *Caichù mollbùn* *535*. *538*.

Caimùtun, rumino, remando is. *363*.

Caine, hoſtis. *Caineln*, *cainetun*, in hoſtium numero habere. *531*. *575*.

Cayu, ſex. *545*.

Cayumtoi, gigas. *463*.

Cacha, *cha*. *295*

Caûe, anas, anſer. *384.* NB. 705. *cdau 706. cdin.*

Cha 295.

Chacha, ita viri ſalutant mulieres. *506.*

Chachai, *chai*, *ſai*, *tai*, ſic mulieres viros. *506.*

Chaf, *chafma.* V. *taf.*

Chacu chacu, *tacu tacu*, cerebri membranæ. *456.*

Chadi, ſal. *chaditun*, ſalio, ſallo is: ſale condire. Item, eſſe ſalſum, ſalitum. *423. 424.*

Chadn, ſponſionem facere, ſponſione aliquem laceſſere. *563.*

696. *Chag*, pars, quadrans, quarta pars. *Chag rpu*, junctura viarum, ubi viæ uniuntur, concurrunt. *chagcùn*, in partes dividere, incidere, in fruſta ſecare. *chagtun*, *chagntun*, id. *chagquin*, *chagquin leuvu*, fluvii pars. *301. 364. 429. 434.*

Chagll, inſtar diminutivi vocis *chag*. *chagll cùù*, digiti. *448.*

Chai, hodie, poſt breve temporis ſpatium. *541. 543.*

Chaibue, calathus, quaſillus, quo metiuntur res ſolidas; & duo modium efficiunt: per eundem & liquores purgantur. *Chaibuetun*, *chaitun*, liquores purgare. *520. 521.*

Chalin, *chalitun*, valedicere alicui: cum bona alicujus gratia abire, diſcedere. *518. 452.*

452. Item, teſtari, teſtamentum condere, facere. Formula autem Teſtamenti, modus, inquam, teſtandi eſt hic: Quando Pater, Patruus aut aliquis ex majoribus natu eſt morti proximus; omnes conſanguinei conveniunt, & moribundus illis valedicit aſſignando unicuique partem paucorum illorum bonorum, opum, rei familiaris, quæ forte ſuperſunt. Si fratres contribuerint ad emendum ipſi uxores; pro rata & numero unusquisque ſibi unam vel plures accipit: cætera cedunt liberis E. g. immobilia; & in horum defectu fratribus, aut aliis vicinioribus conſanguineis. 537.

697. *Chale*, propinquus, affinis 501.

Challa, olla ex argilla. 520.

Challua, piſcis. *challuan*, *challuatun*, piſcari, piſces capere, prehendere, trahere. 392. 395.

Chamall, ſtragulum, veſtis. 469.

Chanan, in terram conjicere, projicere. 487.

Chanu, dorſuale ſtragulum. 469.

Chao, parens, pater. 501.

Chapad, cænoſus lacus, locus. 428.

Chapadcùn, mano aut calci priore percutere. 449.

Chape, *chapen*, crinium poſt tergum collectio. *Chapecan*, capillos ita colligere, ligare. 458.

 Chapi,

Chapi, miles, tiro. 531.

Chapúd, depreſſus. *chapúd lonco*, capu depreſſum. *chapùd* ſubſt. inaures argentei Indarum. 469.

Charahuilla, femoralia. 466.

Charam, 535. papulæ rubentes.

Charqui, caro ſalita, ſale condita. 475.

Chau pro *chao*, pater. *chaun*, *chaumn*, gallinam ova incubare; ova incubando fovere; *chauentu*, vitricus. 390. 475. 504.

Chaud chaud, flos pallidi coloris. 415.

Chaura, frutex myrto ſimilis. 414.

Chaù, æqualis, par. *chaùn*, æqualem, parem eſſe. *chaúln*, æquare; æquum, planum facere; complanare. *chaúin*, pila: palus ſuperius in duos ramos æqualiter deſinens. *chaúal*, quod ſolvendum, præſtandum, agendum ex debito reſtat. 422. 515. 517. 543.

Chaſdugun, *taſdugun*, coram loqui, reſpondere. 526.

698. *Chaùtun*, reſiſtere, in faciem reſiſtere, ſe opponere, os obvertere. 526.

Che, homo. *huentu*, *huentu che*, vir, mas. *domo*, *domoche*, fœmina, mulier. *Huincache*, Hiſpanus. *Muruche*, Maurus, & reliqui aliarum nationum. *Reche*, Indus Chilenſis; ſive qui ad ſe invicem agnoſcendos, vocandos, appellandos non indigent diſtinctivo. Item. ſervus, famulus: *Cheieneu cam pu Huinca*, num

num ego ſum Hiſpanorum ſervus? *Cheln*, hominem facere, gignere, procreare. *chel*, terriculamentum, larva contra volucres, ne in agris creent damnum. 94. 199. *cheun*, omnes ejusdem familiæ, generis, nationis. 434. 502.

Chedcan, pulmentum ex maicio toſto. 475.

Cheche, avus pater matris. Item. nepos. 501.

Chedcui, nepos, ex linea materna. 501.

Chedquen, avis. 383.

Chelûe, dentes anteriores. 442.

699. *Chem?* quid. *chemn*, aliquid facere. *chemimi?* quid agis. 266. 267.

Chei, *chemai* 266. 267.

Chenchepl, *tentepl*, corporis vel manuum trepidatio ex morbo. 462.

Chenodcún, 452 coxim inſidere.

Chepidcún, tuſſire, quod potus ad epiglottidem offendat. 446.

Chepica, gramen. 412.

Cheu, 266. 267.

Cheuque, ſtruthio. 385.

Cheurvoe, cometa. 559.

Chi, 44. 84 194. 287:3. 295. 547.

Chgarn, *chgarcún*, vulnus, plaga. Item. ferio, vulnero, ſaucio.

Chicúmn, componere, conſtruere. Item. tignis & trabibus domum rudem informare. 567.

Chidan, lutum, cœnum a fluminis inundatione relictum. *chidann*, alluvione fluvium excreſcere, præter ripas effluere; campos inundare, obruere. *428.*

Chiſn, *chiſcan*, ſuperfluere, redundare. *chipmn*, eſſe cauſa cur redundet. 478.

Chid, gelidus, gelu conſtrictus. *chidn*, gelo, glacio, congelo, gelu concreſcere, comprimi, aſtringi. 409.

700. *Chigan*, cibi vel potûs reliquias colligere. 478.

Chihuai, nebula. 347. *Chihuaiquiiaun*, huc atque illuc ire. 452.

Chillca, liber, papyrus, epiſtola. Item. nomen herbæ medicinalis. Item ferrum, quo notam pecudi inurunt. *chillcan*, *chillcaln*, ſcribere. *dugulelen vachi chillca*, lege mihi hanc epiſtolam. *chillcatun*, legere, libris incumbere, ſtudere. 421. 572. 573.

Chilla, vulpecula. 373.

Chili, *Chilli*, Chile, Regnum Chilenſe. *Chili Che*, *Chilliche*, Chilenus, Chilenſis. *Chilidugu*, Lingua Indo-Chilenſis, lingua Chilena; idioma Chilenum, Chilenſe. *Chilidugun*, loqui Chilene. *Chillihueque*, aries chilenus. 494. 698. *Chilidúgu*, res Chilenſes.

Chillcon, aquoſum eſſe. 429

Chillquen, aures ad inaures immittendos perforare. 470.

Chill-

Chillquin, manipulos ſpicarum colligere. 413.

Chima, lues venerea. *chiman*, ea laborare. 535.

Chincdn, *chinclln*, non ſuſtineo; tolerare nequeo; tenere me non poſſum, quin. 567.

Chincull. 478. manticæ ad portandum in equo œnophora.

Chinûe, animalculum albo-nigrum ejuſdem cum ſciuro formæ & magnitudinis; cujus urinæ graveolentia nimia eſt, diuturna, & vix ferenda. 373.

701. *Chinur*, Dominus. *Chinura*, Domina: a voce Hiſpana, *ſenor*, *ſenora*. 498.

China, ancilla. 498. 500.

Chicll, titillatio. *chiclln*, titillationem pati. *chicllmn*, titillationem alicui movere: attrectatione corporis riſum excitare. 452.

Chiquercùn, oculos volvere & pene in orbem verſare. 440.

Chillimunn, pedes obdormire.

Chiquin, verbum inhoneſtum ſignificans exercere copulam carnalem; vox nunquam uſurpanda, ſed ut intelligatur, & qui illa uſus fuerit, reprehendatur. 490.

Chllbun, laxari, relaxari, ſolvi, diſſolvi. 470. 567.

Chmebn, annuere, inclinare caput. 437.

Chocof, pars domûs poſterior. 517.

Chocon, *tocon*, aqua, frigore pene enectus. 431.

Chod, color luteus, pallidus. *chodn*, pallere. *chod curam*, vitellus. *chod*hue *cura*, terra colori luteo efformando inſerviens. 417. 475.

Chollcho, *tolto*, nomen herbæ. 410.

Chollhua. 393.

702. *Chollof*, cavum, concavum tegulæ, non orbiculare. *tolof mamll*, cortex, exterior arboris cruſta. *chollofn*, tegulas conficere. 515. 517.

Chogn, extingui ignem, lucem. *chogmn*, extinguere. *chogmvoe*, emunctorium. 354.

Chomn, *chumn*, Solis & Lunæ concurſus. *chumi cúyen*, *chum cúyen*, novilunium. 542. 543.

Chomecu, torris, titio extinctus 353.

Chomllco, parvarum cochlearum genus. 393

Choncún, caput parieti illidere; ad fornicem offendere 437.

Chone, ſtragulum, veſtis Indarum. 469.

Choniun, patientiam expectando amittere: mora mihi ſatietatem & faſtidium affert. 486.

Chonodcuú, cubitus 448.

Choncaiaun, computando & quærendo, a qua aberravit, viam, huc illuc ire. 452.

Chon-

Ch*onblcuù*, qui habet tortuoſas manus, ut ſcaurus pedes. 449.

Ch*opilln*, digitos frigore rigere. 449.

703. Ch*oqueln*, promere quantum capit pugnus. 555.

Ch*ocm*, *chocún*, Sobrinus; ex ſorore nepos. 501.

Ch*ori*, locuſta. 388.

Ch*ob*, oculorum infirmitas. 535.

Ch*ovú*, ſegnis, negligens, ſocors, languidus, remiſſus, deſidioſus, iners, piger. *chovún*, ſic eſſe. *chovuɣen*, pigritia, &c. 483 485.

Ch*oiún*, *toiùn*, germinare, pullulare, fructicare. *choiù*, germen. 409.

Ch*iquenn*, invertere. 470. 476.

Chù*quel*, arma, enſis, gladius. 531. 533.

Chú*f antú*, die integro, toto die. *chúftun*, accipere, ſumere, auferre, edere, bibere totum, omnia. 476.

Chú*cau*, *udud*, avis ſylveſtris. 387.

Ch*uchi*. *266. 267.*

Ch*uchin*, centrum ligni, arboris. 403.

Ch*uchei ?* unde ſciam. 267.

Ch*ulun*, fervet olla ſpumans; aqua fervens diffunditur. 476.

Ch*umn*, agere. *chumimi ?* quid feciſti. *chumlan*, nihil feci, egi. *chumɣei chei mi moɣen*, ut vales? derivata ſunt: *chumam*, *chumal*, *chumɣechi*, &c. *266. 267.*

704.

704. Ch*umtn?* quantum. *chumtn antù?* qua hora. *vanten*, *venten*, hac, illa. 266. 267. 548.

Ch*umpi*, faſcia, cingulum. 469.

Ch*upin*, *chupiqueimi?* quid ais, quomodo dicis? non intelligo, quæ loqueris. *chupiggei*, quomodo vocatur. 266. 267.

Ch*uquin*, furari. 484.

Ch*ubg*, gibber, gibberoſus, gibbus, gibbo deformis. 462.

Chú*ca*, remotus, longinquus, ſeparatus, disjunctus, diſſitus. *chùcan*, ſeparare, ſejungere, ſeponere, ſecernere, ſegregare, removere. Item. diſcedere, abſcedere, recedere. 544

Chù*dcùn*, gutta, guttula, ſtilla. *chúdcùnn*, deſtillare, diſtillare. Item. ſtranguria, ſtillicidium. 535.

Chùg*oln*, premi; multitudinis concurſu, preſſura pene opprimi. 493.

Chù*n*, imbrem remittere, ceſſare. *chùi*, jam imbrium vis remittit, cœlumque ſudum & ſerenum redditur. *chùtun*, contra pluviam perfugium quærere: in locum ſiccum, ſub tectum ſe recipere. 559. 347.

Chú*ln*, prehendere: figere, tenere, ligare. *chúlhue*, acus, ligamenta, &c. quibus prehendunt, ligant. *chúl*, fibula. *chùltun*, infibulare, fibulam injicere. *chùlpiuque*, nervus quo cor aſtringitur, tenetur. *chùlqueuún*, aſtrictio linguæ. 456. 470. Chù*n*-

Chù*ncon*, ch*umpoln*, convolvere, illigare. 470.

Ch*unai*, fimbria. 466.

Chú*nidn*, farinario cribro ſuccernere; farinam ſubcerniculis purgare, excutere. *chunidhue*, cribrum. 520. 521.

Ch*urnan*, implicitum, irretitum eſſe. 473. 705. *Clcl*, herba. 411.

Cúch*an*, lavo, abluo. *cúchacaial*, lavanda. *cúchacan*, lota. *tva cùchacan*, en lota omnia. 432. 433.

Cùch*altun*, viſo, inviſo, viſito. 518.

Cúch*aun*. mandere, cibum dentibus conficere. 443.

Cù*cheú*, malorum, pomorum terreſtrium radices. 409.

Cùchiu, anus, podex. 451.

Cù*chig*, tinea, blatta. 378.

*Cùch*ù*n*, *ctùn*, exprimere. 432.

Cúch*an*, madeo, madide madeo: torrentis inſtar fluere: aqua fluit undique rivis. 431. 432.

Cdau, *kdau*, labor, opera, opus, negotium. *chem kdaugeimi*, quid habes negotii; quo occuparis, cui inſudas. *kdaun*, *kdaucan*, laborare, elaborare. 567. 569. 64.

Clen, cauda: quadrupedum, avium, ſerpentum. 389.

Clen clen, herb. 411.

Clg*aun*,

Clgaun, ſe invicem mordere. 370.
Clhuaknon, laqueo capere. 364.
Clilhue, olla major. 520.
Cli cli, *cli uùn*, mandibula, maxilla. 442.
Clilque, falco. 380.
Clol clol, faux, guttur, gula. 445.
Clon, arbor. 451.
Clofcún, ſonare res liquidas dum portantur. 478.

706. *Clorin*, rhonchus. *Clorinn*, ſterto; ronchos edere; ructuoſos ſpiritus ingeminare. 437.
* *Cùlche*, inteſtina. 456.
Clle, lacryma. *Cllen*, lacrymari, in fletum erumpere; lacrymas effundere, profundere; erumpentes lacrymas continere non poſſe. 458.
Cludun, ſolvi, aufugere, diffluere.
Cdin, *cùclin*, *ulin*, ſecundæ. 496.
* *Cmpun*, ligna ſecare, in fruſta concidere. 404.
* *Cnu*, naribus loquens. 462.
Clmunn, cadaver ferali linteo involvere; ſindone inſuere ad ſepulturam. 537.
* *Cmtùlún*, terram reſonare, reboare, remugire. 360.
Clùn: in hoc aut illud latus incumbere, ſe vertere; in hanc vel illam partem inclinare. *Clún antù*, poſt meridiem. 539 552.

* Cù*na*,

Cùna, palea. 402.

Co, aqua. *Cogei*, liquidum, fluidum eſſe. Item eſſe ſuccoſum, ſucco plenum: ſpiſſum non eſt. *Couùn*, ſaliva, ſputum. *Con*, *coln*, aquam petere, haurire, afferre. 428.

Cochimn, reſiſto, obſiſto, repugno, contradico, me oppono. *Cochimtun*, mimum agere; geſtum alicujus, voces, mores ridicule effingere, exprimere, referre, imitari. 464. 490.

Cocoll, radix pro colore rubro. 417. 419. 708. *Cocll*.

Cochin, dulce, ſuave, 405.

Codcod, felis, catus ferus, ſylveſtris.

Codin, inguen, panus inguinis, adenes. 451. 534.

Codo, ventroſus pepo. 409.

Coel, haſta. 531.

707. *Cofque*, panis. *Cofquen*, panem coquere. 475. 476.

Cogi, fructuum perceptio. *Cogin*, *cogintun*, fructus colligere. 413. 414.

Coûau, comitia. *Coûautun*, ſermocinari, colloqui. 531.

Coiam, robur arb. 399.

Coilla, mendaciorum architectus, fraudulentus, ſycophanta: totus ex fraude & mendacio compoſitus. *Coillan*, *coillatun*, mentiri. *Coillatuln*, mendacium alicui obji-

jicere, exprobrare; mendacium in aliquem retorquere. 483. 485.

Coinau, cancer. 393.

Coipo, *coipu*, lutra. 377.

Coyølln, relucere. 368.

Coyue, arb. 399.

Colcol, fuſtis. 528.

Colchau, *coltau*, inſecta aquatica. *Colchau eutan*. 378. 535.

Colhuachu, crabro, oeſtrum, 388.

Coli coli, aſilus. 388.

Colletun, ſemper ſitire; undique ad bibendum colligere, mendicare. 478.

Collman, aviculæ nondum pennis ad volandum inſtructæ, implumes. 389. Item. ſtragulum, veſtis ſtragula ex meris plumis contexta. 466.

Collolla, formica. 378.

Collbùdun, metu, timore, formidine, terrore turbari, obſtupeſcere; vocem faucibus hærere. 787.

708. *Colpi*, fluvius prope *Puren*. aqua pennata, plumata. 466.

Colù, color heluus, ravus. 417.

Comallhue, ora, fimbria, limbus. 466.

Comufn, ſura. *comúfnn*, nervorum rigor. 451. 535.

Común, *comùtun*, intentis oculis aliquem intueri; avide oculos in aliquo figere; fixos

aut

aut intentos habere: alicujus conſpectu delectari. 440.

Cona, miles, validus, fortis; viribus & animo præſtans. 531. 533.

Conaln, graviter contra debitam reverentiam, urbanitatemque peccare. 484.

Concan, paleæ manipuli ad domum tegendam; tectum illi ſtramineum imponendum. 517.

Concùlùn, expirare, animam agere, exhalare; extremum ſpiritum reddere. 537.

Con, fidus amicus, & familiaris, qui illos faciat de omnibus certiores; & ad cujus domum, ubi id loci pervenerint, divertunt; & ipſius conſilio omnia agunt. 489. 832.

Conn, intrare. *conmn*, immittere. 503. 518. 519.

Coni, filius v. filia matris: in quo diſtinguitur a *votm*, qui patris eſt filius. *yall*, *yalln*, proles, procreare. *Conin*, parere. *Coniln*, gravidam efficere. *conintu*, privignus uxoris. *conilhue*, nidus v. locus ubi aves, gallinæ ſua pariunt ova. *coni namun*. 501. 504. 535.

Conue, animal lactens: agnus. 363.

Concùll, herb. 410.

**Coell*, flos. 419.

Copahue, ſulphur. 353. 423.

Copin, murices, tribuli, aculei, quos hoſtibus arcendis, offendendis huc illuc per

 viam

viam ſpargunt, diſponunt. *copinn*, hos aculeos conficere. *copinclen*, infigi vel aculeum infixum eſſe. 531.

709. *Copin*, herb. 402.

Copún, pronus. Item. pronum aut plus quam dimidia corporis parte inclinata ex fluvio aquam haurire, aut inſtar canum, uti ſolent *Pehuenches*, bibere. 437.

Copùllca, puls, pulmentum. 477.

Coretun, damnum compenſare; amiſſa recuperare, recipere; paria facere. 563.

Corú, jus, juſculum, condimentum. *corùn*; *corùtun*, juſculum præparare. 475. 354.

Coyocho, napi, raparum radices.

710. *Cotúr*, *cotr*, torridum. *cotrn*, torrere. 476.

Cobr, *covúd*, genus teſtudinis ſeu domiporta. 373. 377.

Coven, maicium toſtum, torridum. 475.

Coùll, herb. 402.

Creu, turdus, ficedula. 387.

Crf, *crùf*, ventus, aura, aer, tempeſtas. *crùf vemgei*, Euro, vento velocior. 343. 558. 560. NB. Hic multæ voces redigendæ in meliorem ordinem.

Cuchi, *cuti*, pudenda mulieris. 451.

Cucu, ava, matris mater.

Cudall cudall, renes. 455.

Cu-

Cudan, teſtes, teſticuli. 451.

Cude, *cuye*, *cuſe*, vetula, anus ûs. Vetulæ ægre ferunt vocari *cude v. cuye*. ſed placet *cuſe* *cuſe pllù*, decrepita.

NB. *Cuſe* ſumitur nonnunquam pro *cure*, nupta. *cuden*, *cuſen*, mulierem ſeneſcere, conſeneſcere *Cudepra*, vetula quæ nec peperit, nec habuit maritum. 495. 496. 514.

Cuden, ſponſionibus certare; ſponſionem facere; ſponſione aliquem laceſſere; tantundem ſi vicerit ſpondere. 563.

Cudi, lapis ſupra quem frumentum, ſal, &c. manu terunt, molunt. *num cudi*, lapis quem ambabus manibus tenentes, illique incumbentes molunt, terunt, tundunt. 520.

Cudi voro, ſpina dorſi. 454.

Cudua. piſc. 392.

711. *Cudun*, cubo, cubitum ire. *cudmn*, *cudln*, cum aliquo cubare, cubitare. 521.

Cuchen, *cuten*, maicium torridum. 475.

Cue, poma, mala terreſtria torrida. *cuen*, illa torrere. 475.

Cuel, limes, confinium, terminus. 555.

Cuellcuellien, aliquid deſiderare, requirere.

Cuicui, pons. *cuicuipagi*, tergum tecti. *430. 517.*

Culben, runcatio. *culvenn*, *culbentun*, runco, erunco, abrunco. *culvenhue*, runcina. 404.

Cuûúm, *cuim*, arena. *430.*

Cuûul, *cuyul*, carbo. *Cuyuln*, carbonarium negotium exercere. *353.*

Cuivi, olim, antiquitùs, quondam, apud priſcos, quodam tempore. *540.*

Culai, dudum. *540.*

Culle, herb. *410.*

Cullcull, buccina, tuba cornea. *562.*

Culluin, ventris fluxus, proluvies, dyſentheria. *Culluinn*, ex dyſentheria languere *535.*

Cpon, mortuorum corpora, ad videndum quo quis veneno vel veneficii genere ſit mortuus, aperire. *537.*

712. *Creu*, turdus. 387.

Crin, errare, delinquere. Item. Fornicari. *Cri domache*, impudica mulier, laſciva, libidinoſa, vulgatæ ac venalis pudicitiæ. 484. 489. 493.

Ctal, *ktal*, ignis. *Ktaln*, *ktaltun*, ignem accendere. *Ktalhue*, focus. *Mivù ktalgeimi?* quot uxores habes. 349. 354.

Ctùn, *cùchùn*, exprimere, premere, comprimere, conſtringere: undique premere. Item caricis vel paleæ manipulos ligare; ad domum tegendam conſtringere. 432. 517

Culen, herb. 410.

Cullin, bona, divitiæ, opes, res familiaris,

ris, & quidquid quis pleno jure poſſidet. Item ſolvere, ſatisfacere, damnum præſtare. 421.

Culme, inops ab amicis; nullo potentium præſidio munitus; orphanus, egenus. Item avarus. *Culme Hninca*, Hiſpanus avarus, item qui quæſtu ducitur; lucrum & compendium quærit; omnia ad ſuum commodum & lucrum vertit, refert, revocat. Item factioſus. *Huinca culme*, Indus adhærens Hiſpanis. *culmen*, eſſe inopem, &c. 531. 483. 484. 487 488.

713. *Culpemn*, delirare, deſipere. 535.

Culpeu, vulpes major. 373.

Cultunca, tympanum. 562.

Cum, ruber, rubens. *cumn*, rubere. 417.

Cuniln, commiſeratione tangi; miſericordia moveri. 486.

Cunùval, orbus, orbatus parentibus, pauper. 498.

Cuniun, periculum. 531. 533.

Cunaſcùn, torrere herbas. 536.

Cunarquen. 474.

Cunquen, chorea, quam Indi ab Hiſpanis quondam didicerunt. 561.

Cupln, leviter amburere. 354.

Cupd, immundus, ſordidus, ſpurcus, fœdatus, inquinatus. *cupdn*, *çupùdclen*, eſſe immundum, &c. 515.

Cupiln, tondere, decurtare 458.

Cura, lapis, ſaxum, petra. *curantu*, ſaxetum *curatun*, lapidibus aliquem petere, appetere; lapides in illum jacere, conjicere. *Curaca*, ità olim appellabantur Caciquiorum filii, qui honeſte ab Hiſpanis educati, boniſque moribus inſtructi, ſuis præficerentur. 425. 426. 427.

Curarì, coralium. 469.

Curalg̃e, pupilla. *curalg̃e cutan*, albugo. 439.

Curam, ovum. *curamn*, ovum parere. 390 391. 474.

Cure, uxor. *curetun*, uxorem ducere. 504. Qui ducit uxorem, obligatur ſolvere conſanguineis futuræ uxoris; & primo loco parentibus; deinde patruis & avunculis; demum fratribns, quamvis non ſemper ſtatim, nec una ſolutione, nec in eodem genere mercis; ſed aliquando permutatione; alias dando frena, calcaria, veſtes, equos & hos nonnunquam ephippiatos, phaleratosque; & hoc ſolutionis genus vocatur *queg̃utun*: alias ſolvunt vaccas, oves, boves; atque hæc ſolutio nominatur *mavùtun*. Contractus autem, quando uterque & vir & fœmina conſentit; appellatur *g̃apin*, *g̃apiln*, *g̃apitun*. Quandoque parentes contractum faciunt; nonnunquam vir fœminam conſentientem occulte ac Parentibus inſciis abducit;

cit: vel parentes ſolum coacti dant conſenſum: nihilominus ſi pater abſolute contradicat, obſtet, repugnet; filia reſtituitur. 807.

Curencan, volutari. 367.

Curi, urtica. 412.

Curtiſia, pileus, pileum. *entugge mi curtiſia*, depone pileum. 466. 468.

Curù, nigrum. *curù Patiru*, P. Miſſionarius v. Religioſus Societatis JESU propter veſtem nigram. *curù cahuin*, epulum funebre. *curùn*, nigrum eſſe. *curùtun*, *curùln*, colore nigro tingere, imbuere: veſte nigra indui. 417. 419.

Cutafn, *cuchafn*. 474. *cochayuyum* toſtum.

714. *Cutan*, æger, ægrotus, languidus: dolor, commiſeratio. *cutann*, in morbum incidere; morbo corripi, teneri, affici, confici, afflictari, premi, opprimi; dolorem pati. *cutanien*, miſericordia moveri; condolere; commiſeratione tangi, 486. *cutanduamn*, angi, afflictari, dolore affici; in luctu eſſe; lugere, contriſtari; diſcruciari animi dolore: pœnitet, piget. *cutançaun*, defatigatio, moleſtia, damnum emergens, quod quis paſſus eſt vel ipſe in perſona propria, aut re ſua; vel ipſa res ſua e. g. famulus, equus, &c. 487. 525. 534.

Cutu, *cottu*, nævus, næviculus. 462.

Cuù, manus, brachium. 448.

Cubn, capere ex proprio vel alieno periculo documentum: fatigari, defatigari, laſſari. 366.

Cubùn, res calida, ſeu calefacta ad ignem, ut aqua, vinum. *cubùnclen*, calefieri. *cubùnln*, calefacere. 428. 476.

Cubillcan, argillam coquere: incendere, inflammare ferrum, ut fiat ferrum candens & inflammatum. 567.

Cubùll, conchæ marinæ & quodcunque aliud marinum e. g. piſces, herbæ ut cochayuyum, luchium, &c. Item. omnis caro comeſtibilis. 393. 455.

Cubùlluùnn, titubare, hæſitare, loci & ſermonis inſolentia moveri, perturbari, ideoque dicere quid pro quo. 484.

* *Cunu*, terra humida. 430.

Cude, canna incenſa, vel lignum ardens, aut titio incenſus, quo tanquam lumine aut face illuminant. *cùdetun*, canna incenſa illuſtrare; lumen præbere. 351.

715. *Cùdemallin*, nitedula, cicindela, noctiluca, lampyris. 388. 351. 429.

Cùdebue, lapides virides Indorum uniones, gemmæ, margaritæ; quibus pro commiſſo homicidio ſolvunt, ſatisfaciunt. 426.

Cùga, genus, progenies, ſtirps, familia, gens. Item cognomen, quod mutuantur

tur a volucribus, quadrupedibus, ſerpentibus, piſcibus, lapidibus, & quacunque re alia animata, inanimata. Hæc cognomina plerumque imponit pater hoc modo: primo attendit ad nomen ſeu cognomen ſuæ *Cùgæ* ſeu familiæ ac ſtirpis. e. g. habet quis pro *cùga* cognomen *Hueque*, aries Chilenus; conſiderando igitur adjuncta, proprietates, &c. alium ex filiis vocat: *Liûhueque*, aries albus; alium *curùhueque*, aries niger; alium *necùlhueque*, aries currens; alium *llauvùlemu*, umbra ſylveſtris; quia aries præſertim æſtivo tempore delectatur umbra arborum &c. Alter pro *cùga* habet *pagi*, Leo. Ergo ex filiis appellat alium *Vùta pagi*, Leo magnus; alium *Loncopagi*, caput leonis; alium *Huilipagi*, unguis leonis; alium *Huaìquipagi*, Leo haſtatus; &c. Quando plura cognomina concurrunt; cognomen *cugæ* ſolet poni ultimo loco; quamvis non ſemper; ſed colligendum eſt ex adjunctis. Cognomina mulierum plerumque ſunt ridicula, hinc illa manifeſtare erubeſcunt. Etiam ſuis Patribus Miſſionariis imponunt cognomen alicujus ſtirpis; eumque ſtirps illa inter ſuos cognatos numerat, & veluti ſuæ ſtirpi inſertum. Mihi impoſuerunt *Huaiquilafquen*. *Huaiqui*, lancea: eſt cognomen ſtirpis, & mihi datum quod ſim procerioris ſtaturæ. *lafquen*, mare; quia il-

lorum reſpectu ſum ultramarinus. 496. 497. 513.

Cùgen, ſordidæ conditionis homo; e vulgi fæce; terræ filius, abjectus, neglectus, inutilis. *cùgenn*, eſſe abjectum, inutilem. 498. 514.

Cùgon, tactu aſperum, ſcabrum eſſe. 515.

Cùgercùn, refrigerare. 431.

Cúellun, mirifice conſpectum alicujus deſiderare; efferri ſtudio videndi aliquid. 486.

Cuicai, perlucidum, pellucidum, perſpicuum, diaphanum. 418.

Cùyen, luna, tempus. *acui ni cùyen*, jam venit ipſius tempus; nunc tempus eſt, ut ipſe. item, jam obiit; jam finitum eſt ipſius vitæ tempus: venit ſuprema dies, hora ultima, finem vivendi fecit. 334. 542. 543.

Cùilu, res moleſta, deformis, ingrata, diſplicens, inamœna. 515.

Cùimin, voces, geſtus, actiones, curſitationes, geſticulationes *Machi*orum quando medicantur: & aut fingunt aut revera accidit eas (*machi* ordinarie ſunt mulieres; *calcu* viri) a dœmone poſſideri. 536.

Cùimtun, cibo vel potu ſubvenire, ſuccurrere; cibaria filiis, conſanguineis, famulatui afferre; annona alios ſublevare. 476.

Cúla, tria. 545. item canna. 402.

716.

716. *Cùlúmn*, dormientem, ſomniantem loqui, obambulare, &c. 437.

Cùlbu, anas minor. 384.

Cùlco, quaſillus. 520.

Cùlla, ſodalis, contubernalis. 514.

Cùllai, arbor, cujus cortice utuntur ad lavandum. *cùllaitun*, hujus arboris corticem ad lavandum adhibere. 400 432.

Cùllcan, immergere. 432.

Cúlle, *cúllen*, lacrymæ. *cúllenn*, lacrymas fundere. 458. 706.

Cúllin, collineare, dirigere, intendere, ſagittam mittere. item. Veneficiis aliquem petere, appetere. 484. 420. 422.

Cùllman, lambere. 370.

Cúlpaitun, ſupplantare aliquem; pede ſuppoſito ad terram impellere, dejicere. 497. 532.

Cùlpo, *cúllpu*, turtur. 386.

Cúllumn, faciem lavare. 432.

Cúlmedun, luxatum eſſe. 534.

Cúlui, phaſeolus. 408.

Cùme, bonus, probus, honeſtus, præclarus, ſalvus, incolumis, integer. *cùmen*, eſſe bonum. *cùmelcan*, benefacere; beneficia, officia in aliquem conferre; aliquem honorifice excipere; liberaliter habere, tractare; omnibus officiis proſequi. *cúmentun*, cibum ſapere; eſſe ſuavem, jucundum; magnam ex eo voluptatem percipere; cibi

cibi ſaporem gratiſſimum eſſe. 48[illegible] 482.

Cùmarca, piſc 392

Cùmpall, capulus, manubrium. 564.

Cùmpem, ſtultus, fatuus, imprudens ſtolidus, inſipiens, inutilis, vecors. 483.

717. *Cùnchan*, par cum alio facere; cun pari componi; parem illi adjungere. 567.

Cùna, ſectio, ſciſſio, ſciſſura. 534. 402

Cùntùn, *cunten*, ſecundo flumine naviga re. 558.

Cùntan, *cùnchan*, jugum boum. *cùntaln* 364.

Cùnatun, prendere, prenſare, prehendere, tenere; manum manu, digitis digitos capere. 449.

Cùnal, rete 395.

Cùnapan, aliquem ut adſit, veniat; vocare. Item. venire, præſto eſſe. *cùnapamn*, venite, adeſte. 101. 452 453.

Cùne, gemellus, geminus. 501.

Cùni, pravus, diſtortus, pravis & corruptis moribus. 483.

Cuni, domus ex meris arborum ramis; quas extruunt ad excipiendum P. Miſſionarium; & ad ſua comitia vel convivia celebranda. 517.

Cùntal, viſcus. 568.

Cùnto, claudus. *cùnton*, claudicare. *cùn*-

to

o malal, ſeps, ſeptum ex lignis transverſis, quæ palis erectis ſunt impoſita. 4⁽3.

Cùpa. *56. 57. 453.*

Cupan, venire. *cupaln*, afferre. 94. 366. 452 453.

Cùpl, tigna & trabes domus inter ſe commiſſa. *cùpln*, tignis & trabibus domum ſudem informare. *cúplbue*, certum cunarum genus, in quibus mater prolem; ipſas autem cunas faſciæ beneficio ex capite poſt tergum pendentes portat. 517. 520.

Cùquirn, ſonare, audiri, ſtridere. 421.

Cùtu. *290: 23.*

Cúrun, ſoror uxoris. 504.

Cùunn, *cùumen*, pergere, proſequi, incepta perſequi; inchoata peragere. 260.

**Cùli*, hamus. *cúlin*, hamo piſcari. 395. 718.

D.

Daſcan, clava, fuſte contundere. 528.

Dahue, quinua. 407. 414.

Dahuell, fæx, ſedimen, ſedimentum, craſſamen, craſſamentum. 429.

Dalca, linter. 557.

Dallian, gloriari de rebus turpibus, inhoneſtis, obſcœnis, flagitioſis. 490.

Dallquin, viam monſtrare, docere.

Dallun, rumuſculus, commentum, dolus, fraus. item. rumores ultro citroque deferre; rumuſculos ſpargere. 483. 484.

Dam-

Damchun, *ramtun*, quærere, interrogare. 4. 526.

Damen, *damentun*, mœchari virum; matrimonii fidem violare; ad alienum torum impudice adrepere; adulterii flagitium admittere. 483. 490.

Dami, ſtorea, teges. 520.

Damun, terram pala vel alio inſtrumento attollere, levare, in altum tollere. 567.

Dane, nidus. *danen*, *danetun*, nidificare, nidum facere, fingere, conſtruere. 390.

Dapin, liberaliter aut commode aliquem habere, tractare: laute, magnifice, perhumaniter accipere, excipere; honorificentiſſime appellare. 518.

719. *Dapilln*, carduos terra condere, tegere, obruere. 413.

Daqueln, aliquid alicui injungere, mandare, commendare, committere; onus imponere; negotium aut Provinciam illi dare; curam illi delegare, demandare. 421. 526. 527.

Daùllu, cammarus. 393.

Dcon, *ncon*, *413.* gluma.

Dchún, indicare. *dchùhue*, index. 448. 449.

Dea, filia, conſanguinea, virgo nubilis, viripotens, aut matura viro & nuptiis tempeſtiva,

peſtiva, cujus curam habet, ſuſcepit, in ſe recepit. 514.

Dechun, fores repagulis claudere, firmare, munire. item fulcire; ſuſtentaculum, fulturam apponere. 518.

Deſtun, hominem capere, tenere, apprehendere; manum illi injicere; in carcerem conjicere, mittere, ducere, condere. 528

Degll, phaſeolus. 413.

Deùm, dulce, ſuave ad guſtum; guſtatu jucundum; gratiſſimi ſaporis cibus, ſapidus. 405.

Deuù, mus 373.

Deican, ſcarifico; cutem leviter incidere; ſcarificatio 536

Dencho, herus, dominus. 498. 518.

Dencholen, *rentolen*, imminere, ſupra caput eſſe: unum ſuper aliud conſiſtere. 452.

Denupran, ſpongioſum eſſe: in ſpongiæ morem aliquid turgeſcere, intumeſcere. 413.

Deu, *deuma*. *281*. *287*.

Deun, cum verbali idem eſt quod actum, peractum eſt: acta, finita res eſt: finis. *deui tcun*, tempus ſerendi, ſeminandi præteriit. *deui ni mogen*, animam egit; fabulam vitæ peregit; diem ſuum obiit; vita functus eſt: at absque verbali ſignificat contra-

trarium. *deui ta in quetaial*, tempus eſt arandi. 543.

Deuman, abſolvere, conficere, finire. *deuentun*, penſum abſolvi, peregi; numerum dierum complevi.

Deuman ſignificat etiam conſumare copulam carnalem. 532 567. 569.

Devù, paulo plus; quod nonnihil excedit ſtatum communem, vulgarem, uſitatum, frequentem, quotidianum. item. auctarium, additamentum, ſupplementum, appendix. *devùn*, ſic eſſe. 461. 551. 552. 554. 556.

Deûin, mons Ignivomus, flammivomus, item. Andes ſeu montium Chilenſium ſeries; ac longum perpetuumque horum montium ſæpe æqualium dorſum. 351.

Dgoll. olla. 520.

Dga dgamilla, Divina Divine! ludus qui luditur hoc modo: Indus deligit, ſeligit, excogitat quam vult vocem; hujusque vocis primam duntaxat ſyllabam manifeſtat, ut inde totam vocem conjiciant. Sic autem exorditur: *dga dgai milla inei ni quimal:* & mox dicit primam ſyllabam: illis qui errant reſpondet *quinſu*, illi qui aſſequitur *tute*. Licet autem illis qui conjectantur, interrogare, ubi locorum ſuæ vocis ſignificatum degat, idque hac phraſi: *cheu mlei?* reſponderque *buenu*, ſi in cœlo; *lemu*, ſi in ſylva;

ſylva; *leuvu*, ſi in fluvio; *laſquen*, ſi in mari, &c. *cunen*, abeſſe, deſiderari. 563.

720. *Dgu*, res, vox, ſermo, negotium, circumſtantia, novitas. 516. *dugun*, homines loqui; aves cantare; animantia quiritare; inanimata ſonare. *dgu v duguien*, grunnire, ogganire, obtrectare. *dugupen*, *dugunman*, intercedere, commendare, loqui in favorem. *duguln*, loqui facere; pulſare campanas; canere fidibus; calamum, tibiam inflare; tuba canere, &c. *dgul*, *dgulu*, *dgulvoe*, venefici, vates, divini, harioli quos conſultant de rebus perditis; quis damnum intulerit, mortem cauſaverit? 514.

Dichon, filum inſerere. item. ictus punctim infligere; punctim ferire, percutere, confodere, transverberare. 473 532.

Dige, ſeorſum, ſeparatim. *digen*, *digelen*, remotum, ſeparatum, disjunctum, diſſitum eſſe. *digeln*, ſeparare, ſejungere, ſecernere, ſegregare, removere 482. 544.

Dihuen, ſocius, comes, commilito, collega, convictor, conſervus, ſodalis, contubernalis. *dihuenn*, comitari, eſſe ſocium, &c. 452.

dillu, ſulcus. *dillun*, ſulcare, lirare, ſulcum imprimere 413.

Dimin, *dimitun*, aliquid percenſere, percurrere. item. memoria aliquid repetere; in

memoriam revocare. 404.

Dinifn, *diniſtun*, vindemiolam, &c. repetere; vindemiæ reliquias legere. 413.

Dille, cicada. 387.

Din, *ditun*, attingo, contingo, aſſequor, conſequor: adipiſcor, conſequor, obtineo, nanciſcor. 404.

Dicùmn, explorare, diſcutere, experiri, delibare, guſtare. 526. 527.

Dio, manna. 347.

721. *DIOS*, vox Hiſpana accentu in ultima, latine DEUS, ubi NB. 1.) omnes voces, quæ non ſunt meræ Chilenſes vel Indo-Chilenſes; eſſe vel Linguæ Quichuæ ſeu Peruvianæ; vel Hiſpanicæ; quia hactenus cum his tantummodo nationibus habuerunt commercium: adeoque quod ſint Hiſpanicæ, more Hiſpano pronuntiandas eſſe; ac idem eſt de litteris *ch*, ll, *c*, &c. quæ ut apud Hiſpanos pronunciari debent, ut alibi dictum n. 1. & ſequentibus. 2.) Indos Chilenſes non habere vocem, quæ teneat, comprehendatve totum ſignificatum vocis *DEUS.* Habent quidem nomina aliquarum cauſarum univerſalium in uno vel altero genere; ſed non cauſæ univerſaliſſimæ & in omni genere, & quidem cauſæ ſolius & unicæ, præterea dicunt eſſe vel fuiſſe meros homines; aut alia quædam ſeu animata

mata ſeu inanimata. E. g. ŋ*en Huenu*, qui moderetur ac gubernet aërem, nubes, pluvias. ŋ*en piru*, qui in vermes poteſtatem habeat; ŋ*en co*, qui fontes conſervet, &c. Vocant etiam *Pillan*, cui attribuunt majora & inſolita. E. g. fulmina, tonitrua, Terræ motus, inundationes, &c. At vocem quæ omnino reſpondeat voci DEUS nullam habent, ideoque hac ſemper utendum erit. 498. 500. 584. 585. 651. 658.

Diuca, avis. 383.

Dllif, aſſulæ, ſchidia orum. *dllifn*, aſſulas colligere, conficere. 403.

Dmn, *rmn*, mergi, demergi, ſubmergi. item. ſubſido, ſubſideo. 431.

Dqmn. 526. 527.

Dollcùn, nuces frangere, enucleare; legumina e putamine extrahere. 408.

Dto, *dcho*, 412. herba. *doi v. iod.* 756.

Domo, *domu*, fœmina, mulier. *domo cal*, bona lana. item. uxor. *ta* ni *domo tva*, hæc eſt mea uxor. 12. 504. 514.

Dclln, *dcùlln*, volutare; volvere ſe in aliam partem; in aliud latus. 452.

Duam. 56. 57.

Duam, intellectus, memoria, voluntas, conſenſus, cogitatio, propoſitum, negotium, neceſſitas. *duamn*, egeo, indigeo, opus eſt mihi. *duamtun*, recordari, meminiſſe. *duamclen*, ſum ſuſpenſus, anceps,

 in-

incertus, ſolicitus. item eſſe cogitabundum, meditabundum, conſideratum, prudentem, circumſpectum. 480. 482. 522.

Duilln, *ruilln*, quatio, batuo, miſceo; permiſceo, confundo. 476.

Dullin, apes. *misqui dullin*, mel apum, 388.

Dullùn, eligo, deligo, ſeligo. 532.

Dumin, obſcuritas, tenebræ, caligo. *duminn*, *duminclen*, eſſe obſcurum; noctem, caliginem offundere; obſcuritatem afferre. 323 539.

Dupen, flagito, poſtulo, peto. item exactor oris. 526.

**Demucan*, in capite pulices & pediculos expiſcari, ad necem quærere. 378.

Duque, palmus major, fere dodrans. 555.

Dùllui, lumbricus. 376. 378.

722. E.

E. 119. 124. 150.

Ea, adverbium confirmativum, & exhortativum, cum *pin* eſt concedo, affirmo, confirmo, conſentio, admitto: poſtulatis annuo; precibus cedo; permitto. 482. item. æſtimo. *eapilaen*, me contemnis, deſpicis; jam tibi vilis ſum. 286. 485 499. 660.

Echel, cibi reliquiæ, fragmenta. 475.

Echiun, ſternuo, ſternuto, ſternutatio; ſternutamentum. 443.

Ecull,

Ecull, veſtis. *eculln*, veſtem conficere. 466.

Ecun, interpellare; ſilentium alicui imponere; aliquem mutum & elinguem reddere. item. obturbari, hærere. 526.

Edm, gingiva. 442.

Eu! interj. 293.

Eie, *teye*, ille. *eieu*, illuc. 19. 23.

Eimi; tu. 13. 14.

Eiun, *eiùtun*, *eyutun*, queror, conqueror, lamentor: queſtus edere, ciere; querelas jacere, effundere; querimonias jactare. 487. 666.

Elcan, cuſtodire, ſervare, conſervare, abſcondere, recondere, occultare, celare, abdere, tegere, condere, recondere. *elcapiuquen*, ſecretum ſervare, arcanum continere. *elcagechi*, clam, ſecreto, remotis arbitris, occulte, ex occulto, furtim, clanculum, abdite, obſcure, latenter. 421. 460. 491.

723. *Egu*. *7. 22. 23.*

Egn. *8. 21.*

Eimu, vos duo. 15. 16. 25.

Eimn, vos plures. 17. 25.

Elgircùn, flecti, inflecti, plicari, complicari. 404.

Ella ela, malum, vitioſum, fœdatum, corruptum, vitiis affectum. *ellan*, eſſe malum;

lum; infortunium, fatale malum incurrere. *ella hueni*, puer inutilis, parvæ expectationis. *ella dgu*, *ella que dgu*, miſeria, ærumna, moleſtia, calamitas. *ella ellan*, mediocriter ſe habere; mediocritas: modice. *ella ellape*; *ella avùpe veichi curam*, mediocriter coque iſta ova, nec nimis mollia, nec nimis dura. 476. 478. 497. 550.

Ellomn, *ellodn*, apparere; os ſuum oſtendere; de feneſtra proſpicere. 440. 441.

Ellcùn, bona, res familiaris, hæreditas a majoribus relicta. 537. 538.

Eln, ponere, locare, collocare; aliquid alteri committere, mandare, injungere, commendare: fide ac præſidio alicujus uti. *eimi elaeimi vachi dgu*, tibi hanc rem commendo. item. rata portio, pro rata parte, pro rata portione. *inche quechu elan*; *eimi meli*, ego ponam quinque, tu quatuor. *elvaln*, alicui aliquid cuſtodiendum, ſervandum, reddendum, relinquere; aliquid apud aliquem deponere. *elval*, depoſitum. *eldgun*, mandata, facienda relinquere, injungere, committere. item. *eln*, ſepelio, humo, tumulo; humo corpus condere; ſepulturæ mandare; terræ reddere; ſepultura afficere; in ſepulchrum inferre, humo injecta tegere. *eltun*, tumulus, ſepulchrum. *pùùllil*, idem. a *puùllin*, & hoc a *puùlli*, terra; quod quando aliquem ſepeliunt; ſandapi-

dapilæ terram injiciant. Solet autem ſandapila eſſe linter vel una, vel duæ linteres, altera alteri ſuperimpoſita; & in circuitu ſeptum. Sandapilam Caciquii alicujus primarii non humo condunt omnino; nec prorſus terra injecta contegunt; ſed aliquatenus foris relinquunt; & equarum, quas in ſolatium defuncti occidunt, earumque carnes, adipem, inteſtina inter funus proſequentes dividunt, pelles ita ſuper transverſas perticas ad utrumque latus collocant; ut eminus viſæ, equi vivi videantur. 526. 527. 532. 537. *elun*, diverſari, diverto. item hoſpitium, diverſorium 493 494. *ellihuen*, ventrem exonerare; recedere ad requiſita naturæ; latrinam, foricas requiro. 458. *elmen*, conſumare actum venereum. 496. *elpa*, genus, progenies, poſteritas, ſtirps. 183. 526.

724. *Elun*, dare, præbere, largiri, donare, liberaliter erogare. *elupiuquen*, ſua arcana, ſecreta manifeſtare, patefacere, detegere, aperire, prodere, edere, manifeſta facere. *eludgun*, dare mandata alicui ad aliquem. item. mandata ferre, perferre, mandata exponere, referre; cum mandatis venire. *cùme nemel eluen*, monitum, admonitionem, conſilium, ſententiam vel quid ejusmodi me edoceas velim; in memoriam mihi revoca; aurem mihi vellas opto, peropto.

opto. 421. 443 444. 460. 490.

Em, *ema* *293. 662. 671.*

Empadn, *empalln*, incurvari, eſſe incurvum, incurvatum. *empalcùn. 452.*

Empeln, tollutari greſſu equi; equo tollutim incedere. item. equo ſuccuſſore, ſuccuſſatore vehi. 366.

Entiſn, pedum digitis inſiſtere. 452.

Encon, *encopran*, *encolpran*, *econ*, ſcandere, aſcendere, conſcendere, ſubire uno ſaltu. item. quadrupedis in modum ſurſum repere; in altum prorepere; ſcandere in ſubrectum & manuum & pedum beneficio, ſubſidio, auxilio. 452.

Entf, claudus; altero vel utroque pede captus, debilis. *entfn*, claudico 463.

Entin, fame deficere, perire; inedia cruciari; & cibi penuria confici, enecari. 476.

Entun, promo, depromo, expromo, produco, profero, educo, elicio, eruo; effodio; adimo, detraho, aufero, tollo, demo, extorqueo, evello, revello, refigo, extirpo, radicitus eruo, convello, exundo, furor, ſurripio, depeculor, expilo. item. penſum abſolvere, peragere, conficere. *entun ni kdau*, peragenda peregi. *entumanum*, ſatisfactio. *entutun tani cullin*, pignus redemi; ex ære alieno emerſi; creditoribus ſatisfeci; debitum ſolvi. *entuln*, declaro, ex-

explico, expono, explano, aperio, exprimo, ediſſero, interpretor: loco obſcuro ac difficili lucem affero, adhibeo. 421. 422. 571.

725. *Enadtcun*, leviter amburere. 354. 475.

Enum, calidus. *enumn*, caleo. *enumln*, calefacere, fovere. 352. 354. 424.

Eonn, *eoncùn*, tuſſire. 535.

Epe, *ape*, pene, fere, prope, propemodum. 286. 404.

Epeu, fabula anilis, commentum. *epeun*, ejusmodi narrare. 526.

Epu, duo. *epunple*, utrobique. *epunma*, bini. *epun*, eſſe duos; habere duo. *epui ta ni piuque*, eſt verſutus, vafer, verſipellis; aſtu, fraudibus agere ſolitus. 483. 545. 550.

Eùn, *eùmn*, *enumtun*, do, vendo, venundo, alieno, diſtraho, mancipo. 421.

Eucalibue, triſtitia, mœror, mœſtitia propter bonum abſens. *eucalibuen*, mœrore, triſtitia affici; dare animum mœrori propter dilecti abſentiam. 586.

Etncùn, *etntun*, infirmum, ægrum, ægrotum, languidum queri, conqueri, lamentari; queſtus edere, ciere. 535.

Ebuin, fila decuſſato ligno convoluta. 472.

Etipu, ſtrapes. 366.

726. G.

Ga 295.

gacan, cochlea, antlia haurire aquam, ſentinam. 557.

gadu, radices comeſtibiles. 476.

gagarcùn, ramos ab arbore cum ſtrepitu divelli; ramum ex arbore cum fragore detruncari. 403.

gabuin, hortum cuſtodire, beſtias avesque ne noceant, damnum inferant, abigere, in fugam agere, fugare. 413.

gabuenn, oculis medicinam adhibere. 536.

gaican, cinere fricare, defricare, purgare. 432.

gaigain, hinnire, rudere. 366. 372.

gam, *gamn*. 204.

gamno, parvi, flocci. *gamno buentu*, homo inutilis, abjectus, neglectus. *gamnocullin*, res exigui momenti, valoris, pretii. *gamno quintun*, fruſtra quærere. *gamno elun*, prodigere, bona diſſipare. *gamno pin*, verba inania fundere, nulla ſubjecta ſententia. *ta ni gamno*; *ta ni pichi que gamno*, meæ reculæ, mea curta ſupellex. 201.

ganubue, caniſtrum. 520.

727. *gancon*, *gancoln*, ſubjicio, ſubdo; in ſuam poteſtatem redigere; judicio ac lite aliquid obtinere, evincere; aliquem ad munus infimi ſubſellii, minimique negotii abjicere, ablegare, amandare: ad Provinciæ

late-

latebras relegare: in piſtrinum aut angulum detrudere. 526.

g*ann*, ſemino, ſero: ſementem facere; ſemina terræ ſpargere, mandare. 413.

g*apin*, g*apitun*, g*apiln*, uxorem more patriæ ducere; nubere more patriæ. *cure*, talis uxor præcipua. 713.

g*arcun*, idem quod g*a*g*arcun*. 726.

g*avùln*, n*avùln*, ire viſum ſata, ſegetes. 413.

g*aucu poni*, Pleiades, vergiliæ. 333.

g*aun*, lavare, abluere rem in aqua volvendo revolvendo. *gaucùun*, manus lavare. 432.

g*aùtun*, n*aùtun*, Clyſterem ſubjicere, ſupponere: clyſterio ſe purgare. 536.

g*chan*, g*chatun*, g*chaln*, n*chan*, minas jactare; poſcere aliquem ad pugnam; appellare aliquem de proditione, furto, mendacio, & provocare. 484.

g*chinn*, ſolum pavire, complanare, tundere. 567.

g*daln*, importune aliquem urgere; importunis precibus obtundere, premere, vexare, oppugnare, occidere. 487.

g*dùf*, *ndùf*, ſerere maicium, granum Turcicum. g*dùfn*, fodere ligno acuto & in foſſam ſemina projicere. 413.

g*din*, tegere, operire, occludere, obturare. g*dibue*, operculum, obturamentum. 478.

g*dif*-

g*diſcun*, *nùdiſcùn*, ſignis, nutibus clam clanculum vocare, arceſſere. 490.

g*don*, naporum, raporum, raparum caules. 409.

g*dotun*, hauſtum, potum quærere. 478.

728. g*e*, oculus, ocellus, lumina. *melige*, conſpicilla. g*emamll*, nodus arboris, ligni. g*e cacbal*, ſecuris foramen. 439. 441. 568.

g*bn*, tegi, operiri, claudi, occludi, obdi, evaneſcere, e conſpectu ſe proripere, ex oculis evolare. g*ùſ*, g*ùſantù*, *nùſquen antù*, lux dubia, crepuſculum nocturnum. g*ùſquenn*, *nùſquenn*, *nùſqueni*, adveſperaſcit, nox appetit, ingruit, adventat, imminet. *nùſquen mo*, ad veſperum, ſub crepuſculum, imminente jam nocte. g*bi rpu*, aditus eſt præcluſus, obſtructus, intercluſus: nullus patet aditus; nullus exitus relictus eſt: aditu prohibemur; tenemur undique: omnes viarum aditus ſunt obſtructi. g*ſbuillùen*, lotii, urinæ detentio, ſuppreſſio. 494. 535. 539. 542. 543.

g*ben*, *nùven*, pacem inter diſſidentes conſtituere; diſcordias ſedare; diſſidentium animos placare; ad concordiam inducere; diſcordiarum incendium extinguere, reſtinguere. item. deſpumare, ſpumam detrahere, auferre. 476. 481.

g*bon*,

g*bon*, eſſe aqua, liquore imbutum 432.
g*ebun*, corylus. item. nux avellana. 398.
g*echi*. *287*. *433*.
g*echùn*, nitor, enitor, conor, item alvum exonerare 458.
g*edin*, ſupercilium. 439.
g*edun*, g*eduntun*, radicitus evellere, eruere, convellere, excindere, extirpare. 413.
g*eicùn*, tremere, contremiſcere. g*eicùrebue*, machiorum curationibus ſuis præludentium, ac ludicris ſaltationibus ſe exercentium conventus; ubi una agit perſonam infirmi; reliquæ autem omnes illas exercent geſticulationes, &c. quas in ſuis curationibus adhibere aſſolent. 483.
g*eûumel*, *neyumel*, aliquoties, nonnunquam, ex intervallo. 546.

729. g*en*, eſſe, ſtare, facere, tenere, habere, naſci. g*emen*, g*emetun*, ire. g*epan*, venire. g*eln*, dare eſſe, &c. g*etun*, ad eundem ſtatum redire, reviviſcere, a mortuis ſurgere, reſurgere, ad vitam reverti, remigrare. g*etui cùyen*, Novilunium, luna nova. g*etui cachu*, herbæ revireſcunt. *crf* g*etui*, illico evanuit. *Patiru* g*etui*, Religioſæ militiæ nomen dedit; in religionem eſt ingreſſus; Religioſam vitam iniit, eſt amplexus. g*etulai ptm?* nihilne ſupereſt tabaci? *inche* g*etui vachi d*gu, hoc ad me attinet, per-

pertinet, ſpectat: hujus rei cura mihi delegata, demandata eſt. 496. 452. 414. 500. 527. 538.

gen, nom. Dominus, ad quem res ſpectat. *gen huerin*, qui facinus aut maleficium commiſit, ſcelus perpetravit, totaque ejus familia, conſanguinei, affines, cognati, agnatique omnes. *gen ladcùn*, *gen gúman*, ſcelere offenſus & omnis ejusdem cognatio. 285. 503. 527.

geni, feſtinanter, celeriter, propere, præpopere. *geniln*, feſtino, propero, accelero: advolare, celeritatem adhibere. item. inſtare alicui, urgere aliquem. 540.

genmanien, expecto, opperior, præſtolor. 540.

gicùn, venam incidere, ſecare, ſanguinem venis detrahere, minuere: ſanguinem ex brachio, pede mittere. *gicùhue*, ſcalpellus, phlebotomum. 536.

gil. 415.

gilan, vadare, pedibus, equo amnem trajicere; vadum tranſire, ſuperare. *gilaln*, vadum invenire; flumen vadoſum eſſe. 431. *gilapan*, huc ex vadis evadere. *gilahue*, vadum. *pragilahue*, vadum ſuperius, adverſo flumine. *naûgilahue*, vadum inferius, ſecundo flumine. 430 433.

730. *gillan*, *nillan*, *gillacan*, emo, mercor,

cor, comparo, nundinor. g*illaun*, fide ac præſidio alicujus uti. g*illatun*, repetere, iterum petere. g*illatun*, g*illatucan*, ſuperſtitionis genus inter Indos Chilenſes frequens: Tabaci quippe exuſto in concha folio, fumum per fiſtulam afflatu attrahentes, quotieſcunque illum in os exceptum emittunt, inclamant nomen vel cognomen alicujus Herois vel celebris clarique ex ſuis majoribus viri, ac multa alia nomina ridicula & ſuperſtitioſa, addendo ſingulis *pon. 811. 823. 421. 422.*

g*illan*, conſanguinitas, communio ſanguinis, agnatio, cognatio, affinitas, affinitatis conjunctio. 501.

g*illùtun*, quando vir male accipit, vexat, exagitat uxorem. 505.

g*nibn*, g*nifn*, naribus ſorbere, exſorbere, abſorbere. 443.

gingincùn, vehementer ſpirare, reſpirare, ſpiritum ducere, halitum efflare. 460.

g*intan*, pecus, armentum herbas, ſementem proterere, obterere, peſundare, conculcare 413.

g*ion*, g*ionn*, refercire, replere, infarcire, inculcare. 476.

g*iùnn*, inteſtina mundare, eluere, purgare, expurgare, detergere, nares emungere. 456.

g*iuln*, ducere, ducem alicui ſe præbere. 493.

giuntun, exilio multare, in exilium mittere, exigere, ejicere; nobilem virum relegare, proſcribere, amandare, deportare. 529.

glam, monitum, admonitio, conſilium, reprehenſio, objurgatio. *glamn*, moneo, admoneo, commoneo, reprehendo, objurgo, increpo: aliquem officii commonere; verbis aliquem caſtigare; male verbis accipere. *glam gei*, *cùme glamgei vachi Patiru:* hic Pater optime concionatur; ſalutis æternæ viam populo oſtendit; conſiliis ſalutaribus concionem inſtruit; ſalutis æternæ incuriam tragice lamentatur; noviſſimorum memoriam in auditorum animis defigit; mortis improviſæ metu peccatores a vitiis deterret; extremi judicii anguſtias in memoriam revocat; pœnas Inferni æternas cum voluptatis brevitate componit. *glam gebuelai mapu mo*, non reperitur nunc inter Indos, qui bene monere; qui dare conſilium ſciat. *glamuge*, ne indigeas monitore ipſe tibi monitor ſis. 480. 481. 482. 497. 526. 527.

731. *gln*, convenire, confluere, concurrere. *glmn*, congregare. 390. 391.

glgi, delumbis, elumbis, delumbatus. 463.

glen, punctim ferire, percutere. 532.

glir-

glircùn, lapide molere, terere, tundere. 521.

glorn, maicio folia detrahere; illud foliis nudare, exuere, ſpoliare. *glor cùyen*, Martius. 542.

globn, calco, conculco, pedibus obtero, protero, premo. 532.

gladcùn, g*lladcùn*, opprimo. 532.

g*lliu*, nucleus pineus. g*llibue*, nux pinea. 398. 405.

g*llon*, manu attingere, ſcrutari, examinare. 398. 449.

g*lludcùn*, manu premere, comprimere, conſtringere, arctare. 449.

g*llùn*, flecti, inflecti. 404.

g*lùn*, manibus atterere, refricare. 432.

g*ùman*, planctus, plangor, ejulatus, ploratus, ululatus. item. plangere, lamentari. g*ùman* g*ei vachi dgu*, res ſanguineis lacrymis deploranda. 440. 441. 448.

g*nan*, immaturum obire, immatura morte præripi. g*namn*, perdere, corrumpere. 421.

g*ncun*, frico, defrico, refrico 432.

g*nel*, ſignum, vexillum, inſigne, indicium, argumentum, ſignificatio, ſpecimen. *gneln*, annunciare, docere, inſtruere. 531. 572 575.

gnen, aſtus, calliditas, ſagacitas, aſtutia, verſutia, ſtrategema. item. fraus, dolus,

 falla-

fallacia, fraudatio, circumventio, præſtigiæ: nam ſumitur & in bonam & in malam partem. *gnen*, *gnecan*, gubernare, adminiſtrare, inſtruere, docere, cavere, circumſpicere, caute agere. 480. 481. 483.

732. *gnentun*, imparatum excipere, incautum occupare; inſidias ſtruere. *gnencan*, decipio, fallo, deludo: imponere alicui, verba facere: in errorem, fraudem illicere, deducere, inducere, impellere; circumvenire aliquem; aſtu capere. *gnetun*, experiri, guſtare, examinare. *gneitun*, diſcere, addiſcere. *gneun*, decipere. *gneknon*, machinatione uti; machinamentum adhibere; aſtu aliquid petere; inſidias moliri, ſtruere; machinari necem. 476. 484. 572.

gnùſn, *gnùſtun*, ſub axilla abſcondere, portare. 449.

gniſn, g*initan*, geſtire, geſticulari. 452.

gnof, ruga. *gnofn*, in rugas contrahi: corrugari; rugoſum eſſe. 462.

gn*o*, ventriculus. 389.

gn*omn*. 536. clyſtere ventrem purgare.

gn*ùn*, gùnù*n*, fames, fame laborare, eſurire. 476.

g*oi*g*oin*, murmur, admurmuratio: murmur audiri. 561.

g*oiman*, g*oipun*, titubare, hæſitare; per inconſiderantiam verba commutare; ambigua

gua verbi ſignificatione decipi; defectum, mendum incurrere, admittere. g*oimaln*, g*oipuln*, turbare, obturbare, perturbare. 484.

g*oicùn*, obliviſci. *gnoiùrumen*, de poteſtate mentis abire; furore corripi. 487.

g*pin*, in aliquam rem incumbere; rem inſtaurare, reficere, reparare, notare, obſervare. 481.

gpemn, veneficio alicui loquelam adimere. 487.

g*cùmn*, loquelam amittere vel nimio ſomno, vel alicujus affectus violentia 487.

733. g*ren*, g*ùren*, texo, contexo. g*rebue*, textrina, jugum, &c. 449. 481.

greucùn, cubitis inniti. item. ſpem ſuam in aliquo ponere, reponere, figere, collocare, conſtituere; repoſitam, collocatam habere. 449.

grinn, *gromn*, farcio, infarcio, refercio. 413. 456.

g*rù*, vulpes. 373.

g*tan*, gramen, ſagmen. g*tantun*, gramen, herbasque evellere, colligere pro lecto ſternendo: ſternere lectum. g*tantu*, lectus, lectulus, ſtratum. 412. 520.

g*tain*, ligna minutim frangere 403.

g*tarn*, g*tarcùn*, apprehendere, manu tenere veluti luxata membra compoſiturus. 536.

**gtun*, arripio, corripio, apprehendo: unguibus, unco tenere. item. ſuffoco, elido, ſtrangulo, ſpiritum intercludo. 528.

gtiſcùn, ſtrepitus arborum; fragor lignorum. 403. item. illum cauſare. 403.

gtidn, pediculos utroque pollice, ungue interficere, perimere, necare. 449.

gton, tæniola, vitta. 458.

gtù, gibber, gibberoſus, gibbo deformis 462.

gtunn, *gcurùn*, ſtrideo, ſtrido. 487.

gcun, amitti. *gcumn*, amittere. 421.

734. *gullchenmaihue*, campi Elyſii; ſeu locus quo poſt obitum mortuorum animas migrare exiſtimant, nempe occidentem verſus, ubi ſol occumbit in Inſula *Mocha*. 538.

gullantù, occidente ſole. 539.

gullûe, occidens. *gullhue*, *gullque crùf*, ventus occidentalis. 554.

gpun, flecto, inflecto, plico, complico. 404.

gcùn, mulgere. 432.

grun, *gdun*, ſubigere, mollire.

735. H.

Huaca, vacca. 364

Huachi, tendicula, decipulum, decipula: machina irretiendis aviculis aut beſtiis capiendis comparata. *huachin*, tendicula fallere. 531.

Hua-

Huada, cucurbita. *huadahue*, locus ubi creſcunt, abundant. *huadahuelafquen*, Baldivia. *huadalahuen*, flos. 409. 415.

huadcùn, ferveo, efferveſco. 476.

Huaglen, *huagln*, ſtella, aſtrum. 320.

736. *Huachiſ*, flexus viæ. *huaichiſn*, circuire. *huachiſtun*, redire, regredi, reverti. *huaidùſ*, idem. 493.

Huaichin, ora, fimbria, limbus. 466.

Huaihuen, ventus meridionalis *huaihuenn*, Auſtrum, Notum ſpirare, flare, aſpirare. *carùhuaihuen*, Ventus meridionalis ad Occidentem: *curùhuaihuen*, ad Orientem inclinans. 558.

Huaiqui, lancea. *huaiquitun*, lancea percutere, confodere. 531. 532. 533.

Huaiun, ſentis, ſpina, vepres. 401.

Huala, anas minor. 384.

Hualhualun, ſtrepitus aquæ, inteſtinorum, &c. item. gargarizatio, gargarizatus, gargarizo.

Huall, in orbem, in gyrum. *hualln*, circumago. *huallman*, ſepio, vallo, cingo, circumdo, obſideo: corona claudere, tenere undique. 493. 532.

Hualtata, equorum pabulum. 410.

Hualon, animalia præliari. 532.

Hualùg, autumnus: tempus quo fructus colliguntur. 539.

Hualun, naſci, oriri nuces, ſemina. 405.

737. *Huanpen*, *huanpelen*, vigilare, expergiſci, ſomno ſolvi, experrectum eſſe. 532.

Huampu, linter, navis, navigium. *huamputun*, navigare; navem, lintrem conſtruere. 431. 557.

Huanque, ſtruthio. 385.

Huancùn, latrare. 370.

Huapi, collis. 4.9.

Huaquen, multorum vociferatio, voces inconditæ; clamor. *huaquenn*, illa audiri. 563.

Huaiquin, pellis ad dormiendum. 520.

Huaranca, mille. 545.

Huarùn, vociferari, quiritare, ejulare. 532.

Huauiun, ſanguinis e naribus fluxus, fluxio. item. ſanguinem e naribus profluere. 535.

Huaùl, *huaùlhuaùl*, guttur. 445.

Huaùn, aquam e tecto ſtillare; tectum perforatum eſſe. 518.

Huabùn, dens columellaris, caninus. 372.

Huata, alvus, venter. 456.

Hue, novus, recens. *hue ecull*, veſtis nova. *hue gei vachi ilon*, eſt caro recens. *hue che*, juvenis *hue domo che*, adoleſcentula, puella. *hue ula*, nuper, nuperrime. *hue acui*, venit nunc primum, jam jam. *huelihuen*, mul-

multo mane; valde mane; ante primam lucem. *hueln*, *huelcan*, renovare. 89. 202. 287.

738. *Huechun*, mucro, cuſpis, extremum, finis, exitus, calx, culmen, vertex cacumen. item. ad extremum culmen, &c. pertingere. *huechuntun*, finire. 360. 492. 549. 580.

Huecu, avunculus. matris frater. 501.

Huecubu, cauſa immediata omnium morborum tam hominis, quam animantium. item. veneficium unde morbi generentur, illudque ſolet eſſe vel ſcrupulus, vel fruſtulum ligni aut dentis, vel oſſis, vel quid hujusmodi: nam machii aliquid ejusmodi vel in ore, vel inter digitos aut alibi abſcondunt; dumque partem corporis dolore affectam ſugunt, lambunt; illa fruſtula oſtendunt; ut perſuadeant morbum ceſſaturum eoquod veneficium ſugendo, lambendo extraxerint. *Huecubu* dicuntur etiam monſtra & res novæ ac inauditæ quæ metum atque terrorem incutiunt. 392. 538.

Hueda, *huera*, malum. *huedan*, *hueran*, obſoleſcere, marceſſere, obſcurari, deteri. *hueraln*, obſcuro, decoloro, deterius aliquid facio. *hueracan*, aliquem injurioſe & indigne tractare, vexare, exagitare. *hueralen*, non recte valere; valetudine incommoda, tenui, infirma uti. *huera mogen*, te-

nui victu aut triſti mendicitate vitam trahere, exigere, producere, tolerare. *huera conin*, abortum facere; fœtum immaturum edere. 467. 483. 484. 485. 537.

Huedhued, amens, demens, inſanus; qui de poteſtate mentis abiit, deſipit, inſanit, debachatur.

Huedan, edere, bibere ad ſatietatem. *huedai*, eſt diſtentus & madens. 476. 477.

739. *Hueſcùnatun*, munus alicui deferre, offerre, donare, largiri: dona dare; donis aliquem afficere, at NB. in malum finem, timeo Danaos vel dona ferentes 490.

Huedque, reſtis, funis ex intortis equorum crinibus. 366.

Huedon, caput lapide aut virga percutere, contundere. 532.

Hueġan, ventorum vim remittere; cœli faciem torvam & procelloſam in ſerenam & tranquillam abire. 559.

Hueġor, dentibus carens, ſpoliatus. *hueġorn*, *hueġornclen*, dentibus carere. 462.

Huebn, transfoſſum, trajectum, transfixum, transverberatum eſſe. item. ſignum, indicium, veſtigium apparere. 532.

Huehuin, fulmen: fulmina decidere. *huehui pillan*, Jupiter mittit, jacit, jaculatur fulmina: Vulcanus fulmina cudit. 345. 348.

Hueico, cœnum, limus. 428. 430.

Hueicon, potus tenuis ex maicio, grano Turcico confectus. 477.

Hueichan, dimico, prælior; collato pede pugnare; ſummis utrinque viribus decertare; impetum in hoſtem facere; cum hoſte manus conſerere; armis, acie decernere. 532.

Huechavn, *huechavcùn*, apertum, recluſum eſſe; patere. 413.

Hueigon, uvæ acinos exſolvere; ſpicarum grana excludere, extere. 413.

Hueiln, *hueieln*, no, nato. *leſhueieln*. 431.

Hueiun, effluere, fundi, effundi, diffundi, diſſipari, diſpergi. 478.

Hueibùn, ſiccum, ſubſiccum. 432.

Hueiù, *hueie*, præpoſtera libido, ſodomia. *hueiùn*, *hueietun*. 485.

740. *Huele*, inverſum, præpoſtere collocatum. *huele dugun*, ad ineptias abire; quæ ad rem non pertinent; aliena loqui, afferre a re propoſita. *huele cùù*, manus ſiniſtra. *huele peuma*, Fortunæ adverſitas. *huelen*, contra accidit atque opinabar: fortuna mihi adverſatur; dura & contraria mihi eſt; fortuna utor adverſa & iniqua; conſiliis meis fortuna obſtat, conatus meos eludit, jactor adverſis fortunæ fluctibus. 203.

Huelgirn, oſſa luxari. 534.

Huelte, diverſus, diſſimilis, longe alius.

huelten. 549.

Huelu, at, ſed, verum. item. mutare. *huelu pran*, funalem equum ducere, inſilire; equum mutare. item. præpoſtere aliquid facere; contra atque oportet facere. *huelu dugun*, contraria aut diverſa loqui. *huelu duguquilmi*, non commutes quæ tibi ſunt dicta. *huelun*, mutari. *hueluln*, permutare: non dignoſcere, non agnoſcere. *hueluntun*, *hueluntcun*, commuto, permuto. 209 297. 366. 4 1. 493. 532. 533.

Huell, impar numerus. *huellque*, *huellntu*, quidam, aliqui. *huellhuell*, altera vice ſic, altera contra, aliter, alternatim, jam ſic jam aliter, alternis vicibus; alteruter. item. ſemper aliquid interjiciendo, interponendo, interſtinguendo. 545. 546 556.

741. *Huellin*, vacuitas, vacuum, eſſe inane. *huellin gelai*, an datur locus pro me. *huelliln*, *huellintun*, *huellitun*, evacuo, depleo, exhaurio, vacuum facio. *huellintcun*, expedire viam; ut decedant, abſcedant, recedant procurare, efficere. 343. 478. 479. 519.

Huellon, germen, ſtolo, caulis, ſcapus. 403.

Huemallûen, adoleſcentula, puella. *huemallûen entun*, virginitatem, virginalem integritatem vitiare, corrumpere, auferre. 206. 490. 495.

Hue-

Huema, primus, prior. *huema conilu*, primipara. *huema bùn huema bn*, primitiæ, primi fructus. *huemaln*, primus aggredior; ego incipio, initium pono, inchoo: a me res initium duxit; exordium ſumpſit. 295. 516. 549.

Huemun, ſequi, ſubſequi. 544.

Huentu, *huenchu*, *huentu*, Vir, mas. 12. item. animoſus, alacer, fervidus, audens, impiger, impavidus. item. jactabundus, glorioſe loquax; rerum a ſe geſtarum buccinator egregius, ventoſus prædicator. *huentun*, eſſe animoſum, &c. *huentuln*, animos alicui addere, facere; animum dare, adjicere: hominem in ſpem erigere; ſpem ejus alere, excitare, oratione ſua confirmare; languentem excitare; timidum roborare; jacentem erigere. 480. 532.

Huente, ſupra, ſuper. *huenten*, *huenchen*, ſtare ſupra: obedientiæ ſe ſubtrahere, elabi, evadere, effugere, erumpere, evolare: ex alicujus manibus ſe proripere. *huenteln*, ſuperponere. 532. 288.

742. *Huenu*, ſupra. item Cælum, Cœlum, Cæli. item aër. *huenun*, ſtare ſupra. *huenuntun*, attollere, ſublevare, tollere. *huenuln*, in altum attollere; ſupra collocare. 290. item laudo, laudibus extollere, efferre, in cælum ferre, exaltare. 310. 555.

Hue-

Huenu, magiſter. 565. 290: 20.

Huenùi, *hueni*, amicus, familiaris. *huenùiun*, amicitia, benevolentia. item. amicitiam cum aliquo contrahere, inire, inſtituere. *huenùihuen*, familiaritas inter duos. 480 481. 514.

Huenamcùn, deſiderium rem amatam videndi 486.

Huenen, furari 484.

Hueni, puer, famulus, a ſervitio. item. applicatur ſenibus: ſic filii de patre dicunt *ta ni vùcha hueni*. item. amicus. *hueniun*, ſum amicus v. hic *huenùi*. *495. 497.*

Huenimn, pecus agere. 364.

Huepll, arcus. item. iris. 348. 531.

Hueque, aries Chilenus. *hueqae pilun*, plantago. 410. 363.

Huera v. *hueda*. *738.*

Hu*erin*, crimen, delictum, peccatum, noxa, erratum, culpa, ſcelus, flagitium, maleficium. item. peccare, delinquere, facinus committere, &c.

Hu*erinien*, reatus; pœna, mulcta: multam dictam irrogatam eſſe. *hueritun*, aliquem exacerbare, offendere. item. ſubiraſci. *huerinpen*, faſtidire aliquem, aſpernari, deſpicere, contemnere. 421. 483. 484. 487.

743. *Huerilcan*, peccatum, peccare, offendere, faſtidire. 483. 484.

Huer-

H*uerquen*, nuncius, tabellarius. 498.

H*uercùn*, nuntium, mandatum, donum mittere *huercùln*, id. 499.

H*uetaſcùn*, alapam, colaphum impingere, infringere, infligere: os alicujus depalmare; palmis faciem percutere, genas verberare. 532.

Huetod, foramen, apertura. *huetodn, huetodtcun*, perfodere, perforare. 413 567.

Hueton, aliquid frangere, confringere, infringere. item. frangi, &c. 567.

H*ueun*, in ludo, ſponſione vincere. item. quærere, ſciſcitari, edoceri de aliqua re. *hueubin ta* ni *hueneeteu*, jam inveſtigavi, indagavi, ſubodoror quis furtum mihi intulerit. 526. 564.

H*ueullu*, pala. 568.

H*ueupin*, Comitia generalia. 531. 675.

H*uichan*, *huitan*, *huichatun*, lego, colligo, carpo, decerpo, percipio, intercipio, capio. item. Auſpex qui baptizatum ſuſcipit; ſuſceptor, qui infantem tenet dum luſtrali aqua abluitur. *huitantun*, domo, loco aliquem extrahere. *huichauln*, equum, jumentum, &c alicubi alligatum, alibi alligare. 366. 449. 505. 518. 528.

H*uichob*, inhabilis ad generandum; impotens. 514.

H*uichùlln*, torrentis inſtar fluere: ſudor fluit undique rivis; ſanguine perpluens. 478. 744.

744. *Huichun*, ſeorſum, ſeparatim. *huichuntun*, ſeligo, ſepono. 544.

Huidù, fictilia vaſa; urceolus, fidelia, &c. *huidùn*, illa conficere. *huidùvoe*, vaſcularius, figulus. 567.

Huidn, *huidhuidn*, guttatim, plus quam guttatim decidere, cadere. 478.

Huidpùn, effundere diſpergere. 478.

Huiſ, recta, directe, directo, recte: porticus, ordo, ſeries; continuus & longus parietis tractus. *huiſn*, ordine ſtare, duci, procedere. item. rem alteri vel ad alteram aptare; ad præſcriptum agere; pacta ſervare, exequi; exigere diſciplinam; æquitatis amantem eſſe; ad legem & regulam res componere; cogitationes omnes, opera & verba omnia ad DEUM intendere, dirigere; res domeſticas recte diſponere, conſtituere. *huivi dgu*, *huivi ta ni duam*: recte proceſſit negotium; peracta res eſt; quod volebam obtinui, teneo, ſum aſſecutus. *huiſdngun*, dicere quod ad rem pertinet; ita loqui, ut nihil magis ad rem accommodatum; nihil magis appoſite; nihil magis in loco dici poſſit. 492. 493. 526. 5 4.

Huiſcùn, mendico, emendico; victum oſtiatim quærere, cogere, corrogare; precario victitare; precarium ſpiritum triſti mendicitate producere. 476.

Huigdn, traho, rapto, ſerpo, prorepo, ſol-

ſolum verro. 528.

Huihuen, ſibilus, ſibilum. *huihuenn*, ſibilo. 443.

Huiuùn, ſitire; ſitim pati; ſiti pœne enectum eſſe. *huiuùi*, *Biobio* fluvius Chilenſis præcipuus ac celeberrimus. 478.

Huilal, corbis. 520.

Huilan, luto aliquid linire, contegere, delutare. 517.

Huiladcùn, ad ſolum, parietem *v.* parieti, ſolo aliquid allidere, illidere. item. libere ſuperiori contradicere, adverſari. 487.

Huileſcùn, curtatus, diminutus. *huileſ*, diminutio aciei in cultro, enſe, orificio. *huileſn*, aciem gladii, vaſis labrum diminui, curtari. 521.

745. *Huillhua*, poples. 451.

Huilpadn v. *huilan*, delutare. 517.

Huilpan, filum calculis inſerere; filo calculorum, margaritarum lineam ducere. item. linea margaritarum, &c. 473.

Huili, unguis, unguiculus. *huili por*, unguis ſordes. 458.

Huilquern, ore hiare. 443.

Huilquen, fila mellis, ſacchari liquidi igne decocti. *huilquenn*, illa fila formari 476.

Huilqui, ficedula. 386.

Huillhuill, carnis ſalitæ vel non ſalitæ frusta. *huillhuilln*, illa efficere. item. aliquid diſcer-

diſcerpo, lacero, dilacero: laniare, dilaniare. 423. 467.

Hu*illi*, ſeptum arundineum intra domum, ubi frumentum, fructus, &c. adſervant. 517.

Hu*illmen*, garrulus, loquaculus, loquax, dicax, blatero, rabula, Architæ crepitaculum. 483.

H*uillin*, lutra. 377.

H*uilon*, *huilolen*, intus intra tubum, tubulum, cutim eſſe. 431.

H*uilliùn*, veſica, urina, lotium, mejere; urinam facere, reddere, mittere, fundare: reddere lotium. *acui huilliùn*, adeſt tempus tingendi; imbuendi colore lanam; ſcilicet ver. 458.

Hu*ilteu*, parvulus, puſio. item. puer inquies, levis, turbulentus. 495.

Hu*ilùſcùn*, fulgurare, coruſcare; crebris micat ignibus æther. 345.

746. Hu*illù*, h*uilù*, Regni Chilenſis pars Auſtralis quam vocant H*uillù mapu:* & incolæ vocantur H*uillùche*, Hu*iliche*, ubi NB. quod Regni Chilenſis pars quæ trans *Biobio* in longum verſus Auſtrum protenditur; dividatur in *Picumapu*, quod eſt magis ſeptentrionale & dicto *Biobio* vicinum: & H*ui llù mapu*, quod eſt magis Auſtrale, & *Picu mapu* verſus ſeptentrionem confine. Quænam

nam vero ſint utriusque & *Picu mapu* & Huillu *mapu* vera confinia; ſub Judice lis eſt. Alii aiunt H*uillù mapu* primum incipere trans fluvium *Tolten*, & quod eſt citra illum uſque ad *Biobio* eſſe *Picu mapu:* alii contra pro limite volunt flumen *Quepe* in Territorio *Boroa:* alii amnem *Rgaico* in *Rpucura:* alii demum fluvium *Colpi in P*ù*ren*. 492.

H*uim*, ſolitus, aſſuetus, domeſticus, miti lenique natura: cicur, domeſticum animal. H*uimn*, aſſueſco, conſueſco, inſueſco: dare ſe in conſuetudinem. *huimtun*, manſuefacio: feras cicurare; manſuetas reddere, manui aſſuefacere. *huimtulabin vachi mapu*, hujus loci natura cum mea non convenit; cælum hoc grave mihi eſt, & incommodum; quæcunque hic video, ingrata mihi ſunt :)(: at ego bene me habeo; jucundeque hic habito: cælum hoc & gentis genius cum ingenio meo bene convenit. 480. 492. 493. 494.

747. H*uimll*, virgula, pertica. *huimlln*, *huimlltun*, virgulas, perticas colligere; virgulis perticisque aliquid obſtruere.

H*uinan*, *huinalen*, tenſum, extenſum eſſe. 452.

H*uinamn*, veho, adveho, inveho, adporto, importo: merces ultro citroque ve-

ſtare. *huinamtun*, alio migrare, commigrare: ſedem aut domicilium mutare. 404. 452.

Huinca, Hiſpanus. Item Herus, Dominus. 498. 500.

Hu*incha*, tæniola, vitta, crinales faſciolæ. 466. 469.

748. H*uincul*, collis perpetuus, clivus. Item. contuſio, tumor ex contuſione, tuber. 360. 534.

H*uincùn*; furari; pecora, armentum, jumenta ſurripere; furto auferre. 484.

H*uincùltun*, tergum igni, foco obvertere. 354.

H*uinoln*, *huinuln*, quadrupedis in modum ambulare: eſſe ætatis puerilis; in infantia *vemgehui*, *inche huinoltuhun*, puer eram cum hæc fierent: nondum ad rationis uſum perveneram. Sumitur etiam in malam partem. 452. 496. 497.

H*uinu*, culter. 453. 520. 522.

H*uinùlún*, fila educere, extrahere, retexere: retexta fila, ſeu linamentum ſaniei ebibendæ, ſugendæ. 473.

749. H*uinùn*, h*uinùtun*, *huinùtucan*, ſe tendere, extendere. 452.

H*uipdn*, *huipdclen*, ordinatim alium poſt alium, aut retro, poſt tergum, a tergo alterius ſtare, conſiſtere, ambulare. 555.

Huir-

Huircurn, rumpere, ſcindere, diſcindere, deterere. 467.

Huiran. ſcindere, findere. 567.

Huirarcùn, ſtrideo. 487.

Huirca, macula, lentigo. *huircan cabuellu*, equus ſtella in fronte clarus, inſignis. 469. 365.

Huirin, pingo, depingo, delineo, lineas duco. *huiſin can*, cantharus pictus. *huirin macun*, veſtis ſtragula virgata, variata, polymita. *huirium*, faciem coloribus pingere. Item. Signo ſanctæ Crucis ſe munire; ſignum crucis dextræ pollice in fronte, ore & pectore formare. 466. 469. 571.

Huirun, pellem alicui detrahere; excoriare pecus. 363.

Hui*tan*, *huichan*, trahere, adducere, contrahere. *huitahue*, fibula. *huita huita*; *huicha huichan*, palpitare, palpitatio vehemens. 469. 528. 535.

Huitaſcùn, *huiraſcùn*, *huiraſtcun*. V. *hüetaſcùn* 743.

Huitdn, *huigdn*, traho, rapto. 528.

Huitern, rem plenam rumpi; veſicam, &c. 478.

Huitu, cochlear, cochleare. 520.

Huitorcùn, vehementius aliquid appetere. 489. 35.

Huitucan, funda lapidem excutere, jacere, emittere. *huituhue*, *huitucurahue*. funda. 531.

750. *Huitun*, fluvius, fluxio, profluens, alveus. item. fluvere, profluvere, effundere. 429.

Huivùln, ſcutica, baculo percutere; ſcuticæ ictus. 528.

Huivolen, collis perpetuus exiguis montibus interruptus. 492.

Huiuùn, ſitis. 477. 479.

751. I. Y.

I, *Y*. *53. 54. 73. 81.*

Iag, arb. *400*

Iael, *ial*, cibus, eſca, daps, prandium, cœna, jentaculum, merenda, antecœnium, pomeridiana guſtatio, victus. 475.

Yahuilma, pſittacus. 383.

yaiùn, furere, iraſci, inſanire more machiorum aut Venefici. 484.

Ialalcùn, ſtrepitus rei quæ decidit aut alte cadit. 529.

Yali, muſca. 388.

Yaima, incile, aquæ derivatio. *yaiman*, aquam derivare. 413. 429.

Yall, proles, ſeu quidquid mas aut maſculus rationalis vel irrationalis gignit, generat, procreat.

Yalln, gignere. *yallquechi cahuellu*, *buſicu*, equus, aſinus, admiſſarius. 365. 372. 496.

752. *Yamn*, timeo, metuo, formido, terreor;

reor; magno metu afficior; gravis ſolicitudo inſtat; vehemens impendentis mali, caſûs horror me occupat; genua mihi labant, mens vacillat, totusque torpidus ac pene elinguis efficior. *iamln*, metum, terrorem alicui injicere, incutere, afferre. 487.

yana, *yanacona*, famulus, ſervus. 498.

yanchin, *tanchin*, horrore, rigore concuti, febri corripi. 534.

yapau, mantica, crumena, 520.

yapen, *yapepùllin*, tripudiare. ad v. extra numerum ſaltare; choros exercere, agitare. item. plaudere alicui, applaudere, plauſum dare, tribuere: uti ſolent præſertim illis qui rem fortiter contra hoſtem geſſerunt, aut aliud facinus egregium ediderunt: item. Quoties victoriam reportant, aut ſe ad pugnandum accingunt: nam tunc cantantes quasdam cantiunculas, quæ res a ſuis Heroibus geſtas ſine arte aut numero continent; una omnes ſolum fortiter ac crebris vicibus calcant pulſantque. 561. 564.

Yab, *yaf*, *yav*, res ab aliis ſeparata. *yavn*, *yafelen*, ſtare ſeorſum, ſeparatim; ſeparatum eſſe. *yaventun*, rejicere, repudiare: reſpuo, aſpernor, faſtidio. 544. 550.

Yarquen, noctua, nicticorax. 382.

Yatebue, piſc. 392.

Yavú, fortis, validus, valens, robuſtus, lacertoſus. *yavun*, robore corporis & fir-

mitate præſtare: corporis viribus præcelle
re; prævalidum eſſe. *yavùtun*, refici, re
creari, vires recuperare. *yavùln*, animo
alicui addere, facere; animum dare, adji
cere; conſolari aliquem; conſolationem ali
cui adhibere; ſolatium præbere, afferre
præſtare; dolorem verbis levare, mitigare
lenire, abſtergere. item. ſpe erigi; confido
ſpero, ſpem colloco. 480. 481. 482. 532.

Ivl, mala, poma terreſtria. *ivln*, *ivùln*
illa terra condere, tegere, obruere. 409 413

753. *Ivùm*; quædam parvæ quadrupe
des beſtiæ. *ivùm coni*, partus animalis. item
monſtrum. *Ivùmche*, homo-beſtia. Fama eſ
inter Indos; veneficos ſuos in quadam ſpec
nutrire hominum genus, quibus adhuc la
ctentibus oculos, os, anumque conſuunt, it
ut creſcentes in aliam figuram ſpeciemqu
degenerent; atque hos eſſe ipſorum Conſi
liarios ac Conſultores, quorum conſilium
in ſuis antris, quæ *renu* vocantur, conve
nientes exquirant. 824. 374 500.

Ibùn, creſco, tumeſco, intumeſco, tur
geſco 496.

Iſcùn, rado, radula deterere. 475. 476.

Ica. 8. 343.

Icol, cete, cœtus, balena, piſtrix 392.

Icùlla, *iquella*, veſtis Indarum. 469.

Ida, cos. *Idan*, gladium, cultrum acue-
re;

re; aciem ad cotem ducere. ſ20. ſ21.

Idm, avic. 387.

Yecu, corvus. 381.

Yecuùmen, *231*. incipio ſ27.

Yehuen, pudor, verecundia. Item. verecundia impediri, pudore teneri, præ pudore non audere. Item. pudenda, verenda, obſcoena. *yehuelcan*, ignominia aliquem afficere, ignominiam illi inferre. *genoyehuen*, absque pudore, verecundia. *genoyehuei*, nihil pudet; neſcit erubeſcere, depuduit, dedidicit pudorem; perfricuit frontem; pudorem abjecit; pudorem ultro deſpondit, depoſuit. 483.

Yen, fero, porto. *huitayen*, traho. *yetaun*, eo acceptum, accipere. *yecupan*, affero, adveho, adporto Item. accipio, aufero, *yecupamn*, venite & accipite. *yevaln*, mitto. ſ21. ſ22.

Yene, balena. *me yene*, balenæ excrementum; ſperma ceti; ambra. 392. 39ſ.

Yeiclen, dentes monſtrare. 443.

Ige, *dige*, ſeorſum, ſeparatim. *igeln*, ſejunctum, ſeparatum eſſe. *igentun*, ſeparo, ſejungo, ſecerno, ſegrego, removeo. ſ44.

7ſ4. *Ihuai*, ſerpens. 376.

Ihuin, adeps, ſebum, ſevum, pinguedo. *ihuintun*, ſebare, ſevare, inungere. 4ſſ.

Ilcoin, lævigo, polio. ſ67.

Ilelcan, *ileln*, cibum, potum dare. 476.

Ile, tumor, tuber, inflatio. 534.

Illaf, planus, æquus. 515.

Illamn, contemno, negligo, ſperno, deſpicio. 487.

Illgn, aſpernor, faſtidio, nauſeo, reſpuo, 486.

Ilon, caro bubula, porcina, aprugna, vitulina, ſalita, fumo vel ſole durata, jurulenta, cocta, elixa, aſſa, toſta, comeſtibilis. Item. illam comedere, edere, prandere, cœnare, &c. *Ilotun*, carnem crudam comedere animalia, volucres. *Iloche*, Barbari qui carne humana veſcuntur. 385. 455. 476.

Ilu, lac mulieris. 457.

755. *Iluluquen*, medulla. 455.

Ilùn, *ilùtun*, *ilùdtun*, ſe extendere inſtar avis, dum in aere alas immotas extendit. 449.

Imln, e loco præcipiti devolvi, rotari, delabi, prolabi *imlcaun*, *imlun*, volutari. 370.

Impoln, *chùmpoln*, involvo, implico. 467.

In, cibus; eſca, potus. Item. edere, bibere. *incan*, coquere, cibum conficere. *ingen*, vino madere, vacillare. 467. 477. 479.

Incan, auxilior, opitulor, adjuvo: auxilium, opem ferre, afferre, præſtare: ſe adjutorem alicui præbere, exhibere, ab illo ſtare, facere. 553. 552.

Ina, ad, prope, juxta, circa. *inan*, ſequor,

quor, ſubſequor, inſequor. Item. ſimul eſſe. ambulare. *inalen*, ſtare ſecundo loco, primum a primo. *inaltu*, ora, margo, ripa, littus. *inautun*, redire ſimul, una, pariter. *inapran*, equo curſim ſequi, inſequi. *inadgùn*, inquirere, indagare, explorare, examinare, excutere, diſcutere. *inaduamn*, animadverto, noto, obſervo. *inagnen*, explorare. *inaien*, imitor, æmulor: aliorum veſtigiis inſiſto. *inagion*, aliquod negotium urgere, ſuſcitare, excitare, alere. *inau*, *inau inau*, paulatim, ſenſim, pedetentim. *inau inau putùbin*, non uno hauſtu, ſed paulatim abſumpſi, pitiſſavi. Omnes filii excepto Primogenito, vel natumajore vocantur *inan votm.* Ita uxores præter primam ſeu præcipuam *inan domo. ina uuia*, tempus veſpertinum, veſper, veſperus, veſpera. 481. 516. 528.

756. *Inamn*, *inamtun*, comitor, proſequor, ſubſequor, aſſector: comitem ſe alicui dare, exhibere 532.

Inche, ego. *inchiu*, nos duo, uterque, ambo. *inchin*, nos plures. 13. 14. 15. 16. 17. 18.

Inei? quis? *Chem*, quid? 266. 267.

In, noſter. 24. 27. 30.

Iod, magis, plus. *iodn*, plus eſſe; aliis v. alios antecellere, excellere, præire, antecedere. *iom*, amplius, ultra. *iomn*, addere, augere, aggregare. 269. 270. 527. 544.

Ioltan, *voltan*, impellere, repellere. 532.
yocùrcùn, obnitor, obluctor. 481. 482.
yovùn, audere. 481. 482.
Ipùn, verro: ſcopis pavimentum purgare. *ipùbue*, ſcopæ. 518. 520.
Iron, rancidus. Item. fœtor, graveolentia. rancor ſubalaris; virus alarum 448 455.
Itofn, oculos propter pulverulentiam plorare; a pulvere lacrymantes oculos habere. 440
Ibualln, ſarcire: veſti ſtragulæ fimbriam aſſuere 473.
Iu. *15.* *24* *34.*
Iuln, ſe in orbem contrahere, complicare, in gyrum colligere; in ſpiras ſe convolvere. 376. 473.

757 *yune*, *une*, primus. *iunen*, primum eſſe. 516.
yupe, echinus, herinaceus marinus. 393.
yupi, humerus. 445.
yulgm, flamma. 352.

K vide C.

758. L.

L. *94.* *95.* *55.*.
La part. *105.* *106.* *107.* *104.* *116.* *148.*
La, mortuus, defunctus: qui vita functus eſt; qui exceſſit e vita. 537.
Labn, *lafn*, eſſe extenſum; undique & undique apertum. *lafquen*, mare. 433 473.

Lacu,

Lacu, duo ejusdem nominis aut cognominis. Item. Avus & nepos a patre. 504. 505. Ejusdem eſſe nominis eſt inter Indos quædam affinitatis ſpecies, quam vocant *lacutun*, *lacugen:* & ſe invicem appellant *lacu:* & quotiescunque concurrunt, ut affines ſe ſalutant, venerantur ac domum ſuam invitant, nec licet divertere aut diverſari apud alium; Hoſpesque tenetur in gratiam hoſpitis ovem occidere, cujus cor utrique *Lacu* aſſum apponitur: appelaturque hæc cæremonia *tantuln:* ejusdem ſecum Nominis ſuis tectis, domo, ædibus, uti par eſt, excipere. 835.

Ladcùn, mœrore, triſtitia affici, dare animum mœrori. Item. male ſecum actum putare; injuriam ſe accepiſſe, injuria affectum exiſtimare. *ladculn*, facere, inferre alicui injuriam: aliquem lædere; injuria afficere. Item. mœſtitiam alicui afferre; contriſtare aliquem, triſtem facere. 486. 488.

Lafquen, mare, pontus, pelagus. *lafquenn*, *lafquentun*, piſcor, expiſcor in mari: piſces, conchas, aut aliud quodcunque comeſtibile capio, prehendo, traho. *lafquentu*, omne quod in mari prehenditur. *gùllun*, *gnun*, *gion lafquen*, ſinus maris, 395. 429. 430.

759. *Labual*. 399.

Lahuen, herba in genere. *calvù lahuen*, vitrio-

vitriolum. *melico lahuen*, herbæ ſalutares. 411. 414. 423.

Lalùn, aranea parva. 378.

Lamûen, ſoror. 501.

Lame, lupus marinus. 392.

Lar, rudera, ruina: dirutum, everſum, deletum, deſtructum. *laru*, labefactari, dirui, everti, deleri. item. ſegetes ſterni, proſterni. *larln*, demolior. 515. 518.

Lan, morior, emorior; vita v. de vita decedo: e vita cedere, diſcedere, excedere, migrare; obire, extremum vitæ ſpiritum edere; ſpiritum Deo reddere. *La*, mortuus, defunctus. *lan*, *la*, mors, obitus, ſupremus dies hominis. *lahue*, partes vitales, quæ vitiatæ generant mortem. *lahue cuſe*, menſis Auguſtus, quod occidat vetulas: nam iſtæ hoc menſe, ut calefiant, calorem captent; ſe ſolent ſolis radiis exponere; cumque illud tempus ſit variabile; vel a ſuborto repente vento frigido, vel a pluvia necantur. *laduam*, mortis articulus, maximum vitæ periculum ac extremum diſcrimen. *lan*, metaphorice Ecclipſis, Solis aut Lunæ defectio, deliquium. *lai antù*, interjectu Lunæ, ſolis lumen languere nobis & hebeſcere videtur. *lai cùyen*, Luna Terræ interpoſitu laborat, deficit, obſcuratur. *lai ni cuù*; *lai ni queuùn*, uſum manûs, linguæ amiſi v. amiſit. *laln*, *lalcan*, vitam tollere. *laeln*, *la-*

yeln,

yeln, propinquum, conſanguineum, agnatum, cognatum aut affinem mori. *lantun*, maritum conjuge orbari. *lanpen*, uxorem viduari. *lantu*, orbatus conjuge. *lanpel*, *lanpen*, *lanpe*, vidua orbata marito. 535. 537. 538.

760. *Lagnın*, neco, occido, obtrunco, perimo, interimo, interficio, trucido, contrucido: uſuram hujus lucis eripere; vitam adimere, necem afferre; vita privare, exuere; morte afficere, de medio tollere. 532.

Lapmn, extendo, protendo, diffundo, amplio, amplifico, dilato, explico. 567.

Larumen, repentina, inſperata, improviſa, ſubita, ſubitanea morte de vita decedere. 246.

Laun, capillos alicui defluere. *laumn*, vello; pilos, plumas evello: glabro, deglabro. 476.

Lbu, *lvo*, rumex. 410.

Lco, pani radix. 534.

Laulau, *llaullau*, fructus *coibue* arboris. 399.

Len mamll, ligni cortex. 403.

Lef, *quine lef*, cito, celeriter, quam citiſſime, quam celerrime; velociter. *lefn*, volare, velociter currere. *lefentun*, evolare, elabi, evadere, effugere, erumpere: ex alicujus manibus ſe proripere; imminenti periculo ſe eximere, eripere, ſubtrahere. *leftun*, invado, adorior, aggredior: concur-

currere, confligere, irruere, incurrere, involare in aliquem; in ſhoſtes prorumpere; in aciem procurrere. item. velociter incedere. 390. 528.

Legleg, teſta capitis, calvaria, cranium. *Lel.* 206.

Leln, *ledcùmn*, *lelcùmn*, ſolvere: vinculis exſolvere, exuere, liberare, eximere, expedire; e carcere emittere, dimittere. 528.

761. *Leli*, vigilans, attentus, experrectus *lelin*, *lelilen*, vigilare, experrectum eſſe: immotis oculis intueri; attente aſpicere; oculos in aliquid defigere. 440.

Lelvun, campus, vallis, planities. 360.

Leva, calvus. item. verticis ſacerdotalis tonſura. 436. 463.

Lemn, pondus attollere; in altum tollere, levare, ſublevare. *lemtunien*, pondus ſuſtinere, æquilibrare. 404. 405. 533. 552. 569. Quando Indi ob mortem cujusdam conſanguinei ſibi petunt ſatisfieri vel ab interfectore vel a veneficis; ſolent uti his verbis: *lemlgechi ta ni lonco:* & tunc neceſſe eſt ſolvere vel in re aut ære; vel vita & in cute. Quoties autem ipſi unum vel plures ex iis, quos putant fuiſſe authores mortis cujusdam ſui caciquii vel conſanguinei, interfecerunt, ſolent dicere: *quine*, *epu*, *cùla* &c. *lonco iei:* ſignificando numerum illorum

quos

quos in vindictam vel ſuſpendio, vel ligatis manibus pedibusque in fluvium vel puteum conjiciendo, vel per avia & devia raptando trucidarunt.

Lecai, hirudo, ſanguiſuga 378.

Lemu, *lemuntu*, ſylva, arboretum, arbuſtum: locus arboribus conſitus. 360. 397. 312.

Len, cupreſſus, cypariſſus. 399.

Lepmn, pecora abigere, avertere. 413.

Lepun, verrere, mundare, eluere, purgare, expurgare, detergere, abſtergere, fricare, defricare. *lepùntu*, ſordes, purgamenta. *lepùbue*, ſcopæ. 476. 520.

Lepùn, atrium, atriolum, impluvium. *quine lepun*, tractus, plaga, regio. 517. 531.

Leuvu, flumen, fluvius, amnis. 429 430.

Leupe, lanx, catinus; patina figuræ ovalis & manibus lavandis præcipue deſtinata. 520.

Leù, profecto, ſane, certe, hercle, me hercle. *leù dgu*, ita me hercle geſta res eſt; ita eſt profecto. 480. 533.

Lif, mundus, lautus, purus, defæcatus, purgatus, lotus, limpidus. *lif mapu*, terra, locus domibus & incolis carens. *lifn*, eſſe mundum, lautum &c. *lifeln*, *lifelcan*, mundare, eluere, purgare, expurgare, detergere, abſtergere. *lifl*g*etuai ta mi pllù*, ab omni delicto mundaberis; a peccatis abſol-

ſolveris ; ab omni culpa liberaberis. 480. 482.

762. *Lican*, lapis albus, quem Machii magni æſtimant, ac inde ſolent cognomen mutuare. E.g. *Quintulican*, *Huentelican*, *&c.* *520. 425.*

Lichi, lac. 457.

Lien, *liûn*, argentum. 420.

Lihue, vita, ſpiritus, anima, halitus, alacritas, vigor animi. *lihue* g*ei*, eſt animoſus, alacer, fervidus, audens, impiger, impavidus. *relihue*, jejunus, integram famem ad ovum afferens. item. uti nunc ſum; me videtis. *relihue montun*, evaſi uti nunc ſum. *lihuetun*, animum laxare, ſpirare, reſpirare, recreari, refici. item eleemoſynam petere, rogare, corrogare. 343 480. 482. 498 533.

Lilco, petra ſalis omnino pellucida ac diaphana. 423.

Lihuen, mane, diluculum. 539.

Lil, *lile*, ſaxum, rupes, ſcopulus, cautes, petra. 360.

Lila, atrium. 517.

Lilpu, vitrium, ſpeculum, ſchiſtus in tenuiſſimas bracteas fiſſilis. 425.

Lime, ricinus, ricinum. 378.

*Lipa*g, humerus. 445.

Lin, palea. 402.

Lipm, ſalar, tructa. 392. 396.

Lira, tergum. 454.

763.

763. *Liû*, albus, candidus. *liû Patiru*, Religioſus B. V. MARIÆ de mercede Redemptionis captivorum. *liûhuen*, claritas, perſpicuitas, evidentia. *liùhuenco*, aqua clara. *liùhuenn*, eſſe clarum, manifeſtum, evidens. *liùn*, eſſe album, candidum. *liûln*, dealbo: album colorem inducere; album aliquid facere, reddere. *liû curam*, ovi albumen. 417 418. 428 475. 539.

Lof, populus vel plures familiæ eidem Domino vel Caciquio ſubjectæ. item. ovium grex. item. vallis. 360. 363. 531.

Loco, ſpecies conchæ. 393.

Lofn, *llofn*, dirui, everti, deleri, deſtrui domos, ædificia, civitates item. exercitum fundi; milites, hoſtium copias profligari. 532.

Lolcanbua, maicii folia. 413.

Lolma, pruina aſcendens, cauſa nubium ac frigoris. 347.

Lod, madidus, humidus *lodn*, humidum, madidum eſſe. *lodmn*, madefacio, humecto, humore aſpergo, perfundo. 428.

Lologn, faucibus digitum immittere. 446.

Lolodcùn, cancro occupari. 534.

Lonco, caput. 436 437 438. 761.

Louloun, luxuriare agros præ ubertate & frugum copia; agrorum feracitatem luxuria laborare; luxurioſam eſſe: luxuriat campus herbis: luxuriat carduis & ſpinis incultus ager. 413.

Lmùn, *lmùntun*, voro, devoro, helluor, deglutio. 476.

764 *Lpi*, pluma, penna, calamus. 389.

Lpùn, pronus. *lpln*, *lpùln*, pronum collocare. 443. 470.

Luan, Guanacus, cameli non gibboſi ſpecies. *luan cura*, beſarum. 373. 425.

Lucan, *lucatun*, contentionem aut rixam movere, excitare, ſuſcitere: cum aliquo de aliqua re rixari: inter ſe jurgare, digladiari, jurgio contendere. 484.

Luche, herba marina bona & comeſtibilis. 475.

*Lù*g*llin*, iſchias, iſchiacus dolor, coxendicis morbus. *lù*g*llinn*, iſchiacum eſſe; ex coxis laborare. 535.

Lùf, flamma. *lùfn*, ardeo, flagro, exardeo. *lùflùfn*, fulgurare, coruſcare, micare, nitere, albeſcere. item. formicare. item. fraga matureſcere, maturari. 352. 354. 418. 534. 535.

Lucu, genu. *lucutun*, genua flectere, ſummittere: poplitibus ſe excipere: genu nixus, genibus advolutus, provolutus. 451. 452.

*Lù*g*bù*, cochayuyi radices. 475.

Lùbr, piſc. 392.

Lùli, ſquama. 394.

Lululun, ſtrepere, obſtrepere; ſtrepitum edere. item. reſonare, reboare, remugire. 531. 561.

Luma

Luma, arbor, cujus ligna ſunt oppido gravia & dura. *lumatu*, lignum quo arant ſulcumque imprimunt, partem obtuſam ventri pelle vel corio obarmato opponendo: unde non paucis hernia. *lumatun* ſupradicto ligno ac modo arare, ſulcum imprimere. Habent & aliud inſtrumentum *hueùllu*, pala. 400. 413.

765. *Lpmn*, *lùpumn*, incendere; ignem injicere; faces ſubdere, admovere, adhibere. 354.

Lùtùmn, par cum alio facere; compari componi; parem ſibi adjungere, æquare, adæquare. 567.

llavan, crumena. 520.

llavacha, *llabata*, bufo: reptile, inſectum. item. cavillatio & ſignum contemptûs. 362. 511.

llaſquen, *llabquen*, ſinciput. 436.

llaco, aqua tepida. *llacon*, eſſe tepidam. 428.

llahuen, fraga. 412.

llahui ge, palpebræ, genæ. *llahuitun*, claudere. *llahui*, clavis.

llainacmn, repudiare, renunciare. 421.

llalla, ſocrus. 504.

llallin, macer, gracilis, exilis, macie confectus. ſtrigoſum pecus. *llallinn*, macrum eſſe; vix oſſibus hæret. 455.

llame, ſorores. *llamecan*, cantus Indarum

moleſtium 501. 564.

llaun, *llancùn*, cadere, labi, excidere, effluere, corruere, collabi, concidere, perdere, amittere. *llancùln*, perdo, diſperdo, everto, deſtruo, corrumpo, deformo, diſſipo, profundo. 42 . .

llancùn, ab uberibus, a mamma, a lacte remotum, disjunctum, depulſum eſſe. 446.

llami, *llapin*, ſtorea, teges. 520.

766. *llanca*, lapilli virides duriſſimi, qui perforati rotundique ſunt maximi inter Indos pretii; hisque homicidia redimunt, emuntque neceſſaria. Perdunt hi lapilli quandoque ſuum nativum colorem, tuncque quod pretium amittant, dicuntur defuncti eſſe: *lai ni llanca*. Mirum autem, complures ejusmodi lapillos inveniri; at unde ſint; aut ubi locorum reperiantur; aut quis primus eos attulerit; penitus neſciri. *llançatun*, *llancalun*, his lapidibus ſolutionem facere. *llancatu*, monile, murenula. *llanca voro*, gula. 425. 445. 469.

llaqui, gener.

llaumun, dolorem mitigari, levari, leniri, extenuari, minui, remittere: ſenſum acerbitatis conſopiri. 537

llauven, *llaubùen*, *llavù*, umbra. *llauvùtu*, umbraculum. *llauvùtun*, locum opacum quærere; opacitate frui, gaudere. 342. 517.

llaû,

llaû, dimidium, dimidia pars. *llaûn*, divido, partior, ſeco: ex æquo dividere, partitionem aut partes facere. item. idem eſt quod *catun*, alicui propinare. Atque in his duabus propinationibus non eſt illicitum dare alteri, quod ſibi eſt propinatum, quamvis ſemper primum guſtare, deguſtare, prægustare aut delibare oporteat: at in propinatione *pſam* nullatenus licet id quod propinatum eſt dare alteri, & nihil illis adeo diſplicet, nihilque ægrius ferunt, quam non admitti aut non perlibenter recipi, quod dant. *llaûpaeimi*, propino; præbibo tibi; dimidiam partem tuæ ſanitati libo. 418. 479. 544. 545. 822.

767. *llauquetun*, participo: commune aliquid cum aliquo habere; partem rei capere; in ſortem aut partem admitti: diſtinguitur a *llaùn*, *llaùpan*, quod hoc de potabilibus; *llauquetun*, de comeſtibilibus intelligatur. Eſt in more poſitum inter Indos, ut quoties caſu accedunt, ubi vacca vel ſimile quid ad comedendum occiditur, carnis fruſto donentur: nam alias male ſecum actum putant; ac gravi injuria ſe affectos exiſtimant. fruſtum autem hoc carnis *llauquetu* vocatur. 476. 478.

llùcan, *llcan*, timor, metus, formido, pavor, trepidatio. item. obſervantia, reveren-

rentia, verecundia, pudor. item. timeo metuo, trepido, formido, paveſco, exhorreſco: expaveſco, perhorreſco; obſervo colo, vereor, revereor, veneror, erubeſco. *llùcantun*, *llucantuln*, terrere, terrorem alicui afferre, injicere; timorem incutere; in metum adducere, metu afficere, perturbare. 486 488.

llcante, ſplen. 455.

llecu, ad, prope, juxta, circa. *llecun*, propinquum, vicinum, proximum, finitimum, confine eſſe. 288.

lleun, liqueſco, liquefio, liquor. *lleumn*, liquo, liquefacio. 476.

llepin, formica. 378.

llepu, caniſtrum, calathus inſtar magni diſci. 472. 520.

lleùn, naſci. intelligitur de animatis & inanimatis e.g. herbis, &c. 496.

lli, principium, initium, primordium, caput, fons, origo. *llitu*, id. *llitun*, incipio, exordior; dicendi initium facio; dicere aggredior, initium capio, ſumo, duco. *llin mapu*, majores unde deſcendunt vel quorum ſunt poſteritas, poſteri, minores. *buente lli*, uropygium, coxa. 389. 545. 550.

768. *llid*, tomentum. *llidn*, finire, fæces ad fundum deſcendere; ad extremum, finem, exitum, calcem pervenire. 477. 478.

llibua,

llibua, inventor, auctor, vates, divinus. *libuan*, *llibuatun*, invenio, excogito, ingenioſe aliquid comminiſci; divino, præſagio, præſentio, conjicio, vaticinor. 570. 571.

lliùm, catarrhacta. 429.

lligoin, raſilis, abraſus. 467.

llidyen, ſocium, commilitonem, collegam, convictorem, conſervum, comitem, contubernalem eſſe. *llidmeyen*, egeo, indigeo, opus mihi eſt. 487.

llimen, *llimencura*, cos. *llimenbuecubu*, morbus unde naſcitur membrana inſtar veſicæ cæruleæ prope jecur coſtis adhærens; quem morbum Indi veneficium exiſtimant. *llimentun*, prædictis maleficis artibus afficere. item. acuere, aciem ad cotem ducere 538.

llipi, panni ſegmentum. 469.

lliû, fabæ ad ludendum: derivatur a *liû*, albus. *lliûcan*, fabis ludere. 563.

llìgqui, *llinqui*, rana. 378.

769. *llmllmn*, mico, niteo; collucere, albeſcere. *llmmepilun*, auriculas vel aures valde parvas habens *llùmpapilun*, habens aures prægrandes. 418. 441.

llochof, zonâ vel cingulo præcinctus. *llochofn*, cingulo ſe præcingere: proprie quando veſtiti veſte ſtragula, huic zonam vel cingulum ſuperponunt. 466.

lloncotu, mala terreſtria ad ſementem faciendam reſervata. 409.

llopidn, *lleupidn*, ignem tranquillum eſſe. 354.

llolle, rete, reticulum arundineum, ex cannis confectum. 395.

llopu, Avunculus. item Conſobrinus: atque hæc conſanguinitas eſt, quæ inter Indos Chilenſes majoris æſtimatur; eo quod Avunculus teneatur dare ſuas filias conſobrinis ſuis in uxores: & viciſſim conſobrini teneantur Avunculo in omnibus ſuccurre, eumque adjuvare. 501.

lloun, accipere, excipere, recipere. 518.

llpan, gallina glocitans. *llpann*, gallinam, aves ova incubare; ova incubando fovere. 386.

llpan, *llpalen*, *lloyùn*, inſtar cati, felis, paratum, promptum, accinctum, inſtructum, præparatum opperiri, præſtolari. 368. 528.

llepeſ, palpebræ, cilia. *llepeſn*, *llepeſcùn*, nicto. *llpeſnolu*, immotis oculis. 439.

770. *llucbu*, laxum, prolixum: laxi funes. *llucbun*, laxum, diſſolutum, remiſſum eſſe. 470.

llud, cælebs, liber, ſolutus, innupta. *lludbua*, maicium purum absque foliis. *lludn*, laqueis ſe explicare, expedire; elabi, evadere, effugere, erumpere, evolare. item. læve, levigatum, lubricum eſſe. *lludun*, capillos

pillos defluere, glabrari, deglabrari, dete-ri; pilos, plumas amittere. *lludu*, molle, ſuave, lene, blandum. *lludpnen*, infans recens natus 498. 514. 413 495. 515. 529 530.

lludcùn, abortum facere; fœtum intempeſtive ejicere; fœtum immaturum edere. *lludcùmn*, abortum procurare; partum medicamentis abigere, abjicere. 496.

lluin; liqueſco, liquefio, liquor. *lluimn*, liquefacio, liquo. 476.

llum, res occulta, abdita, obſtruſa, ſecreta. *llumquechi*, clam, clanculum, furtim. *llumn*, abdere ſe in aliquem locum; latebris ſe occultare; ſe in latebras conjicere; ſe in locum abditum detrudere; alicubi deliteſcere. *llumln*, occulto, celo, abdo, tego, condo, abſcondo, recondo. *llumn*, *llumun*, evaneſcere. *llumui*, evanuit; e conſpectu ſe proripuit; ex oculis evolavit. 525. 526. 527. 529.

llumùd, cœcus, captus oculis, caſſus luminibus, oculis orbatus. *llumùdn*, caligare, cœcutire. 463. 464. 465.

llupuʒ, olla. 520.

llubu, torrens. *lluvùn*, flumen magnum, profundum, rapidum eſſe. 429.

* *Luan*, 373. 374.

771. M.

M. 94. 95.

Ma. 211.

Macha, concha. 393.

Machi, Indorum medici viri ac mulieres; plerumque tamen mulieres, quarum officium eſt, partem dolore affectam ſugere vel lambere; ut ita *huecubu* veneficium extrahant: Hi nunquam medentur absque ramis cinnamomi *rehue*; quos in domo infirmi ordinatim diſponunt vel terræ infigunt. *machitun*, dicto modo curare, curari. 483. 485. 532. 538.

Macun, veſtis ſtragula, in medio ſciſſuram habens, ubi caput immittitur. *macunn*, talem veſtem conficere. *macuntun*, tali veſte ſe induere. 466. 467.

Madom, torris, titio. *madomn*, *madomtun*, ignem urgere, excitare. 351.

Magen, *magetun*, Potationes adire; compotationibus intereſſe. *mageln*, ad compotandum invitare, provocare. *magenn*, ad occidendum Caciquium vel alium virum nobilem compotationes parare, inſtituere. 476. 478.

Magin, *magitun*, alluvies, alluvio; fluminis inundatio. item. ita alluvione fluvium excreſcere, ut præter ripas effluens campos inundet, obruat. 429.

Magu, ſecale, ſiligo, typha. *magu coſque*, panis ſecalicius, ſiligineus. 407.

Madi, ſemen unde oleum cibarium conficitur, exprimitur. 407.

772.

772. *Mallûen*, virgo, puella, fœmina, mulier. *mallûentùn*, virginem violare, vitiare, corrumpere; pudicitiam illi eripere; vim & ſtuprum inferre. *mallûen pin*, blanditiis aut pulchritudine aliquam ad ſui amorem allicere, trahere, excitare; lenociniis ſibi amorem alicujus conciliare. item. capi alicujus amore, allici, incendi, flagrare. *hue mallûen*, virginitas. 490. 495. 514.

Mahuentu, concharum ſiccarum linea. 393.

Mahuida, mons. 360.

Mai. 288: 3. 293.

Maiain, *mayaintun*, aliquid carni infixum eſſe, hærere. item. inſtrumento carnem penetrare ad illud quod infixum eſt, tollendum. 536.

Maicon, turtur. 386.

Maichùn, *maichùtun*, philtro, poculo amatorio mentem alicui eripere. 490.

Maichun, manu alicui ad illum vocandum annuere. *maichuhue*, ſecuris ſpecies ad ligna elaboranda, formam manûs annuentis referens. 449. 568.

Mayen, nego, abnego, denego, inficior, inficias eo: abnuere, renuere. 526.

Maipill, lignum, quo ignem urgent, excitant, ſcalpunt, cavant. 354.

Maipun, terram ſubigere, proſcindere, arare. 413.

Malal, ſepes, ſeps, ſeptum, ſepimentum li-

ligneum. *malaln*, *malaltun*, ſepto ligneo cingere, circumdare, munire, claudere, vallare, ſepire. 363. 413. 531.

773. *Maldùn*, *maldùtun*, tango, attingo, palpo; manibus, manu attrecto, teneo, verſo, tracto, contrecto. Item. experior, tento, periclitor; periculum alicujus rei facere; uſu aliquid diſcere, percipere, cognoſcere, experimento probare, comprobare. *maldùtubichi*, videam, probem, experiar quid, quale ſit. item. oculis luſtrare aliquid; inſpicio, recognoſco, ſcrutor, lego. *maldùlelen vachi chillca*, lege mihi iſtam chartam, ſchedam, ſchedulam, epiſtolam. 422. 449. 573. 625.

Malbue, vas ligneum ad bibendum. 520.

Malcu; intervallum a nona matutina uſque ad undecimam. 539.

Malin, lapilli ſubnigri, tranſparentes duriſſimi acutiſſimique, qui etiam *queupu* vocantur: his bacillo fiſſo inſertis, & ne fallant, fortiter ligatis, ac pollice medioque digito, ſeu talitro percuſſis, venam incidunt ac veluti ſcalpello ſeu phlebotomo ſecant. *malintun*, venam dicto modo incidere, ſecare. 425. 536.

Malmal, os oſſis. *malmaln*, *malmaltun*, oſſa extrahere, nudare, coquere. 454.

Malon, *malocan*, bellum. item bellum conflare,

flare,

ſlare, apparare, ſuſcipere, adornare, inferre, gerere; bello perſequi, premere, urgere, oppugnare. 531.

Malla, mala terreſtria inculta. *mallan*, illa colligere. item. perdices perſequi, inſequi. 413.

Mallche, piſc. 392.

Malla, patruus: patris frater. item. patruelis 501.

Mallehua, maicium verſicolor. 413.

774 *Mallin*, lacuna, palus udis. 429.

Mallo, terra alba. item. malorum terreſtrium conditio, conditura, condimentum. *mallon*, illa condire. 475.

Malun, lignum ſiccum, quod ex fluvio extrahitur, vel in fluvio reperitur, hæret. 430

Mamll, lignum, ſtipes, truncus, fuſtis, palus, ſudes, baculus, arbor. *mamll*, *mamlltun*, lignari, lignatum petere, ire: fuſtibus aliquem cædere, percutere, debilitare. 403. 404

Man, latus dextrum. *mancuù*, manus dextera. *mann*, optatis fortunam reſpondere: cœptis DEUS adeſt, ſuperique favent: res felicem ſortitur exitum: Deus rem promovet; Superique fortunant. 448. 481.

Mancuù uln, juramentum reale; non tam conceptis verbis, quam opere & ſequentibus

bus jurare cæremoniis: dum ſcilicet uterque in manum ſuam dexteram exſpuit, ac ſic conſputam alter alteri porrigit. Atque hoc juramentum præſtant 1mo quando volunt cum aliquo inire amicitiam. 2do. quando aliquem commendant, traduntque alteri qui eum comitetur, ut hic eadem cæremonia ac in eodem ſtatu, quo illum acceperat, tradat alteri, & hic alteri, donec ad deſtinatum locum, ac intra definitum tempus pervenerit: & hoc juramentum eſt ſimul contractus & pactum: verum quando fit Perſonæ commendatæ traditio; nemo exſpuit; ſed apprehendentes duntaxat manum ejus dexteram, illam dant uni vel pluribus, quibus commendatur, vel ſi ſunt valde multi, unus aut alter apprehendit manum, at reliqui eam ſolum obiter tangunt. 3tio. fit dictum juramentum, quando ſolutionibus ſuis ſatisfaciunt. Conveniunt nempe utrinque conſanguinei ac reus dat in manus deprecatori vel Interceſſori ſtrophiolum vel quid ſimile; & Interceſſor illud offert omnibus, ut ſinguli illud tangant, vel ad illud tangendum accedant: atque hac ratione non ſolum ſatisfaciunt omnino; ſed ſimul promittitur acceptam injuriam penitus oblivione delendam, deleri, aut deletam eſſe. 288: 5. 510.

Mancùn, calcibus petere, percutere, conculcare. 372.

Man-

Mancha, *mancha mancha*, *mancha quechi*, ſenſim, placide, paulatim, pedetentim. *mancha huentu*, tardus, lentus; qui intente ac pedetentim agit. *manchan*, *manchacan*, paulatim procedere. 239. 482. 540.

Manahue, capitium ſcorteum; cudo. 466.

Manum, gratia, gratus animus, memoria beneficii. *manumn*, gratificor; habeo gratiam quod meum negotium tibi cordi ſit; ſedulitatem tibi gratificor: amo te multum de cura & diligentia: grata mihi erit ſemper tanti beneficii recordatio: veſtri memoriam beneficii perpetuo colam: nunquam veſtri in me beneficii memoria conſeneſcet: curæ mihi ſemper erit, ne quæ præſtari a me poſſit gratia, a vobis unquam deſideretur, requiratur, exigatur. 480. 481.

Manpuìn, manu blandiri, demulcere: popyſmis & plauſu equo blandiri, dorſum demulcere. 449.

Manque, milvus, vultur. 380.

Manſun, bos. 364.

Malquiuman, alteratio carnis, 457.

775. *Mapu*, terra, tellus, regio, provincia, civitas. *huenu mapu*, cælum, cœli, cæleſtis patria; regiones aeris. *Vachi mapu*, *Tue mapu*, Humus, & quæcunque hujus mundi Regna aut Provinciæ. *Vill mapu*, mundus univerſus. *Huinca mapu*, *Huinca*

ni mapu, Hiſpania. *muru Huinca ni mapu*, Mauritania, & alia Regio quæcunque. *Lafquen mapu*, ora maritima; loca mari adjacentia. *ad mapu*, mos, conſuetudo, uſus Patriæ: de more, ex conſuetudine, ut mos eſt, ut moris eſt. *Tolten mapu*, Reductio Toltenſis. *Cautùn mapu*, Converſio Imperialis. *Santa Feè mapu*, Miſſio ſanctæ Fidei. *quinè*, *epu*, *&c. mapu*, unus ager, arvum: duo agri, &c. *mapun*, loco aſſueſcere: v. *huimn. Ca maputun*, alio migrare, commigrare; ſedem aut domicilium mutare; ſolum vertere. *ɡen mapu*, Terræ dominus. 301. 492 493.

Mareupu antù, ranulæ quas ſuperſtitioſe colunt. 378. 545.

Marichi. 272. 288: 17. 547. 550.

Mari mari, formula ſalutandi, &c. *mari marin*, ſalutare, ave dicere; ſalutem alicui dicere, impertire. item valedicere, agere gratias, &c. 289. 506.

Mari mari, caro qua coſtæ teguntur: caro coſtas tegens, operiens, obvolvens. 455.

Marmar, *masmas*, pappus, lanugo, villus. 458.

Matu, feſtinanter, celeriter, propere, præpropere. *matuln*, feſtino, propero, accelero: advolare, celeritatem adhibere item. inſtare alicui, urgere aliquem. 540.

776.

776. *Matican*, animal matre orbatum, orbum. 372.

Mavùln, amplector, complector, amplexor: ſuo aliquem complexu recipere; in alicujus complexum ire, incurrere; diu illum complexu ſuo tenere: in alicujus collum invadere, illumque amantiſſime complecti. item ſalutem ſuam mittere: *mavùlelen*, illum meis verbis humaniſſime ſaluta; meoque nomine amplectere. 449. 450.

Maucaltu, malcantu, ſerta. *maucaltun*, ſerta texere, contexere 469.

Mavùn, mavùtun, ſolutiones, quas propter uxores debent conſanguineis cibo, potu, carne, piſcibus, eſculentis ſolvere. Nam qui habet uxorem, obligatur toto tempore, quo uxor vivit, ejus patri & conſanguineis, quoties opus eſt, ſuccurrere: imo quando uxor moritur, debent aliquas præſtare ſolutiones, & multo plures ſi probetur aut credatur eam mariti culpa mortuam eſſe. 506.

Maùtún, maiten, arb. 400.

Mau, reſtis, funis ſparteus. *maun*, reſtes contorquere. 566.

Maun, maunn, pluvia, imber copioſus, largus, denſiſſimus. item, pluo. *aldùn mauquei*, copioſa pluvia decidit; maxima eſt imbrium vis: aſſiduos imbres habemus; aſſidue & copioſe pluit. *Picbi maun*, tenuiter

 plue-

pluere. *maual*, pluviæ prognoſticon. 347. 348.

Maùn, muſcas abigere, pellere, excutere. 372. 378.

Mclai, lignum helui coloris. 400.

Mchan, complicatum eſſe. *mchamn*, plicare, complicare. 449. 470.

Mchùibue, torris, titio. *mchùitun*, *mchùln*, ignem urgere, excitare. 351. 354.

Mchu, uxoris ſorores. 504.

Mcùfn, paleæ manipulos ſubter perticas cannasve immiſſos fortiter ad tectum conficiendum aſtringere. 517.

Mcu, *mcùr*, naporum radices. 409.

Mcheg, calcar ligneum loco orbiculi vel rotulæ clavum aut ferrum acutum, quo equum ſtimulent, urgeant, incitent, habens. 366.

777. *Mda*, farina aquâ cocta; puls, pulmentum. 475.

Me, 77. 79.

Me, ſtercus, fimus, excrementum. *me panilhue*, ferrago, rubigo. *men*, *mecan*, alvum, ventrem exonerare; ad requiſita naturæ recedere. *mecahue*, latrina, foricæ. 420. 458.

Mequen, in loco publico vel coram aliis ventrem exonerare. 458.

Medan, offerre, gratis dare; gratuito. item. offerre, dare alteri ſuam ſororem ſpe

fore,

fore, ut ille ſuam viciſſim det, offerat. 421. 49.

Medcun, molo, tero, tundo. 413.

Medun, dormitantis nutatio: inter dormitandum caput demittere. 437.

Mel, additum numeralibus vices indicat. item tempus. *va mel*, jam nunc: mox. 288: 17: 18: 19: 547.

Meli, quatuor. *melin*, quatuor eſſe, habere. *melichi*, quatuor vicibus. 545. 547.

Mellmell, ripa fluminis; cujuscunque rei extimum, extremum, extremitas. 430.

Melvuùn, *melbuùn*, labium, labellum, labrum. 442.

Mencun, onus, faſcis, ſarcina. item. humeris tollere, portare: tergo aliquid excipere, ſuſtinere. *menculn*, onus alicui imponere. *mencubue*, vas majus, in quo vinum, aliumque potum aſſervant, transportant. œnophorum. 418. 552.

Meru, avis. 387.

Merun, mucus, mucoſus, pituita e naſo pendens. 458.

778. *Meſeg*, vas minus vino aſſervando. parvum *mencubue*. V. *mencun* *520*.

Metan, *metatun*, ulnis gerere; inter manus afferre, geſtare. item. ſuſcipere baptizatum. *metahue*, cantharus, amphora. 449. 504. 520.

Metl, *mtlhue*, cervical quod ſolet eſſe fruſtum ligni vel quid ſimile.

Metu, muliebria, verenda mulieris. 451.

Meu, *mo*, *6. 290 : 1.*

Meu*len*, turbo, vorago. 558.

Me*blan*, morſus: morſu carnem trahere, avellere. 370

M*bùrn*, *mbùrcùn*, veſte ignem fovere, excitare, vel modo extinctum accendere. 354.

Mgen, *mgenchi*, ſemper, perpetuo, nunquam non. item in perpetuum, in æternum, in ſempiternum. 540.

mi. 13. 25. 66.

miaun, ambulo, gradior, ingredior, gradum facere: procedo, incedo, peregrinor, peragro: vagari, divagari, oberrare. *nua miaun*, luſtrari, ſcortari. *goiman miaun v. iaun*, erro, deerro, aberro: a via deflectere, declinare. *miauln*, adducere, portare, manu ſuſtinere. 452. 490. 491.

michi, felis, catus, ælurus. 368.

milla, aurum *millan*, aurum, aureum eſſe. *millatun*, inaurare, auro tegere. *millantun*, aurum colligere, effodere. *millantubue*, aurifodina. *milla ecull*; compedes. *millaeculln*, compedibus hominem vincire. 420. 528.

779. M*inche*, infra. *minche leuvu*, ſecundo flumine: infra fluvium. *minche ecull*, ſub veſte. *minchen*, *minchelen*, inferus, infernus, infernas: inferne. 555. 556.

M*inu*,

Minu, intra, intro, intus. *minun*, *minulen*, intus eſſe. *minulei*, intus eſt; intro ſe abdidit, ſe conjecit. 518.

miſqui, mel, dulce. *miſqui mançana*, malum dulce. *miſqui gei*, dulce, ſuave eſt: mellita edulia; poma ſaccharo condita, bellaria, cupediæ. 388. 405.

mita, vices. 288: 17. 547.

miticun, aufugere, fugere, fugam arripere, capeſſere: ſe in fugam conjicere; fugæ ſe v. in fugam dare; fuga ſibi conſulere. 532. 533.

mivù, quot. *mivùchi*, quoties. *mivui*, quot ſunt. 548. 550

mlan, maicium conterere, contundere. comminuere. item. liba inde confecta. 476.

mlcayun, labor, delabor: lapſus, prolapſio. 452.

mllco, morum. 410.

mlen, eſſe, exiſtere. *mlebue*, habitatio, domicilium. 421. 517. 518.

mlmlùn, tremere, contremere, tremori obnoxium eſſe. 462.

mln, facio, efficio, fingo, effingo, formo. 567.

mlo, fœmina ſterilis. 514.

mllo, cerebrum, medulla cerebri. 455.

mlpùntun, projicio, excutio, abigo, pello; finem facio, concludo. 372. 526.

780. *Mltun*, frumentum, triticum coctum, tritumque. 475.

mùlven, ros. 347.

mllcogcun, caput illidere: arietare. 363.

mllell, omne lignum quod corrumpi non poteſt, vel non facile corrumpitur. 403.

mlpun, fuligo, fuliginoſum eſſe. 352.

mlu, maſſa ex corylis, nuce avellana aut lini ſemine toſto. 475.

mlum, ros. *mlumn*, rorari, irrorari, aſpergi. 348.

mn. 17. 24. 66.

mgu, *cochayuyum*, herba marina, bona, comeſtibilis zonæ, faſciæ, cinguli ſubviridis figuram referens. 475.

mnumn, *mnun*, involvo, implico: involutum, obvolutum, implicitum velut in ſacco portare. *mnul*, involucrum, integumentum. *mnuln*, alicui quo ſe tegat, involvat dare. 470.

mnan, ſpe falli, decipi, deludi, fruſtrari: omnes ſpes meæ penitus conciderunt, evanuerunt; de ſpe conatuque depulſus ſum; longe aliter atque ſperabam, accidit, evenit. item. aliquid corrumpi, vitiari, putrefieri. item. *mnan*, *mùnatun* vocantur omnia vaſa quæ prius plena, modo ſunt vacua. *mnatubige veichi valli*, agedum, quid moraris? datum tibi ferculum comedere diutius ne tardes. *mnaln*, prolongare funem. item.

moras trahere, nectere; rem prorogare, procraſtinare: omnes moras interponere; rem uſque & uſque differre. 421, 476.

781. Mnen, *mnetun*, in balneis, flumine lavari. 431.

mnumn, reſtituo, reddo. 421.

mo. 290.

mogen, vita, ſalus, uſura hujus lucis; humanæ vitæ curriculum, curſus, periodus, uſus. item. valetudo, ſanitas; valere; commoda & firma ſatis valetudine uti. item. vivo, vitam agere, degere, colere; vitam & ſpiritum ducere. *mogetun*, convaleſcere, reviviſcere, a mortuis ſurgere, reſurgere: ad vitam redire, reverti, remigrare. *mogetuiaun*, aliena miſericordia vivere, triſti mendicitate vitam trahere, producere; emendicata ſtipe vitam degere, tolerare. *mogeln*, vitam tribuere, dare; ſaluti eſſe; vitam, ſalutem afferre. item. alo, paſco, ſuſtineo, ſuſtento. 461. 465. 499.

moyu, mamma, mamilla, uber. *moyun*, *moyutun*, ſugo: lac ex mammis ore elicere, haurire. *moyolu*, *moyulu*, lactens. *moyuln*, infantem lactare; uberibus admovere. 445. 446. 447.

mol, herbæ ſpecies quam equus appetit. 412

moll, ſemper. item. nudus, omni veſte vacuus. *mollgen*, nudum eſſe; ſemper eſſe.

moll antù mo, in omne ævum. *moll quine*, unusquisque, quisque, ſinguli. *moll quine antù*, quotidie. *mollknon*, nudo, denudo; veſte aliquem exuere, ſpoliare. 467 468. 540.

molle, arbor pomumque, unde potum conficiunt. 398.

mollbùn, *molvùn*, ſanguis, cruor. item. ſanguinem emittere, ſanguine perfundi. *mollvùntun*, *mollvùln*, cruento; ſanguine inficere, aſpergere, maculare. 457. 503. 536.

mom 221.

mon, neceſſitas: opus eſt adhibetur abſque Tranſitione 92. 93. *inche molaimi*, mea opera non indiges. *eimi molan*, non opus eſt mihi tuo auxilio, conſilio, &c. te convento. item. valeo. *Chumtn mobui*, quanti indicarunt? item. mereor, promereor, dignum eſſe aliqua re. *tpunmui ta mi nuaiaun*, dignus es qui vapules. *glamnmullei ta mi yavuduamgen*, tua pervicacia, pertinacia, naturæ aſperitas meretur reprehenſionem, vituperationem, objurgationem. 4. 522. 527.

mon, fertilis, fœcundus, ferax, uber. *mon tipantu*, annus fertilis, fœcundus, in quo magna agrorum ubertas. 413.

montun, elabor, evado, effugio, erumpo, evolo. ex alicujus manibus ſe proripere: imminenti periculo ſe eximere, eripere, ſubtrahere; laqueis ſe exuere. *montuln*, periculo aliquem liberare, laqueis illum explicare,

care, expedire ; ex periculo eripere; a vi & hoſte incolumem præſtare. 529. 598 662.

moncol, integrum, cui nihil abeſt; nihil eſt imminutum. 436. 555.

782. Mon*mahue*, ejusdem gentis, familiæ, nominis: eſt mihi cum illo jus cognationis: cognatione mihi conjunctus eſt: communione ſanguinis devincti ſumus. 758 501. 502.

mpu, ala, penna. *mpun*, alas movere, agitare, exagitare. 389. 39.

mrin, ita in anguſtiis hærere, ut nec progredi, nec regredi poſſit. item: qui reſpirandi difficultate laborat; ſuſpirioſus, aſthmaticus, anhelator. 490. 535.

mrùln, grunnio, grunnitus. 372.

mrùncùhue, pectus quadrupedis. 445.

mta, *mta*g, cornu. *mtatun*, cornu petere, pugnare, ferire. 364.

mtann, *mtancùn*, fuſtem alicui vehementer impingere: fuſtibus aliquem cædere, percutere, debilitare. 528.

mtn, ſolum, tantum, tantummodo, duntaxat. *mtenn*, *mtntun*, eo pervenire ut attingat; ſed non ut terminos aut limites ullatenus tranſeat, excedat. *vei ni mtentubiel*, accepi hoc & nihil amplius. 286. 545. 550.

783. M*ta*, bardum, ſolox, craſſum. *mtabnù*, filum craſſum; minime tenue aut ſubtile.

 472.

472. *mtatun*, laſcivire, vitulaſcere; ſe invicem attrectare; petulanter colludere. 490.

Mtnquel, vacerra, palus, vallus. *mtnquen*, *mtncùn*, vacerram figere, infigere. *mtnqueln*, *mtncùln*, vallare. *mtncùhue*, malleus ligneus. 531. 554.

Mteun, *mteulagmn*, inſidioſe, perfidioſe, per inſidias occidere: perfidum, fœdifragum eſſe; inſidias ſtruere; inſidiis petere; necem alicui machinari: ex inſidiis interire. a tergo adoriri. 484.

Mtoun, quatio, concutio, decutio, excutio. *mtocuùtun*, manibus plaudere. 404. 449.

Mtoln, repulſam dare. *mtol*, repulſa. 499.

Mtm, *mtùm*, vocatio. *mtmn*, voco, arceſſo, accio, inclamo. *mtmvaln*, arceſſo; cogere, convocare. 532. 533.

Mtùrn, *mtùrcùn*, *mtorn*, *mtorcùn*, offendo, ceſpito: in limine offendere; in lapidem incidere, incurrere; ad lapidem offendere. *mtorùln*, offendiculum ponere. 452. 485.

Mu. 116. 271. 272. 288: 2.

Muchan, oſculum, ſuavium, baſium. item. oſculor, deoſculor; oſcula figere, imprimere: ſuaviari, baſiari, 443.

Mudai, *murai*, potus hordeaceus. 477.

784. *Mudin*, periculum præcavere, evitare; providere ne quid fiat. 532.

Mui,

Mui, panus, tuber, tumor, inflatio. *mu-in*, tumere, turgere; tumidum, turgidum, inflatum, tumeſactum eſſe. 534.

muien, cibum, potumve novum deliba-re; ſummis labris attingere; primoribus labris guſtare, deguſtare. 478.

Mum, *mom*, 221. 781.

Muna, mediocriter, modice, ſatis, affa-tim. *munan*, ſufficere, ſatis eſſe: ſatis multa poſſideo; his contentus ſum. *munape*, ſuf-ficit, ſatis eſt. *muna amon*, modice proce-dere, quantum ſatis eſt. *munahue*, pauci dies, menſes, anni ſunt, cum .... *muna pu*, non longe abeſt. *muna huentu*, ſtaturæ me-diocris: mediocriter doctus, efficax. 461. 514. 519 540. 543.

muna, mox ut. *munan*, capio; tantam hominum frequentiam Templum non ca-pit. 478.

munun, *munuln*, paleam in manipulos ad vaticinandum colligere. 485.

muſca, potus pinguis ex maicio. 477.

muti, *motte*; triticum, maicium coctum. 475.

mùtircùn, labiorum dum ſugunt vel con-trahuntur, ſonus. 443.

mùtun, acidum, acerbum eſſe; habere acrimoniam, acorem: aceſſere.

785. Mù, *mu*. 116. 271. 272.

muchai, *mutai*, ſtatim, continuo, illico, e veſtigio. actutum, confeſtim. 540.

mùchi, grana unde *Puelches* potum conficiunt. 479.

mùdencùn, auro vel argento aliquid includere. 469.

mùgel, profecto, ſane, certe, hercle, me hercle. *mùgeltun*, credo, pro certo habeo: in animum induco; mihi perſuadeo ita eſſe: adducor ut credam. 480

mùn, fornicari. *mùgevoe*, impudica mulier, laſciva, libidinoſa. 489. 490.

mùmln, orno, exorno, excolo; ſe ad ſpeciem comparare, comere, componere. 470.

mùnchùn, quatio, concutio, decutio, pulverem excutere. 470.

mùntun, rapio, arripio, abripio, præripio. 484.

mupin; veritas, verum, vere; verum dicere. *mupiltun*, *mupitun*, credo. v. *mugel*, *mugeltun*. hic ſupra.

mùr, par turturum, perdicum: jugum boum. *mùrln*, *mùrknon*, æquare, adæquare, æquiparare. *quiñe mur huaca*, yugum boum. *mùrhuen*, amicorum ſumma conjunctio qui nec animo nec loco ſeparantur. 364. 514. 548. 567.

mùri, ſic ſe appellant invicem mulieres vel a *mùrn* eſſe pares, æquales; vel a *mùrin*. 487. 502.

mùria,

mùvin, *mùritun*, zelotypia uxoris; zelotypam eſſe. 487.

murque, farina toſta. *murquen*, farinam torrere. *murqueln*, torrere curare. 474.

mutai, *muchai*, ſtatim, quamprimum, illico, actutum; momento temporis; nunc modo. *muchaiquechi*, continuo, omni momento. *quine mutai mo*, hoc momento, nunc jam. 540.

786. *Mutu*, utique: non committam, ut deſim. item ſupra, intus. 519. 526.

mullin, a principio, ab origine, a ſtipite, lineâ rectâ. 502. 526.

muquù, cervix, collum. 445.

787. N.

Nahue, *nahue*, *nau*, Patris filia. 501.

Nahuel, tigris. 375.

Naûun, *nayùn*, iraſcor, ſuccenſeo, ſum proclivis ad iram. 365. 486.

Nal. 288.

Naln, invado, adorior, aggredior: prœlium committere; ſigna conferre; manus cum hoſte conſerere, concurrere, confligere. 532.

Naltun, vinculis hominem vel ſe ſolvere, exſolvere, exuere, liberare, eximere, expedire. 366. item. equum ſolvere, diſſolvere; vel diſſolvi ſeu ſe diſſolvere.

Namun, pes, crus. *namuntun*, pedibus iter

iter facere. *namuntuche*, pedes, pedes iens. *epu namun*, Indus miles. 451. 452. 453.

Napùmn, *napmn*, aquâ aliquid madefacere, macerare. *nafn*, aqua aliquid molleſcere, lenteſcere, madefieri. 432.

788 *Nancan*. *369*. *489*. *nancan tehua*, canis, catella ad venerem concitata. *nancan huerquen*, ſpeculator, explorator, emiſſarius. 501.

n*ape*, cancer piſcibus hamo capiendis inſerviens. 395.

n*apùd*, *llapd*, grando. n*apùdi*, grando de cœlo ruit, delabitur, præcipitat; præceps cadit horrida grando. 347.

n*anùn*, n*anùg*, ſocrus, nurus. 504.

Naiqui, *naſqui*, n*aiqui*, felis, catus, ælurus. 368.

Naû, *nau*, infra: deſcenſus, deſcenſio: facilis deſcenſus averni; at revocare gradum hoc opus, hic labor eſt. *naûn*, deſcendo, demitto: ceſſare, minui. *naûi* n*i* ù*llcun*, jam furor ceſſat; ira defervuit; reſedit iræ impetus, remiſit, quievit. *naû llanca*, duodecim ſolutiones integræ, mulcta impoſita illi qui Caciquium occidit. *naûal*, deſcenſus.

naûùmn, *nacmn*. *nacmn v*. *nacùmn* ſignificat 1mo. deſcendo, demitto. 2do. hominem dejicere, deturbare, proſternere, præcipitem in terram dare. *muchai nacmaeimi*. 3tio.

opus

opus facere, perficere, finire. *inei ni nacmel tva*, hoc opus cujus eſt. 4to. fornicari, modeſte & metaphorice. De reliquo *nacmn* non eſt æquivocum. 482. 1. 360. 433. 488. 521. 569.

Necùl, curſus, curriculum. *necùln*, curro, curſo, curſito. *necülln*, equos, mulos ad curſum v. currendum urgere, excitare. 370. 372.

Negn, moveri, agitari. *negmn*, moveo, agito. *negmlabin*, ne attigi quidem. 320. 450.

Nehuen, vires, fortitudo, vis, violentia. *nehuen gei*, corporis viribus præcellit: prævalidus eſt; tam robore corporis, quam animi firmitate præſtat. *nehuentun*, *nehueln*, *nehueltun*, vim alicui adhibere: aliquem invadere, adoriri, aggredi. 461. 465. 530.

789. *Neyùn*, ſpiro, reſpiro. *neyùn*, *neûùn*, ſpiritum ducere. 446.

Nemel, verbum, ſenſus, ſenſum, ſententia, judicium, opinio, documentum. item. mandatum, nuncius. 443. 444.

Nepen, vigilare, experrectum eſſe. *nepeln*, expergiſcor; ſomnum excutere; ſomno ſolvi; e ſomno v. de ſomno excitari. 437. 534.

Nerm, pulex. 378.

Negn, *ngn*, linqui animo; deliquium animi pati; metu exanimari. 534. 535.

Nien,

Nien, habeo, teneo. *nieln*, dare; ut alius habeat efficere. item rem alterius depoſitam ſervare. *nielduamn*, rei pulchritudine capi, allici, affici, teneri. item nimio ſtudio in aliquem inclinare; ſtudioſe alicui favere; plus juſto illi tribuere; plus quam par eſt, illi deferre; præter modum alicui ſtudere; omnia illius cauſa velle. *meta nien*, ulnis gerere; inter manus afferre, geſtare. *quintu nien*, inſpectare; coram & in conſpectu habere: præſentem & ſpectantem eſſe. item curare; curam alicui rei impendere, adhibere. *nieun*, ſibi temperare; continere ſe; abſtineo, parco. 421. 489.

Niɡai, faſtidium, ſatietas, tædium. *niɡai puetun*, faſtidio eſſe alicui; offendere alicujus animum; faſtidium illi afferre; ingratum eſſe & putidum: ſtomachum movere; offendi quorundam aſpectu, quæ oculi ferre non poſſunt.

Niùtun, ſanguinem, lacrymas ſiſtere. 457.

Nma. 211. 287.

No. 116. 117. 272. 288 : 1 : 2.

Noɡin, ſegetes, ſementem obnubi. 413.

Notn, fortis durus & extenſus. *notmn*, extendendo rectum facere, dirigere. 452.

Notu, prunus. 398.

No. 271. 272.

Nopinn, *nopin*, vinco, convinco, coarguo, ſupero: pauciſſimis verbis hominem con-

conficiam; nullo negotio convincam; gladio illum plumbeo jugulabo. *nopingen*, adducis me, ut tibi aſſentiar. 482. 526. 532. 533.

notun, flumen trajicere, traducere, tranſire: rate aut plauſtro transvehi: ſcopulos prætervehi: aditum, montis jugum ſuperare, transgredi, tranſire, transcendere. item. ſponſionem facere; ſponſione aliquem laceſſere. *notulefn*, ſponſionem facere quis currat citius. *notucullin*, auctio, auctionem facere: pro bonis ſubhaſtatis, haſtæ ſubjectis, ſub haſta aut præconis voce venire juſſis; plus cæteris offerre. *notucan*, protero, obtero, peſundo, conculco. Nihil illi obſtitit, quo minus deſtinata perageret; omnia libidini poſthabuit; nihil penſi habuit, dum vinceret. item. contendo, decerto, altercor: contra torrentem niti: contentionis funem trahere: duriorem ſe præbere. 484. 563.

790. *non*, *nontun*, fluvium trajicere. *nontun*, illuc tranſire. *nopan*, huc tranſire. *noln*, alium tranſportare, tranſvehere. *noltun*, eó, illuc tranſportare. *nolpan*, *nolpatun*, huc tranſportare, tranſvehere. *nontubue*, portus. *nome*, ultra, trans. 431. 433. 533.

Nor, rectus, directus. *norn*, rectum, directum eſſe. *norln*, *normn*, rectum facere, dirigere. 555.

Nucu, bubo. 382.

Numun, *numun*, oleo, redoleo, ſuboleo; odorem emittere: odoror, olfacio: odorem percipio. item odoratus; odoris, odorandi ſenſus. *numuln*, odorum, odoratum, odoriferum eſſe. *nùmuln*, jento, jentaculum ſumere. 443.

Nùfcù, ulna. *nùfcùtun*, ulnâ metior, dimetior. 555.

Nudo, *nudo*, *nùdo*, extremum: pars inferior, poſterior; exterior pars fundi. item. clunes, nates. *ndo mamll*, pali, ligni pars craſſior, inferior. *nùdo buampu*, puppis. *nùdo ruca*, domûs pars poſterior. 404. 451. 517. 557.

Nùdol, dux, princeps exercitus, factionis, militiæ. *nùdolen*, eſſe ducem &c. 498.

Nùbuircùn, *nùbuirclen*, collum inſtar ciconiæ diſtendere, producere. 445.

791. *Nùyù*, ſchupones: plantæ quarum ſuccum ſugunt, ore extrahunt. *nùyùbue*, locus ſchuponibus abundans. *nùûùn*, *nùyùtun*, ſchupones legere, colligere, extrahere. 409.

Nùûùn, terræ motus. *nùûùquei*, terra tremit, contremiſcit. 360.

Nùyefcùn, geſtio, geſticulor. 452.

Nùlan, aperio, recludo, patefacio, reſero. *nùlai*, porta patet. *núlabin ni piuque*, omnia mea conſilia, animi ſenſa, latebras, receſſus intimos ipſi patefeci, aperui. *nlaln*, aperiri, reclu-

recludi, patere; alteri patefacere. 518. 519.

Nùlcùtun, aciculis prehendere, figere, tenere, infibulare, fibulam injicere. 473.

Nùn, pugno capio, ſumo, accipio. *quine nún*, quantum pugnus capit. 449 450.

Ncrún, cingo. *ncrúbue*, zona, cingulum. 469.

Npdnpd, herb. 410.

Nùpu, *coùll*, funes ſylveſtres. 402.

Núrin, incanto, excanto: carminibus aut cantionibus aliquem ligare, in aliam formam mutare. *núrúfn*, clauſum eſſe. *núrúſtun*, includere, concludere; portas claudere; fores, portas, januam obdere, occludere, oppilare: peſſulum oſtio obdere: repagulis valvas munire, firmare: epiſtolas complicare, obſignare. 484. 518.

Nútam, fabella, narratio, apologus, lepida narratio, feſtivum commentum *nútamn*, *nútamcan*, narro, memoro, refero. item. cum aliquo familiariter agere, familiares ſermones conferre. 562.

Nútaun, clamo, vociferor, clamito, inconditas voces, clamorem edere. 486.

namcu, aquila minor. 380.

792 *namn*, mori, vitam finire, mortalitatem explere; perire: vita functus eſt; ceſſit e vita; vitæ fabulam peregit; corporis vinculis exſolutus eſt; ſtadium vitæ decurrit,

evanuit, contabuit. *namln*, perdo; diſperdere, evertere, deſtruere, diſſipare, profundere. 364. 532.

namcúln, caput alicujus palo, haſtæ, lanceæ infigere. 532.

napen, homo pacificus. *napenn*, pacificum eſſe. 480.

Núcúm, *ncm*, locus apricus. *ncmtun*, apricor: apricatione caleſcere: quærere quo ſe protegat; quo frigoris vim propellat; quo ſe muniat contra frigoris vim & inclementiam. 559.

nedquen, arrogans, inſolens, elatus: qui nimium ſibi ſumit & arrogat. item. audax: projectæ audaciæ homo. *nedquenn*, eſſe.&c. 483.

nebuen, rete, caſſis: ſagena. *nebuentun*, retia mittere, tendere, laxare. 395.

Neghue, fructus roboris. 398.

Neún, a lachrymis ceſſare, tacere, ſilere. 440.

nifn, ad auras excitari; liberiore aura, aere frui: areo, exareſco. *nipmn*, liberiori aeri, vento exponere; ſicco, exſicco, arefacio. 431.

nicúſcún, nicto, conniveo. 440.

nidbuen, ſuſpendo; ſuſpendio neco, 528.

nampiln, deambulo, inambulo, ſpatior, ambulationem facere. 452.

nene, conſobrini. 501.

niß-

nillhue, herb. 410.

nocha, herba ex qua funes, corbesque conficiunt. 412.

nodún, vello: pilos, plumas evellere: glabro, deglabro 458.

nom, taciturnus, pacificus, honeſtus. *nomclen*, eſſe taciturnum, &c. 480. 514.

nonque, vellus ſeu pellis arietis culcitæ v. culcitræ laneæ vicem ſupplens. 520.

793. *non*, tædet iſta toties audire: ſæpe repetita ſatietatem afferunt; faſtidium pariunt. 476.

nono, conſocer. 504.

naiqui, *narqui*, *naſqui*, felis, catus, ælurus 368.

nua, vafer, veterator, callidus, ſubdolus, verſipellis, ſceleratus, nebulo. *nua domo*, impudica mulier, laſciva, libidinoſa, vulgatæ ac venalis pudicitiæ, omnium proſtituta libidini. *nuan*, luſtrari, ſcortari, pergræcari. *nualcan*, ad luxuriam, laſciviam, libidinem provocare. 489. 490.

nuin, aberrare a via; a recto tramite deflectere. item. tero, trituro: grana ex ſpicis in area excutere. *nuin prun*, tripudium, ſaltatio, chorea triturantium: nam Indi ipſi Indæque ſaltando cantandoque grana ex ſpicis noctu in area excutiunt. 413. 493. 564

nulln, fugere, aufugere: abdere ſe in ali-

quem locum; latebris ſe occultare, ſe in latebras conjicere, ſe in locum abditum detrudere: alicubi delitescere. *nullvoe domo*, publica meretrix, proſtituta; vulgare ſcortum. 489. 490.

numcudi, lapis quo utraque manu ſupra alium lapidem terunt, molunt. 520.

nuque, mater, matertera. *nuquentu*, noverca. 501. 504.

Núcofcún, labiorum nimia compreſſio; labia nimis comprimere. 443.

Núdúfn, *núdúfcan*, ſuo, conſuo, aſſuo: reſarcio. 473.

nullutun, pilos emittere, renovare, pellem mutare. 366. 376.

núincùin, farinario cribro ſuccernere; farinam ſubcerniculis purgare, excutere. item. panem in micas friare; digitis comminuere. 476.

númun, narro, accuſo, criminor. 526.

númitun, diſperſa, prolapſa in terram, ſolum, pavimentum colligere, attollere, ſuſtollere. 421. 476.

794. O.

Ollan, carnem bene coctam eſſe. 476.

Ollon, ambitus, circuitus, anfractus. item. ambio; circumdo, cingo, circumeo, per circuitum iter facere: præſtat per diſpendium ire, quam compendio perire. *olloln*, *olloltun*,

urbem

urbem obſidere, obſidione cingere, obſeſſam tenere: coronâ urbem claudere; ſepire militum copiis: hominem circumdare, circumſtare, circumſiſtere, tenere undique. *Ollol*, ambitus: in orbem, in gyrum. 493. 532.

Ononn, *ononclen*, ſub alicujus præſidio, patrocinio, tutela eſſe. 342.

Onoimi, cœtus, balena, cete. 392.

Opun, plenum eſſe. item. res perfecta, cui nihil abeſt, deeſt; ad unguem facta; omnibus numeris abſoluta. *opun pirina*, frænum una cum habenis, capiſtro, &c. *opuntu*, redundantia, affluentia, cibi reliquiæ, & quidquid ſuperfluit, ſupereſt, redundat. *opuln*, impleo, expleo, repleo, compleo. 475. 478. 567. 569.

Orcún, medicinam ad vomendum, vomitandum ſumere. 536.

Oſcún, ſorbere, delibare, guſtare, experiri res liquidas. 476.

Oún, *buaún*, domum perplui, perpluere. 429. 518.

Ovicha, ovis, bidens: pecus ovinum. *allca*, *vúta oviſa*, aries. *entucudan oviſa*, vervex. *pichi alca oviſa*, agnus. *domo oviſa*, ovis. *úllcha oviſa*, ovis horna, quæ nondum peperit. 12. 363.

Ovúlln, ſorbere, delibare, ſummis labris aliquid attingere; primoribus labris guſtare, deguſtare. item. arcanum, ſecretum conti-

tinere, tegere, abſcondere. 476. 479.

795. P.

Pa. 76. 79. 213. 287.

Pabdcon, *pavüdcun*, veſica. 456.

Pab, *paf*, *pav*, tumor, tuber, vomica, apoſtema, ſuppuratio. *pafn*, vomica dirupta eſt; vomicæ ſanies erupit. *pabln*, *papmn*, rumpere, dirumpere. 535.

Pacarua, bufo. 378.

Pacacha, Indorum poculum majus, ſeu machina lignea ex altera parte anguſtior, cui Indus os applicat; ex altera vero parte ampliſſima, ubi potum liberaliter infundunt; ut per canalem in os Indi delapſus arentem ipſius animam paſcat, recreet, refocillet. 479.

796. *Pachiün*, panis micas, farinam, ſiliquas pugno diſpergere. 386.

Padal, integumentum quod tecto imponunt. *padaln*, *padaltun*, domum tegere, obtegere. 517.

Padün, onus humeris portare, tollere. 446.

Paŋi, leo, leæna. *pichi paŋi*, leonis catulus. *paŋi namun*, herb. 375. 410.

Pahua, hernia, ramex, enterocéle. *Pahuan*, *pahuatun*, enterocelicus, hernioſus ſum. 535.

Pai, *papai*, ita filiæ matrem appellant. 506. item. ita puellæ vetulas in ſignum reverentiæ.

Paicha,

Paicha, grana vitrea veneta filo inſerta, collecta, colligata. *paichan*, *paichaln*, *paichaltun*, filum calculis inſerere: filo calculorum lineam ducere. item. implico, irretio. item. ſerere diſcordias; alterum alteri criminari atque omnes inter ſe committere. 469. 473. 484.

Paigo, *gamno*, fruſtra. 201.

Paillan, *paillalen*, ſupinum jacere. item. tranquillum, quietum, pacatum eſſe: nullo bello turbari, ſumma pace frui. item. manifeſtum, clarum, perſpicuum, apertum, minime obſcurum eſſe. *paillaln*, *paillaknon*, ſupinum collocare. item. rixam, turbam, diſcordias ſedare, componere; diſſidentes aut tumultuantes in concordiam adducere: ut redeant in gratiam efficere. 452. 480.

797. *Paine*, cæruleum, cyaneum: cæruleo colore tinctum, fuſum. 417.

Paûun, barba. *paûunn*, barbam habere, alere, nutrire. *payuntun*, barbam abradere. 458.

Pal, crux ſidus Auſtrale. 333.

Pal, lignum quo terram fodiunt, aperiunt foramina. *paln*, hoc ligno ſic uti. 568.

Pala, pedes inſtar anſeris depreſſi. 462.

Palin, harpaſto ludere. *palitun*, idem. *pali*, globulus ligneus, quem ad metam vel aliter impellunt. *uùno*, *uno*, harpaſtum: ſeu

baculus qui inferius in figuram ſphæricam ita deſinit, ac ſi quidam globus vel globulus ipſius extremitati adhæreret. Eſt hic ludus inter Indos Chilenſes perfrequens, & ad eum undequaque concurrentes, veſtes, equos, frænum, calcaria, &c. ſi aut nî Titius vicerit, ſpondent. 563.

Palu, amita. item. amitinus. 501. 769.

Palın, lacertus, lacerta. 376.

Pana, *pana*, jecur, hepar. 455.

Panun; *panunn*, farinam toſtam vel quid ſimile, ſiccam, incoctam edere. 476.

Papaſ, loquax, dicax, garrulus, blatero, rabula, Architæ crepitaculum. 483.

Pataca, centum, centuria. *patacan*, eſſe centum. 545. 547.

Pataran, plicare, complicare. 470. 798. *Patiru*, *pachiru*, *pachiſo*; *Parde*, *padrè*, *paye*, Pater, Religioſus, Clericus. 498.

Pchù, *pichi*, parvus, puſillus, exiguus, modicus. *pchùn*, *pichin*, parum, paulum, paululum, pauxillum, nihil admodum. *pchùln*, minuere, diminuere, præcidere, decurtare, aliqua omittere, præterire, prætermittere. *pchùnman*, parum morari, cunctari. *pchùnma*, *pichinma*, exiguo tempore, parvo intervallo. 461. 543.

Pchon, *pchonn*; fumo: fumum emittere: ignem tectis adjicere, ſubjicere, admovere; faces ad urbis incendium immittere, conjicere, jactare. 352.

Pcon,

Pcon, brachia infantibus, uti ſolent, adurere vel ut liberentur aut præſerventur a ſcabie; vel ut hunc anticipatum calorem, quando illis poſt obitum mare erit trajiciendum, ſecum, ut aiunt, aſportent. 354.

Pd, denſus, ſpiſſus, condenſus *pdn*, denſum, ſpiſſum, condenſum eſſe. 554.

Pdhuin, hirudo, ſanguiſuga. 364. 378.

Pe. 214.

Pchagn, *pchancun*, remotum, ſeparatum, disjunctum eſſe. *pchagmn pchagtun*, ſeparare, ſejungere, removere, abſtrahere: ſolum, remotum ſine arbitris deprehendere. 532.

Pechunn, inſidias alicui parare, comparare, opponere, inſtruere, moliri, machinari, ponere, tendere, collocare: inſidiis aliquem petere, appetere: inſidior. item. vigilias, excubias agere; in ſpeculis eſſe. 532.

799. *Pecotun*, reſarcio. 473.

Pedan, *pedantun*, invenio, reperio. 421.

Pegen, appareo. *pegelai*, nuſquam apparet homo ille. *pegei*, jam tandem apparuit, repertus, inventus eſt. *Cheu pegei veichi dgu*, ubi iſtud accidit; unde illud ſcitur. *pegeln*, oſtendo, monſtro, demonſtro, indico. *Tva ta mi pegelbin*, formula propinandi: En hoc tibi demonſtro: ſcilicet ut vinum, potum ore, canthari fundum oculis hauriat, percipiat. 421. 479. 528. 571.

Pegellen, verruca. 462.

Pe-

Pehuen, pinus. *Pehuenche*, Indi qui montes Andes incolunt. 398. 492.

Pel, faux, guttur. *quinepel*, tot grana vitrea filo inſerta ut pro monili ſufficiant: monile, murenula. *cùmepel*, ſuavis, plena, dulcis, clara, canora, ſonora vox. *peltun*, plane & aperte loqui. 445. 447.

Pelcu, privignus. item. vitricus. *pelcu votm*, privignus. *pelcu nahue*, privigna. *pelcu chao*, vitricus. 504.

Pele, *pelle*, *pede*, lutum. 428.

Peleva, frontis anguli. 436.

Pelon, lux, lumen, ſplendor. item. lumen oculorum, viſus. *pelolen*, vigilare, experrectum eſſe. *peloln*, lumen, facem alicui præferre: a ſole omnia collucent & illuſtrantur: lumen oculorum reſtituere, illuminare. 459. 800.

Pellùm, *pelùm*, hoſpes. *pelùmn pellùmtun*, hoſpitio aliquem accipere; ſuis tectis, domo, ædibus excipere. item. diverſari, divertere apud aliquem. Eſt inter illos ſuperſtitio vel delirium, ut quando ignis multas ſpargit ſcintillas; aut *Loica* ad januam cantat; credant adventuros eſſe hoſpites. 518. 519.

Pellad, pruina. 348.

Pellpelln, metu contremiſcere, terrore concuti. 486.

Pellu, concha. item. muliebria. 393.

Pen, *peel*, lucrum, quæſtus: bona labore parta; laboris & induſtriæ fructus. item. video,

deo, cerno, aſpicio, oculis percipio; acquiro, invenio, reperio. *chuchi mi pemon tvei*, ubi id inveniſti, lucri feciſti, comparaſti, acquiſiviſti, lucratus es? *pehuentun*, virum cognoſcere. *pehuentunolu*, virgo. *peleln*, oſtendere, monſtrare. *pelelduam*, documentum ex proprio vel alieno damno. *pelelduamn*, dare ex proprio vel alieno periculo documentum, alieno malo, damno, periculo ſapere, doceri. *petun*, recupero, recipio, invenio. *peye peyequen*, *peye peyequebin ta ni buerilcan*, iniquitatem meam ego cognoſco; & peccatum meum contra me eſt ſemper. *peknon*, animo aut mente fingere, concipere; imaginari; aliquid cogitatione moliri. *peknouquebin ta ni laial*, imaginor me moriturum. *pecùyenn*, *pecùyenaimi*, veniet, veniet illud tempus: erit, aderit, illuceſſet aliquando dies illa; cum... *pecùyeni veichi domo*, menſtrua. *muchai peaimi v. penmauaimi v. pemoaimi v. penmuaimi*, mox videbis tuo damno, experieris &c. 421. 422. 440. 481. 482.

801. *Penchu*, ante. *penchun*, *penchulen*, antecedere, præcedere, priorem locum occupare. *penchuln*, anticipo, antecapio, præverto. 544. 546. 563.

Penca, cucurbitæ ſpecies. 409.

Penn, *penùn*, marceſco, langueſco. 416.

Peni, frater. item. patruelis, conſobrinus. *penibuen*, frater conſanguineus; uterinus frater.

ter *peniun*, omnes fratres collectivè ſumpti. item. amore geminos eſſe; amicitiam cum aliquo conjungere, contrahere, inire, inſtituere: in alicujus amicitiam recipi. 501 502. 503

Pepi, 60. 61. *pepin*, poſſum: frequentius eſt negativum quando ſolum. *pepilan*, non poſſum. *pepiln*, compono, apto, orno, apparo, inſtruo, concinno, diſpono, venuſto, excolo, exorno. *pepilun*, cultus, elegantia, ornatus, concinnitas: ceruſſa, pigmentum, purpuriſſum; medicamenta candoris: capillos arte medicari, tingere, venuſtare; ad ſpeciem decoris promittere; frangere in gradus: faciem fuco & pigmentis illinire: naturalem oris colorem fucato nitore ementiri. item. accingere ſe, ſe præparare, expedire, comparare ad iter, munus obeundum, *pepium*, cultus, habitus, veſtis, luxus. 60. 466. 470. 802.

Pequen, Aſio. 383.

Percan, muſcus, mucor. *percann*, *percantun*, muceſco, mucorem contrahere; muſco affici, infici; mucidum fieri. 420. 476.

Perimon, *perimol* *perimontu*, res mira, mirabilis, prodigio ſimilis: miraculum. *perimoln*, *perimontun*, edi miracula, prodigia. 515. 343.

Perper, fæx. *perpern*, fæces dari. 477.

Perquin, criſta, jubæ. *perquinhua*. 389. 413.

Percùn, pedo: ventoſa efflatio; crepat a tergo ſonus. 458.

Petu,

Petu, etiam nunc, adhuc. *petuln*, perſevero, perſto, duro, permaneo, perſiſto. *petu magi leuvu?* *petuli*, an perſiſtit, adhuc durat fluminis inundatio? durat, perſiſtit. 433.

Peucu, accipiter. 380.

Peuma, ſomnium, inſomnium, viſum ſomnii. item. felicitas, fortuna proſpera, ſecunda. *gen peuma*, felix, fauſtus, fortunatus. ùto *peuma*, infortunium, fortuna adverſa, infelicitas. *peuman*, ſomnio, per quietem aliquid videre. *peumabin*, per quietem mihi viſus eſt; dormienti objecta mihi eſt ejus imago. *peumagen*, fortuna ſecunda uti: omnia illi peropportune cadunt; ex ſententia cedunt. 437. 438. 482. 480.

803. *Peun*, *peutun*, vereor, ſuſpicor, ſubvereor. 486.

Peul, vorago, vortex. *peuln*, aquam circumagi: equum circumducere, circumagere. 429.

Peuca, *peucachi*, opportune, tempeſtive, in tempore. 540.

Peùn, *peùn cùyen*, *peùl*, *peùgen*, ver, vernum tempus: folia erumpere, arbores revireſcere, germinare, pullulare; foliis, floribus veſtiri. 404. 539.

Piann, *piancùn*, albeſcere, refulgere. 418.

Pivun, *pivun*, putris, tabidus, putridus, carioſus. *pivunn*, exedi, confici, contabeſcere: putreſco, tabeſco, tabeo. 476.

Pichun,

Pichun, pluma, plumula. *pichunn*, plumeſco, plumo. 389.

Picur, *picr*, ſolea, lingulaca. 392.

Pichùln, *pichúlcan*, frumentum ventilare; ventilabro excernere, purgare. 558.

Picu, polus arcticus, ſeptentrio, Borealis pars. *picun*, ad ſeptentrionem vergere: ventum ſeptentrionalem eſſe. 558.

Pidcu,phaſeoli & maicium ſimul cocta.475.

Piden, *piſen*, avis. 381.

804. *Pidll*, domus pars ſuperior. 517.

Pidcun, figuræ pyramidalis. 516.

Pigda, avicula valde parva & multo pulcherrima, tum ob plumulas verſicolores pulcherrimas, tum præcipue ob volatum, qui in duplici motu conſiſtit; altero quo aliud ſpatium quamvis perexiguum acquirit; altero, quo circa proprium centrum inſtar globuli ſe verſat: tota hyeme roſtro parieti aut arbori infixo ibi ſine cibo, ſine potu ſuſpenſa hærens permanensque; verno tempore revivit volatque miraculum naturæ, & mirabilis in omnibus Dei O. M. Providentiæ. 383.

Pidcun, refrico, attero. 567.

Pila pila, *pilla pilla*, piſc. 392.

Pilçadn, mutilo, detrunco: truncam arborem reddere; cornua truncare; ſcapum a botro divellere; ramum ex arbore detruncare. 404. 364.

Pilco,

Pilco, internodium, anguſtior fiſtula: guttur, gula. *pilcotun*, internodio, fiſtula bibere. 404. 445. 536.

Pibuichen, coluber, anguis, ſerpens volatilis, quem qui videt, vel audit ſibilare, moritur: addo & qui non videt; uti viſus eſt nemini. 376.

Pilin, *pilin*, pruina, glacies. *pilinn*, gelo, glacio, congelo. *piluntu cabuellu*, equus ſubalbus. *pilintun*, *pilinman*, gelaſco, congelaſco, conglacio. Vinearum gemmæ frigore obriguerunt; ſegetes uredine exaruerunt; arborum, vinearum fructus in ſpe pruina decoxit. 347. 348, 413.

Pilol, cavus, inanis. *pilol voro*, dentes ſcabri, rubiginoſi, putridi. *piloln*, vacuum, inane eſſe. *pilol cura*. 404. 427.

Pilquern, in orbem complicare. 404.

Piltann, *piltancùn*, mutilo, detrunco. V. *pilcadn* hic ſupra. 404. 364.

803. *Pilu*, ſurdus. *pilun*, ſurdum eſſe. 463. 465.

Pilun, auris, auricula. *pilunn*, aures habere. *pilunbueque*, plantago. 410. 439. 441.

Pillan, cauſa prima, cui varios effectus naturæ E g Tonitrua, fulgura, fulmina, aliaque ejusmodi attribuunt. *pillann*, tono, intono, detono, fulgurat, coruſcat: crebris micat ignibus æther: fulmina erumpere, decidere. 315. 345. 348. 720.

*P*illú*ai*, ſandapila, feretrum. *pllùain*, *pillúaitun*, feretrum conficere: portare. 537.

Pillma, pila luſoria. *pillmatun*, pila ludere; pilam reciprocare; ultro citroque jacere. 563.

Pillmaiquen, hirundo. 387.

Pillu, ardea, ardeola, ciconia. 381. 385.

Pimun, *pimon*, *pimotun*, ſpiro, flo, inflo: afflat, aſpirat ventus: flatu lucernam extinguere, ignem accendere, excitare. *pilmocahue*, follis. 354. 558.

Pimurcùn, Harpaſtum tabaco ſuffire, V. *palin*. 797. Nam quoties harpaſto ludunt, illud prius ſuffiunt tabaco; & ſanguine agni, cujus caro inter colluſores diſtribuitur, ungunt, perungunt. 563. 797.

806. *Pin*, dicere, jubere, certiorem facere, &c. V. a Nr. 234 uſque ad 260 *pileln*, *pilleln*, dico, moneo, admoneo, certiorem facio, reddo. *pilelpran*, falſum alicui affingere; falſo illum criminari: calumnior. *pilelentun*, callide aliquid quærere, elicere, exprimere, extorquere. *pillel cuſe*, menſis Septembris. *pitun*, repeto, replico: oportet, neceſſe eſt, opus eſt *pitui*. *pivaln*, mittere ad dicendum, dictum: & quando eſt negativum *pivallan*: non intereſt, non refert; nihil ad rem. item. nolo, non conſentio. *pinmaln*, *pinacmn*, irridere. *gen pin*, Vates, Poeta. *piam dgu*, *piam piam*, rumuſculi, rumor, fabella.

piknon,

ɔiknon, dictum, mandatum relinquere. ſ8. ſ9. 443. 444. 481. 484. 486. ſ42. ſſ9.

Pilbù, funis ſylveſtris. 402.

Pipigen, *pipiyen*, ſtrepitus, tumultus, obſtrepo: ultro citroque de aliis murmurare. ſ72 ſ73. 484.

Pina, certe; profecto, absque dubio. item. præterea. *pinalen*, manifeſtum, clarum, perſpicuum, apertum, compertum, minime obſcurum, certis indiciis, ſignis, argumentis comprobatum eſſe. 224. ſ26.

Pinu, paleæ minutæ. 402.

Pinu, pulmo. 4ſſ.

807. *Pinu pinu*, flocci nivis: cœleſtis aquæ ſpuma, tacitarum vellus aquarum. 347.

Pinunu, *pinono*, pumex. 428.

Pincún, ſtylo perforare. *pincúbue*, ſtylus acutus. *pincúllbue*, fiſtula, tibia. ſ62. ſ67.

Pinom, uxoratus, nupta, conjux. *mupin pinom*, quos ſacro ritu Parochus matrimonio devinxit, rite conjunxit: qui matrimonii vinculo teneantur, & jugali vinculo adjuncti. *pinombuen*, maritus & uxor. Indorum infidelium, & eorum, qui olim baptizati, poſtea morem Patriæ ſunt ſecuti, matrimonia non eſſe verum ac ſacramentalem contractum matrimonii inde ſatis conſtat, quod deſit indiſſolubîlitas: nam mos Patriæ eſt, ut maritus uxorem repudiet, vendat, aut plures ſibi conjungat. Ipſa etiam uxor maritum nonnun-

quam deſerit, & vel nubit alteri vel domum ſuam revertitur. Si nubat alteri; ſolutiones datas a priori, ſequens maritus reſtituit: ſi revertatur domum, & Conſanguinei illam recipiant, admittant: hi ſolutiones reſtituunt, eaſdem vel æquivalentes, quæ ipſis fuerunt perſolutæ: ſi maritus ſolutiones has acceptet, admittat, recipiat; debet etiam liberos matri reſtituere, præſertim ſi nullas vel paucas ſolutiones, quando illam duxit, perſolvit. 713. 504.

Pinuique, *pinique*, veſpertilio. 382.

Pirca, paries. 517.

Pire, nix, grando. *pire mapu*, *pire mahuida*, Andes, Montes *Chili*, & qui totam Americam ſaltem meridionalem ab Auſtro ſeptentrionem verſus continua ſerie pervadunt, ſemper nivoſi, Altiſſimique, & non pauci ignivomi & flammivomi. *piren*, *piden*, ningo: nix duos pedes alta jacuit; nivoſæ rupes candent, nivalis dies; grandinat, grando de cœlo ruit, delabitur: præceps cadit horrida grando. 347. 348. 492.

Pirina, frænum. 366. 367.

Piru, vermis, peſtis. *piru cutan*, dolor dentium. *gen piru*, qui habent ſupremum dominium in vermes, peſtem. anilis ſuperſtitio: non enim Deum aut Sanctos vel medicos intelligunt: ſed omnino alia ſibi fingunt, imaginantur: unusquisque ad libitum. *pirun*,

piru-

pirutun, vermiculor, verminor: vermiculis ſcatere. item. peſtem graſſari, ſævire; permultos peſtilentia decedere, inſici, invadi. *piruduln*, *pirutucan*, alium contagione afficere, inficere. *apmpiru*, *apmpirun*, cœtus, conventus; conventum agere, habere, convocare ad vermes depellendos, expellendos; ad peſtem comprimendam, extinguendam. 376. 531. 535.

Piſima, *piſiman*, *notu piſiman*, ludus a granis maicii, quibus ludunt, nomen trahens. 563.

Piſpiſn, pipio. 386.

808. *Pita*, *pitau*, callum. 458.

Pitu, vitiligo. *allhue pitu*, impetigo, ſcabies. 534.

Pitucan, canere fiſtula, inflare tibiam. *pitucahue*, fiſtula. 562.

Pivaln. 227. 806.

Piutún, pendeo. *piutúln*, ſuſpendo. V. *pùltun*. 809 470.

Pivùlca, fiſtula bellica, tibia. *pivúlcan*, illam inflare. 562.

Pivúln, ſibilus, ſibilum, machiorum dum curant, medicantur, ſibilandi modus. 562.

Piuln, neo: penſa carpere, trahere quo filum deducas. *piulu*, filum, ſtamen, 473

Piuque, cor, voluntas. item. arcanum, ſecretum. *elcapiuquen*, ſecretum ſervare, abſcondere, *elupiuquen*, revelare. arcanum ego

continere non valeo; plenus ſum rimarum hac & iſtac perfluo: jam prurit animus & ge ſtit ſecretum foras mittere. 199. 455. 46c 480. 491.

P*iur*, conchæ ſpecies. *piurn*, illas legere colligere. 393.

P*ibn*, *pivln*, *pipmn*, ſordes, excrement per anum ſordide ejicere. 458.

P*iùn*, ſcalpo, ſcabo: prurigo, pruritus 378 449.

P*iaun*, in gyrum ſe verſare; convolvi; gy ros agere, ducere. item. multa pati; multi miſeriis & ærumnis premitur, opprimitur malis & calamitatibus obruitur; jactatur ma lorum fluctibus; verſatur in magnis miſeriis graviſſimam malorum tempeſtatem ſuſtinet fortuna utitur infenſa & iniquiſſima *calli piau pe*, abeat in malam crucem, malumque cru ciatum. *piauln*, in gyrum verſare; aliquem in tricas conjicere; in litium contentionem incidere 487. 488.

P*lai*. *402*.

P*lcaûùn*, labor, delabor, lapſus, prolapſio 532.

809. Pú*lcba plcba*, ruga. *pùlcban*, *plcba-len*; rugoſum eſſe, *plcbaln*, in rugas contrahi, corrugari: frontem contrahere, caperare 402. 470.

P*lpl*, frutex, virgultum. *plpln*, *plplcan*, ſe foliorum hujus fruticis ſeu virgulti ſucco per-

unge

ungere, uti ſolent Indæ, ut amentur. Idem faciunt Indi qui *gen buenu*, Domini pluviæ vocantur; quod putent in ipſorum eſſe pote ſtate aquas cæleſtes; & ut pluat efficere. Hi enim ut pluviæ quantum ſatis eſt, aut velint, de cælo detrahant; prædicta folia una cum aqua lapidibusque intra vas ligneum verſant, volvunt, revolvunt: unde Indi ut exprimant inſtare pluviam copioſam, magnam imbrium vim; dicunt ſuos *gen buenu* rem ſtrenue agere; lacertos movere, lapides exagitare. 348. 412

Ple, verſus; coram; &, etiam. *eimi ple*, coram te. 216. 619 290: 22.

Plginn, oſſiculum vel ſpinam piſcis intra fauces aut guttur hærere. 446.

Plmi, crabro, aſilus, œſtrum; muſca venenoſa, virulenta. 388.

Plol, achores, tinea capitis; manantia capitis ulcera, capitis ulcuſculis horridus. 535.

Plqui, ſagitta, ſpiculum. *plqui buecubu*, veneficium, maleficium. *plquitun*, arcum adducere, intendere. Quoties Indi contra Hiſpanos conjurant, eſt qui clanculum & incredibili ſecreto, omnibus ac ſingulis monſtret parvam ſagittam vel os tibiamve cujusdam ab ipſis quondam trucidati Hiſpani, tanquam certiſſimum conjurationis ſignum. 531. 538. 813.

Pltayen, porto, importo. 552.

Púltun, pendeo. *pltúln*, ſuſpendo. V. *piutun*. *808. 528. 530.*

810. Pl*u*, muſca. 388.

P*lul*, cavum, inane, obliquum, tortuoſum, deflexum. *pluln*, ſic eſſe. 404.

P*llcuma*, *púlcuma*, ſinus. 445.

P*llcon* *478.* lutamentum.

P*llú*, anima, mens immortalis. 434. 519.

P*lu*, arbor qua floreſcente dicunt ſerendi tempus eſſe. 400.

P*narn*, *pnarcún*, *pnadn*, *pnadcun*, hæreo, adhæreo, inhæreo. *pnal villcun*, polipodium. *pnad*, ſpica, ariſtæ. 404. 410.

P*nern*, *pnercùn*, amburere, uſtulare. 354.

P*non*, veſtigium. *inapnon*, inveſtigare, indagare, odorari, illius veſtigia perſecutus eſt; illum diligentiſſime perveſtigavit; veſtigiis in illum incidit. *pnontun*, *pnòncún*, calco, conculco; pedibus obterere, proterere, premere. 373.

P*nùn*, virilia, pudenda viri. *pnùnman*, alteratio carnalis viri. 451. 457.

P*nen*, egeo, indigeo, opus eſt mihi. 421.

811. Pnen, parvulus, puſio, infans, puer, puerculus, pupus. *pnenn*, pario, enitor; fœtum in lucem edere; gignere, procreare. *epupneni*, geminos enixa eſt; uno niſu edidit, effudit. item. nugari, nugas agere; puerorum modo colludere. *pnencaun*, pueros imitari: effici ſicut parvulus. *tva ta ni pnencaun*,

caun, *quine gei ta ni pnencaun*, habeo quæ petam pauca nec difficilia. 495. 497.

Pna, fructus roboris; glans. 398.

pnu, peſtis. 535.

Poco, bufo. 378.

Poeln, *pueln*, fruſtra aliquem habere; expectationem alicujus decipere, fruſtrare, ludificare; ludificari: illa quæ offert non admittere. 421. 766. 693.

Poſtun, neo, torqueo, contorqueo. *poſtun cahuellu*, equus nobilis, generoſus, Bæticus, Chilenſis. 365. 473.

Poin, tumeo, turgeo; ſum tumidus, turgidus, inflatus, tumefactus. *poi*, tumor, tuber, inflatio. 534.

Poipoi, dyſpepſia, cruditas. *poipoin*, cruditate laborare; ex facili ſatiari. 535.

Pollcù, tæniola, vitta; crinales faſciolæ. 465

Pom, vox non ſignificativa, quam adhibent; quando invocant Majorum ſuorum aliaque ſuperſtitioſa nomina, nam exuſto in concha folio tabaci, fumum per fiſtulam attrahentes, poſt ſingula nomina, dum fumum in os acceptum emittunt, inclamant *pom;* idque toties repetunt, dum Litanias ſuas abſolverint: nomina autem ſuperſtitioſa magis uſitata ſunt: *pu llacu*, *putem*, *pu vilu*, *anchù lamûen*, *epunamun*, *mareupu antu*. 413.

Ponon, *pana*, jecur, hepar. 455.

812. *Ponpon*, villi. *ponponn*, pannum

defricare, ut villos excites atque erigas. 473.

Ponuenn, *poncun*, *ponquin*. idem quod *poin*. *V* 811.

Poncho, veſtis ſtragula. V. *macun*. 466.

Ponorn, *ponorclen*, incurveſco; incurvum, incurvatum eſſe. 452.

Ponù, *poni*, mala, poma terreſtria. *ponùlhue*, locus ubi dantur. *allhue v. alhue poni*, hæc mala ſylveſtria. 409.

Popoſn, *popoſcùn*, repullulo, repullulaſco, regermino. vibex: vibices ſupereſſe, exſtare. 404. 528.

Por, immunditia, ſordes, illuvies, purgamenta, omne quod maculat. *porn*, ſum immundus, ſordidus, teter, ſpurcus. *porln*, fœdare, inquinare, commaculare, inficere, polluere, contaminare aliquid: maculo, coinquino: labe vel macula afficere, aſpergere. *porclei*, coinquinatum, infectum, pollutum eſt; maculam ſuſcepit, concepit, contraxit: macula lavari, deleri, elui debet. *por lonco*, porrigo, furfures capitis. 458.

Poto, ſedes, anus. 451.

Pque, fungi ſpecies non comeſtibilis. 412.

Pra. 233. 234.

Pran, ſcando, aſcendo, inſcendo, conſcendo, ſubeo. *pramn*, attollere, in altum tollere; levare, ſublevare, erigere, evehere, extollere, efferre, promovere. *pramun*, arrogantia, confidentia. Nimium ſibi ſumere,

tri-

tribuere, confidere, arrogare. *pralibuen,pratulibuen*, ſuſpiro, ſuſpirium edere, emittere, ab imo trahere: ſuſpiria ab imo pectore ducere, ſolvere, laxare; in aliquem ſuſpirare. 365. 480. 482. 483. 485. 487. 488.

813. *Prn*, *purn*, hæreo, adhæreo, inhæreo: equitandi peritum eſſe; ſtapedibus uti brevioribus. callide equum agitat, ſtrenueque verſat. 366.

Pron, *pronn*, nodus; nodum vel nodos nectere; innodo, in nodum ligare. item funiculus nodis implicitus, qui ſagittæ V. *plqui* *809.* adjungitur; & quot nodos habet, tot deſunt uſque ad conjurationem dies. Item. quando ſunt conducti ad laborandum, aſſervant ad juvandam memoriam duos funiculos; alterum qui tot nodos habet; quot diebus ipſi eſt laborandum; alterum, in quo ſingulis diebus quibus laboravit, novum nodum innectit; donec ſit alteri funiculo nodorum numero æqualis. item. quando aliquis aliquem occidit, Conſanguinei iſtius occiſi mittunt ad homicidam funiculum tot implicitum nodis, quot ipſi ſolutiones ſunt ſolvendæ: Quod ſi funiculus fuerit coloris rubri, ſignum eſt ſub pœna mortis ſolutiones ſolvendas eſſe, quod explicant hac phraſi: *quelu buú lagmabin piquei*. *pronnienolu*, enodis. *pronnamll*, centrum. *pronculiu*, geniculum. 473. 474.

Prun, tripudium, ſaltatio, chorea. *pru*

loncon,

loncon, victoriæ cauſa vel nomine publice plaudere: Io, io triumphe conclamare, ingeminare: nam quoties reportant victoriam cantant & choreas ducunt coram aliquo hoſtili capite haſtæ vel lanceæ infixo. 561.692.793.

Pta, arbuſc. 401.

Ptaſcùn, talitrum imprimere, impingere. 449.

Ptar, pediculus. *ptarn*, pediculis ſcatere. item. pediculos expiſcari, ad necem quærere. 378.

814. *Pten*, *pùten*, ardeo, conflagro: domus noſtra incendio flagrat! item. calore nimio æſtuare, languere, ſolvi, deficere. item. uro. *ptei antù*, omnia ſolis ardore flagrant, fatiſcunt. *ptemn*, *ptetun*, comburo, exuro; cremo, concremo, inflammo, incendo. 349.

P*tem*, tabacum. *ptemtun*, pulviſculum patulâ nare excipere, exſorbere: exuſto in concha tabaci folio fumum per fiſtulam afflatu attrahere; & in os exceptum emittere. 409.

pteſcùn, aſpergo: ſalientibus guttis prætereuntes aſpergere, irrorare. item. hinc inde carpere, libare; nunc hæc nunc illa tangere. 432.

*P*ton, *pùchon*, *ptonn*, *pùchonn*, *ptoln*, *pcholn*, fumare, fumum emittere. item. ignem tectis adjicere, ſubjicere, admovere: faces ad urbis incendium immittere: conjicere, jactare. 354.

Ptùn,

Ptùn, abundantia, copia, ubertas, affluentia: abundo; affluere frumento, divitiis. 378.

Ptùm, tinctura, coloris infectio. *quine ptùm*, quod uni tincturæ ſufficit: ſic duæ unciæ ſeu ſextans glaſti pro una tinctura coloris cærulei ſatis eſt. *ptúmn*, tingo: imbuere colore lanam, &c. 418. 419.

Pu 8. 219.

Puchun, ſupero, ſuppeto; ſupereſſe, ſuperfluere, ſatis ſuperque habere. *puchu*, quod ſuperat, ſuperflua, reliquiæ. 478.

Pual, deliramentum, delirium. *pualn*, *pualgen*, deliro, deſipio. *pualgeimi cam?* quæ te dementia cepit? quis te tantus furor invaſit? quo furore correptus, oeſtrove inſaniæ percitus es? 535.

Pucuchu, clyſter. 536.

Pue, alvus, venter, uterus. *vurepuen*, odium, livor: odio aliquem habere. *cùpapuen*, amor, ſtudium, cupiditas, voluntas, benevolentia: bene erga aliquem affectum eſſe, aliquem impenſius diligere; alicui ſtudere; in aliquem eſſe propenſiorem. *pueln*, faſtidio eſſe alicui; offendere alicujus animum; faſtidium illi afferre. *puel*, quod ſatietatem affert; ingratum eſt & putidum. *Puelches*, qui trans Andes Chilenſes habitant. *puel crf*, ventus Orientalis, Eous *puel cura*, lapis quo colorem croceum imitantur. 418. 445. 486. 493. 558.

815. *Puſcùn*, *puvcùn*, ore aſpergere. 432.
Puie, piſces parvuli. 392.
Pulai cuù, vola, palma. *pulai namun*, planta. 448. 451.
Pulihuen, multo mane, valde mane, ante primam lucem. 539.
Puminu, intus, intro. 518. 519.
Pun, *poun*, *paun*, accedo, devenio, pervenio: attingo, contingo: ſufficere, ſatis eſſe. *pui*, hucuſque, ſatis, affatim: jam pervenit; hactenus de jocis; ſatis jocorum eſt; affatim jocati ſumus. *pulai*, nondum, adhuc non pervenit; deſideratur. *puln*, adveho, deporto, deduco. *chumtn pu*, quouſque. *venten pu*, uſquè eo, uſque illuc. *pichi pu*, parum diſtans. *aldù pu*, valde longinquum. *muna pu*, mediocriter diſſitum. 551. 554. 556.
Punculn, augeri, ampliari, creſcere. 413.
Punchuln, falſum alicui affingere, falſo illum criminari: calumnior. 484.
Pun, nox. *punn*, adveſperaſcit: nox appetit, ingruit, adventat, imminet. *epu pun* v. *epu puni*, duo dies ſunt, cum... *epu punai*, *epu punal*, *epu pun mo*, poſt duos dies. 539. 541.
Punun, valde intro ſe abduxit, conjecit. interius, valte altum, profundum. 554.

816. *Pun*, intus, intro. *punclen*, intus eſſe, hærere, abſcondi. *punlal*, pannus ſubdititius: pannus, quo veſtis interius munitur. 469.

Pun-

Punpuia, axilla. 448.

Puque, exta, inteſtina. 456.

Puquem, hyems, hybernum tempus. *puquemn*, hyemem eſſe. *puquenman*, hyemo, hyberno: milites in hyberna dimittere.

Pura, octo. 545.

Pùta, venter, alvus. *aldùn pùtai*, eſt ventroſus, prominenti alvo. *pùta yene*, cœnoſus lacus, locus. 428. 445.

Putauquilquil, fungi mali nec comeſtibiles. 412.

Putem, Majores, ante nati viri ac mulieres. 495.

Puto, caſa ex ramis: ramalia, ubi ad bibendum conveniunt. 517.

Puúdu, *puyu*, cervus, caprea, dorcas, capreolus. 373.

Puùllau, muſculi, femur, femen. 451.

Puùlli, ſolum, terra, humus, pavimentum. *Puùllil*, cœmenterium. *catu puùlli*, incile, aquæ derivatio. *anca puùlli*, clivus depreſſus. 360. 413. 517. 537.

Pùv, tenſus, contentus: rigidus, fortis, durus. *púvn*, *púvclen*, contentum arcum habere: arcus tenſus. 473.

Puvùll, fuſus. 472.

Pùdn, ſerpo: ſerpit quotidie malum, longe lateque diffunditur. 534.

Puyellcún, ſcintillo. 333.

Púinmo, ſocer, nurus. 504.

817.

817. Pù*llcu*, *pulcu*, potus. *curù v. quelu púlcu*, vinum. *pùlcún*, potum ex pomis contuſis, hordeo, &c. conficere. 478.

P*ùltantun*, auferentem aliquid; illudque ſub axilla portantem aufugere. 449.

P*urn*, plenilunium eſſe. *purcúyen*, ſolis & lunæ oppoſitio. 542.

Pù*tun*, potus, potatio. item. bibo, adbibo: poto, compoto; in orbem bibere. *pùtuln*, propino. *putulen*, da mihi bibere. *pùtulcobiġe v. pùtucolbiġe cahuellu*, da equo bibere; duc equum ad fluvium, aquam; ubi bibat. 367. 378.

P*ùuya*. 401.

P*ùuche*, *pùuto*, fungi comeſtibiles. 412.

Pù*lln*, rem recte exequi; eleganti opere, affabre facere. Pù*llbiġe veichi oviſa*, pellem ſine vitio ovi huic detrahe; bene excoria hoc pecus. item. pharmaco cathartico noxios humores ejicere; ſalubri potione corpus eluere. 536. 567.

818. Q.

Que. 10. 220. 295: 5.

Que, ſtomachus, ventriculus. *que mamll*, arboris medulla, cor, matrix. *que uún*, lingua. 442. 403. 455.

Quebunn, pannis obſitus; centonibus male tectus, pannoſus. *quebun*, veſtis obſoleta & lacera: centunculus. 467.

Quechan,

Quechan, grex. *quechan oviſa*, ovium grex. *quechan cabuellu*, equorum. item. facere, ut ordine ac recta via procedant: recte, recta ducere, propellere. 364.

Quechu, quinque. item. ludus. *quechucan*, hunc ludum ludere. 545. 563.

Quedecan, uni pedi inſiſtere; uno pede ſubſilire, ſaltare. 452.

Quedinn, *quedintun*, tondeo. *quine quedin*, vellus. *milla quedin*, vellus aureum. 364.

Quegun, conſanguineis uxoris veſtibus, panno ſatisfacere. 505 713.

Quehuan, *quehuatun*, contentionem, rixam movere, excitare, ſuſcitare: in hominum pugnandi cupidorum inſanias incidere. 484.

Quehuenún, vociferor, quirito, ejulo. 484.

Queipúlln, ſalientibus guttis prætereuntes aſpergere, irrorare: aſpergo. 432.

Quecún, tero, molo. item aliquem fatigare, defatigare; moleſtum eſſe alicui; negotium ei faceſſere, exhibere. 413. 486

Queipun, pedibus ſcalpere, excavare terram; unguibus circumcirca ſcalpurire, ſcalpturire. 390.

819 *Queûún*, paleâ lædi, ſe lædere. 404.

Quelui, galloavis: avis triſtiſſima, gallopavo ſimilis. 385.

Quelpu, vari, ſubtiles tumores; vitiligo. 535.

Quelù, ruber, purpureus, rubens, rubicundus. *quelú achahuall*, criſta; criſtula: avis criſtata. item. vibex. *quelún*, rubrum eſſe. *quelùln*, *quelúlcan*, rubro colore imbuere, tingere. 417, 389.

Quelle, ſandalium, ſolea. item. ſolea ferrea. *quelletun*, ſoleas ferreas jumento affigere; ferreis ſoleis ungulas munire. 469. 567. 568.

Quele, lippitudo. *quelen*, lippire; eſſe lippum, lippitudine laborare. 462.

Quellúen, fraga culta. 410.

Quellun, auxilior, opitulor, adjuvo; auxilium, opem ferre, afferre, præſtare: ſe adjutorem alicui præbere, exhibere; ab illo ſtare, facere: facere omnia amici, amicitiæ cauſa; nihil ejus cauſa recuſare. 480.

Quemchol, frontis apex: ſurrecti in fronte crines. *quemcholn*, *quemcholclen*. *436*.

Quemchu, terra rubra. 426.

Queme, galea, caſſis, lorica, torax coraceus, ferreus. *queme cona*, galeatus, galea tectus, loricatus, lorica indutus. *quemetun*, virtutem alicujus experiri: periculum de eo facere. 531.

Quenan, errore quodam aliud cum alio commutare, permutare: per inconſiderantiam verba commutare; vel ambigua verbi ſignificatione decipi. 484.

Quepu, ſocer, gener, levir. 504.

Quepe,

Quepe, gleba. 412.

Quencùrn, aliquid ſingulis de portione detrahere, decerpere: vel de toto ſervata proportione, habita ratione aliquid reponere, reſervare. 476.

820 *Quenparn*, *quenparclen*, capillos ſolutos, turbatos habere: incompta mulier, paſſis crinibus, ſoluta aut turbata coma. 469.

Quepun, ager v. aliquid agri nondum cultum ſed colendum. 413.

Quetadpun, protero, obtero, peſundo, conculco. 532.

Quetan, aratio: ſerendi tempus. item aratro terram ſubigere, proſcindere: ſulcum imprimere: ſulcum altius imprime, ut meſſis tibi uberior proveniat. 413.

Quete: mentum. 442.

Queto, balbus, blæſus, mutilus, mutilatus. *queton*, balbutio, titubo, hæſito: hæſitantibus verbis loqui. item. mutilo, detrunco.

Queuli, arb. 398.

Queum, 89.

Queùn, lingua. V. *que*. *818*.

Queupu, lapis quo venam incidunt.. V *malin*, *773*. *425*.

Quidu, ſolus. item egomet, ipſe. *quidulen*, eſſe ſolum. *quiduduamn*, ipſe mihi ſufficio: non eſt opus mihi: ſum mei arbitrii; arbitrio ſuo duci; arbitratu ſuo res gerere;

jure ſuo vivere; pro libidine agere. 29. 32. 538.

Quilca, *chillca*, papyrus, charta, epiſtola, liber. 572.

Quimn, ſcio, cognoſco: non ignoro, non me fugit, non me fallit, non me latet. *mutu quimbin*, certe, certo ſcio, compertum mihi eſt, compertum habeo, exploratum mihi eſt, exploratum habeo. item. Sapio, ſapientem eſſe; ſapientiâ, doctrina, eruditione vigere, florere, præſtare, præditum eſſe, excellere. item. ſentio: ſenſu aliquid percipio. *quimlai eſpuela vachi cahuellu*, hic equus calcaria non ſentit. *quimln*, doceo, edoceo, erudio, inſtruo. *quimln Dios ni dgu*, Chriſtianæ fidei rudimenta tradere; fidei myſteria rudibus exponere; pro eorum captu explicare. 367. 480. 481. 482.

Qui. 105. 148. 149.

Quintun, quæro, ſcrutor, perſcrutor, inveſtigo: aſpicio, intueor, ſpecto; oculos in aliquem conjicio, intendo. *quintudgun*, contentioſum, pugnacem eſſe. *quintudgu*, pueri domi inſervientes, juvenes, famuli domeſtici. *quintunien*, ob oculos habeo, cuſtodio, ſervo, conſervo, attendo, tueor, tutor. *cùme quintuniebige ta oviſa*, oves cuſtodi, tuere, conſerva diligenter. 421. 446. 487. 498. 528.

821. *Quine*, unus. *quinechi*, ſemel. *quine vla*, ſimul & ſemel; una. *quinetu*, hora prima. *quine quine*, alius poſt alium. *quinelque*, aliqui. *quine mollbun*, ejusdem ſtirpis, generis, cognationis: propinqui, conſanguinei. *quinentcun*, hauſtum ſumere. *quine rumen*; *quine adn*, *quinentrn*, ſimiliter, eodem modo, ejusmodi, ejusdem generis, ſpeciei, furfuris. *quinen*: eſſe unum; primum. *quineln*, dare, facere unum. *quinenple*, ex una parte. 405. 540. 545. 546, 547. 548. 550.

Quiqui, *373*. comadrecha.

Quiquircùu, ſtrideo, ſtridor. 561.

Quirque, bufo. 373.

822. R.

Ragi, dimidium, dimidia pars, medius. *ragi antù*, meridies, meridianum tempus, duodecima. *ragi pun*, duodecima noctis, media nox. *ragin*, in medio mari: in medio mundo terra ſita eſt; in medios hoſtes irruere: medium agmen perrumpere: medium confixit, trajecit: mediùs, digitus medius. *raginche*, *raginche meu*, *ragin pu ulmen*, medius inter Caciquios, medius inter homines. item. mediocris, modicus. *ragin buentu*, mediocris ætatis homo. *raginn*, intercedo: do dimidium, dimidiam partem: propinandi formula. *raginn*, *saginn*, ita ut uterque, ſeu unusquisque illo-

 rum

rum duorum bibat partem dimidiam. *ragin raginn*, aliquid interjicere, interponere, interſtinguere. 478. 495. 545. 550. 766.

Raûú, flos. *raûùn*, *raûùhuenn*, floreo, floreſco: flores emitto. 415. 416.

Ralli, catinus ligneus. *valli lonco*, calvaria, cranium, teſta hoſtilis capitis, ex quo bibunt. 479. 520. 522.

Ramtun, rogo, interrogo, quæro, ſciſcitor, percunctor: exigere rationem de villicatione, &c. *ramtudgu*, interrogatio: rogatio reprehendi non debet, niſi ſi inepta ſit. 525. 526.

Ran, depoſitum vel ſponſio in ludo facta. *rann*, ſpondere v. ſponſionem in ludo deponere. item juro. jure jurando aliquid firmare; juramento ſe obſtringere, obligare. item ſe in diſcrimen dare, vitamque ſuam in aleam caſus committere. 532. 563.

Ranql, carex. *ranqln*, *ranqueltun*, caricem legere, colligere. 402.

823. *Rapa*, creta. *rapa gilabue*, vadum cretoſum. 425.

Rapin, vomo, evomo. 478. 536.

Rapùn, arcum adducere, intendere; ſagittam, ſpiculum emittere. 532.

Racumn, claudo; fores, januam, portas obdere, occludere, oppilare: peſſulum oſtio obdere: repagulis valvas munire, firmare. *racúm*, *racùmvoe*, ſera. 518.

Ra

Raqui, avis. 387.

Raquin, æſtimo: honoro: aliquem obſervare, colere, vereri, honore afficere, proſequi; honorem alicui habere, præſtare, tribuere: magni facere, multum deferre. item numeros ad rationem ſupputare. item. virum bonum & integrum aliquem habere, eſſe cenſere.

veche raquieneu, inter Indos me numerat. *raquiun*, *raquiupran*, æſtimatio propria; ſuperbia. item. ſuperbire: nimium tibi places; immodicus tuî æſtimator es; multum tibi arrogas; nimium tibi tribuis, ſumis, aſſumis; nimium te effers, magnus plane & felix tibi es. *raquiduam*, triſtitia. *raquiduamn*, mœſtum, triſtem eſſe; triſtitia, mœrore affici; dare animum mœrori; jacere in mœrore, & lacrymis. 484. 486. 531.

Raquidgun, conciliabulum: num alter alteri bellum, damnum inferat. 438 480. 482.

Raqui coûau, Cœtus, conventus, in quo hoſti trucidando dant in manus manipulum bacillorum, quos in caveam in areæ medio paratam projiciat: mox imperant, ut alta voce dicat Heroum ſuorum nomina: & quoties aliquem nominat, debet unum ex bacillis in prædictam caveam projicere: omnibus ac ſingulis ea ratione projectis, jubetur illos denuo colligere: dumque ſe ad illos colligendos toto corpore inclinat; ictum collo

collo ſeu cervicis nodo impingunt; caput amputant, cor involant, extrahunt; extracti ſanguinem ſugunt; eodemque lanceas ungunt; ac tandem caput lanceæ infixum inter cantus & tripudia circumferunt. 532. 811. 730.

Rarin, *dadin*, virgulta. 412.

Rau, creta. *rauco*, aqua cretoſa. Inde *Arauco*: nam Hiſpani interroganti quo vadis? reſpondebant hiſpanice *a Rauco*. 425.

Rùcaſcún, calcanti pedi aliquid infigi: pedem calcantem eo, quod calcat; lædi, vulnerari. 535.

Rùcu, *rcù*, pectus viri. *rculn*, admoveo pectori: recubo, recumbo. 445. 446.

Rcu, miſer, deparcus, illiberalis, ſtrictus, parcus, tenax, avarus, ſordidus: ſordida parſimonia. *rcún*, eſſe avarum, &c. *rcuun*, nolle eſſe complicem. 483. 484.

824. *Rcúl*, ventriculus avium. 389.

Revùn, vas in quo cibos reſervant. 520.

Recan, *decan*, torreo: verſare ad ignem infixas veru carnes. aſſum, torridum. *recabue*, veru. 475.

Rebue, tractus, plaga, regio. novem. *Rebue* conficiunt Provinciam quæ *ailla Rebue*, novem *Rebue* vocatur: Regiones autem illæ minores vocantur ſingulæ ſuo proprio nomine e. g. *melirebue*, *quechurebue*, &c. *Re-*

buetun

huetun eſt conciliabulum Machiorum, quod etiam *geicùrehue* appellatur. 411. 494. 399.

Re; *rechi*, ſolum, tantum. 222.

Rel, e regione, adverſus, oppoſitus. *reln*, ex adverſo ſtare: item. rem in eodem eſſe ſtatu. item. ſpe niti, magnopere confidere. *renman*, ſe opponere: facie, ore, vultu excipere. 222.

Rehuin, ſulcus. *rehuinn*, ſulco. 413.

Reipun, mixtum, permixtum, promiſcuum eſſe. *reipuln*, miſceo, admiſceo, permiſceo. 478.

Relûe, ſeptem. 545.

Relmu, iris. 346.

Renù, antrum, ſpelunca, ubi aiunt congregari ſuos Veneficos. 492. 494. 753.

Repu, inſtrumentum & modus duobus bacillis eliciendi ignem. Aſſumunt nempe duos bacillos ſalicios; bacillumque alterum, qui propterea *domo* vocatur, facta prius in medio parva concavitate, ſubſternunt ſeu collocant horizontaliter; atque ſuper hunc intra illam concavitatem ponunt perpendiculariter alterum bacillum *buentu* dictum: mox hunc *buentu* ſupra alium *domo* utraque vola quam citiſſime in orbem gyrumque verſant, unde ſtatim ignis concipitur, qui ut ſit copioſior; radunt primo utrumque bacillum, ponuntque raſamen in medio prope dictam caveolam. *repun*, *re-*

putun, ignem dicto modo elicere. 354. 825. *Rere*, avis. 387.

Rerm, *verúm*, criſta. 389.

Retú, ſcipio, baculus. *retú poni*, ſementis malorum terreſtrium. *retùn*, ſcipionem, baculum conficere: mala terreſtria ſerere, ſeminare. *retù albue*, fungi venenoſi. 412. 413 464.

Reu, unda, fluctus. *reuquen*, fluctuoſum eſſe. *reureun*, idem. item. ſtrepitum, tumultum excitare: ſtrepo, ſtrepito. 429.

Reù, pars. *reútun*, divido, diſtribuo, partior, diſpertior. *reútu*, portio, rata portio; pro rata parte, pro rata portione. 532.

Rgan, caveum, cavea, foſſa: effodio, excavo, paſtino. *rgaln*, ſepelio, humo, tumulo: humo corpus condere; ſepulturæ mandare, terræ reddere; ſepultura afficere; in ſepulchrum inferre, humo injecta tegere: vivum in terram defodere; terra obruere. *rgaco*, fons. Item duæ nubeculæ juxta viam lacteam. *rgatu*, *dgatu*, *dgachu*, 333. 412. 413 429. 537. 538.

Rgen, eſſe craſſum: habere marginem, oram, limbum. E. g. pannus craſſus oram, limbum, fimbriam habens: fimbriata veſtis. 554.

Rgo, farina cruda. *rgon*, *rgoln*, molo, tero, tundo: aliquid comminuere, conterere. 474

Rian,

Rian , *riatun* , ſcindere , findere ligna. item. ſciſſa ligna, aſſulæ. 404. 567.

826. *Riſcan*, vellico, carpo, carprim vellere. *riſcatu*, pili evulſi. *cùme riſcabin*, ne pilus quidem aut veſtigium relictum eſt. 458. 476.

Riglùn , punctim ferire, percutere. ictus punctim inflictus : gladio illum confodit, tranſverberavit. 364.

Rimu, flos heluus, deliciæ perdicum. 415.

Rincún , vultu, voce aut corpore aliquem deridere; ejus mores aut geſtus imitari, effingere, exprimere. item. exſilio, inſilio, tranſilio. 431. 487.

Rinún, in ſylvam ſe abdere; ſylvis ſe occultare. 464. 404.

Rita, ſentis, ſpina, vepres.

Rito, rectè. *ritomn*, dirigo, compono, diſpono, conſtruo : res recte coſtituere. *ritolen*, ordinatim, ex ordine, ordinate, ſuo quemque loco, ordine & gradu procedere; ordine poſita, diſpoſita; ex ordine collocata eſſe. *ritodugun* , elegantiſſime loquitur, emendate, venuſte : nihil dicit, quod ad rem non pertineat; nihil non appoſite; omnia ad rem accommodata; ſingula in loco dicta, *buelu rito*, ſidus. 333. 480. 493. 494. 480. 526.

Ritu, arbor.

Riu,

Riu, *ſiu*, carduelis, acanthis. 383.
Riun cuù, *riunchaɡ*, lacertus. 448. 451.
Rivùln, intercus. 532.
Relbun, radices ad tingendum colore rubro. 411. 418.
Rúle, gravedo, coriza: rheuma, catharrus, deſtillatio, diſtillatio, defluxio. *rlen*, deſtillatione laborare. 535.

827. *Rlun*, mergere ſe in aquam: immergo, demergo, ſubmergo. 431.
Rme, juncus, ſcirpus. 402.
Rmn, *dmn*, *rúmn*, *dúmn*, ſubſideo, ſubſido: navis fluctibus obruta, oppreſſa eſt: aqua navim abſorbuit: mergi, demergi, ſubmergi. 431.
Rncoi, talus, calx. 451.
Rnùncùn, debilitatum, fatigatum eſſe. 534.
Rnquenn, maturor. matureſco.
Robln, amplector, complector, amplexor. 449.
Robú, terra pro colore nigro. 418.
Roltan, *yoltan*, impello, repello. 532.
Rompù, criſpus, criſpulus. 458.
Ron, pellem alicui detrahere, excoriare; in partes dividere, incidere, ſecare. 364.
Roncal cabuellu, crines, jubæ. 366.
Ronican, vellico. V. *riſcan*. 826. 458.
Roù, rami, ramalia, ramus. *roútun*, ramos colligere, abſcindere; ramis explere. 403. 404.

Rpun,

Rpun, ligna expolire. 567.

Rpuù, *rùpu*, via. *rpun*, tendere, pergere, contendere aliquo; equo, curru, rheda vehi. *rputun*, viam ingredi, inire, ſuſcipere: ſe in viam dare. 492. 494.

Rque. 223.

Rtan, *rùtan*, malleo percutere, tundere: ferrum, arma, enſes, clypeos formare, informare, excudere. 567.

Rto, palea. 402.

Rten, *rtelen*, cogitabundus, cernuus: acceſſit demiſſo capite ac vultu. 437.

R*uca*, domus, ædes, domicilium. *rucan*, *rucatun*, domum exſtruere, conſtruere, ædificare. *rucatuche*, familia, domeſtici. *enum ruca*, vocat gener futurus ſocerum futurum. 28. 504. 517. 519.

R*ugl*, cannæ ſiccæ. 402.

828. R*uiln*, *duiln*, aliquid volvere, revolvere, verſare, miſcere, permiſcere. 476.

R*uili*, arbor robori non abſimilis. *reuli*, eadem. 400.

R*ula*, palmus. *rulan*, *rulatun*, palmis metior. 555.

R*ulitcún*, averſa manu colaphum impingere, tranſverſo ictu cædere, ferire. 487.

R*ulon*, rivus, rivulus. 429.

R*ulmen*, inofficioſum factum, inurbanitas, ruſticitas, ſuperbia, audacia, licentia, im-

impudentia, defectus, error, mendum. item. eſſe inurbanum, &c. item. voro, devoro, helluor, deglutio. 476. 483.

Rulpan, traducere, tranſportare, alio adducere. 433.

Rulu, campus, locus madidus, humidus. 428.

Rume. 224.

Rumen, ambitus, circuitus, anfractus: ambio, circumeo; per circuitum iter facio. quando jungitur alteri verbo, ſignificat repente, obiter. *larumei*, morte repentina obiit. *pegerumei*, apparuit at mox evanuit. *rume tipan*, charta literas transmittit, eſt bibula. *rume duamn*, obliviſcor, dediſco: excidit mihi nomen. *rume quintun*, perlucidum, pellucidum, translucens, diaphanum. *rumeai llanca mo*. ſatisfaciet lapidibus pretioſis, margaritis, vitris venetis. 247. 484. 573.

Rumpeln, zelotypia, rivalitas, æmulatio viri contra mulierem; æmulatione accendi; rivali invidere; metum ab æmulo aut rivali, uxori, vel amicæ indicare, aperire, non celare. 487.

Ruen, *rueln*, ſcalpo, ſcabo. 378.

Runa, quantum pugnus capit. *runatun*, pugno ſumere, extrahere, carpere. 555.

Runca, *rumca*, pecten. *runcan*, *rumcatun*, pecto: pectine crines explicare, extergere, diſcriminare. 520. 829.

829. R*upan*, ante hac, olim, quondam, elapſo anno, aliquot abhinc annis: abhinc annos v. annis decem. item. præterire, tranſire, prætergredi, prætervehi, transgredi. *rupai cùyen*, tempus plantandi, ſerendi, &c. jam eſt elapſum, præteriit. *rupaln*, tranſportare, transvehere; permitto, patior, concedo, conniveo, ſino. *rupalpi antù*, tempus loquendo fefellit: agere aliquid animi cauſa. item. obiit. 494. 540. 543.

R*upen*, rumpi, dirumpi. vomica dirupta eſt: vomicæ ſanies erupit. 536.

R*uren*, carmino. 473.

R*utan*, enſem capulo apprehendere, tenere; ſceptrum tenere, manu premere. *ruta nien*, frænare, infrænare, domare, compeſcere. 449. 532.

R*utin*, vellico. item. lapides punctim, pungendo, feriendo formare: lapides cundere, cædere. 449. 567.

R*uton*, frutetum, dumetum, virgultum. 401.

R*utomn*, propter pulverem oculos lacrymari. 440.

Rù*batun*, ſpurcum. 372.

R*buntun*, fundere, defundere in vas: transfundere, infundere, affundere; elutriare. 478.

830. T.

Ta. 295: 6.

Tabù,

Tabú, *tavù*, caſa, domicilium. 517.

Tavùl, planities. 554.

Tacun, tego, operio, occludo, obturo. 476.

Tacm, *tuquem*, lapis pret. 425.

Tagga tagga, mandibula, maxilla. 442.

Taggi, ratis, ſchedia, navis trabica, e trabibus compacta. *taggitun*, rate vehi, navigare. 557.

Talca, ſclopus, ſclopetum. item tonitru. *vùta talca*, ſclopus longior, major; tubus ſurcillis librarì ſolitus. *talca carita*, tormenta bellica, militaria, æneа, currulia. *talcan*, *talcatun*, explodo, diſplodo: ſclopis aliquem petere; pilis & ſulphureo pulvere inſtructis tubis invadere, occidere. item. tono, intono: detonat. 533. 531. 532.

Tamn, animo frangi, debilitari, cadere, deficere. 366.

Tampal, nudus, omni veſte vacuus. *tampaln*, *tampalclen*, nudum eſſe. *tampalknon*, nudo, denudo; veſte aliquem exuere, ſpoliare. *tampalknoun*, veſtem deponere; veſtimenta abjicere. 467. 468.

Tancún, obedio, pareo, obtempero, obſecundo, obſequor, morigeror: morem gero, dicto audiens ſum. 481.

Tampadcùn, manu aut calce priori percutere. 449.

Tampedcún, premo, prælo aliquid ſubmittere, excudere, urgere. 567.

Tapl,

Tapl, folium, frons; frondes*, folia decidua. *taplge*, palpebræ. *tapluún*, *tapuùn*, labrum, labium. *tapl púta*: *tacú pùta*, caro quæ ventrem obtegit. 403

Tavaico, captivus, captus. *tavaicoche*, *tavaicon*, capio: in ſervitutem redigere, dare, tradere, adducere, abripere. 498. 532. NB. v. infra *tavon*. N. 834. 837.

* *Tvon*, tuſſis. *tvonn*, tuſſio. 535.

Tvùl, obliquus, tortuoſus, deflexus. *tvúltvúl*, criſpus, criſpulus. 404, 458.

831. *Tca*, ſecale, typha. *tca coſque*, panis ſecalicius. 407.

Tcan, *tucao*, pſittacus. 383.

Tco. *837*.

Tcun, *tùcun*, immitto, intromitto. *tculn*, idem: item accuſo. *tùculbin apo mo*, ad Prætoris tribunal nomen ejus detuli. *catuntcu*, pars domus ſeparata, ubi aliqua aſſervantur. *tarintcu*, involucrum, integumentum, quæcunque res illigata, obligata. *tanantcun*, præcipitando intromittere. *tantuntcun*, diſturbando, dejiciendo, proſternendo intromittere, immittere. 470. 478. 517. 527.

Túcun, *tcun*, ſata, ſegetes: ſero, ſemino: ſementem facere; ſemina terræ ſpargere, mandare; planto. *tcubue*, ſementis. 413.

Tdcùn, ſtillare. 348.

Te, res familiaris, bona, facultates, fortunæ, divitiæ, opes. *gen te*, rei dominus. ni *tealu*, *tegeal*, *tegealu*, ut hæc res mea ſit, ut ego illam poſſideam. 421. 422.

Teye, ille. *teyeu*, illuc. *teye* ni *mlen*, ecce illic. 19. 23. 555.

Tein, parietinam vetuſtate dilabi, diffluere, deficere. Item. cum aliquo de aliqua re rixari; inter ſe jurgare; jurgio contendere. 484. 518.

Teivùn, everti, confundi, &c. *teivumn*, hoſtem fundere, profligare; cuncta diſturbare, disjicere, evertere, confundere, diſſipare. 532.

Teiûe, ſalix. 399.

Tellan, *dellan*, eſſe denſum, ſpiſſum, condenſum. 404.

Tica, lateres crudi, ſicci. 517.

Titi, plumbum. item. interjectio. 293. 420. 497.

832. *Tlbun*, *chlbun*, mala adminiſtratio; imperitia in republ. gerenda. item. eſſe languidum, ægrum.

To, nervus major caput cum ſpina dorſi conjungens. item. capitis cum cervice commiſſura: cervicis nodus. *toto*, 293. 445. 456.

Tol, frons. 436.

Topel, cervix. *topeltun*. arieto, incurſo. *topeli*, onus ad cervicem beſtiæ prolabitur, inclinat. 445. 363. 553.

Toqui,

Toqui, ſupremus Belli Dux ac armorum militiæque Præfectus. item. ſecuris lapidea, aut lapis ſicuris figuram referens, quæ ſemper eſt penes dictum ſupremum militiæ Præfectum, ac propterea *Toqui*, *gen Toqui* appellatur. Hic tempore pacis illam aſſervat abſconditam; at belli tempore eam profert in lucem; atque in comitiis illam ſanguine tinctam ex paleato fune ſuſpendi curat. 480.482. 531. 533. 525. 527.

Tu. 28. 94. 226. 287: 6.

Tva. 20. 23.

Tvei, *vei. 20. 23.*

Tùſcún, ſaliva, ſputum: ſpuo, exſpuo, conſpuo, excreo: ſalivam regerere. 457.

Tue, terra. *tue mapu*, orbis terrarum, terra, humus, tellus. 309. 355.

Tulcuú, redivia, reduvia. 458.

Tume, forte, caſu; non conſulto, ſed caſu factum eſt; forte evenit; ſors & fortuna tulit. *tumechei*, ſi forte, niſi forte; niſi forte gravaris; niſi forte moleſtum ſit. 28.

833. *Tun*, lego, colligo, carpo, decerpo, capio, percipio. Compoſitum cum verbis, ex neutris facit activa. 92. 404. 432.

Tupu, leuca; tria milliaria, tria paſſuum millia, tertius lapis. *epu tupun*, duas leucas diſto: ad ſextum lapidem v. ad ſextum milliarium abſum. 555. 556.

Tupu, acus major, aut ſtylus ferreus præ-

 acu-

acutus, habens annexam laminam argenteam rotundam; quo Indæ veſtem prope pectus prehendere ſolent. 469.

Tute, opportune, tempeſtive, probe, ſcite, ſcienter, loco & tempore opportuno: e re nata, ex occaſione. *tuten*, *tuteln*, recte conjicere; rem attingere; ſcopum tangere: rem tetigiſti: ſcite medicinam facere; opportunum remedium adhibere)(neuter rem tangit; uterque procul a deſtinato; uterque a ſcopo aberrat: alius alio abit a re propoſita, mediamque relinquunt. Tempeſtive advenit, tempori adfuit; in tempore venit. 480. 482.

tutu, *chuchu*, avia; nepos ex patre. 501.

Tutuca, tuba, tibia bellica: fit vel ex canna, vel ex tibia cujusdam hoſtis ab ipſis trucidati. 562.

Tuun, abeo, diſcedo, egredior. 422. 493. 494.

Túlgſcùn, pede errare calcando aerem: vacuo eludi & ſolido illidi. item. percuſſorem vires in ventum effundere. 452.

Tùn, pediculus. 378,

834. *tùtùi*, interj. ſignum contemptûs: ironice amoris. *chùchùigeimi*, næ tu es multum amabilis. *tùtúican*, contemno, negligo, ſperno, deſpicio: deſpicatui aliquem ducere. 293.

* NB. Quod iterum a litera A incipiatur.

Tavon, frangi. item. frango, infringo, confringo.

fringo. *chavon*, *chavon loncon*, morbus tabificus, febris æſtuans, peſtilens. 534.

Tab, *taf*, *tav*, unà, ſimul, ad, apud, juxta, propter. *taf leuvu*, prope fluvium. *taf age*, coram. *tafcuú*, ex una manu in aliam. *tafcuùn*, *chafcuùn*, contractus commutationis, permutationis cedo, dabo. *taflonco*, *chaflonco*, *chafloncon*, pœna talionis: adeo ut ſi alter alterum occidat; Interfector, niſi ſolutionibus ſe redimat, ab occiſi conſanguineis eodem modo occidatur, & caput pro capite, dentem pro dente ſolvat: unde occiſus *lonco* appellatur. *meli lonco nacmeneu vachi huera calcu*, quatuor capita mihi abſtulit iſte veneficus: & qui ab ipſis propter alterius necem occiduntur, etiam *lonco* vocantur. *epu loncoyei*, *meli lonco iei*. 525.

Tafn, convenire in unum locum, confluere, concurrere. item. participo, particeps fio; partem accipio. item. ad nummum ſolvere, in ſolidum ſatisfacere. *chavi ni cuù*, quod debebam, integre, omnino perſolvi. *tafln*, cogere concilium, congregare: convoco. item facere participem. *taftu*, coram, præſente Prætore; in conſpectu, in oculis ejus. *tafmen*, concurrere, confluere, convenire. *tafmen*, *tafmel leuvu*, confluentia. *tafmanúm*, retributio, remuneratio, merces, præmium, compenſatio. *tafman*, congregatio facta in gratiam, bonum alicujus infirmi, in qua fit ex-

hortatio ut vicem infirmi doleant, ei compatiantur, quoad poſſunt ſuccurrant. *taſma*, *chaſma*, paraſitus, ſine ſymbola cœnans; aliena quadra vivens, aſſecla menſarum, cupidicœnus. item. res vetus, quæ in annum ſequentem ſervatur. *chaſma tipantu*, legumina reſtantia ab anno priore. item finis anni præcedentis ac novi initium, principium. *taſpeln*, rauceſco, raucus fio. *taſdugun*, dialogus, colloquium. 414. 421. 422. 494. 514. 525. 530. 536 835. *Taga*, avis. 387.

Tavuia, veſper, veſpertinum tempus. *tavuia mo*, veſperi, veſpere: flexo in veſperam die, ad veſperum. 539.

Tagon, frangere, frangi. *tagontcun*, *tavontcun*, dare repulſam, colaphos impingere. 487. 521.

Tabua, putamen, cutis. 403.

Taun, convenio. V *taſn.* 834. *tauln*, colligo, congrego. 328. 364.

Tauma, luſcus, cocles. *tauman*, luſcus fio. 463.

Taiûen, ſcatebra emicans; torrens, ſcaturigo. 429.

Tamtamcùn, impulſus, impulſio. aliquem pulſare, intrudere, impellere, expellere, extrudere. 532.

Tanana, cetra, pelta. *tananan*, cetra ſe tegere, protegere. 531.

Tann, cado, labor. *tanmn*, *tanln*, *tantun*,

tan-

tantuln, dejicio: hominem deturbare, proſternere, præcipitem in terram dare. *tantuln* ſignificat etiam idem quod *lacutun* v. ſupra. *tanman*, calco, conculco, peſſundo: pedibus obterere, protere, premere. item. deprimo, opprimo, obruo. *tanmaun*, alium ſupra alium jacere; proſtratum, obrutum. *tan*, *tantu*, arbor exciſa, vel quæ ſponte aut vento in terram projecta eſt. *tantcu*, *tantuntcu*, arbor transverſa viam impediens, occupans. *tanma*, *chanma*, res proſtrata, ſubjecta, ab aliis obruta. *chanma conn*, ſuperjicio, ſuperinjicio, aliud ſuper aliud intrare. 506. 531.

836 *Tanan*, contero, contundo, comminuo, jacio, conjicio, projicio, præcipito, dejicio. *tanatcun*, incruſtare, trulliſare. *tanacupuaun*, fruſtum carnis prunis impoſitum. 567. 475.

Tapi, piper rubrum, hiſpanum. *tapican*, hoc pipere aliquid aſpergere, condire. *tapilahuen*, 490. 410 475.

Tapel, funis, funiculus. *tapeln*, funibus ligare, conſtringere, vincire. 472.

Tapmn, jungo, conjungo, lenocinor, lenonem, lenam ago. *tapmn*, filum contortum. *tapmhue*, fuſus. *tapmtu*, nothus, ſpurius, ex damnato coitu. 472. 490.

Tar, pus, ſanies. *tarn*, *tarpen*, purulentum eſſe. 537.

Tarin, faſcis, faſciculus. *quinetarin huaca*, ju-

jugum boum. 364. *quine tarin anil*, faſciculus glaſti, duæ unciæ ſive ſextans. 419. item. ligo, obligo, faſcio, faſciis ligare, vincire. 528. *tariln*, *tarilen*: *tarilei ni huaiqui*. 533. ferrum haſtæ alligatum eſſe: lanceam in promptu eſſe. *tariknobue*, cingulum coriaceum. 465.

837. T*atarua*, armus. 454.

T*aultaul*, rana. 378.

T*aun*, *tavn*, accipere aliquid; hoſpites excipere, recipere. 421. 422. 518.

tco, *tùco*, glomus. *tcon*, glomero, agglomero, conglomero. item. pedibus debilem eſſe, debilitari: nervorum rigore affici: nervos contrahi. *tcoln*, idem. 472. 422. 518.

Tvn, ſpiritum ducere, reſpirare non poſſe: ſuſpirioſum, aſtmaticum, anhelatorem eſſe. 535.

T*evn*, moveri, ſonare, ſtrepitum excitare. *teſcùn*, *teſteſn*, *teſteſcùn*, cor palpitare. *tepmn*, ſtrepitum, tumultum excitare. 535.

T*ecan*, paſſus. lente procedere: paſſum producere; gradum grandiorem facere; gradum ſiſtere, continere, ſuſtinere: gradior. 555. *tecan cabuellu*, gradarius. 366. *tecanaûn*, deſcendere; deſilire ex equo, de rheda. 367. *tecanche*, advena, exterus. *tecatcun*, ſemina terræ mandare relicto ſemper unius paſſus intervallo. 555. 556.

T*egteg*, montes in quibus aiunt, majores ſuos aquas diluvii evaſiſſe. 492.

T*ebua*,

T*ehua*, canis, catulus, catellus. 369.
T*ebuanque*, ſcorpius, nepa. 378.
T*envul*, gleba. 426.
T*elan*, *telalen*, diductis cruribus aſtare 452.
T*elolùn*, parietem ſcindi, divelli, diſſolvi. 518.
T*elpon*, *telton*, equo ſuccuſſore, ſuccuſſatore vehi. *tenpol*, *teltol cabuellu*. 366.
T*elùn*, ructo. eructo. 446.
T*em*, ſenex, grandævus, ætate grandis, ætate provectus. *temn*, educare, educari, creſcere. 495. 496.
T*emplcahue*, anus. vetula; de quibus fabulantur unam ex his *templcahue* poſt obitum apparere, ut defuncti animam in inſulam *Mocha* quam *carculafquen* appellant, abducat 497
T*emo*, robuſtus, ſanus, formoſus, pulcher, decorus; formâ inſignis, egregius; facie liberali. *temoggen*, pulchritudo, ſpecies, decor, venuſtas, forma, ſuavitas oris. 461.
838. T*emu*, arbor. 400.
T*enca*, calandra. 383.
T*encún*, coagulo: lac coagulatum. 457.
T*enn*, opportuno tempore ad prandium, cœnam, jentaculum, merendam, potum, potationes venire. 478. 543.
tentepln, tremere, contremiſcere, intremiſcere. *tentepl*, tremor. item. vino madidus., vacillans. 462.
T*entican*, grallis nixum incedere. 452.

T*epen*, lætari, gaudere, exhilarari, exultare, præ gaudio geſtire, tripudiare. item. vino caleſcere, incaleſcere. item. vigilare, experrectum eſſe. *tepeln*, e ſomno aliquem excitare, ſuſcitare: expergefacio. item. aliquem exhilarare; hilarem lætumque reddere, efficere, riſum alicui movere; lætitiam excitare. *tepeun*, conſternari, exterreri, terrore concuti, percelli, commoveri, exhorreſcere, metu perturbari. proprie autem dicitur de iis, qui ex incubo ac ſuppreſſione nocturna exterriti expergiſcuntur. 486. 535.

T*etin*, caligo, cæcutio, allucinor. 464. 475.

T*eun*, eſſe maturum; mitia poma, matura. *teu v. tebu buentu*, homo maturi judicii; non acri feſtinatione, ſed mature agens: qui quando opus eſt, rem prorogare, procraſtinare novit; feſtinans lente. 404. 495.

Teúl, avis. 387.

Teù*n*, ſcintillas ſpargere, diſpergere. item ſtrepitus tum ab igne tum a rebus eo quod igne torreantur. 354. 476.

T*eye*, ille. 19. T*eyeu*. 290: 22.

Tgù*r*, *tgúd*, planum, rotundum. *tgùrn*, eſſe planum, rotundum. 360.

839. T*icùl*, *ticl*, panis primarius, ſiligineus, butyro coctus. 475.

T*iercleu*, tortuoſe, oblique cubare. 521.

T*ibue*, laurus. 399.

tili, *chili*, avis. 387.

T*inti*,

T*inti*, gyrus, criſpus, criſpulus. 458.

T*inpin*, tinnio. 440.

T*ipan*, exeo, egredior, excedo, prodio. ſe publico committere: efferre pedem. *tipamolbun*, ſanguinem exire. *tipapitui*, apparet ſcabies. *tipangen*, erumpunt oculi. *tipaln*, elicio, educo, eruo, effodio, edo, profero, produco, expromo, expello, extraho, exprimo, eximo. *anútipan*, ſellâ ſurgere, ſedem relinquere. *tipantu*, annus. *tipantun*, eſſe annum elapſum, completum. *allue tipantu*, annus & amplius. *tipaco*, maris acceſſus. *tipanman*, pollutio, mollities, effuſio ſeminis. 429. 457. 518. 539. 543.

T*irca*, albugo, glaucoma. *tircan*, myops, cujus oculi hebeſcunt, ſunt hebetiores. 463.

T*itanclen*, indutus veſte obſoleta, lacera, pannis obſitus; centonibus male tectus; pannoſus. 467.

T*iuque*, *chiuque*, avis 387.

T*iún*, ſciſſura, conſciſſura, diviſura, rima, ruptio. *tiùmn*, *tiùln*, ſcindo, findo, rumpo. 518 840. T*la*, ardea, ardeola. 381.

T*lef*, fortis, durus. *tlefn*, fortiter ac viriliter reſiſtere, repugnare. 461.

T*ilque*, cutis, pellis, corium. 364.

T*eniſcún*, concuti, contremere: timore perterritus contremuit: tonitru concuſſa domus. 486.

T*nofn*, pedibus debilis, debilitari. 535.

T*en-*

T*encùl*, volumen. *tencùln*, involvere. *tencúl*, *tencl*, *tenql*, crudum, durum. *tencùlgen*, ſic eſſe. 404. 405. 515.

T*ogn*, compreſſum, obturatum, conſtipatum eſſe. *togmn*, ſtipo, conſtipo: tego, occludo, obturo. item. domum tegere, tectum illi ſtrameneum imponere. 518.

T*nùn*, paries terreus, formaceus. *tnúnn*, parietem terreum ducere, pariete terreo claudere, occludere. 517.

T*tgirn*, *togin*, occurſus rei quæ offendat, obſtet, intercedat, impedimento ſit; quo minus aliquid fiat. 452.

T*ogli*, macer, gracilis, exilis, macie confectus, vix oſſibus hærens; nihil præter pellem & oſſa habens: ſtrigoſum pecus. 462.

T*ovn*, rumpi, dirumpi, explodi, diſplodi. *tofpai*, hucuſque pervenit fragor, ſtrepitus. *topmn*, rumpo, explodo. 354. 476. 532. 533.

T*oi*, commiſſura, junctura; articulus, punctum. *quine toi*, unus articulus: primum punctum. *ca toi*: *epu toi*, ſecundum punctum, alter articulus, duo puncta. *vùta toi gei*, oblongis cruribus. 448. 450. 453. 550.

841. T*olencún*, ſibi ictum impingere, infligere. 534.

T*olof*, cavum & longum: inde tegulæ vocantur, *tolof*, *chollof*. 515.

T*omircùn*, corpus tremere. 535.

T*ome*, carex. 402.

T*ompl*, obliquum, tortuoſum, deflexum. *tompln*, ſic eſſe. 464.

T*onco*, catinus ligneus. 520.

T*oncùn*, pulſare: quis pulſat fores, januam? 518.

T*onon*, trama, ſubtegmen. *tononn*, texturam ſtruere, comparare, adornare. *tononbue*, licium. 472.

T*opan*, multicolor, verſicolor, diſcolor. *topatopan*, *topatopalen*, eſſe multi coloris 417.

T*oquin*, imperium, lex, mandatum, jurisdictio, præceptum, penſum, ſors. *quine toquin anil*, uncia glaſti. *toquin*, jubeo, præcipio, impero, edico, decerno: ſummo cum imperio præeſſe; rerum potiri; omnibus dominari; imperium in omnes tenere. item. cenſeo, habeo. *tebua toquieneu*, canem me cenſuit, habuit. *toquiln*, idem. *toquitu mapu*, territorium. *toquin*, *toquiln*, metior, pendo, appendo, trutino: pro pondere v. pro eo quantum in quibusque ſit ponderis. *toquibue*, *toquiqueum*, ulna, decempeda, libra. 525. 527 554.

T*or*, *torvan*, ſpuma. *torvann*, ſpumo: ſpumas agere. *entutorn*, deſpumo: ſpumam detrahere, auferre. 476. 542.

T*orem*, ventriculus avium. 389.

T*ortorcùn*, gannitus: fallax vulpecula gannit. 373.

toto, gutturis nodus. 445.

T*oùn*, hio, dehiſco. *toú*, hiatus, ſciſſura: terra hiat æſtu. 359. 413. 518.

T*epeſcùn*, conſternari, exterreri, terrore concuti, percelli, commoveri: expaveſcere, exhorreſcere, metu perturbari. item. aufugere, evolare, alta petere. *tepeſcùln*, terrorem alicui afferre, injicere; timorem incutere. in metum adducere; terrere. 486.

T*pun*, clavâ aut fuſte contundere. item. flagello, verbero; flagris, virgis cædo: funiculis, ferreis tribulis inſertis, dorſum lacerare, cruentare: cave vapules. *tpuntun*, exilio mulctare; in exilium mittere, exigere, ejicere, alio relegare, proſcribere, amandare, deportare. 528.

T*ren*, *tùren*, cani, ſenectutis inſignia, canities. *trenn*, ad canos perveni, ne unus quidem pilus in capite meo non albicat. 462.

842. T*vùn*, turbidus, limoſus, fœculentus. *tvùnn*, ſic eſſe. 428. 431.

T*vùr*, pulvis. *tvúrn*, pulverulentum eſſe. 428. 537.

T*uſquen*, cinis: *tuſquenn*, cineres dari; cinere conſperſum eſſe. 352.

T*uvn*, cibum palato hærere ex ſatietate, aut præ dulcedine: non facit hoc ad palatum meum: ſatietatem mihi affert; non eſt hoc mei ſtomachi; faſtidio mihi eſt. 476.

T*umau*, acervus, cumulus, congeries. *tumauknon*, congero, aggero, cumulo, coacervo. 413.

tun-

tuntunca, tympanum Machiorum. 562.

T*ùv*, velox, pernix, celer, agilis, citus. *tú-vùn*, *tvún*, *tvn*, agilem, promptum, expeditum, paratum eſſe: ut ſatagit & hac atque illac volitat; quam celeriter ultro, citroque recurſat. *túſtu*, velociter, celerrime. 480. 540.

Tú*can*, obſervo, colo, vereor, revereor, veneror. 480.

T*ùgn*, ceſſare, ſtare. *tùgmn*, continere, ſiſtere: gradum ſiſtere. 457.

Tù*huer*, orbis, circulus. *tùhuern*, in orbem, circulum conſiſtere. 492.

T*uilin*, *tuilitun*, dare ut æquivalentia petat: qui eſt eorum modus petendi, mendicandi, acquirendi. 421.

T*ùyau*, albugo oculi. 439.

843. Tù*ûìn*, *tùyùn*, lætitia geſtire, gaudio exultare. *tùyùln*, lætitia afficere, celebrare; hoſpitis gratia ludicrum agere; bene hoſpitem excipere. 486. 488. 519.

T*úlirn*, punctiones, cordis palpitationes ſentire: cor affectione æſtuat; vehementius palpitat: acriter dolor verminat, æſtuat, ſævit, urit. 535.

T*uncon*, *chuncon*, *tumpoln*, convolvo, involvo, diſperſa ſibi colligere. 470.

T*ùlùrcùn*, *tlùrcùn*, *túlrcùn*, *tlrcùn*, caſu ictu, occurſu pellem aut cutim offendi, lædi. 532.

Tù*na*, quod utraque manu apprehenditur;

tur; aut ambabus volis colligitur. *tùnan*, utraque manu appreheudere, colligere. 555.

Tùnincùn, *clurcùn*, capillos alicui defluere. 485.

Tùnamun, cum metu dicere: dicturum pro concione ſubitus horror occupat: genua mihi labant; mens vacillat; totusque torpidus ac pene elinguis efficior. 486.

Tùntùncùn, frigore, metu contremiſcere. 486.

Tù*nſcùn*, ſpaſmus, ſpaſma, nervorum rigor, contractio, convulſio. 535.

Tùg*vùl*, *tùvl*, *tvl*, incurvus, incurvatus. 462

Tú*quercùn*, affectare gravitatem: valde jam lautus es, qui gravêre. 483.

Tú*r*, æquum, bonum, exactum: ad regulam, legem compoſitum. *tùrn*, rem compoſitam: pactis, juri, injuriæ ſatisfactum eſſe. *tùrmn*, *tùrknon*, *tùtúmn*, cum adverſario paciſci, tranſigere, pactionem facere: litem ex pacto & convento dirimere. 494. 567.

Tú*un*, frigeſco, frigeo, algeo. 559.

844. U.

U. 1. 174. 185. 186. 187. 190.

ùchúr, obliquus, tortuoſus, deflexus. *úchúrn*, ſic eſſe *úchúrnamun*, ſcaurus. 462. 464.

Uchun, *utun*, fundi, effundi, diffundi. *utuln*, fundo, effunbo, diffundo. *utunman*, *uchun*-

uchunman, cæremonia effundendi potum ſupra mortuorum ſepulchra 432. 537. 644.

Udvù, portus vel quivis locus, ubi navis aut navicula ad terram appelli poteſt. 430.

Uduam, incuria, negligentia, indiligentia. *uduamgechi*, per incuriam, incurioſe, negligenter: per incuriam ſibi excidere ſimulavit; per ſimulatam incuriam effluere paſſus eſt; quaſi incogitans effudit; quaſi non id ageret, excuſſit, abjecit. *uduamn*, negotium negligere; negligentius agere; cauſæ indormire; parum de re cogitare, laborare; rem parum curare. *uduamtun*, me incautum excepit; nec opinantem, nec cogitantem, nec ſuſpicantem oppreſſit. NB. *uduamn* derivatum a verbo *un*, eo, ſignificat voluntatem eundi habere. 484.

ùſchin, obſervantia, reverentia: reverentiam alicui præſtare, exhibere, honorem habere. item. cedere alicui; hoſtibus ſe dedere, ſubdere, ſubmittere; deditionem facere; dare manus; herbam porrigere: præcipuum autem obſequii, deditionis, obſervantiæ ac reverentiæ ſignum eſt ad Perſonam, cui ſe quis ſubmittit, flexis genibus in utroque poplite reverenter accedere. 523. 531. 577. 583. 657. 666.

845. *Ula.* 229

Ullgin, oſtium, janua, porta, fores, valvæ. 517.

Ullvùn, caules emittere, producere. 413.

Ullon, linteum, membranam convolvere 404. 473.

Ullpud, *ulpu*, potus ex aqua & farina toſta. *ùllpúdn*, hunc potum bibere. 877.

Ulcu, veſtis. 466.

Uleuman, dormientem loqui. 437.

Ulmen, nobilis, dives, locuples, opulentus: Hæc autem omnia conſiſtunt in his tribus: habere multas uxores; multos equos, vaccas, oves; & multum potum, quem propinent. 421. 422. 498, 500.

Uln, aliquid alienare, abalienare, vendere, venundare, diſtrahere *ulmeyen*, nundinor. item. comitor. *uln ta ni cuú*, per incuriam mihi e manibus effluxit. 421. 422. 296: 14.

Ulo, ſcapus cannæ. item. virilia. 402.

Ulùl, os popliti vicinius. 454.

Uyun, *uûun*, effluo: imbibi. *uûulonco*, vertex. 436. 478.

846. *Uyún*, vertiginem patior; vertigine afficior, corripior. *uûüln*, hominem ſtupefacere, conſternare. *uyi v. uûi ni lonco*, ſum paſſus vertiginem, id eſt: eram vacillans ex potu; vino madidus. 486. 535. 538.

Uyen, oblivifcor; excidit mihi nomen. 484.

Umau, ſomnus, quies, ſopor. *acui ta ni umau*, ſomnus me complectitur; lectum cogito. item, tempora. *umaun*, *umautun*, dormio, obdormio: ſomnum capere, inire. *umautuqueum*, lectus; vel locus, ubi aliquis dormit. 436. 437. 438. 519.

Umerclen, dormito, obdormiſco. 440.

Umenn, ſenectutis vitio deſipere, delirare. *umen*, delirus ſenex. 483.

Un, eo. *ui ta ni cuù*, *uln ta ni cuú*, *ui ta ni lonco*, non ſcienter ſed per incuriam factum eſt: non conſulto ſed forte evenit; ſors & fortuna tulit: ſic erat in fatis. *uln*, dimitto, expello. item. comitor. item. alieno. 452. 494. 512.

Un, *uùn*, os oris. 442.

Une, primus, prior, princeps. *unen*, primum eſſe. *unen votm*, *peni*, filius, frater natumajor; major natu. *unen domo*, princeps uxor; præſtantior omnibus, cæteris prælata, reliquas antecedens. Quod hi Barbari maxime procurant, eſt ut habeant uxores quam plurimas, talesque quæ ſint ſorores: inter has uxores ſemper una reliquas antecedit, præit, antecellit, ideoque vocatur *unen domo*: ac ordinarie eſt illa, quam primam duxerunt; ejusque primarium & fere unicum officium eſt procurare ne unquam deſit, ſed ſemper ſuppetet, abundetque, quod Maritus cum ſuis compotatoribus bibat: Maritus vero aliud, quod agat, non habet; niſi ut aret, & terram ad ſementem præparet: reliqua uxores curant, excepta tritura, quæ fit, ut dictum verbo *prun*, *nuin prun*: & ſepibus; ad quæ quotquot volunt, concurrunt; quibus ſatisfit vino aut alio potu, Indorum merces magna nimis.

uneln, incipio, auſpicor; primo loco ponere; facere initium. *uneltun*, idem. item terram ad ſementem diſponere, rumpere, præparare. *unen me*, Majores, Patres, Anteceſſores noſtri. 495. 514 516. 546. 550. 549.

Uno, harpaſtum. 531.

úno. 230.

847. *Unon*, *unotun*, redeo, revertor, reverto, remigro, remeo, repeto. *uno cutani*, *uno cutantui*, ſuperiore morbo corripi, retentari: periculoſior eſt morbi repetitio, recidivaque febris. *uno chillcai*, *uno chillcatui*, reſcripſit, reſponſum dedit, repoſuit. *unoln*, recupero, vindico. *unoltun*, reſtituo, reddo: reſtitutio. 493. 494. 538.

Upen, oblivifcor. 484.

Upl, inaures. *upl gi ù*, anſulæ. 469.

Uriul, anas. 384.

Ute, frigus. *uten*, frigeo, algeo: frigidum, algidum eſſe. *ute gen*, frigida tempeſtas eſt; frigus ingruit. *con uten*, frigore ex ſudore torpere: ſudore madentem frigus invaſit: ſudans frigore ſubito correptus eſt. item. frigore concuti, tremere. *uchegei*, ſubfrigida tempeſtas. 538. 558. 559. 560.

Utun, *uchun*, fundi, diffundi, diſſipari. *utuntun*, idem. item fundo, effundo, diffundo, diſſipo, diſpergo. 436.

Utempe, piſcis. 392.

Utùrn, *uchúrn*, obliquum, obtortum, tortuoſum eſſe. 844.

Utùn,

Utún, colligatio, collectio maicii in manipulos, ut ſic colligatum aſſervetur ſuſpenſum. 413.

Uúa, *hua*, maicium, granum Turcicum. *cuſum prhua*, maicium nigrum. *quellù hua*, rubrum. *piſima*, verſicolor. *callquintu*, partim album, partim nigrum; albinigrum. 407.

Ucan, *uùcan antú*, *antú cúyen*, æſtas, æſtivum tempus. 539.

Uùf, *uf*, ſcaturigo, ſcatebræ. item quidquid ſponte naſcitur. *ufco*, fontis ſcaturigo. *uùfn*, naſci. *uúfln*, *uúpmn*, producere. 429.

848 *Uúdan*, dividi, partiri. item. divido, partio: ex equo dividere, partitionem aut partes facere. item. ſejungi. diſcedo, abſcedo: ægre abs te divellor: moleſte fero a complexu tuo diſtrahi; periniquo animo patior a te digredi, disjungi, ſeparari. *vau mo uúla uùdapabin*, hic primum ab eo divulſus ſum. *uúdaln*, ſeparo ſejungo, removeo. *uúdalen*, eſſe remotum, ſeparatum, disjunctum. *uúdan peni*, patruelis, conſobrinus. *uùdan lamûen*, ſoror patruelis, conſobrina. *uùdan tipantu*, ſolſtitium; anni dimidium numerando ab utroque ſolſtitio. *uùdan*, *uùdan*, aliqui. *uùdan mita*, aliquoties. 319. 494. 501. 544. 547.

Uùia, heri, heſterno die; pridie hujus diei. 541.

Uùle, *ule*, cras, dies craſtinus. 541.

Uúlgorcùn, aliquod corporis membrum

 lædi,

lædi, offendi, luxari. 534.

Uùmalcún, obſtupeſco: obſtupui, ſteteruntque comæ, vox faucibus hæſit. 486.

Uún, aurora, matuta: prima luce, ſummo mane; diluculo, illucente aurora, albeſcente die. *uúnn*, illuceo, illuceſco: luceſſit; dies appetit; lux adeſt; ſol exoritur, affulget, apparet: adventat dies. *cheu uúnmaimi*, ubi hac nocte ſomnum cepiſti; ubi tibi ſol ſurrexit, ortus eſt. *quine uúnman*, iter unius diei & amplius. *uúntu*, res corrupta, depravata, vitiata, vetus, annoſa. *uúnelvoe*, lucifer. 333. 475. 494. 539.

849. *Vutan*, *vùtan*, ſto, ſurgo, aſſurgo: e lecto ſe proripere; e ſtrato ſurgere; aſſurgere ſeniori, præſtantiori; pedibus inſiſtere. *vutaln*, gradum ſiſtere, continere; conſiſto; ſtare: texturam ordiri item excogito; ingenioſe aliquid comminiſci. *vutalcoilladgun*, falſum alicui affingere; falſo illum criminari. calumniatus eſt me fugam meditari: calumnior. *vutalen*, pedibus inſiſtere; eſſe præſentem; teſtem eſſe. *eimi vutalebuimi*, teſtem te do, adhibeo, appello: vos qui adeſtis, atteſtor; vos appello teſtes. *mi vûtalen mo*, te præſente. *pichi vutai*, parvus, puſillus. *vùta vutai*, procerus, excelſa ſtatura, prolixo corpore. *vutan*, ſtatura hominis. *cayu vutan*, *vutanche*, altus eſt puteus pedes ſex & triginta. *vutann*, ſtatura. *chumtn vutani?* cujus ſta-

ſtaturæ eſt? *vanten vutani*, hujus 452. 473. 484. 520. 526. 527. 554 555. 556. 570.

850. *Uùtan*, *utan*, iter facere: peregrinatio *uùtanche*, viator, peregrinus, hoſpes. *uùtalcan*, alteratio ſenſualis viri. *uùtan mapu*, terra hoſpitalis. Territorium Indorum Chilenſium in quatuor *uùtan*, *vutan*, *uùdan mapu*, id eſt hoſpitales, vaſtas, differentesque Provincias dividitur, quarum alia *Araucoi* incipiens, totam oram maritimam Baldiviam uſque complectitur: alia initium ſumens *ſantajuanæ* ac Purenum, Imperialemque ſe protendens, lambensque radices ignivomi montis Villarica; demum *cumcoum* petit: alia pro limite ſeptentrionali habens *yumbel*, ex currensque per *Virquen*, *Maquehue*, *Chagll*; limitem Auſtralem *Villaricam* ſtatuit: demum alia principium a fluvio *Maule* captans, & Occidentem verſus ambiens *Chillan*; verſus Orientem Montes Andes ſeu *Cordilleram* tranſcendit Hæ quatuor *Vutan mapu* tempore belli ſibi invicem ſunt ſubſidio; ſervantque inter ſe Commercium, quod *caql vutan v cacùl utan mapu* vocatur. 457. 498.

Uruan, exhalo, vaporo 429 476.

ùvn, comprimo, coanguſto, contraho. item. ſumptibus parcere, moderari, modum adhibere. 452.

ùvir, herba. ù*vircùn*, traho, attraho: plantæ ex terra ſuccum trahunt, quo aluntur. 404. 416. 476.

úcaſcún, includo, intromitto. quod ſemel apprehendit, oſtrei in morem mordicus tenet: ubi gradum fixit, ægre inde dimoveas. 567.

Ucaipue, nauſea, faſtidium, horror. *ucaipuen*, aſpernor, faſtidio, nauſeo, reſpuo: nauſeam mihi movet ejus aſpectus: abhorret animus & oculi ab ejus aſpectu. 486.

Ucaln, deſino, ceſſo, omitto, ſuperſedeo; deſero, relinquo, intermitto: non deſinam, donec perficiam: niſi perfecta re non deſinam: animam relinquam potius quam illum deſeram: a vitiis ſe avocare, abſtinere. 526. 527. 634.

851. ù*chan*, vitupero, contemno, deſpicio: deſpicatui habere, parvi ducere, pro nihilo putare. 526. 437.

ù*chann*, frangere dentibus. 443.

ùchùfpun, decrepitus, ſenio confectus, qui ad ſummam ſenectutem pervenit. 496.

ù*cun*, alicubi morari, commorari, immorari, ſubſiſtere: cunctor, cunctantius ago; moras necto, interpono. 478.

ù*cm*, ſt', ſilentium, ſile, tace! nihil de Cæſare. ù*cmn*, ut caveat caute admonere. 443.

ùda, lepra, vitiligo. 535.

ù*den*, odi, deteſtor, execror, abominor: odio proſequi, habere: nemo eſt qui illum non oderit; oculis fugiat; auribus reſpuat; animo aſpernetur. 486.

ùdhue, maris tranquillitas, malacia. ú*dhue*

antù,

antù, magna eſt a vento tranquillitas; nullo vento mare, aer concutitur; nullo flatu agitatur, commovetur; malacia naves detinentur. 558. 559.

ù*di*, ſeps, ſepes, ſeptum, ſepimentum. 288. 413.

ùg*apun*, oſcito, oſcitatio. 443.

ùg*arcún*, mando: cibum dentibus conficere; ſtrepitum mandendo excitare; manſaque in ore videri, apparere. 443.

ùg*echi*, nimis, nimium, ſupra modum, immodice, immoderate, extra modum: plus æquo, plus ſatis, extra modum bene. 483.488

úg*eln*, expecto, opperior, præſtolor, ſpero. *ùgelgen*, ſpes. ſpe decidi: boni hinc quod expectes, nihil eſt. 480.

ùg*en*, *úgentun*, exceſſus, excedere. modum in eo non ſervaſti, tenuiſti: immodicus tui æſtimator es: nimium te ſuſpicis; tibi arrogas; urbanitatis & pudoris fines tranſiliſti. *ùgentu*, nimius, ſupervacaneus, ſupervacuus, ſuperfluus: nimius & intemperans in eo viſus es. 483. 488.

ùgeln, rodo, exedo, corrodo: me in conviviis carpit, rodit: mihi in circulis & compitis obtrectat. V. ú*lgoitun*. 852. 373.

ùgerin, dentium ſtupor. *ugerimn*, ſtuporem dentium facere, cauſare. 443.

852. ù*lcha*, *ùllcha*, omne fœmininum quod nondum concepit. *ulchatun*, cum virgine

rem habere. 495.

Ului, ſputum ore defluens. ú*luin*, *úluitun*, ſputa mihi defluunt. 462.

ú*lenn*, crambe bis cocta mors eſt; noli me hac de re amplius obtundere, fatiſco. 486.

ùlga, dens molaris 442.

ùlgoitun, rodo, corrodo. V. *ugeln*. 851.

ù*lin*, coitus animalium. 363.

ùllcun, ira, ſtomachus, iracundia: iram tenere, premere, ſuſtinere, cohibere, comprimere non potui. item. iraſci: facile ſubiraſcitur; bilis illi in promptu eſt; iram in promptu gerit; levi de cauſa excandeſcit; de nihilo iram concipit; ira corripitur; exardeſcit in iras, in furorem erumpit; æſtuat ira. ù*llculn*, ſtomachum alicui facere, movere; exacerbare aliquem; bilem illi movere; hominem ad iracundiam provocare. ù*llcunpen*, aliquem objurgare, increpare, cum illo de re aliqua vehementer agere. 487.

ù*llgumn*, deglutio, voro, devoro. 476.

ùllgodn, *ùlgorcun*, oſſa luxari; horologii machinam ſolvi, diſſolvi: delirat horologium, non ſibi conſtat. 534.

*ùll*ù*a*, damnum, jactura, incommodum, detrimentum. ú*lluatun*, hanc tu calamitatem attuliſti; hanc peſtem importaſti, invexiſti; hoc illi vulnus inflixiſti, impoſuiſti: hanc illi perniciem comparaſti. 483.

Ullbuemtun, cibo uti moderate; modum

in

in victu tenere; a præſcripta victûs ratione non diſcedere: abſtineo, parco, temperare ſibi in re aliqua. 536 538.

Ulmenn, *ulmenun*, Caciquii dignitatem, honorem, munus ſuſcipere, accipere, ſibi ſumere. *ulmeneln*, magnifico: aliquem obſervare, colere, vereri, honore afficere, proſequi: honorem alicui habere, præſtare, tribuere. 498. 499. 500, 636 845.

854. *ulmeyen*. *huera ùlmeyen*, detrahere de abſentibus: alicui v. de ejus fama detrahere. 487. v. hic infra: ù*l*.

Ulpuuùn, os, dentes, hauſtâ & regeſta aqua colluere, mundare. 432.

úlún, machios medentes ſugere. 536.

ù*l*, carmen, verſus, cantio, cantus, de quibus recte dixeris: cum bene potavi cantus & carmina fundo; at ſine arte & absque omni Muſa vel Minerva; adeoque meræ cantiunculæ: nihilominus his delectantur, ſibique plaudunt; ſuntque ipſorum Annales, & libri hiſtorici, perpetuaque & continuaPatrum filiis & a Majoribus poſteris relicta traditio. ú*ln*, *ulcan*, *ulcatun*, cano, canto: cantus edere, fundere. *ulmeyen*, *cúme* ú*lmeyen*, laudo, collaudo: omnes illum maxime commendant; laudibus ornant, afficiunt, cumulant, efferunt, extollunt; in cœlum ferunt. 487. 480. 572. 636.

ú*ltamcon*, ſe cibo ingurgitare: voro, devoro, helluor. 476.

ú*mi*,

ú*mi*, palpebræ, cilia. item. ariſta. 413.

ù*mircùn*, prurigo, pruritus. item. pruritum habere; pruriginem ſentire; prurigine vexari. 534.

ú*mtun*, nomino: ſuo nomine aliquem appellare, vocare; nomen ejus enunciare; mentionem alicujus facere; de te in ſermone meminimus; in tui mentionem incidimus; de te ſermonem intulimus; te in ſermonem adduximus. 496.

ù*mun*, utramque buccam inflare. 443.

ú*mùmun*, quo ſe tegat, operiat, dare. 467.

ú*na*, aranea venenoſa. 378.

ú*nan*, morſus, mordeo, morſu apprehendo. ù*napue*, ù*napiuque*, inveterata invidia, odium, livor. ú*napuen*, ù*napiuquen*, laudi alicujus invidere; divitias & honorem alicui invidere; potentem & dignitate conſpicuum æquis oculis videre non poſſe. ú*nanman*, alteratio carnalis fœminæ. ù*natun*, ſe invicem anillatim apprehendere. 370. 457. 486. 567.

855. ù*nco*, columna, fulcrum ac quilibet palus, ſeu quodvis lignum terræ ad ſuſtentandum perpendiculariter infixum. item. præſidium, perfugium, patrocinium. ù*ncoln*, ejusmodi ligna ita infigere. ù*ncoyen*, *unconn*, aliquem Mecœnatem, patronum, fautorem, &c. acclamare, ſuſcipere, venerari. 499. 517.

ù*ni*, cancer. item. eſca: eſca malorum voluptas, quod eâ non minus homines; quam

hamo

hamo piſces capiantur. únin, ùnitun, piſces ineſcari, eſcam appetere, mordere, invadere. 393. 395. 396.

únvi, ùnbi, perverſus, ingenio malo pravoque. únvin, ſic eſſe. únviln, alteri maledicere; male de aliis loqui; aliquem verbo lædere, ejusque famæ detrahere. 487.

ùnam, amicus in malam partem. item. amica, amaſia. ùnamtun, concubinæ aut pellicis illecebris capi, teneri: concubinæ amore captum eſſe. únamtuiaun, concubinarius, concubinatu infamis. unambuen, concubinarius & concubina. 489.

856. ùnm, avis, ales, volatilia. únmn, curſim, obiter alicui cibum præbere. 379.

ùneun, uneun, exacerbari, ſubiraſci: vapide me habeo. 486.

ùpe, ferrumen, pix: navis commiſſuras ferruminare. úpen. 353.

ùped, anguſta viarum. 492.

ùpl, ora, margo. 432.

úpiſcún, paſco: dare paſtum; ad paſcua educere. 364.

ùpin, úpitun, pediculos dentibus, uti ſolent, necare. 378.

ùpmn, falſum alicui affingere; falſo aliquem criminari: calumnior. 484.

ùqueln, equum e collo ligare. 366.

Urcún, fatiſco, deficio, defatigari: ſcribendo feſſus, defeſſus ſum: itineris labore lan-

langueo, deficio; laſſus, fatigatus, defatigatus ſum: feſſus ſum de via: non tenebo te pluribus. *ùrcutun*, quieſco, requieſco: ceſſare ab opere; labore ſuperſedeo: in tuis oculis, in tuo ore, vultuque quieſco, conquieſco. *ùrculn*, aliquem fatigare, defatigare; moleſtum eſſe alicui, negotium ei faceſſere, exhibere: multus & ineptus, qui premit, occidit; in quem incidit. 532.

857. ù*ren*, eſſe madidum, intinctum: madide madeo. ù*remn*, madefacio, tingo, pertundo. 432.

ù*rin*, lupus marinus. 392.

ù*rbin*, ſubmergi, fluctibus obrui. 431.

ù*taſcun*, interpono, interjicio, interſero: ne te ultro alienis rebus ingeras: noli te intrudere: non invitatæ veniunt ad prandia muſcæ. 404.

ù*tan*, paſtus, paſtio: paſcere, paſci, pabulari, eſſe in paſtu; mollia, larga, læta, luxurioſa, triſtia paſcua depaſcere: nullum hic impaſcitur pecus. *utaln*, pecus agere. item. equum de uno loco ad alium meliorem mutare, perducere, deducere. 364.

ù*tar*, nucleus. 403.

ù*te*, dolor dentium: dolores multos patior, ſuſtineo; doloribus disrumpor. ù*ten*, lens dis. 378.

ù*tùſn*, nihil temere feceris; nihil ſine conſilio ſuſcipias; nihil inconſulte aggrediaris: in medios hoſtes irruit; in confertiſſimos hoſtes ſe dedit, immiſit: præceps in omne flagitium ruit, ſe conjicit. ù*tùſentun*, jacio, conjicio, expello: abi in malam crucem: male verbis acceptum dimiſit. 487. 532.

ù*tir*, invidia, livor. Summa petit livor; quos fortuna extollit, invidia deprimit: rumpatur quisquis rumpitur invidiâ! ù*tirn*, invidiæ ſtimulis agitari: præſtat invideri, quam invidere. 486.

ù*tif*, inſtrumentum, quo ſibi barbam evellunt, conſiſtitque vel in lamina ex metallo in forma rectanguli, duplicata; vel in concha duas valvas habente, quibus ſin-

ſingulos barbæ pilos fortiter apprehendunt, prehenſosque radicitùs evellunt. 460.

ùt*m*, fel, in quo putant latere venenum a venefico vel quocunque alio propinatum; ideoque cuicunque defuncto fel extrahunt, coquunt, & ſi in felle quædam membrana appareat; id fieri absque veneficio non poſſe, ſibi certo perſuadent. 455.

Uùn, os oris. 442.

V. vide B. 1.

Y. vide I. 53. 54.

858. NB.

Voces quæ incipiunt a litera S omiſimus, eoquod S initiale non eſt litera propria, ſed vel *R* vel *D*, quarum aliquando locum occupat; multo magis X quæ eſt literæ S ſubalterna. 4. 223. 273. 202.

O. A. D. G.

Geiſtæ 27. Septembr. 1772.

ERRA-

ERRATA TOMI II.

Nr. 739. p. 673. l. 11. *lege:* exterere.
Nr. 785. p. 725. l. 4. *lege:* torreri.

IN APPENDICE:

Pag. 9. lin. 3, *lege:* cœcarat.
P. 11. l. 14. *lege:* tetrâ.
P. 15. l. 11. *lege:* intus.
P. 19. l. 19. *lege:* faſtidire.
P. 27. l. 14. *lege:* ſalutaris.
P. 28. l. 14. *lege:* premant.
P. 30. l. 6 *lege:* miſerrime.
P. 32. l. 29. *lege:* inter.
P. 37. l. 10 *lege:* clementiſſima.
P. 39. l. 16. *lege:* inimici.
P. 43. l. 13. *lege:* tegis.
P. 46. l. 17. *lege:* Tranſituris.
P. 47. l. 19. *lege:* voluptate.
P. 57. l. 4. *lege:* denſi,
P. 61. l. 7. *lege:* te.
l. 20. *lege:* frequentata.
l. 32. *lege:* Quot.
P. 65. l. 10. *lege:* mos.
P. 76. l. 24. *lege:* firmamentum.

AMOR INCREATUS
in Creaturas effusus

B. Havestadt inc. cur. Hier. strübel ſc.

CHILIDÚGU

PARS QUINTA.

VOCES LATINÆ

EODEM ORDINE

ET

ADJECTIS NUMERIS.

TOMUS III.

Monaſterii Weſtphaliæ Typis Aſchendorfianis.

1777.

859. NOTANDUM.

1mo. Quod ſi ponantur verba; plerumque omittantur ſubſtantiva, adjectiva & adverbia: & quando ponitur maſculinum; omittatur fœmininum ac neutrum: & vice verſa: eoquod cognita fonte vel radice vocis; derivata in hoc Idiomate, nullo negotio formentur. V. Nr. 574.

2do. Brevitatis cauſa ponuntur ſolum voces magis obviæ, omiſſis ſinonymis minus notis; quæ tamen invenientur in eodem numero.

3tio. Si aliqua vox hic non ſit poſita; illam vel ſinonymam invenies quærendo aliam vocem, cujus ſignificatum ſit ejusdem ſpeciei; vel generis ſaltem: E. g. ut inveniatur arbor quæcunque v. g. Laurus; quæratur vel vox generica: arbor, vel Cupreſſus, populus, &c. Et quærendo vocem genericam aqua; in eodem numero invenies, aqua frigida, calida, &c. item mare, fluvius &c.

4to. Idem eſt intelligendum de verbis & phraſibus: nam in eodem numero ubi habetur equum e. g. adducere; etiam dicitur ſternere, inſcendere, &c. equum.

5to. Eodem modo, quærendo quamcunque præpoſitionem e. g. à, cum, pro, &c. vel quamcunque conjunctionem, particulam, interjectionem, &c. ubi una invenitur; in eodem numero vel ſecundum vel extra ordinem Alphabeticum; invenientur reliquæ: ut praxis facile docebit.

860. A.

A. 290. 541. 543. 546. ab, abs. 290. 229. 288: 19. 290. abactor. 483. abalieno. 421. abavus. 501. abdo. 290: 15. 529. abeo. 452. 488. 519. 620. aberro. 452. 493 563. abhinc. 229. 287: 4. 541. abhorreo. 486. 488. abigo. 372. 413. abjicio. 368. 485. 524. abjuro. 421. 645. ablacto. 446. ablego. 532. abligurio. 422. abluo. 432. abnego. 526. abnuo. 499. abominor. 661. 662. abortus. 496. abripio. 484. 485. abſcindo. 404. 521. 567. abſcondo. 364 482. 525. 529. abſens. 486. 519. abſimilis. 569. 616. abſolvo. 526. 634 476 480. 482. 527. 530. 546. 567. 569. abſonus. 561. 564. absque. 290 222. 290: 2. 598. abſtineo. 536. 538. 477. 479. 480. abſtracta. 285. 532. abſum. 290: 13. 479. 485. 494. 497. 527. abſumo. 460. 475. 479. abſurdus. 514. abundo. 544. 212. 219. 378. 548. abutor. 421. abyſſus. 554. 357. 550. ac. 291. accedo. 390: 13. 452. 453. 482. 519. accelero 540. accendo. 354 355. 824. accentus. 34. 298. accepto. 526. accerſo. 443. 444. 526. accido. 484. 485. 516. 527. 619. accinctus 552. accio. 526. accipio 296: 19 421. 478. 479. 518. 522. 639: 7: 11. accipiter 380. accommodo 492. accumulo 404. 405. accurro. 606. 667. accuſo. 526. 527. acer. 482. 535. acerbus 405. 478. 515. achores 534. acidus 405. 478. acies 521. 531. 532. acinaces 531.

531. aconitum 535. 537. acquieſco 235:
2. acriter 535. acrimonia 405. actus
contritionis. 582. fidei, 648. ſpei, 649. cha-
ritatis; 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665.
actutum 488. aculeus 488. 708. acumen,
521. acuo, 521. acus, 469. 472. 536. 693.
acutus, 568. ad, 216. 227. 290. adamo,
486. 491. Adamus, 598. adæquo, 567.
adagium, 514. additamentum, 551. 553.
556. addivino, 563. 719. addo. 270. 544.
551. 644. adduco. 367. adeò, 549.
adeps, 353. 455 474. adesdum, 453.
adhæreo, 404. 491. 567. adhortatio, 481.
532. adhuc, 215. 229. adjectiva. 31. 84.
91. 275. 276. adjicio, 544 adimo, 544.
adimpleo, 634. 635. adipiſcor, 526. 618.
aditus, 531. adjuvo, 196. 433. 532 553.
567. adlaboro, 567. adminiſtro, 499.
admirabilis, 598. admiror, 481. 598.
admiſceo, 478. admiſſarius, 372. admit-
to, 519. 598. admoneo, 481. 482. admo-
veo, 354. 446. adoleſcens, 495. adoleſ-
co, 413. 496. adorior, 532. adorno, 801.
adoro, 635: 3 639: 12. 844. adſcribo,
526. adſum, 214. 518. 519. 533. 609.
adveho, 368. 479 521. advena, 498. 500.
adventus, 452. 453. 488. 543. 550. ad-
verbium, 286. 287. 288. 289. adverſa,
482. 487. 488. 516. adverſarius, 740.
adverſus, 558. 559. adveſperaſcit, 539.
adulor,

adulor, 484. adulter, 483. 489. adulterinus, 422. ſ14. adultus, ſ14. ad unguem, ſ67. advocatus, 666. 667. advoco, 667. advolo, ſ40. aduro, 3ſ4. 443. ſ67. 798. ædes, 492. ſ17. ædifico, ſ17. ſ19. ſ38. æger, 20ſ. ſ34. ægrefero, 488. ſ38. ænigma. ſ63. æqualis, 270. 288: 26. 323. ſ00. ſ1ſ. ſſ0. ſſ4. ſ67. æquinoctium, ſ42. æquitas, ſ2ſ. æquivalens, 421. æquor, 429. æquus, 480. ſ1ſ. ſ2ſ. ſ27. ſ44. ſſ4. aer, 343. æra, 413. ærugo, 423. ærumna, 486. ſ28. æs, 420. 421. 422. æs alienum, 421. æſtas, ſ39. æſtimo, 421. æſtuarium, 430. ætas, 49ſ. 496. æternus, ſ40. ſ43. ſ84. ſ92. 620. ævum. ſ40. Affabilis, 480. affabre, ſ69. affatim, ſſ3. affecto, 483. 48ſ. affectus, 292. 293. 294. 486. affero, 367. 368 afficio, 192. affigo, 4ſ0. ſ1ſ. ſ67. affinis, ſ01. ſ04. affirmo, ſ26. afflictio, 486. ſ34. ſ97. afflicto, ſ04. ſ0ſ. afflo, ſſ8. affluo, 378. affluentia, 478. africus, ſſ8. agaſo, 363. 498. age, agedum, 39. 40ſ. ager, 413. aggredior, ſ27. ſ32. ſ33. agilis. 480. agito, 440. 4ſ2. 47ſ. 482. ſ32. agmen, ſ31. ſ32. agnoſco, 441. 48ſ ſ03. agnus, 362. ago 363. 497. ſ69. agonizo, ſ38. Ah! 200. ſ98. ajo, 234. 443. ſ26. ſ34. Ala, 389. 390. alacer, 480. 486. alapa, 487. ſ34.

albedo, 285. 419. albugo, 439. 463. 474. album, 417. 418 419. album, 417. 418. 419. alexipharmacon, 534. algeo, 535. 554. aliàs, 288: 11. alienigena, 492. 493. 498. 500. alimentum, 497. alioquin, 549 aliquando, 485. aliquis, 288: 20. 295: 5. 471. 540. 550. aliquoties, 288: 17. 547. aliter, 516. 548. 549. alius, 361. 464 492. 532. 533. 545. 546. 548. 549. 550. 619. 691. allido, 487. alligo, 367. 470. 528. 552. allium, 409. allucinor, 464. alluvies, 429. 433. alnus, 399. alo, 461. 496 526. 569. altare, 523. alter, 488. 533 545 547. 548. alteratio, 457. altercor, 484 488. alternatim, 547. alterno, 740. alteruter, 550. altitudo, 324 337. altrix, 496 497. altum, 554. 555 556. alveus, 306. 563. alumen, 423. alumnus, 497. alvus, 448. 458. 535. amarus, 405. 478. amaſia, 489. ambidexter, 288: 20. 516. 550. ambiguus, 480. 481. 486 ambio. 493. 532. ambo, 7. 33. 37. 40. 548. 550. ambulo, 452. 493. amburo, 354. 798. amens, 383. amica, 489. 681. amicus, 479. 480. 488. 489 497 502. 514. amita, 501. amitto, 421. 563. 603. amnis, 429. 433. amo, 482. 488. 489. 595 596. amor, 486. 491. 503. 628. amor DEI perfectus, 584. amphibium, 361. amphora, 477. 479. 520. amplector, 449. 450. amplitudo, 556. amplius, 202. 299.

269. 270 288:25. 541. 544. 548. 550. amputo, 404. 521. 567. an? 266. 267. 288:6. 13. anas, 384. anchora, 557. ancilla, 498. 625. andes, 556. 494. anfractus, 359. 493. angelus, 313. 314. 318. 590. Angelus Cuſtos, 669. angiportus, 359. angor, 486. 534. anguis, 376. angulus, 517. anguſtus, 468. 492. 554. anhelitus, 535. 538. anima, 434. 480. 530. 548. 604. 615. 653. animadverto, 481. animal, 361. animus, 480. 482. 532. 533. annona, 474. 475. annoſus, 474. annuo, 235. 437. annus, 329. 414. 497. 539. 541. 543 550. anſa, 449. anſer, 384.
ante, 290: 3. 540. 543. 600. 644: 4.
antea, 288: 9. antecedo, 462. 544.
antecello, 482. anteeo, 544.
antehac, 200. 288: 6: 11. 540. 543.
antepono, 270. 524. antequam, 229. 299: 3
antiquus, 540. 543. Antiſtes, 498.
antrum, 492. anus, 495. 514. 537.
anxius, 634 apage, 488. aper, 373.
aperio, 413. 515. 518. 519. 536. 639: 12.
apis, 388. apium, 410.
apocha, 526. apologus, 526.
apophthegma, 514. 516. 482.
apoplexia, 535. appareo. 421. 440. 500. 532. 537. apparo, 500. 552.
appello, 497. 519. 527. appendo, 533. 551.
appeto, 202. 235. 486. 489. 535.

apporto, 519. apprehendo, 528. 536. 567.
approbo, 235: 2. appropinquo, 452.
apricor, 492. 558. Aprilis, 542.
apto, 552. 553. apud, 290.
aqua, 306. 413. 428. 429. 432. 433. 644.
aquatile, 361. 379. aquila, 380.
aquilo. 558. aquoſus, 429.
arabilis, 413. 414. aranea, 378.
aratrum, 413. 414. 565. arbiter, 492.
arbitrium, 500. arbitror, 482. 538.
arbor, 397. 400. 403. 598.
arboretum, 212. 219. 403.
arbuſcula, 357. arbuſtum, 397. 401. 403.
arcanum, 460. 527.
arceſſo, 443. 444. 497. 531.
Archi-Epiſcopus, 498.
Architectus, 565. 570. arcticus, 492.
arctus, 492. 554.
arcus, 346. 484. 531. 532. ardea, 381.
ardeo, 342. 354. 516. 607. 619. 653.
ardor, 352. 534. 538. arduus, 481. 482.
area, 517. arefacio, 431.
arena, 245. 428.
argentum, 420. 421. 422. 469.
argeſtes, 558. argilla, 418. 425. 427.
argumentum præcidere, 695.
arguo, 526. aridus, 479. 620.
aries, 362. arieto, 363. 437.
ariſta, 413. arithmetica, 544.
arma, 531. 533. armentum, 365.

armilla,

armilla, *469.* aro, *413. 764.*
arripio, *422. 449. 479. 528. 530.*
arrogans, *483. 500.* ars, *527. 565. 569.*
articulus, *448. 450. 550.*
artifex, *498. 565. 569.* arundo, *402. 517.*
arvum, *413.* arx, *492.*
aſcendo, *359. 584. 599. 622.*
aſcia, *568. 569.* aſilus, *388,* aſinus, *372.*
aſio, *383* aſpecto, *440.* aſpectus, *486.*
aſper, *485. 515.* aſpergo, *432.*
aſpernor, *484. 486. 488.* aſpicio, *440.*
aſpiro, *558.* aſſentior, *235: 2.*
aſſequor, *219. 481. 528.* aſſer, *517. 519.*
aſſevero, *526.* aſſiſto, *537.* aſſo, *474.*
aſſueſco, *468. 481. 493.*
aſſula, *403. 404. 405.* aſſuo, *473.*
aſthma, *535.* aſtringo, *368. 456 552.*
aſtronomia, *539.* aſtrum, *320.*
aſtutia, *483.* at, attamen, *291: 3: 6.*
atavus, *501.* athleta, *532.* atque, *291.*
atqui, *267.* atramentum, *571.*
attendo. *586. 616. 642.* attero, *432 567.*
atteſtor, *527.* attinet, *227. 527.*
attingo. *219. 404. 440. 449.*
attollo, *404. 484. 552. 567. 639: 12.*
attonitus, *486.* attrecto, *449. 490.*
attribuo, *526.* attritio, *634. 663. 664.*
avarus, *483. 485.* auceps, *379. 390.*
auctarium, *270. 551. 553. 556.*
auctor, *485. 497. 503. 570.*

auctoritas, 482, 516. 553.
audax, 224. 481. 483. 500. 646.
audens, 480. 482. 533,
audio, 62. 63. 440. 441. 485. 594. 595. 620.
auditus, 459. 465. aveho, 364. 479. 494. 521.
Ave MARIA, 577. avellana, 398. aveo, 486.
averſor, 485. 488. averſus, 486.
aufero, 479. 488. aufugio, 364.
augeo, 496. 538. Auguſtus, 542. 543. 759.
avis, 379. 389. 390. 391. 413. 565. 665.
aura, 296: 8. 347. 431. 543. 558. 560.
aureus, 376. auricula, 439. aurifodina, 421.
auriga, 565. auris, 370. 439. 440. 470. 527.
aurum, 420. 421. 422. 469. auſculto, 440. 527.
616. auſpicor, 544. auſter, 558. auſterus. 514.
aut, 291: 2. Autumnus, 539. autumo, 538.
avunculus, 501. avus, 501. auxilior, 532. 552.
axilla, 448. 449. axioma. 514.

B.

Bacillus, 823. 824. baculus, 462. balæna. 392.
baptiſmus. 497. 523. 599. 600. 601. 644.
barba, 458. 851. barbarus, 598. baſis, 517.
batuo, 390. 475. beatus, 313. bellua, 361. 373.
bellum, 531. bellus, 515. bene, 288: 16. 481.
482. 567. benedictio, 634: 5. benefacio, 610.
641. beneficium, 308. 538. 641. benevolus, 486.
488. benignus, 480. 482. 538. Berta, 550.
bibax, 477. 571. biblia, 571.
bibo, 293: 7. 367. 368. 443. 477. 478. 479. 608.
biduum, 541. bifariam. 549. bilis, 457. 486.
bini, 546. bis, 547. 550. 601. bitumen, 353.
bivium, 492. blandior, 292. 449. 484. 496.
blandus. 515. blitum, 409. boatus. 533.
bolus, 370. bona fortuna, 420. 421. 422.
boni homines, 590. 627. 653. bonitas, 285. 480.
482.

482. bonus, 50. 71. 83. 480. 514. 515. 516. boreas, 558. bos, 364. 365. brachium, 448. 449. 517. branchiæ, 394. breviarium, 571. brevis, 554. bubo, 382. bucca, 443. 475. buccea, 370. buccina, 562. buſo, 378. 683. bulga, 520.

C.

Caballus, 366. 367. 368. 376. Caciquius, 498. caco, 458. cacodœmon, 315. 589. 590. 606. cacumen, 492. cadaver, 537. cado, 368. 452. 479. cadere cauſa, 527. caducus, 535. cadus, 520. cæcias, 558. cæcus, 462. 465. cæcutio, 464. cædes, 537. cædo, 487. 521. 528. 532. cælebs, 350. 417. cæleſtis, 350. 417. cæleſtis gloria, 617. 618. Cælites, 313. 589. cælum, 304. 310. 492. 550. 584. 588. 627. cæruleus, 417. cærimoniæ, 563. Cæſar, 498. calamitas, 486. calamus, 571. calandra, 383. calathus, 520. 696. calcar, 367. 368. calcitro, 372. calco, 532. 534. calefacio, 349. 354. 355. 475. calidus, 354. caligo, 440. 464. 539. calix, 636 : 8 : 12. 654. calleo, 573. callide, 481. 483. callis, 492. callum, 458. 534. calor, 342. 352. 535. calvaria, 454. calvus, 463. calumnia, 227. 484. 487. 526. calx, 492. camelus, 373. 557. campus, 359. 360. cancer, 371. 393. 395. 534. candela, 351. candelabrum, 351. candeo, 418. candidus, 417. 419. cani, 485. 462. 497. canis, 294. 369. 370. 371. 511. canna, 395. 402. canorus, 379. cantharus, 477. 479. 520. cantilena, 411. 561. 564. 571. 854. cantio, 571. x de fide, 651. 658. x de ſpe, 655. x de Decalogo, 656. x de perfectionibus divinis, 659. 660. 661. 662. x de Ss. Euchariſtia, 657. 654. x de puero JESULO, 665. x de Ss. Nomine JESU, x de B. V. MARIA, 666.

666. 667. 657. x de S. Joſepho, 668. x ad S. Angelum Cuſtodem, 669. x de animabus in purgatorio, 670. 671. x de recta intentione, modo ſurgendi, ac præſentia DEI 672. x in adventu Præſidis, Epiſcopi, R. P. Provincialis, &c. 673. 674. in comitiis, 675. Canto, 390, 446. 561. 564. 571. canus, 462. capax, 465. capero, 437. capillus, 458. 473. 697. capio, 219. 364. 374. 395. 478. 480. 528. 530. 597. capitium, 531. capo, 386. capra, 373. captivitas, 532. captivus, 498. 533. capto, 395. 478.
capulum, 449. caput, 436. 437. 438. 532. 535. 550
carbo, 352. 353. carcer, 528. 530. carduus, 412
careo. 482. carex, 402. 405. caribdis, 355. 530.
caries, 475. caritas, 475. carmen, 411. 484. 571.
carmino, 473. caro, 455. 460. 474. 475. 478. 534. Opera carnis, 635: 10. carpo, 449. carruca, 568.
carrus, 568. caſa, 517. Caſiquius, 498. 500. 723.
caſſis, 531. caſtellum, 492. caſtigo, 609.
caſus, 218. cataphractus, 531. cataplaſma, 534.
cataracta, 429. catarrhus, 535. Catechiſmus, 575. 584. 585. 630. 639: 9. x in verſu, 650.
caterva, 544. Catholicus, 584. catinus, 520. 522. 556. catus, 369. 370. 373. cauda, 372. 389. 705.
cavea, 413. caveo, 224. 482. 533. caverna, 306. 373. cavillor, 490. caulis, 402. 413.
caupona, 479. caurus, 558. cauſa, 482. 485. 525. 526. 527 530. 537. 538. 738. cautes, 525.
cautus, 440. 480. 530. cavus, 403. 404. 515.
cedo, 476. 550. celebro, 488. 543. celer, 325. 480. celeriter, 540. cella, 517. celo, 526. 529.
centauria, 410. centeſimus, 546. 548.
centies, 288: 17. 547. cento, 467.
centum, 545. centurio, 498. cephalæa, 535.
cerebrum, 455. cerno, 520. cernuus, 437.
certamen, 531. certatim, 484.
certe, 226. 272. 288: 2: 16. 295: 3.

Certiorem facio, 631. 708.
certus, 236. 480. 515. 616. 622.
cervical, 520. cervix, 445.
ceſpito, 452. 327. ceſſo, 526. 532. 550. 665.
cetus, 392. chalcanthum, 423. chalibs, 531.
character, 573. charitas, 480. 486.
charta, 563. 571. charta geographica, 557.
charus, 613. Chili, 494. 746. 850.
chorea, 561. Chriſtianus, 482. 497. cibo, 475.
cibus, 474. 475. 536. 620. cicada, 388.
cicatrix, 536 ciconia, 385.
cicur, 361. 362. 480. 481. cilium, 439.
cinereus, 417. cingo, 469. 493. 532.
cingula, 364. 466. 467. 469.
cinis, 352. 355. 432. 475. cinnamomum, 399.
circa, 554. 556. 628.
circiter, 208. 296: 13. 543. 548.
circuitus, 493. circulus, 493. 554.
circumago, 532. circumcurſo, 478.
circumdo, 493. 532. 619. circumvenio, 484.
cis, 213. 290: 4. 431. ciſterna, 429.
cito, 287: 5. 288: 15. 480. 540.
civitas, 492. 493.
clam, 290: 4. 453. 490. 526. 529.
clamor, 443. 484. 561. 666. 668.
claritas, 440. 515. 526. 527. 539.
claſſis, 379. clathri, 517.
clava, 531. 532. claudo, 439. 518.
claudus, 463. clavus, 557.
clemens, 583. clerus, 798. cliens, 498.
clivus, 359. clunis, 451. clypeus, 531.
clyſter, 536.
Coadjutor, 567. coagulo, 457.
coarctor, 534. coarguo, 526.
coccinus, 417. cochleare, 478. 520.
cocles, 463. cœcus, 440.

cœmenterium, 537. cœnum, 359. 428.
cœtus, 513. 531.
cogitationes malæ, 635: 10.
cogito, 481. 482. 538. 591. 667.
cognatio, 501. 502. 503. 644.
cognomen, 513. 644. 715. cognoſco, 481. 490. 628.
cogor, 465. 488. cohibeo, 491.
coitus, 364. 377.
colaphus, 443. 487. 534. collega, 204.
colligo, 363. 404. 405. 421. 478. 544.
collineo, 532. collis, 359. 492.
colloco, 452. 532. colloquium, 506. 508.
collum, 445. 446. 447. 449.
colo, 481. 500. 520. colobium, 531.
color, 368. 417. 418. 419. columba, 386. 482.
columna, 517. coma, 458.
comedo, 450. 455. 460. 474 475. 476. 598. 608.
cometa, 346 comis, 480. 519.
comitia, 513. 531. comitor, 452. 508.
commendo, 227. 485. 498. 526.
commercium, 494.
comminuo, 370. 404. 475. 567.
comminiſcor, 571. commiſeratio, 480.
committo, 481. 484. 526. 527.
commodo, 421. 422. 508. commodum, 211. 533. 540
commoveo, 478. 489. communico, 494.
Ss. Communio, 523. 636. 639. 640. 641.
commuto, 421. como, 496. 471.
compar, 567. comparativum, 269. 270. 288: 25.
comparo, 464. 482. 500. 550. 647.
compater, 644. compello, 530.
compenſo, 422. 551. compertum, 515. 526. 527.
compes, 421. 528. compeſco, 532.
complano, 567. complementum, 289. 458.
compleo, 421. 543. 567. 611. complico, 470.
compono, 526. 527. 536. 552. 553. 567.

com-

compos, 491. 526. compotatio, 477. 478. 479. 692
compoto, 478. comprehendo, 481.
compreſſum, 554. comprimo, 413. 489. 532.
comptus, 458. 471. computo, 544.
concavus, 515. concedo, 499. 481.
concha, 393. 395. concido, 364. 518 567.
concinno, 552. 553.
concio, 482. 585. 591. 603. 615. 730.
concito, 489. conclave, 517.
concordia, 481. 500. 527.
concubina, 485. 489. 491. concubitus, 490.
concubo, 521. conculco, 413. 452. 532.
concupiſcentia, 489. concurſus, 542.
concutio, 404. 486. 535. condemnatio, 482.
condimentum, 474. condio, 301. 424.
conditio, 627. conditor, 308. 492. 495. 500.
condo, 413. 492. condono, 530. 613. 634: 4.
condormio, 625. conduco, 482. confero, 464 526
confeſſio, 523. 634. 654. confeſſio ſacra, 634.
conficio, 475. 485. 532. 567. 569.
confido, 296: 21. 482. confinis, 492. 746.
confirmo, 234: 3. 288: 3. confirmatio ſacra, 646.
confiteor, 530. 543. 634: 5. confligo, 531. 532.
confluo, 430. 433. confodio, 532.
conforto, 638. 639: 11. 646. confugio, 527.
confundo, 475. 478. conglomero, 472.
conglutino, 567. congrego, 363.
congregatio, 531. 536. conjecto, 339.
conjicio, 431. 526.
conjugatio, 32. 96. 104. 119. 150. 174. 175. 181. 185. 188. conjunctiones, 291.
conjungo, 364. 452. 486. 567.
conjuro. 532. 809. conjux, 504.
conniveo, 440. 481. conqueror, 486. 535.
conquieſco, 296: 3. 491.
conſanguineus, 204. 501. 402. 503.

con-

conſcendo. *452.* conſcientia, *482.*
conſcius, *482.* conſecratio, *524. 642.*
conſecro, *524.*
conſentio, *235: 2. 526. 635: 10.*
conſequor, *526. 528. 645.*
conſervo, *421. 533.* conſervus, *53.*
conſidero, *538. 599.*
conſilium, *244. 481. 482. 488.*
conſobrinus, *501.* conſoceri, *504.*
conſpectus, *488. 494 500.*
conſpicillum, *439. 465* conſpiro, *550.*
conſtans, *482.* conſternatio, *486.*
cònſterno, *486.* conſtipo, *452. 554.*
conſtituo, *527.* conſto, *422. 527.*
conſtructio, *274. 567.*
conſuetus, *220. 481. 493.*
conſuetudo, *492. 494 525. 527 620.*
conſulto, *193. 485.* conſummo, *496.*
conſumo, *349. 422. 478.* conſuo, *473.*
contemno, *484. 486 499. 620.*
contendo, *484. 563.*
contentio, *464. 486. 488.* contentus, *296.*
contero, *404. 475. 567.*
contineo, *450. 527.* continentia, *450.*
contingo, *404.* continuo, *202. 550 554.*
contra, *290: 6. 603. 619.*
contractus, *421. 422.* contradico, *490. 526.*
contraho, *437. 534.*
contrarius, *549. 550. 558. 559. 619.*
contremo, *450. 486. 535. 573.*

con-

Contribuo, 422.
contritio, ſ82. 634. 6ſ4. 660. 661. 662.
controverſia, ſ2ſ. contubernalis, ſ14.
contumax, 484.
contundo, 404. 47ſ. ſ28. ſ34. ſ67.
contus, ſſ7. contuſio, ſ34.
convaleſco, 461. ſ36. ſ38. convenientia, ſ33
convenio, 468. 471. 486. ſſ0.
convenit, 638. conventus, ſ31.
converſio, 491. 666. convinco, ſ26.
convitior, 48ſ. convivium, 477. 478. 692.
convoco, ſ32. convolvo, 404. 470. 473.
cooperio, 467. copia, 212. 219. 378.
copulo, 36ſ. copula, 490. coquina, ſ19
coquo, 474. 47ſ. coquus, ſ66.
cor, 4ſſ. 460. ſ3ſ. 641.
coram, 22ſ. 290: 7. 48ſ.
corbina, 392. 396. corium, 363. ſ20.
cornu, 364. 373. ſ61. corona, 493.
corpus, 434. ſ38. ſ94. 600. 604. 616 639.
corpulentus, ſſ6. (640.
correctio, 480. corrigia, 466. 469.
corrumpo, 421. ſ3ſ. corruptus, 474.
corruo, ſ18. cortex, 403. corvus, 381.
cors, ſ17. cos, ſ20. coſta, 4ſ4. 4ſſ. ſ3ſ.
coxa, 367. 368. 4ſ2. 4ſ4.
cranium, 463. 478. cras, 287: 4. ſ39. ſ41.
craſſus, 460. ſſ4. ſſ6. craticula, 47ſ.
creatio, 301. creator, 497. ſ00. ſ86. 602.
creatura, ſ84. ſ88. ſ90. 6ſ1.

crebro, 548. creditor, 421.
credo, 480. 482. 578. 597. 584. 648.
cremo, 349. 354. creo, 301. 585.
crepo, 537. crepuſculum, 539.
creſco, 404. 413. 496. creta, 425.
cribrum, 475. 520. crimen, 483.
criminatio, 484. crinis, 436. 473.
criſpus, 554. criſta, 389. 466.
crucifixus. crucio, 528. 530.
crudelis, 483. crudus, 455. 515. 535.
crumena, 422. 470. 520. cruor, 457.
crus, 451. 452 453.
crux, 575. 578. 584. 591. 599. per ſignum crucis, 575. 612.
cryſtallus, 425.
cubiculum, 517. cubitus, 448. 449.
cubo, 521 543. cucurbita, 409.
culex, 388. culina, 519.
culmen, 492 culpa, 483 485. 530.
culter, 520. 522.
cum, 22. 210. 290: 1: 8. cùm, 540.
cumulus, 544. cunæ, 470. 520.
cunctanter, 482. 543. cunctator, 482. 543.
cuncti, 548 cuneus, 527.
cupiditas, 484. cupio, 482. 486. 488. 614.
cupreſſus, 399. cuprum, 422.
cur? 266. 267. 268. 288: 13.
cura, 367. 480. 482. 526. 527. 528.
curia, 525. curo, 227. 363. 534. 536.
curro, 325. 370. 371. 529. 533. 564.

currus,

currus, ſ68. curſor, 498. ſ40. ſ63. ſ71. ſ73.
curſus, ſ63. ſ64. curtus, 374.
curvus, 4ſ2. cuſtodio, 421. ſ28. ſ98. 604.
Cuſtos Angelus, 669.
cutis, 363. 403. 4ſ1. ſ32. ſ36.

D.

Damnatio, 482. damno, ſ28.
damnum, 211. 483. 484. 491. ſ2ſ. ſ38. 634: (4.
datum, ſ73. datur, 602.
de, 290. dealbo, 418.
deambulo, 4ſ2. 4ſ3. debachor, 486.
debeo, 227. ſ00. ſ30. debilis, ſ34. ſ3ſ.
debitor, 421. 422. ſ2ſ. decalogus, ſ79.
decem, ſ4ſ. ſſ0. December, ſ42.
decempeda, ſſ4. decem præcepta, ſ79.
decerpo, 449. 47ſ. decet, 486. 488.
decido, 416. decies, 288: 17. ſ47.
decipio, 482. 484. 48ſ. ſ97. ſ98.
decipula, ſ31. declaro, ſ72. declinatio, 6.
decorum, 486. decrepitus, 49ſ.
decreſco, 209. 429. 433.
decumbo, 48ſ. ſ38. decutio, 404. 40ſ.
defectus, 340. defendo, 482. ſ26. ſ27.
deferveo, 486. 488. defeſſus, ſ32.
deficio, 47ſ. ſ32. ſ3ſ. deflecto, 493. 494.
defleo, 441. 482. defluxio, ſ3ſ.
deformis, ſ14. defunctus, ſ37.
deglutio, 620. 639: 8. dehiſco, ſ18.
dehinc, deinceps, 202. ſ41. ſſ0.

dejicio, 367. 532. deinde, 549.
delabor, 532. deleƈto, 486. 488. 564. 607.
delego, 527. deleo, 492. 518.
deliberate, 450. 485. delibo, 475. 478.
deliƈtum, 483. 525. delineo, 571.
delinquo, 484. deliquium, 535.
deliro, 484. 535. deliteſco, 529.
de longe, 599. deluto, 517.
demens, 483. demergo, 395. 431.
demeto, 413. demigro, 492.
demitto, 404. 494. 521. 607.
demolior, 532. demonſtro, 572.
demulceo, 449. demum, denique, 549 599
denego, 526
dens, 372. 442. 443. 444. 462. 497. 535.
denſum, 404. 554. denudo, 467. 468.
denuntio, 526. 527. denuo, 548. 550.
deonero, 552. deorſum, 555.
depilis, 458. depleo, 478. 521.
deploro, 491. depono, 421. 478. 552. 563.
depoſitum, 421. 526. deprecor, 526.
deprehendo, 526. 527. deprimo, 436. 515.
depromo, 724. depuduit, 484.
dereliƈtus, 422. derideo, 487.
deſcendo, 359. 367. 368. 390. 494. 622.
deſertum, 492. 494. deſes, 483.
deſidero, 202. 235. 421. 482. 486. 488.
614. 635: 9. 668.
deſilio, 367. deſino, 422. 526. 616. 665.
deſipio, 482. 484. 485. 535.

deſiſto,

deſiſto, 526. 530. deſpicio, 482. 486.
deſpumo, 475. 476. deſtillatio, 535.
deſtruo, 421. 492. 518. 532. deſueſco, 422.
deſum. 202. 527. 553. detergo, 475.
detero, 467 468. deteſtor, 661. 662.
detineo, 478. detondeo, 458.
detraho, 467. 475. 484 486. 571.
detrimentum, 534 detrudo, 532.
detrunco, 364. 404. detumeo, 486. 536.
deturbo, 532. devincio, 308.
devito, 784. devium, 515.
devolvo, 425. 527. devoro, 475.
DEUS, 498. 500. 584. 585. 592. 651. 675. 721.
dextra, 448. 633.
diabolus, 315. 511 590. 598. 606. 619.
diæta, 536. 538, dialogus, 584.
diaphanus, 418. diarrhœa, 535.
dico, 58. 231. 234. 443. 444. 480. 602. 627.
dictum, 514.
dies, 296: 5. 539. 541. 542. 543. 556.
differo, 323. 422. 543.
difficilis; 481. 482. 500. diffido, 482.
diffluo, 478.
digitus, 413. 446. 448. 449. 450. 555. 556.
dignoſco, 464.
dignus, 227. 308. 485. 500. 516. 614. 637.
digredior, 494. 544. diligens, 573.
diligo, 482. 488. dilorico, 496.
diluceſcit, 539. diluo, 417.
diluvium, 492. dimico, 531. 533.

dimidium, 438. 494. 545. 550. 556. 569. 822.
diminuo, 273. 292. 521.
diminutivum, 200.
dimitto, 528. 599. 634: 4.
directe, 554. dirigo, 526. 536.
dirimo, 527. dirumpor, 354 478.
diruo, 492. 518. 532.
diſcedo, 453. 488. 493 550.
diſcepto, 484. diſcerno, 464.
diſcindo, 449. 467. diſciplina, 543.
diſcipulus, 573. diſco, 572. 573.
diſcrimen, 500. 531. 538. diſcrucio, 528.
diſcus, 520 522. disjungo, 494.
diſpar, 550. diſpergo, 390. 413.
diſperſus, 363. 532. diſpliceo, 514.
diſplodo, 531. 532. diſſentio, 482.
diſſimilis, 549. diſſipo, 363 421. 532.
diſſolvo, 470. 534 567. diſſuo, 467.
diſto, 219 494. 519. 532. 538. 546. 554.
diſtractus, 544. diſtribuo, 532.
diu, 540. 573. divello, 404.
diverſus, 492. 514. 549.
diverſor, 493. 494 518. 519.
dives, 421. 624
divido, 327. 405. 493. 532. 544.
divinitus, 533. divino, 563. 719.
divitiæ, 420 421. 422.
diuturnum, 12. 405. 480. 516.
do, 421. 422 467. 478 490. 496. 550. 642.
doceo, 481. 493. 496. 497. 572. 573. 603. 615

doctus, 480. documentum, 444. 480.
dogma, 645.
doleo, 486. 488. 491. 516. 538.
dolium, 520. dolo, 568. 569.
dolor, 486. 488 534. 535. 600.
dolus, 290: 15. 645. domeſticus, 361.
domicilium, 494 domina, 498.
dominus, 285 422. 492. 498. 518.
dominica, 542 domo, 491.
domus, 492. 494. 517 518. 519. 567.
donec, 219. 479. 541 543.
dono, 421. 422. 490.
donum, 422. 499. 642.
dormio, 437. 438. 573. dormiſco, 438.
dormito, 482. dormitorium, 438. 519.
dorſum, 450. 452. 454. draco, 376.
dubito, 213. 214. 223. 480. 481.
duco, 493. 554. 613.
dudum, 215. 287. 540 541.
duellum, 484. dulcis, 404. 405. 583.
dum, 215. 229. duntaxat, 222. 224. 544.
duo, 545. 550.
duplex, 288: 20. 485. 549. 550. 617.
dupliciter, 288: 20. 550. duplico, 544.
duro, 515. 540. durus, 405. 425. 515. 516.
dux, 498 531.
dyſenteria, 535. 538. dyſpepſia, 535.

E.

E, 270. 290.
ebrius, 477. 479. 608. 635: 12.

ebrioſus, *477. 479.* ecce, *23. 288: 14.*
eccleſia, *580. 584. 648.* echinus, *393.*
echo, *561.* eclipſis, *340. 341. 542. 759.*
ecquis, *548.* ediſco, *572.*
edo, *296: 7. 443. 475.* educo, *496.*
educatio, *485. 497.* efferveſco, *475.*
efficio, *481. 497. 526. 567.* effodio, *413.*
effugio, *529. 532.*
effundo, *432. 533. 640. 644.* effutio, *485.*
egenus, *421. 488.* egeo, *235: 4. 421. 487. 521.*
ego, *13.* egredior, *493. 518.*
egregius, *533.* ejicio, *371. 528. 532.*
ejulo, *532.*
elabor, *479. 529. 532. 533. 541.*
elatus, *483. 485.* eleemoſyna, *481. 499.*
elegans, *515. 569. 571.* elementum, *309.*
elevo, *654.* elicio, *421.*
elido, *528. 534. 567.*
eligo, *235: 3. 421. 532. 613.*
elinguis, *486.* elixus, *474.* elumbis, *463.*
eluo, *480. 536.* eminus, *599.*
emiſſarius, *531.* emo, *421. 422.*
empyrium, *304. 310. 311.* emunctorium, *702.*
en, *23. 288: 14.* enato, *431.* eneco, *431.*
enitor, *496.* enixa, *514.*
enſis, *422. 449. 531.* enterocele, *534.*
enucleo, *413.* eò, *288: 12. 549.*
eo, *77. 79. 209. 213. 452. 453. 494.*
ephippium, *366. 367. 368.*
epiglottis, *445. 446.* Epiſcopus, *498.*
epiſtola,

epiſtola, 299. 571. 573. epulum, 477. 692.
equa, 12. 366. eques, 367. 368.
equidem, 291: 5. equito, 367. 368.
equus, 366. 367. 368. 376.
eradico, 413. e regione, 222. 519 526.
Eremita, 29. erga, 290.
ergo, 261: 4 603. erogo, 421. 422.
erratum, 483. erro, 482. 483. 484. 490. 563.
erubeſco, 481. 482. eruca, 378.
eructo, 446. eruditus, 480. 481. 572.
erumpo, 413. 496. 529. 532. ervum, 408.
eruo, 413. eſca, 395.
eryſipelas, 534. eſurio, 475. 476.
et, 204. 291. etenim, 488.
etiam, 216. 291. 482. Eva, 598.
evacuo, 478. 521.
evado, 529. 532. 533. 603. 611.
evaneſco, 538. evaporo, 478
Ss. Euchariſtia, 636. 637. 639 640. 641.
eveho, 552. evello, 391. 413. 458. 475.
everto, 492. 518. 432. evidens, 515.
evito, 532. eunuchus, 514.
evolo, 529. 532. evomo, 458.
ex, 208. 270. 288: 19. 290.
exacerbo, 486. exaggero, 288: 2.
exagito, 528. examen, 630. 634. 635.
exardeſco, 354. excandeſco, 486.
excarnifico, 528. excello, 554.
excello, 554. exceptio, 488. 290: 16.
exceſſus, 218. 270. 272. exſcindo, 413.

excipio, 488. 518. excito, 353. 367. 526. 532.
excolo, 470. excorio, 363 364. 365.
excrementum, 458 excreo, 458. 639: 13.
excrucio, 528. excubiæ, 531. 798.
excudo, 567. excuſo, 512. 614. 625.
excutio, 368. 404. 413. 470. execror, 511.
exeo, 213. 363. 518. 519. 617. exequor, 611.
exerceo, 569. exercitus, 531. 532. exeſus, 475.
exhaurio, 478. 479. 521. exhibeo honorem, 681.
exhilaro, 532. 543. 561. 564. 573. exhorreo, 486.
exhortor, 481. 532. exicco, 431. exigo, 526.
exiguus, 554. exilis, 765. 455.
exilium, 528. 583. 666. eximo, 528. 532.
exiſto, 421. 496. exonero, 458. 552.
exopto, 614 exordior, 532. 544. 546.
exorior, 539. exorno, 468. 467. 470. 482.
exoſſo, 454. expecto, 193. 540. 543. 573.
expedit, 638. 482 538. expeditus, 368. 528. 552.
expello, 471. 532. expendo, 471.
expenſa, 422. expergiſcor, 437. 535.
expergefacio, 437. experior, 422. 478. 482. 509. 609.
experientia, 480. 482. expio, 480.
expiro, 537. expiſcor, 526. explano, 526. 572.
expleo, 551. explico, 526. 572. explodo, 531. 532
exploro, 422. 481. 526. 527. 573. expono, 490. 526
expoſititius, 514. exprimo, 432.
exprobo, 488. 530. expuo, 458. exquiro, 573.
exſto, 532. exta, 456.
extendo, 364. 429. 452. 470. 475. 567. 639: 12.
exter, 498. 500. exterior, 435. 436. 533.
exterritus, 486. extinguo, 354. extirpo, 413.
extollo, 552. extra, 226. 290: 9. 485. 518. 555.
extraho, 518. Extrema Unctio, 638.
extremus, 492. 549. extrudo, 532. exturbo, 532.
exudo, 536. exulcero, 534. exulto, 486.
exundatio, 429. 433. exuo, 467. exuro, 349.

Faba,

F.

Faba, 408. Fabula, fabella, 516. 526.
faber, 522. 565. faceſco, 371. facetus, 514.
facies, 222. 461. 465. 517. facile, 87. 88.
facinoroſus, 485. facinus, 484.
facio, 192. 304. 481. 500. 526. 527. 569. 598.
facio certiorem, 632. factio, 498. 531.
facultas, 236. fæx, 477. falco, 380. fallax, 483.
fallo, 484. 564. 597.
falſum, 484. 487. 516. 527. 610. 625.
fama, 58. 59. 260. 516. 527. 571. fames, 475.
familia, 21. 28. 496. 497. 499. 501. 502. 503. 513. 517. 531. 635 : 8. familiaris, 21. 497. 514.
famoſus, 485. famulus, 498. 500. 514.
farcio, 456. farina, 474. 476. 477.
faſcia, 469. faſciculus, 552.
faſtidio, 421. 475. 484. fatigatus, 367. 438. 490. 535
fatigo, 532. fatuus, 345. favonius, 558.
faux, 445. 446. 447. 535. 537. fax, 351. 440.
febris, 535. Februarius, 542.
fel, 455. 457. felis, 369. 370. 373.
felix, 481. 482. 514. femoralia, 466. 467. 468.
femur, 451. feneſtra, 517.
ferale amiculum, 537. ferax, 413. 414.
ferculum, 476. fere, 404. 543.
feretrum, 537. ferialis, 543. ferio, 532.
ferme, 404. fero, 452. 486. 521.
ferox, 361. 486. ferrugo, 421.
ferrum, 420. 421. 422. 567. 571.
fertilis, 413. 414. ferveo, 475. 428. 491.
ferveſco, 475. fervidus, 533. ferula, 532.
ferus, 486. feſſus, 486.
feſtino, 283 : 15. 540. 543. feſtum, 542. 643.
fibula, 469. ficte, 484.
fides, 480. 485. 526. 527. 648. fido, 480.
figo, 440. 494. figulus, 425. 517.

figura,

figura, 356. filia, 501.
filius, 296 : 23. 501. 503. 505. 538. 631.
filum, 395. 472. 473. 475. 745.
fimbria, 466 704. fimus, 413. 458.
fimetum, 458 274. findo, 404. 567.
fingo, 186. 227. 464. 526. 571.
finio, 231. 288 : 23. 543. 546. 567. 569.
finis, 267. 359. 478. 479. 482. 493. 526 549. 653.
finis hominis, 590. 604. fio, 231. 600. 627. 644.
firmamentum, 305. 310. 320. firmo, 532.
firmus, 554 fiſſura, 518 fiſcella, 472.
fiſtula, 562. flagello, 528. 530.
flagitium, 483. 489. 491. flagro, 354.
flamma. 352 flavus, 417. 418.
flecto, 404. 639 : 12. fleo, 440. 441. 666.
fletus, 440. flo, 354. 558. floccus, 807.
floreo, 416 695. flos, 415. 416. fluctuo, 429.
flumen, 429. 433. fluo, 429. 432. 433. 478. 534.
fluxus, 535. focus, 351. fodio, 413.
fodina, 421. fœcundus, 413. fœdifragus. 783.
fœdus, a, um, 514. 515. fœdus, eris, 550
fœmina, 12. 495. 514. 516. fœtus, 496. 514.
folium, 403. 413. follico, 354. folliculi, 413.
fons, 429. 433. foramen, 413. 439. 470. 568.
foràs, 518. 555. fores, 517. 518. 519.
forfex, 568. forica, 518. foris, 226. 287 : 6. 555.
formica, 378. formico, 534. formido, 486.
formo, 526. formoſus, 596. formulæ, 506.
fornax, 351. 354. 517. fornicari, 489. 491. 607. 625.
forſitan, 214. 266. 267. 288 : 6. fortis, 480. 533.
fortuna, 453. 481. 482. 514. 528. 538.
foſſa, 359. foſſilia, 423. foveo, 526.
fraga, 409. 412. 414. fragor, 345. 355. 533.
frango, 404. 443. 534. 567. 639 : 7.
frater, 501. 504. 801.
fraus, 290: 15. 453. 483. 645.

fre-

fremitus, 429. fremo, 486. frenum, 367. 368.
frequenter, 85. 76. 94. 95. 548. frico, 432. 567.
frigeo, 431. 535. 538. 558. 560.
fritillus, 563. frons, dis, 403. 404.
frons, tis, 436. 437. 517. fructifico, 404.
fructus, 397. 403. frugalis, 475. 480.
fruges, 406. 413. 482. frumentum, 406. 407.
fruſtra, 201. 218.
fruſtum, 364 404. 474. 567. 621. 745.
frutex, 401. fucus, 469. fuga, 490. 533.
fugax, 405. fugio, 490 529. 532. 533.
fugo, 532. 612. fulcio, 517. 520. fulgeo, 418.
fulgetrum, 345. fulgur, 345. fuligo, 352. 419.
fulmen, 345. 348. 560. fulvus, 417.
fumus, 352. 354. 488. funda, 531.
fundamentum, 517. fundator, 492. 495.
fundo, 432. 644. fungus, 503. 414. 418.
funis, 367. 368. 402. 404. 472. 552. 557.
fur, 483. 484. 485. furca, 471.
furcifer, 483. turfur, 458. 474.
furnus, 351. 354. furio, 484. 486.
furtim, 453.
furtum, 421. 422. 484. 485. 527. 606. 635: 11.
fuſtis, 404 528. fuſus, 472.
futilis, 201. futurum, 33. 36. 497.

G.

Galea, 531. galerus, 466. 468.
gallina, 386. 391. gallus, 386. gangræna, 534.
gargarizo, 445. garrio, 564. 573.
gaudeo, 486. 499. 508. 516. 653.
gelo, 347. 538. gemellus, 501. 514.
gemma, 425. 426. 766. gemo, 486. 666.
gena, 439. 442. gener, 504.
generalis, 498. genero, 496.
generoſus, 496. 497. 498. geniſta, 401.

genitiv

genitivus, 6. 9. genius, 491. gens, 469. 53.
genu, 451. 452. 453. genus, 12. 495. 496. 513.
Geographia, 309. 492. 494.
Geometria, 554. 555. 556. gero, 552.
geſtio, 449. geſto, 552. geſtus, 536.
gibbus, 442. 462. gigas, 463. gigno, 496.
gingiva, 442. glabro, 475. glacies, 347.
gladius, 422. 449. 531. 533. glans, 398. 405.
glaſtum, 419. glaucus, 417. gleba, 412.
glis, 373. gliſco, 496.
globus, 356. 357. 554. 562. 563.
glocito, 386. 390. glomus, 472.
Gloria cæleſtis, 617. 618. Gloria Patri, 643.
glorioſus, 532. glorior, 484. 485. 490.
glos, 504. gluma, 413. gluten, 568.
gracilis, 462. 765. gradior, 368. 452. 493.
gradus, 357. 555. grallæ, 452. gramen, 412. 520.
grandævus, 688. grandis, 347.
grando, 347. granum, 406. 413. 474.
graſſator, 483. 485.
grates, 289. 480. 482. 634: 6. 640. 641.
gratia, 600. 640. gratioſus, 639: 11.
gratis, 222. 421. gravedo, 535.
gravida, 496. 514. gravis, 538. 601. 639: 10.
gregarius, 531. grex, 363. 364. grunnio, 372.
gubernaculum, 557. gubernator, 533. 651.
guberno, 481. 499. 500. 527.
gula, 445. guſto, 475. 478.
guſtus, 404. 459. 475. gutta, 347. 429. 478.
guttur, 445. gyrus, 376.

H.

Habena, 367. habeo, 421. 422. 488. 538. 573.
habito, 641. habitus, 220.
hac, 216. 288: 12. hactenus, 541.
hæreditas, 537. 538.

hæreo,

Hæreo, 404. 444. 446. 490. 526. 534. 567.
hæres, 537. 538. hæſito, 484. 485.
hamus, 395. 396.
harpaſtum, 531. 532. 563. 797. 805.
haſta, 531. 533. haſtile, 568.
haurio, 432. 433. hauſtus, 477. 478. 479.
hebdomada, 542. 543. hecticus, 535.
hepar, 455. heu, 491.
hemina, 554. herba, 393. 402. 406. 410. 536.
heri, 287: 4. 541. 543.
hermaphroditus. 514. hernia, 634.
herus, 363. 498. 499. 500. heu, 200. 491.
hic, 20. 23. hìc, 288: 12. 556.
hierarchia, 317. 318. hilaris, 482. 486.
hinnitus, 367. hio, 443. 515.
hirundo, 387.
Hiſpania, 492. 498. 606. 609. 625. 775.
hiſtoria, 526. hodie, 288: 10. 541. 543.
homicida, 483. 533. 623.
homo, 12. 434. 500. 514. 527. 591. 598. 602. 647.
homo. beſtia, 753. (698.
homines boni, 627. 590. 653. 658.
x perverſi, 623. 624. 627. 653. 658.
honeſtus, 480. honor, 371. 482. 488. 681.
honoro, 482. 523. 606. 635: 8. 647.
hora, 296: 4. 539. 541. 543.
hordeum, 406. horologium, 852.
horreo, 486. 535. hortor, 481. 532.
hoſpes, 493. 518. 800.
hoſpitium, 493. 494. 518. 519.
hoſpitor, 482. Ss. Hoſtia, 584. 637. 654.
huc, 216. 288: 12. 555. hucuſque, 541.
humanitas, 480. 482.
humerus, 445. 446. 552.
humidus, 429. humilitas, 481. 482.

hume,

humo, 537. humor, 457. 535.
hyberno, 539. hydrie, 520.
hydrops, 535. hyems, 539.
hypocrita, 485. hypocauſtum, 536.

I.

Jaceo, 205. 452. 521. 532.
jacio, 487. 532. jacto, 484. 490.
jactura, 421. 483. Jacobopolis, 556. 494.
jaculum, 531. jam, 288: 8. 18. 31. 540.
janua, 517. 519.
ibi, 23. 288: 12. 556.
ictus, 449. 487. 528. 533.
idcirco, ideo. 291: 4.
idem, 196. 226. 549. 550.
idioma, 570. idiotiſimus, 296.
idololatria. 584: 3. idoneus, 559.
jecur, 455. 535. jejunium, 6 5: 7. 580.
jejunus, 296: 11. 475. 476. 639: 9.
jento, 475.
JEſus Chriſtus, 319. 584. 591. 652.
igitur, 291: 4. ignarus, 550. 573.
igneus, 344. ignis, 349. 354. 355. 824.
ignitabulum, 353. ignoro, 598.
ilia, 451. illac, 216. 290. illaqueo, 532.
ille, 19. 21. 23. 183. 184. 181.
illic, 288: 12. 290. illicitum. 485.
illico, 488. illido, 487. illuceſco, 539.
illumino, 665. illuſtro, 418.
illuvies, 458.

ima-

imaginor, 197. 464. 465. 592. 593. 597.
imbuo, 418. immaturus, 469. 534.
immenſus, 584. 609. 651.
immergo, 395. 431. immineo, 539.
imminuo, 209. immiſceo, 213. 227. 296: 2.
immitis, 515. immitto, 518. 528. 536.
immodice, 483. immortalis, 604. 616. 653.
immundus, 515. imo, 216. 291: 6.
impar, 548. 550. 553. 567.
imparatus, 484. impatiens. 486.
impavidus, 480. 533.
impedimenta, 552. 553.
impedimentum matrimonii, 630. 631.
impedio, 518. 526. 626. 631.
impello, 473. 532. impendo, 422.
impenſa, 422. Imperator, 498. 531. 533.
imperfectus, 438. 556. 567. 569.
imperitus, 573. impero, 500.
imperſonalia, 101. 102. 103.
impertior, 475. impetro, 526. 640. 668.
impetigo, 534. impiger, 533.
impingo, 532. impleo, 478. 551. 611.
implico, 368. 467. 473. imploro, 532.
implumis, 390. impluvium, 517.
impono, 532. 555. importo, 550.
importunus, 487. 488.
impoſſibilis, 465. 553.
impoſterum, 202. 288: 23. 541.
impotentia, 514. imprecor, 511.
improviſe, 534. imprudens, 422. 485.

impudens, 483.
impunis, 422. 479. 485. 488. 509.
in, 290. inæqualis, 567. inamœnum, 514.
inanis, 404. 515. inauris, 469. 471.
inauro, 421. incantatio, 484.
incapax conſilii, &c. 483. 527.
Incarnationis myſterium, 591.
incaſſum, 218. 201. incautus, 484.
incedo, 500. 555. incendium, 352.
incendo, 354. 567. inchoo, 567.
incido, 452. 493. 530. incile, 413 429.
incipio, 288 : 9. 527. 532. 544. 546. 563. 569.
incito, 371. 372.
inclino, 486. 489. 552. 553. 605
includo, 469 567. incolumis, 461.
incompetens, 527. inconſideratus, 484. (485.
inconſtans, 538. 550.
incorrigibilis, 485. 491. incorruptibilis, 403
incrementum, 404. 413. increpo, 486.
incubo, 390. 535. 697.
incumbo, 452. 481. incunabula, 520.
incuria, 483. incurro, 452.
incurvo, 452. indago, 421. 528.
index, 448 449. indicium, 531.
indico, 422 449. 493. 631.
indiculus, 301. indigeo, 465. 487. 522.
indignatio, 486 488. indignus, 227.
indoles, 482. 484. 486. induco, 527.
indulgeo, 475. induo, 467.
indureſco, 679. indus, 494. 498. 606.
inebrio,

inebrio, 608. inedia, 475. ineptus, 514.
iners, 483. 485. inexſpectatus, 518.
infamis, 485. infans, 449. 495. 497.
infarcio, 456. 475. infectus, 567.
infelix, 487.
infernus, 315. 530. 584. 619. 620. 621.
infero, 526. infibulo, 496. inficio, 418. 566.
inficior, 526. infigo, 532. 534.
infirmus, 534. 538. 606. inflecto, 404.
infligo, 296: 19. 528.
inflo, 354. 443. 534. 558. 561.
infortunium, 487. infra, 290: 10. 555.
infundo, 478. ingemiſco, 486.
ingenium, 480. 482. 527. ingenuus, 528.
ingero, 484. ingluvies, 389.
ingratitudo, 634: 3. ingratum, 514.
ingraveſco, 538.
ingredior, 453. 493. 494. 505. 518. 519. 615.
ingruo, 539. 558. inguen, 451.
ingurgito, 475. inhæreo, 368. 515. 567.
injicio, 532.
inimicus, 482. 527. 531. 619. 637.
iniquum, 567.
initium, 523. 527. 531. 532. 544. 546.
injucundum, 514. injungo, 526. 527.
injuria, 488. 531.
injurior, 484. injuſſus, 530. innitor, 449.
innocens, 530. 605. innoteſco. 405.
innumerabilis, 321. 332. innuo, 440.
innuptus, 514. inopia, 500. 421.

inopinato, 518. inquam, 527.
inquietus, 490. inquino, 515.
inquiro. 525. 527. inſania, 483. 484. 485.
inſcendo, 367. 368. inſcius, 491. 550.
inſectum, 361. inſequor, 528.
inſero, 745. inſidiæ, 484. 531. 532.
inſigne, 496. 531. inſipiens, 658.
inſolens, 483. inſomnis, 535.
inſperatus, 518. inſtar, 287: 5. 549. 371.
inſtituo, 481. 584. inſto, 526. 543.
inſtrumentum, 22. 89. 90. 225. 568. 569.
inſtruo, 481. 552. 572. inſula, 429.
inſumo, 422. inſuo, 473. 537.
inſuper, 556. 600. inſuſurro, 440. 526.
integer, 476. 541. 543. 550. 554.
intellectus, 480. 530.
intelligo, 480. 592. 597. 630.
intemperantia, 483. intempeſtive, 479.
intentio, 640. 641. intentus, 516.
inter, 290: 1: 11. 405. intercalaris, 405.
intercapedo, 405. intercedo, 526. 666.
intercludo, 531. intercus, 535.
interdiu, 539. interdum, 541.
intereo, 538. intereſt, 533.
interficio, 484. 485. 532. 533.
interjectio, 292. 341. 405. interim, 215.
interior, 435. 454. 456. 482.
interluco, 544. intermedins, 546.
internodium, 403. 536. interpello, 526.
interpono, 341. 405. 546.

inter-

interpretor, ſ26. ſ72.
interrogatio, ſ2ſ. ſ84. 63ſ.
interrogo, ſ26. ſ86. ſ91. 630.
interſum, ſ46. interſtinctim, ſ46.
intervallum, 40ſ. 419. inteſtina, 4ſ6. ſ3ſ.
intimus, ſ14.
intra, 287: 6. 290: 12. 478. ſſſ.
intro, 363. ſ18. ſ19. 61ſ.
introduco, ſ18 introeo, ſ18.
intromitto, 290: 12. ſ18. ſ67.
intrudo, ſ26. ſ32. intueor, 440. ſ3ſ.
intumeſco, 296: 12. 413
intus, 219. 226. 287: 6. 288: 2. 290: 12. ſ18 (ſ19.
invado, ſ32.
invalidus, 644: 13. invenio, 421. 422. ſ26.
inventio, ſ70. inverto, 470. 473.
inveſtigo, 421. 478. ſ28. invicem, 621.
invictus, 482. invideo, 486.
invigilo, ſ32. inviſo, ſ06. ſ09. ſ18.
invito, 478. 627. invitus, 46ſ. ſ30.
inundatio, 429. 433. invoco, ſſ0.
involucrum, 470. involvo, 467. 470.
inurbanus, 483. 484 48ſ. inuro, 421.
inutilis, 218 46ſ. ſ14. 601.
jocor, 490. ſ61. S. Joſephus, 6ſ2. 668.
ipſe, 29. ira, 486. 491.
iraſcor, 486. 488. ſ11. 628. iris, 346. 348.
ironia, 294. irretio, 473. ſ32.
irrigo, 432. ſ20. irroro, 432.
irrumpo, ſ32. irruo, 431. ſ32.

is, 20. 31. 183. 184. 181.
iſchias, 535. iſthac, 216.
iſte, 20. 21. 23. iſtic, 555.
ita, 207. 220 287: 5. 288: 3. 291: 14. 549. (619.
item, 549. iter, 493. 494.
itero, 226. 548.
iterum, 226. 288: 11. 288: 17. 547. 550 615
itidem, 549. juba, 367. 389.
jubeo, 227. 444. 500. 530.
jucundus, 482. 486. 573.
judex, 525. 527. 624.
judicium, 479 480. 525. 526.
judico, 600. 599. 652. jugulum, 445.
jugum, 364. 472. Julius, 542.
juncus, 402. 403. jungo, 364.
Junius, 542. juramentum, 510.
jurgium, 532. jurgo, 484.
jurisdictio, 498. 525. 527.
juro, 288: 5. 1482. 510. 635: 5.
jus, 500. 528. 550. 29. juſculum, 474.
jusjurandum, 288: 5. 774. juſſum, 306.
juſtitia, 480. 525. juvenis, 495.
juvo, 196. juxta, 219. 290: 13.

L.

Labor, V. 452. 484. 532.
labor, S. 64. 422. 482. 519. 533. 567. 569.
laborioſus, 422. labrum, 442. 443. 475.
lac, 364 457. 496. lacero, 467.
lacerta, 376. lacertus, 376. 448.

laceſſo,

laceſſo, 533 564.
lacryma, 441. 458. 488. 491. 706.
lacrymo, 440. 441. 444 619. 620. (496.
lacteo, 363. 372. 446. 496. lacto, 363. 446. 447
lacunar, 517. 519. lacus, 429. lædo, 534.
læſus, 368 538. lætifico, 486.
lætitia, 285. 486. læva, 448. lambo, 370.
lamentor, 486. 535. 619. 620. 653.
lamia, 483. 692. lamina, 459.
lana, 363 419. 566. lancea, 531. 532. 533.
lancino, 533. langueo, 416. 558.
languide, 483. languor, 534.
lanugo, 458. lanx, 551. lapideus, 276.
lapis, 425. 520. 531. 532. 567.
laqueor, 517. laqueus, 364.
largior, 421. 422 480. larva, 537.
laſcivia, 452. laſcivus, 489. laſcivio, 490.
laſſus, 529. latebra, 404. 489. 529.
lateo, 529. 654. latet, 227.
later, 517. 519. 569. latrina, 518.
latro, V. 370. 371. latro, S. 483.
latrocinium, 485.
latrunculorum ludus, 563.
latus, S. 431. 452. 448. 549. 552.
latus, a. 558. laudo, 481. 488. 571.
lavo, 431. 432. 566. 600.. laurus, 399.
lauretum, 212. 219. laus, 532. 571.
laute, 500. laxo, 368. 470. laxus, 554.
lectus, 517. 520. 573. 625. legatio, 499.
legatus, 499. 626. 627. lego, as, 532.

lego, is, 571. 573. lembus, 557.
lenis, 515. lenocinia, 484.
lens, dis, 378. lens, tis, 408.
lente, 288 : 15. 482. 540. 555.
lentigo, 462. 749. lentus, 482. 838.
leo, 375. lepidus, 514. lepra, 534.
leuca, 555. 556. levigo, 567.
levir, 504. 505. levis, 515.
levo, 404. 405. 552. 567. lex, 525.
libenter, 488. 491. 603. 638.
liber, S. 571. 573. liber, a. 498. 528. 529.
liberalis, 480. liberator, 662.
libero, 527. 528. 529. 598. 644 : 4. 654.
libet, 235. 476. libido, 486. 489.
libitinarius, 537. libra, 554. libro, 551.
libum, 478. licentia, 236. 609.
licet, 50. 227. 236. 290. 519. 569.
licèt, 193. Lichas, 555.
licium, 472. lien, 455.
lignum, 353. 376. 403. 404. 413. 430. 567. 568. (569.
lignor, 404. 405.
ligo, 470. 552. lilium, 413. limax, 378.
limbus, 466. 468. 493. limen, 519.
limes, 359. 492. 555. limo, 567.
limpidus, 419. linea, 554. lingo, 370.
lingulaca, 392.
lingua, 442. 444. 484. 570. 639 : 12.
linquo, 193. 197. 227. 368. 535.
lippus, 462. liquefacio, 421. 620.
liqueſco, 347. 421. lira, 413.

lis,

lis, *484. 525. 527.* litera, 1. 2. 3. 4.
literæ, *571. 573.* littus, *430.* livor, *486.*
lixivium, *352. 432.* lixus, *474.*
loco, *452.* locuples, *421.*
locus, *89. 90. 478. 479. 482. 485. 492. 499. 500. 519. 532. 536. 537. 546. 615. 639: 12.*
locuſta, *378. 414.* lolium, *412.*
longè, *272. 485. 554. 599.*
longinquus, *546. 554.* longus, *554. 556.*
loquax, *483. 488.* loquela, *484. 490.*
loquor, *443. 444. 446. 462. 465. 480. 484. 519. 527. 532. 571.*
lorica, *533.* lorum, *367.* lotium, 458. 535
lotrix, *432. 566.*
lubet, *232. 333. 342. 344. 539.*
lubricum, *452. 515.*
luceo, *332. 333. 342. 344. 539.* lucerna, *351.*
Lucifer, *315. 333. 665.*
lucius, *392. 687.*
lucrum, *420. 421. 422. 563. 564.*
luctatio, *532. 533.* luctus, *488.*
ludicrum, *519.* ludus, *490. 561. 563. 564.*
lues, 534. lugeo, *441.* lumbricus, *376.*
lumbus, 451. lumen, 440.
luna, 335. 338. 339. 542.
lupus, 375. 392. 453. 497.
luſcinia, 383. luſcus, 287. 463.
luſtror, 489. lutamentum, 478.
luteus, 417. 517. lutum, 428. 517. 359.
lutra, 377. lux, 342. 440.

luxor, 543. luxuria, 413. 489. 607.

M.

Macer, 455. 462. macero, 432.
machinor, 485. 570.
machius, 492. 536. 561. 728. 738. 762. 771.
macula, 419. 558. madefacio, 432.
madefio, 348. madidus, 429. 432.
magis, 269. 270. 288: 25. 544. magiſter, 565.
magiſtratus, 499. magnanimus, 480. 482. 553.
magnates, 499. magnifico, 499.
magnitudo, 322. 323. 338. 357. 556.
magus, 483. major, 269. 270. majores, 495.
majus, 542. mala, 442. malacia, 558.
mala terreſtria, 409. 414. 474.
male, 288: 16. 534. maledicus, 484.
mali homines, 590. 623. malitia, 484.
malleolus, 451. 567. malluvium, 520.
malo, 270. 524. malum, S. 405. 409.
malum, a. 483. 515. 516. 530. malus, S. 405.
mamma, 445. 446. 447. mancipium, 498.
mandatum, 499. 525. 605.
mando, are, 227. 444. 500. 525. 614. 630.
mando, ere, 443. mane, 539.
maneo, 494. 519. 538 639: 12.
manes, 485. 494. manifeſto, 482. 526. 527.
manipulus, 405. 413. 517. manna, 347.
manſuefacio, 481. manſuetus, 480.
mantica, 478. 520. manuduco, 552.
manus, 296: 14. 432. 448. 449. 450. 452. 465.
536. 555. 639: 12.
mappa, 475. marceſco, 416.
mare, 429. 433. margarita, 417. margo, 430. 493
S. MARIA, 319. 550. 584. 593. 641. 643. 652. 683.
maritus, 504 mars, 527. (666.
Martius, 542. marſupium, 520.

mas,

mas, 12. 514. 516. mater, 501. 503.
materia, 267. 479. 569. matertera, 501.
matrimonium, 504. 505. 607. 613. 630. 644. 652. 807
matureſco, 404. 413. 536. maturus, 404.
maxilla, 442. maximus, 336.
mechanicus, 565. 567. 568. 569.
medeor, 411. 534. 536. 606. mediaſtinus, 498.
medicina, 496. 534. 536.
medicus, 406. 410. 411. 534. 538. 570. 606.
medimnus, 554. mediocris, 550. 556.
meditor, 481. 482. meditullium, 539.
medium, 516. 539. 544. 546. 549. 550. 822.
medulla, 403. 455. mejo, 458. mel, 347. 405.
melancholia, 488. melior, 269. 270. 614.
membrana, 456. 535. membrum, 538.
memini, 480. 482. memoria, 480. 484. 642.
memoro, 443. mendax, 483. 484. 527. 622.
mendico, 475. mendicus, 488. 497. 498. 500.
mendum, 567. mens, 480. 482. menſa, 476. 543
menſis, 296:6. 539. 542. 543. menſor, 554.
menſtrua, 457. 460. 542. menſura, 554. 556.
mentio, 296: 20. mentior, 235: 5.
mentum, 442. mercator, 565. mercor, 421. mereor, 227
meretrix, 489. mergo, 395. 431.
meridianus, 539. meridies, 492. 539.
merito, 62. 63. meritorius, 368. merus, 212.
meſſis, 413. 414. metallum, 421. 422.
meteora, 343. 344. metior, 554. 556.
meto, 413 414. metuo, 486. meus, 24. 27.
mica, 475. mico, 333. 342. 418.
migro, 492. 493. 494. miles, 498. 531. 532. 533.
militia, 531. 532. 544. mille, 287: 17. 545.
milliarium, 555. millium Indicum, 407. 413. 474.
milvus, 381. mimus, 464.
minime, 271. 288: 2. 491. 544. 550. 615.
minitor, 487. 528. minor, 484. 509.

minus,

minus, 269. 270. 544. 547. 556.
minutal, 474. miror, 481. miſceo, 478.
miſer, 483. 486. 528. 598.
miſereor, 482. 486. 488. 534. 615. 667.
miſericors, 480. 598. 620. 641. 649. 666.
Miſſa, 296 : 17. 482. 523. 524. 635 : 6. 642. 654.
miſſio, 492. 627. miteſco, 404. mitis, 480.
mitto, 213. 227. 521. 532. 573.
mixtus, 363. moderatio, 480. modernus, 543.
modicus, 554. modo, 288 : 7. 540.
modulor, 446. 561. 571.
modus, 288 : 20. 506. 549. 573.
mœchus, 483. 489. mœſtus, 486. 488.
mola, 520. 521. moleſtus, 206. 487. 488. 611. 623
molior, 486. mollio, 367. 432. mollis, 515.
mollities, 635 : 10. molo, 413. 474. 476.
momentum, 201. 303. 540. monachus, 29.
moneo, 481. 527. 543. 603.
moneta, 420. 421. 422. monile, 469. 471.
monitum, 444. 482. 485. 488.
mons, 356 359. 492. mons ignivomus, 351.
monſtro, 493. 666. monſtrum, 374. 376. 514.
monumentum, 496. mora, 569.
morbus, 534. 535. 538. mordeo, 370 567. 621.
mores, 497. moribundus, 527. 538. 628.
morigerus, 480.
morior, 296 : 10. 363. 532. 533. 537. 538. 614.
moror, 287. 494. 543. (628. 653.
moroſus, 485. 486.
mors, 476. 497. 534. 537. 538. 598.
mortalis, 491. mos, 492. 494. 508. 525. 527.
motiva fidei, 584. 597. 639. x ſpei, 649.
x charitatis, 584 : 24. 592.
x attritionis & contritionis, 634 : 3.
x obedientiæ, 614.
motus, 266 : 16. 326. 339. 804. moveo, 449.
639 : 12.

mox,

mox, 230. 288 : 7 : 32. 518. 540. 543. 598.
muceo, 421. 458. mucor, 421. 474. 475.
mucus, 458. mula, 372. 376.
mulgeo, 364. 432. mulier, 495. 514. mulio, 498.
mullus, 392. 396. multa, 530. 788.
multangulus, 554. multi, 272. 288 : 2 : 11 : 24. 544
multicolor, 418. multifariam, 288 : 20. 549.
multiformis, 288 : 20. 549.
multiplico, 544. multitudo, 212. 219. 274. 544.
multoties, 547. 550. mulus, 372. 367.
munditia, 419. mundo, 475. 480.
mundus, 301. 480. 492. munero, 480.
munificus, 480. munio, 413. 532. 567.
munus, 460. 482 499. munuſculum, 499. 693.
murmur, 531. 561. murmuro, 488.
murices, 531. murus, 531. mus, 373.
muſca, 372. 388. muſcipula, 531.
muſeum, 519. 573. muſica, 561. 562. 563.
mutilo, 404. muto, 367. 452. 484. 488. 494.
mutuò, 185. 533. mutuor, 421. 422.
mutus, 463. 538. mutuus, 421. 42. myrtus, 399.

N.

Næ, 224. nævus, 462. 465.
nam, 488. nanciſcor, 526.
nanus, 463. napus, 409.
naris, 414. 442. 443. 462. 534.
narratio, 526. 598. narro, 488. 526. 598.
naſcor, 363. 496. 497. 500 naſus, 442. 462.
nates, 451. natio, 494. 498. 513.
nato, 431. 619. 395. natu minor, 514.
natura, 471. 482. navicula, 557.
navigo, 431. 557. 559. navis, 557. 560.
naviter, 573. nauſea, 458 475. 486. 536.
nautica, 557. 558. 559. 560.
nè, 266. 267. 288 : 21. 291 : 7.

nebula,

nebula, 347. nebulo, 537. nebuloſus, 323.
nec, 224. 291: 8.
neceſſarius, 521. 526. 605. 634. 639: 9. 644.
neceſſitas, 488. neco, 484. 532. 533. 761.
negligo, 483. 499.
nego, 104. 235: 6. 267. 288: 17. 526.
negotium, 482. 514. 519. 526. 527. 569.
negotior, 489. 543. 565. nemo, 548.
neo, 473. 523. nepos, 501. neptis, 501.
nequam, 483. 485. 573.
nequaquam, 288: 2. 491. 550. 615.
neque, 224. 291: 8. nervus, 456. 534.
neſcio, 288: 6. 444. 516. neuter, 23.
neutrum, 94. neutiquam, 267. 288: 2. 550.
nex, 537. nicticorax, 382. nicto, 440.
nidus, 390. niger, 417. 419. 498.
nihil, 117. 224 227. 267. 301. 471 545.
nihilominus, 602. nimbus, 347. 348.
nimis, 218. 483. 485. ningo, 347. 348.
niſi, 222. 291: 9. niteo, 418.
nitor, 458. 536. nix, 347. 348. 419.
nixus, 499. no, 395. 431.
nobilis, 498. 500. 624. 845.
nobilitas, 498. 496. 497. 624. noceo, 679.
nocens, 530. noctiter, 333. 665.
noctua, 382. nodus, 403. 473. 527. 569. 813.
nodoſus, 403. 439.
nolo, 115. 488. 519. 537. 620.
nomen, 6. 496. 497. 500. 504. 513. 599. 630. 758. (811.
nominatim, 504.
nomino, 330. 331. 496. 854.
non, 104. 115. 116. 117. 149. 288.
nondum, 229 235: 6. 543. nonne, 288: 13.
nonnunquam, 288: 17. 482. nonus, 546.
nos, 15. 17. 499. 503. noſter, 24. 27.
noſtras, 28. nota, 567. 571. notarius, 570.

nothus,

nothus, 514. notifico, 526. noto, 481.
notus, 527. 558. novem, 545.
November, 542. noverca, 504. 543.
novi, 628. novilunium, 542. 543.
novitas, 514. 516. novitius, 573.
novus, 202. 267. nox, 296: 24. 489. 539. 665.
noxa, 483. nubes, 347. 560. nubilis, 495.
nucleus, 401. 413. nudius tertius, &c. 287: 4. 541.
nudo, 467. 468 469. nudus, 288: 7. 467. 644.
nugor, 490. 561. nullus, 548.
num, 214. 266. 267. 288: 6: 13.
numero, 321. 329. 363. 544. 550.
numerus, 6. 288: 17. 544. nummus, 420. 421. 422
nunc, 288: 8: 18. 540. 541. 543. 599.
nuncio, 488.
nuncius, 498. 500. 571. 573. 626. 627.
nunquam, 224 288: 23. 482. 543. 550.
nuper, 540. nupta, 504. nurus, 504.
nuſquam, 267. nuto, 437. nutrio, 496.
Nutrix, 496. nutus, 490. nux, 403. 405. 413.

O.

O. 200. 662. 666. ob, 662.
obdormio, 438. 452. 534. obdureſco, 413.
obediens, 480. 532. obedio, 481. 482. 533. 614.
obeſus, 218. 272. obiter, 224. 494. 540.
obitus, 537. 438. objurgo, 486.
obligatio, 308. obligo, 227. oblique, 521. 404.
oblitero, 296: 20. 516. oblivio, 296: 20. 482. 516.
obliviſcor, 484. 601. 602. obluctor, 529.
obmuteſco, 443. 484. obnitor, 529.
oboleo, 443. obrigeo, 413.
obruo, 413. 486. obſcœnus, 489.
obſcuritas, 323. 440. 539.
obſecro, 289. 296: 22. obſervans, 602.
obſervo, 478. 481. 528. obſideo, 493. 532.
obſiſto,

obſiſto, 490. 518 526. obſoletus, 467.
obſonium, 475. obſto, 518. 534.
obſtrictus, 308. obſtructus, 537.
obſtupeo, 486. obſum, 534.
obſurdeſco, 465. obtempero, 480.
obtero, 452. 532. obturo, 478 518.
obtineo, 526. 618. obtrecto, 484. 571.
obtrunco, 532. obtundo, 487.
obturbor, 526. obviam, 452. 532.
obvius, 494. obvolvo, 470.
occaſio, 288:17. 427. 478. 543. 634:4.
occaſus, 539. 543. occidens, 326 539. 543.
occido, 363. 484. 485. 532 533 538.
occludo, 518. occulte. 287.
occulto, 290:15. 482. 525. 526. 529.
occurro, 532. octo, 545.
October, 542
oculus, 439. 440. 441 465. 482. 486 535.
odium, 486 488 621. (639:12.
odor, 416. 443. offa, 536.
offendiculum, 427. 452.
offendo, 437. 485. 493. 663 664.
offenſa, 485. 486. 503.
offero, 421 422. 642. officioſus, 482 518.
officium, 227. 482. 527. 533.
oh, 292. oleo, 416. 443. 665.
olfactus, 459
olim, 200. 288:6:11. 540 543.
olla, 425. 427. 475. 520. olus, 409. 475.
omen, 537. omitto, 485. 526. 550 601. 644.

omnino, 224. 288: 3.
omnipotens, ſ84. ſ97
omnis, 201 224 47ſ. ſ01. ſ48. ſſ0.
omniſcius, ſſ0 ſ84. 6ſ1.
onero, ſſ2. onus, ſſ2. ſ69.
opera, ſ27. ſ67. ſ69. opera carnis, 62ſ: 10.
operarius, ſ6ſ. ſ67. operio, 422. 467. ſ18.
operimentum, 466. operor, ſ36.
operculum, 478 opes, 420 421. 422.
ophthalmia, 441. ſ3ſ.
opifer, ſſ2. ſſ3. opifex, 498 ſ6ſ. ſ68.
opilio, ſ6ſ. ſ69. opitulor, ſ32. ſſ2.
oportet, ſ33. opperior, ſ70. ſ28. ſ40.
oppeto, ſ38. oppidum, 492.
oppignero, 422. oppono, ſ30.
opportune, 213. ſ40. oppoſitio, ſſ0.
opprimo, 484. 486. ſ43.
oppugno, 488. ſ28. optimus, 270 271. 272
opto, 42. 44 4ſ. 491. 614.
opulentus, 421. opus, ſſ0. ſ67. ſ69.
opus eſt, 23ſ: 4 421 482 487. ſ22. ſ27.
ora, 430. 466. 492. 493.
oratio, 482. ſ27. ſſ0.
orationes, ſ7ſ. 634: ſ. 637. 640.
orbiculatus, ſ68.
orbis, 3ſ6. 376. 440. 493. ſ20 ſ21. ſſ4.
orbis terrarum, ſ37 492.
orbus, 372. ſ14. ſ37. ordior, 472. ſ46.
ordo, ſ32. ſſ4. ordo ſacer, 647.
oriens, 326. origo, ſ02.

originale peccatum, 598. 599. 644.
orior, 539. 569.
orno, 467. 468. 470. 471. 482 801.
oro, 289. 482. 523. 666. orphanus, 514.
orthographia, 298. ortus, 539. 665.
os, oris, 442. 443. os, oſſis, 454 534. 535
oſcito, 443. oſculor, 443. 636.
oſtendo, 493. 572 573. 666.
oſtentum, 514. 537. oſtiatim, 461.
oſtium, 517. otior, 452.
otioſus, 569. otium, 533.
ovis, 362. 363. 364. 795. ovile, 363.
ovum, 390. 391. 474. 476. 713.

P.

Pabulum, 412. pacificus, 480.
paciſcor, 421, 526. pacatus, 480.
pagus, 492. pala, 567. palam, 526.
palatio, 531. 554. Palatium, 517.
palatum, 442. 475. palea, 402. 404. 517.
paleſtra, 532. pallium, 466. 467.
palma, 448. 449. 564. palmes, 403.
palmus, 555. 556. palpebræ, 439.
palpito, 505 palpo, 449.
palumbes, 386 422. palus, dis, 429.
palus, i, 531. 567.
panis, 474. 475. 476. 639.
pannus, 466. 467. 469. 473. 639: 12.
pannoſus, 467. panus, 534.
Papa, 498. 584. papaver, 410.

papilla,

Papilla, 445.
Papulæ, 462. 497. 534. 535. 538.
Papyrus, 571.
Par, 196. 270. 288:26. 364. 396. 500. 530. (548. 550.
Paraſitus, 514
Paratus, 370. 528. 533. 552.
Parco, 485. 530. parens, 501. 543.
Paries, 517. Par, impar, 563.
Pario, 363. 496. pariter, 550.
Parma, 531.
Paro, 422. paroemia, 514. 516.
Paropſis, 520.
Pars, 199. 287:2. 301. 532. 639:7. 696.
Particeps, 767. participo, 475.
Particula, 191. 232. 233. 295.
Partior, 532. 544. parturio, 496.
Partus, 496. 643.
Parum, 288: 24. 290: 13. 422. 477. 544.
Parvulus, 495. 496. 497. (554.
Parvus, 201. 288:24. 538. 554.
Paſco, 363. 364. 461. 496. paſcua, 414.
Paſſer, 379.
Paſſio Dominica, 640. 641. 642. 584. 642.
Paſſus, 555. 556. paſtor, 363 485.
Paſtus, 512. patefacio, 518. 527.
Pateo, 515. 518. 519. 604. patenter, 515.
Pater, 501. 503. 538.
Paterfamilias, 285. 518. 519.
Pater noſter, 576. 655. patientia, 480. 529.
Patina, 520.

Patior. 481. 482. ſ86. 488. ſ33. 621. 671.
Patria, 493 494. 630. patricius, 631.
Patrocinium, 499. ſ26. patruelis, ſ01.
Patruus, ſ01.
Pauci, 288: 20. 482. ſ44. ſ48 ſſ0. 602.
Pavimentum, ſ17. ſ67.
Paulatim, 288: 1ſ. 480. ſ27. ſ40.
Pauliſper, ſ40 ſ43.
Paulo, 270. 288: 8. ſ40. ſ41. ſ43. ſ44. ſ49.
Pavor, 486. (ſſ4.
Pauper, 421. 422. 488 498. ſ00. 620.
Pax, 48ſ. ſ00. ſ31. ſ33. peccator, 649.
Peccatum, 483. ſ98. 614. 644.
Pecco, 484 48ſ. 490. pecten, 472. ſ20.
Pectus, 44ſ. 496. ſ37.
Pecunia, 420. 421. 422. Pecus, 362.
Pedes, 4ſ2. 4ſ3. ſ31. pedetentim, ſ40.
Pediculus, 378 403. 449.
Pediſſequa, 498. pedites, 4ſ3. 498.
Pedo, 4ſ8. pejero, 483. pellex, 489.
pellicio, 489. pellis, 363 364. ſ20. ſ32.
Pello, ſ32. pellucidum, 418.
Pelluvium, ſ20. pendeo, 470 ſ28.
Pendo, ſſ1. pene, 494 penitus, 224.
Penna, 389. penſito, ſſ1
Penſum, 422. ſſ0 ſ64 ſ69. penuria, 47ſ
Peplum, 469. per, 290: 1: 14.
Perago, ſ43. percipio, 280.
Percontor, ſ2ſ. ſ27.
Percutio, 449. ſ28. ſ32. ſ67. ſ69.

Perdix,

Perdix, 386. 390.
perdo, 363. 421. 527. 532. 603.
perduco, 530. perduellis, 483. 531.
peregrinor, 492. 493 498. 500.
perendie, 541. perenne, 540.
pereo, 363. 421. 538. 616
perfectus, 465. 567. perfero, 486. 488.
perficicio, 546 567. perfidia, 783.
perfluo, 478. perforo, 470. 567.
pergo, 516.
periculum, 65. 479. 531. 532. 533. 538. 563. (603. 604 611.
perimo, 484. 532. 533.
peritus, 526. 567. 571. perjurus, 483.
permaneo, 515. 538. 540. permiſceo, 478.
permitto, 481. permuto, 421.
pernix, 480. pernocto, 494.
perpendiculum, 515. perperam, 569.
perpetro, 484. perpetuo, 540.
perpolio, 567. perſequor, 528.
perſevero, 538. 540. per ſignumCrucis, 575
perſiſto, 540 perſolvo, 421. 422. 504. 567.
Perſonæ divinæ, 591.
perſpicuum, 526. 527. perſtringo, 440.
pertica, 517. 557. pertinax, 484.
pertineo, 285. 485. 519. 627.
perturbo, 485. 488. 519.
pervenio, 493. 518. 546 551.
perverſus, 483. 485. 488. 538.
pes, 364. 373. 451. 452. 462. 534. 535. 555.
peſtis, 363. 535. 538. peſundo, 413. 532.

peto, 235: 4. 242. 244. 289. 421. 422. 508.
petra, 360 762. (641. 668. 693.
petulans, 483. 490. phantaſma, 537.
pharmacum, 534. phaſeolus, 408. 413. 474.
philomela, 383. philtrum, 490. 536.
picus, 387. pietas, 480. 486.
piger, 483. 485. 635: 6.
piget, 485. 486. 488. pignus, 421. 422.
pila, 531, 563. pileus, 466. 468.
pilus, 367 436. 458. pingo, 571. 596.
pinguis, 455. 461. pinus, 398 405.
pipio, 390. piſcis, 392. 393. 396. 619.
piſcor, 395. 396. 565. piſum, 408.
pitiſſo, 479. pituita, 457. 462.
pius, 583 641. pix, 353 375.
placeo, 206. 441. 482. 538.
placidus, 480. placo, 481.
plaga, 533. 534. planeta, 320. 334.
plango, 619. 620. planities, 515. 554.
planta, 406. 451. planto, 404. 543.
planum, 554. platea, 492.
plaudo, 449. 532. plauſtrum, 568.
plecto, 528 pleiedes, 333.
plenilunium, 542. plenus, 433 478. 551.
pleuritis, 535. plico, 470.
ploro, 440. 441. 619. pluma, 389. 466.
plumbum, 420. 620. pluo, 347. 348.
pluralis, 8. 10 11.
plus, 202. 270. 288: 25. 500. 544. 548. 556.
plus minus, 208.

pluvia,

pluvia, 347. 348. 542. 558. 559. 809.
poculum, 536. 795. podagra, 538.
podex, 451.
pœna, 388. 509. 525. 528. 530.
x Talionis, 834.
pœnæ Inferni, 619. 620. 621.
Pœnitentiæ Sacramentum, 634.
pœnitet, 486. 488. Poëta, 570.
polenta, 474. polio, 567.
polipodium, 410. pollex, 448.
polliceor, 23. 482. pollubrum, 520.
pondero, 551. pondus, 404. 551. 552.
pono, 452. 479. 518. 536. 550.
pons, 430. poples, 451. 452. 453.
popularis, 28. 204. populus, 399.
podyſmus, 449. porcus, 372.
porta, 517. portentum, 514.
porticus, 554. portio, 531.
porto, 452. 478. 519. 521. 552. 567.
portus, 430. poſco, 421.
poſſideo, 285. 492. 573.
poſſum, 60. 61. 227. 500. 519. 527.
poſt, 48. 229. 287: 4. 290: 15. 296: 5. 541.
543 634: 6.
poſtea, 229. 288: 9. 543. 549.
poſteri, 495. 598. poſthac, 541.
poſtquam, 491. 604. poſtremus, 549.
poſtridie, 541. poſtulo, 421. 422.
potens, 624. 668. poteſtas, 498. 532. 555.
potio, 477. 478. 479.

potius, *220. 270. 288: 30. 601.*
poto, *477 478. 620.* præbeo, *363. 364.*
præbibo, *479.* præcaveo, *482. 784.*
præcedo, *452. 516. 546.* præcello, *482.*
præceps, *431. 515. 532.*
Præcepta Decalogi, *579.* x Eccleſiæ, *580.*
præceptum, *482. 525.* præcipio, *525.*
præcipuus, *514. 533.* præcurro, *544. 563.*
præda, *390. 532.* prædico, as, *615. 627.*
prædor, *379. 483.* præeo, *452. 544. 546.*
præfectus, *500. 498. 525.*
præfero, *488.* prægnans, *496. 514.*
prælior, *532. 533.* prælium, *531. 532. 533.*
præludo, *532.* prælum, *567.*
præmium, *480. 527.* prænomen, *644. 513.*
præparo, *532. 533. 369: 11.*
præpoſitio, *290.* præpoſitus, *498.*
præpropere, *540.* præſagium, *537.*
præſes, *498. 500.* præſideo, *499. 500.*
præſidium, *526.* præſtimonium, *422.*
præſto, *550. 614.* præſtolor, *370. 528. 540.*
præſul, *498.* præſum, *533.*
præter, *290: 16.* præterea, *270. 556. 600.*
prætereo, *452. 488. 543.*
præteritum, *33. 36. 210.*
prætextus, *465.* prætor, *525.*
prævaleo, *532.* prandium, *476. 494.*
pratum, *359.* pravus, *483.*
preces, *523. 532. 575.*
premo, *413. 486. 507. 704.*

prendo,

prendo, *449. 469. 528.* pretioſus, *642.*
pretium, *201. 227. 421. 422. 526.*
pridem, *215. 287. 540.* primipara, *516.*
primitiæ, *741.* primogenitus, *514.*
primus, *492 516. 543. 546. 549. 550. 644.*
Princeps, *498 531.*
principium, *497 502. 546.*
privo, *422.* priſcus, *540 543.* prius, *543. 550*
pro, *288: 13. 290: 1: 17.* prô! *491.*
probo, *235: 3.* probitas, *480. 514.*
procax, *482. 483. 485.* procedo, *554. 555.*
procella, *559*
procerus, *461 554. 556.*
Proclamationes, *631. 632.*
proclivis, *486. 668.* procraſtino, *543.*
procul, *494 554.* prodigium, *514.*
prodo, *534.* produco, *306.*
profecto, *295: 3. 480. 590.*
proficiſcor, *494* profiteor, *569.*
profligo, *532.* profluens, *429.*
profugus, *529. 533.* profundus, *357. 554.*
progenies, *496.* prognoſtico, *559*
progredior, *554.* prohibeo, *422. 526. 608.*
projectititius, *514.*
projicio, *431. 487 567. 598.*
proles, *708.* promiſcue, *478.*
promitto, *23. 236. 422. 482. 567 600. 604.*
promoveo, *552.* promptus, *370. 528. 533.*
pronomen, *13. 24. 31.* pronuntiatio, *1. 2. 3.*
pronus, *437. 443. 486. 605. 668. 709.*

propago, 607. prope, 219. 290: 13. 538.
propello, 364. propenſus, 486. 605.
propero, 288: 15. 485. 540. 573.
propino, 421. 478. 479. 766. 799.
propinquus, 501. 503. 504. proprius, 486. 513 628
propoſitio, 444.
propoſitum, 288: 17. 584. 634: 4.
propter, 267. 288: 13. 290: 1. 17. 598. 628.
prora, 557. prorſus, 224. 485. proſcindo, 413.
proſapia, 495. 496. 497. 513. proſequor, 270.
proſterno, 532. 533. proſtibulum, 489.
proſum, 482. 538. protero, 413. 452. 532.
protego, 526. proverbium, 514. 516.
provideo, 532. 533. provincia, 492. 498.
provoco, 489. 533. 561. 564. prout, 488.
proximus, 405. prudens, 480.
pruina, 347. 413. prunæ, 351. prunus, 398.
pruritus, 367. 534. pſittacus, 383. pudicitia, 489.
pudenda, 451. pudet, 488
pudor, 481. 482. 484. 485.
puella, 489. 495. 514. puer, 495. 497. 577.
puerpera, 514. pugil, 533. pugio, 533.
pugna, 531. 532. 533. pugno, 370. 486. 532. 533.
pugnus, 413. 450. 555. 556.
pulcher, 278. 461. 471. 482. 515. 596.
pulex, 378. 449. pullulo, 404.
pullus, 372. 403. pulmentum, 474.
pulmo, 455. pulpa, 455. puls, 474.
pulſo, 518. 532. 561. pulſus, 536.
pulvinar, 520. pulvis, 440. 534. 537. 558.
pumex, 425. 427. punctim, 450. 532.
pungo, 364. 488. 567. punio, 528. 609. 614.
pupilla, 439. puppis, 557.
purgatio, 458. 536. 671.
purgo, 475. 480. 518. 536.
purus, 480. 488. 639: 9. 646.

pus,

pus, 536. 558. puſio, 495. putamen, 404.
puteus, 429 433. putidus, 486. puto, 404.
putreſco, 458. 475. 536. 537. pyramis, 515.
pyrites, 353. pyxis nautica, 557.

Q.

Quà, 216. 291 : 11. 591. quadrupes, 376. 452.
quatruplex, 406. quæ cum ita ſint, 603.
quæro, 363. 485. 491. 519. 526. 528. 615.
quæſo, 488. quæſtus, 489.
qualis, 223. 266. 267. 288 : 13. 514. 548.
quam, 267. 270. 540.
quamvis, 224. 291 : 10. 608. 624.
quandiu, 607.
quando, 266. 267. 288 : 7. 27. 540. 543.
quandoque, 547.
quantum, 288 : 24 : 26. 527. 544. 551.
quantocyus, 540. 543. 230. quapropter, 267.
quare, 266. 267. 268. 288 : 13. 598. 603. 604.
quartus, 550. 546. quaſillus, 520. 696.
quatenus, 267. 291 : 11. 591. 652.
quatio, 404. 538. quatuor, 208. 545. 550.
quemadmodum, 549. Quercus, 399.
querela, 535. queror, 486. 535. quidquid, 549.
qui, quæ, quod, 31. 263. 264. 265. 532. 533.
quia, 291 : 12. quidam, 295 : 5. 549. 550.
quidem, 291 : 5. quies, 480. 485. 573.
quieſco, 296 : 3. 480. 491. 519. 532.
quilibet, 224 549 quinque, 545. quippe, 356. 315.
quis? 266. 267. 284. 288 : 13.
quò, 216. 267. 288 : 12. quoad, 541.
quomodo, 266. 267. 549.
quondam, 288 : 11. 540. 543. 544.
quorſum, 216.
quot, 266. 267. 288 : 24. 543. 548. 550.
quoties, 287 : 3. 288 : 17. 540. 547. 639 : 14.

quotus

quotuplex, 406. 549. quotusquiſque, 548.
quouſque, 288 : 7 : 23. 540. 554.

R.

Radix, 403. 404. 413. 474. rado, 404. 475.
ramale, 342. 517. ramus, 403. 404. 517.
rana, 378. rancidus, 455. 474. rapa, 409.
rapax, 483. rapina, 484. rapio, 484.
raptim, 224. 573. rapto, 404. 528.
raro, 288 : 17. 547. 550. rarus, 544. 548. 554.
ratio, 497. 544. ratis, 557. reus, 531.
raucus, 535. rebellis, 483. 531. 532. 533. 809.
reboo, 359. recedo, 488. recens, 202.
recenſeo, 526. recido, 550.
recipio, 422. 519. 527. 598. 636. 637.
reciprocus, 118. 185. reclino, 470.
recoquo, 475. recordor, 480.
recreo, 532. 543. 561. 564. 573.
rectà, 493. 494. 624. recte, 481. 482.
rectus, 525. 554. recumbo, 521.
recupero, 526. 563. 603.
reddo, 421. 422. 508. 526.
redemptor, 598. 602. 662.
redeo, 78. 79. 209. 452. 493. 494. 496. 519. 550. (573. 667.
redimo, 421. 422.
redivìa, 458. reductio, 492. redundo, 478.
redux, 494. refero, 236. 490. 526. 538.
refert, 533. refertus, 475. reficio, 532.
refrigero, 431. refugium, 499. regio, 492.
regno, 499. regredior, 290 : 15. rejicio, 421.
relaxo, 368. 470. 561. religioſus, 498. 500. 798.
relinquo, 538. 607. 628.
reliquiæ, 413. 414. 421. 422. 469. 474. 475. 478.
reliquus, 600. remaneo, 544. remedium, 534.
remigo, 557. 560. reminiſcor, 480. 482.
remitto, 368. 488. 558. 559. 634 : 4.

remo-

removeo, 290: 13. 544.
remiſſio peccatorum, 584. 599. 600.
remunero, 480. 600. 614. remus, 557. 560.
renes, 455. renuncio, 421. 645.
repagulum, 518. repello, 532.
repente, 224. 534. 537. 540. 543.
reperio, 421. 422. 492. 526.
repeto, 226. 421. 479. 493. 526. 602. 614.
repleo, 433. 478. 551. repiico, 620.
repo, 376. 748. repono, 620.
reprehendo, 485. 491. 525. 526. 527.
repudio, 421. 544. repugno, 490. 526.
repullulo, 404. repulſa, 499. requiro, 421.
res, 420. 514. reſarcio, 473. reſeco, 521.
reſero, 518 reſiduum, 421. 422. reſina, 423.
reſiſto, 490. 526. 530. 626. reſono, 359.
reſpiro, 446. 535. 537. 533
reſpondeo, 267. 288: 21. 289. 526. 599.
reſpuo, 421. 544. reſtis, 567. 569.
reſtituo, 421. 422. 493. 508. 526. 536. 616. 634: 4.
reſto, 543. 544 550. 598. 621. reſuo, 473.
reſurgo, 461. 496. 584. 604. 616.
reſuſcito, 616. rete, 395. retentio, 535.
retineo, 602. retro, 226. 290: 15.
revereor, 453. 481. 482. 523 844.
revertor, 452. 453. 493. revireſco, 404. 414.
reviviſco, 461. 804. revoco, 488. 626.
reus, 526. 527. 530. Rex, 498.
rhamnus, 401. rheuma, 535.
rhombus, 392. 396. rhonchi, 437.
ricinus, 378. rideo, 443. 444. 516. 538. 620.
ridiculus, 192. 514. 564. rigeo, 449. 534. 535.
rigo, 520. rima, 517. 518. ringor, 370.
ripa, 430. rixa, 484. 532.
robur, 399. 461. 516. 553. robuſtus, 515.
rodo, 373. rogo, 289. 527. 532. 569.

ros, 347. roſarium, 524. 571 643.
roſtrum, 389. 390. rota, 568.
rotundus, 356. 436. 554. rubeo, 346.
rubigò, 421. 475. ruber, 417. 419. rubus, 401.
ructo, 446. rudens, 557. rudis, 498. rudo, 372.
ruga, 462. 470. rugoſus, 462. rumino, 363.
rumor, 58. 59. 260. 488. 516. 527.
rumpo, 354. 467. 478. runco, 404.
ruo, 431. 518. rupes, 359. 425. rurſus, 548.
rus, 359. ruſcus, 301. ruſtice, 483 484.
rutilo, 418. 665.

S.

Saburro, 475. ſaccharum, 405. ſaccus, 470. 520.
Sacerdos, 498. 639. 642. 647.
Sacramentum, 581. 629. 630. 634. 636. 638. 644. (646. 647.
ſacrifico, 642.
ſacrilegium, 639: 10. 601. Sacrum, 523.
ſæpe, 288: 17. 547. 548. 639: 14.
ſagax, 480. ſagena, 395. ſagino, 455. 461.
ſagitta, 531. 533. 809. ſagmen, 412.
ſal, 423. 424. 520. ſalina, 89. 90. 423. 421.
ſaliva, 457. 458. 462. ſalix, 399. ſalteni, 224.
ſalto, 367. 390. 431. 478. 561. ſalve, 668. 289.
Salve Regina, 583. 666. ſalvo, 529. 550.
ſalutatio, 246. 247. 289. 506. 507.
ſaluto, 289. 508. 518. 519. ſalvus, 550. 599.
ſanctus, 313. 319. ſandapila, 537. 723. ſane, 193.
ſanguis, 457. 460. 491. 503. 533. 534. 536. 538. 594.
ſanies, 536. 538. ſanitas, 461. ſanna, 487.
ſano, 536. 638. ſanus, 461. 465.
ſapidus, 404. 405. 475. ſapiens, 482. 658.
ſapio, 405. 482. 529. 530. 573. ſapo, 432.
ſapor, 404. 405. ſarcina, 552. 553.
ſarcio, 473. 566. ſarcophagus, 537.
Sardinia, 392. ſartor, 565.

ſat,

ſat, ſatis, 288:23. 508. 543. 551. 553.
ſatietas, 475. ſatisfacio, 421. 422. 530. 567. 597. (761.
ſatur, 475. ſaucio, 532. ſaucius, 533.
ſaxetum, 425. ſaxum, 425.
ſcaber, 515. ſcabies, 534. 538.
ſcabo, 378. 437. ſcalpo, 378. 390. 437.
ſcalprum, 422. 567. 568. 569. ſcando, 452.
ſcapha, 557. ſcapula, 454. ſcarifico, 536.
ſcateo, 378. 538. ſcaturio, 433. ſcaurus, 462.
ſceleratus, 483. 497. 514. ſcelus, 483. 490. 491.
ſceptrum, 449. 832. ſchidia, 403. 494. 405.
ſchiſtus, 425. ſcienter, 480.
ſcindo, 404. 449. 467. 476. 521. 522. 567.
ſcintilla, 352. 485. ſcintillo, 333.
ſcio, 62 63. 481. 482. 594. 598. 609.
ſcipio, 462. 465. ſciſcitor, 527.
ſciſſura, 534. ſciurus, 373. ſclopus, 531.
ſcopæ, 475. 118. 520. ſcopulus, 425.
ſcoria, 421. ſcorpio, 378. ſcortor, 485. 489.
ſcribo, 571. 573. ſcrotum, 451. ſcurra, 514.
ſcutum, 531. ſcylla, 355. 530.
ſebum, 353. 455. ſeco, 521. 567.
ſecretum, 460. 525. 527. 634:7. ſecta, 531.
ſectio, 534. ſector, 534. ſecundæ, 496.
ſecundum, 216. 291:11. 419. 652.
ſecundus, 546. 548. ſecuris, 403. 405. 568. 569.
ſecus, 548. 549. ſed, 220. 291:3;6. 598. 603. 609.
ſedeo, 368. 452. 518.
ſedes, 494. 500. 518. 519. ſeditio, 532.
ſeges, 413. 414. ſegnis, 483.
ſegrego, 363. 532. 544. ſejungo, 363. 532. 544.
ſeligo, 421. 532. 544. ſemel, 288:17. 547. 601,
ſemen, 413. 414. 457. ſemi, 476.
ſemiaſſus, 476. ſemidiameter, 357.
ſeminarium, 413. ſemino, 413. 556.
ſemipes, 555. ſemiplenus, 479.

ſemita, 492. 494. ſemivir, 514.
ſemper. 288: 7. 540. 620.
ſenectus, 484. 485. 495. 496. 497.
ſenex, 495. 497. ſenſim, 288: 15. 480. 540.
ſenſus, 459
ſententia, 236. 444. 482. 488 514. 525. 527. (528. 623. 624.
ſentina, 295: 3
ſentio, 488. 494. 509. 550.
ſeorſum, 363. 546.
ſeparo, 363. 493 494 532. 538. 544.
ſepelio, 537. 538. ſepes, 413.
ſepio, 413. 414. 493 ſepono, 363. 544.
ſeptem, 545. September, 542.
ſeptem Sacramenta, 581. Septentrio, 492.
ſeptum, 413. ſepulchrum, 537. 538. 723.
ſeptimana, 542. ſequeſter, 421.
ſequor, 290: 15. 452. 516. 528. 541. 542. (544. 546.
ſera, 539.
ſerenus, 559. ſeries, 554.
ſermo, 485. 488. 527. 603.
ſero, 404. 413. 414
ſerò, 290: 15. 485. 540. 542.
ſerpens, 376. 496. 535. ſervator, 529.
ſervio, 482. 500. 531. 532 601. 604.
ſervo, 421. 528. 529. 598. 604.
ſervus, 498. 514. ſeſqui, 679.
ſex, 545. 550. ſexus, 514.
Si, 291: 13. ſibilo, 443. 561.
ſic, 207. 220. 287: 5. 291: 14. 422. 549.
ſiccine, 291: 14.

ſicco,

ſicco, 349. 431. 432. 457.
ſiccus, 432. 535. 542. 559.
ſicut, 291: 15. 549.
ſidus, 327. 328. 329. 333.
ſignifico, 94. 571. 532.
ſignum, 490. 531. 532.
ſilentium, 516 851. ſileo, 443. 444.
ſilex, 426. ſiligo, 407. ſiliqua, 474.
ſimia, 373.
ſimilis, 199. 464. 465. 494. 538. 16.
ſimilitudo, 596. 619. 603. 627.
ſimplex, 465.
ſimul, 196. 287. 288: 7. 363. 550.
ſimulo, 186. 227. 453 464. 484.
ſimum, 515. ſine, 222. 290: 2: 18.
ſinguli, 475. 546 550. ſingultus, 535.
ſiniſter, 448 ſino, 193. 227.
ſinus, 359 430. 445. 446. 470.
ſiſto, 533. ſiſtrum, 562. ſitio, 475. 478.
ſitis, 477. 620. ſitus, 452. 519.
ſobrinus, 501. ſocer, 504.
ſocius, 204 486. 563. 567.
ſodalis, 514. ſodomia, 489.
ſol, 335. 336. 342. 539. 559. 560 681.
ſolanus, 558. ſolea, 367. 392. 469.
ſolennis, 523. 531. ſoleo, 485. 519. 609.
ſolicito, 235: 4. 489. ſolidus, 422. 554.
ſolſtitium, 542. ſolum, 429. 517.
ſolùm, 222. 224. 544. 550
ſolvo, 367. 421. 422. 470. 526. 528.

ſolus, 29. 193. 538.
ſolitudo, 29. 492. 494.
ſolutio, 504. 713. 776 813.
ſomnus, 437. 438. 440.
ſomnium, 438 535. ſomnio, 437.
ſonitus, 235
ſono, 367. 443. 529. 537. 564.
ſorbeo, 475. ſordes, 428. 458. 475. 518.
ſordidus, 483. 515. ſoror, 501.
ſortior, 526. ſpatior, 413. 452. 453.
ſpatium, 539. 540. 541. 542. 543.
ſpecies, 342. 596. 639. 642. ſpecimen, 531.
ſpecto, 285. 340 440. 527. ſpectrum, 537.
ſpecula, 531. ſpeculator, 531.
ſpeculum, 342. 472. 596. ſpelunca, 492.
ſperno, 486. 488.
ſpero, 421. 480. 481. 649.
ſpes, 4 1. 480. ſpica, 413. 414.
ſpiculum, 531. ſpina, 394 401. 454. 534.
ſpinetum, 212. 219. 399. ſpira, 376. 473.
Spiritus ſanctus, 395. ſpiritus, 314. 446. 537.
ſpiro, 446. 558. ſpiſſus, 404. 554.
ſplen, 455. ſplendeo, 418 665.
ſpolio, 422. 468. ſpondeo, 333.
ſponſa, 235. 633. 643. ſponſio, 563. 564.
ſponte, 193. 218. ſporta, 472.
ſpuma, 429. 475. 476 ſpuo, 457. 458.
ſpurcus, 458. 515. ſpurius, 514.
ſquama, 394 ſtabilis, 480. 554.
ſtabulum, 367. 368. ſtadium, 555.
ſtamen,

ſtamen, 472. ſtannum, 420.
ſtapes, 367. 368. ſtatica, 551. 552. 553.
ſtatim, 230 288: 32. 290: 15. 540. 543. 598.
ſtatuo, 452. ſtatura, 461. 555. 556.
ſtatus, 222. ſtella, 320. 665.
ſtemma, 496. 497. 513. ſtercus, 458.
ſterno, 367. 413. 475. 520. ſternuto, 443.
ſterquilinium, 458. 274. ſterto, 437.
ſtigma, 571.
ſtilla, 347. 429. 478. 518. 519. 535.
ſtimulo, 364. ſtipes, 461. 499.
ſtirps, 495. 496. 497. 513.
ſto, 205. 437. 452. 533. 546. 554. 567.
ſtolidus, 483. 485. ſtomachari, 486.
ſtomachus, 389. 455. 456
ſtorea, 520. ſtragulum, 367. 466.
ſtrangulo, 528. ſtranguria, 535.
ſtrategema, 480. 531. ſtratum, 367. 520.
ſtrenuus, 533. ſtrepitus, 235. 404. 431. 475
528. 537. 561. 573 ſtrictim, 540.
ſtrideo, 487. 521. 532. ſtrigoſus, 765. 455.
ſtringo, 467. ſtrix, 483. 692. ſtruma, 534.
ſtruo, 532. ſtruthio, 385.
ſtudeo, 543. 573. ſtultus, 483. 485.
ſtupeo, 486. ſtupidus, 483. 485. 658.
ſtuprum, 489. ſtylus, 567. 568.
ſuadeo, 481. 571. ſuavitas, 514. 515.
ſub, 555. 556. ſubditus, 498. 555.
ſubdo, 526. 533. ſubduco, 532.
ſubeo, 452. 550. 599. ſubigo, 367. 526. 534

ſubjicio, 531. ſubinde, 548. ſubito, 54●
ſublevo, 552. ſubmergo, 395. 431. 433.
ſubſideo, 431. ſubſilio, 561. ſubſilto, 625
ſubſtantiva, 6. 91. 92. 93. 212.
ſubſtringo, 368. ſubſum, 500. 533. 555.
ſubter, 555. ſubterraneus, 350.
ſubtraho, 544 ſubvenio, 481. 531. 537.
ſuccedo, 538. 619. ſuccenſeo, 486.
ſuccido, 404 ſuccurro, 424. 475. 481. 532
ſuccuſſo, 367. ſudo, 354. 458 535. 536.
ſudus, 559. ſuffero, 486.
ſufficio, 479. 551. 553 597. ſufflo, 354.
ſuffoco, 363. 528. 535. ſuffragium, 527.
ſugillo, 526.
ſugo, 363. 446. 475. 469. 536.
ſulco, 413. ſulphur, 353. 423.
ſum, 96. 98. 99. 100. 205. 494. 495. 614.
ſumo, 421. 422. 639: 12. ſumptus, 422.
ſuo, 473.
ſupellex, 420. 422. 469. 472. 520.
ſuper, 290: 19. 519. 532. 555. 662.
ſuperbus, 483. 484. ſupercilium, 439.
ſuperfluo, 478. 556. ſuperior, 498 500. 609
ſuperlativum, 225. 271. 272. 288: 2: 25.
ſuperne, 555. ſupero, 270. 532. 544.
ſuperpono, 467. ſuperſtes, 468.
ſuperſum, 288: 23. 478. 479. 533. 544.
ſupervacaneus, 465. ſupinus, 443.
ſuppetiæ, 532. 552. 192. ſupplanto, 497. 532
ſupplicium, 528. 530. 823.

ſup-

ſuppono, 267. 422. ſuppoſititius, 514.
ſupra, 213. 290:20. 555. ſura, 451. 453.
ſurdus, 463. 465. ſurgo, 518. 521. 538.
ſurripio, 484. ſurſum, 287:5. 555.
ſus, 372. 373. ſuſcipio, 647. 644.
ſuſcito, 526. ſuspectus, 290:15.
ſuſpendo, 470. 528. 530. ſuſpicor, 481. 486.
ſuſpiro, 486. 488. 535. 666.
ſuſtento, 461. 496. 497. 517.
ſuſtineo, 552. ſuſurro, 483. 561.
ſuus, 26. 27. 482. ſycophanta, 212. 488.
ſylva, 212. 219. 359. 360. 364 403. 531.
ſylveſtris, 361. ſynaxis, 523.
ſynciput, 436. ſyndon, 537.

T.

Tabacum, 410. 414. 730.
Tabellarius, 498. 571.
tabeſco, 475. 535. 536.
tabula, 517. 519. 567. 569.
taceo, 443. 444. 480. 527. 615.
tædet, 524. 486. tæniola, 458. 466. 469.
talis, 514. talitrum, 449. talus, 451.
tam, 270. 291:16. 540. tamen, 291:3.
tandem, 549. tango, 449. 450. 459.
tantundem, 554.
tantum, 222. 224. 272. 288:23. 544.
tantus, 288:24:26. 544. 551.
tardo, 287. taurus, 364. 365.
taxo, 421. tectum, 517. tegmen, 466. 520

tego, 467. 518. 526. tegula, 517.
temperantia, 536. 538. 573.
tempeſtas, 296: 8. templum, 538.
tempus, 227. 438. 453. 476. 478 539. 540
543. 564 620.
tempeſtive, 213. 288: 11. 478. 479. 540.
tempora, 436.
tempeſtas, 543. 558. 559. 560.
tenax, 483. 484. tendicula, 531.
tendo, 452. 470. 473. 567.
tenebræ, 440. 539.
teneo, 421. 422. 449. 528. 540.
tentatio, 485. tenus, 216. 296: 21.
tepeſco, 475. 482. 558. terebro, 567. 569
tero, 413. tergo, 432. tergum, 450. 452
terminus, 549. 555. termini technici, 300.
terra, 356. 359. 413. 492.
terræ motus, 359. terreo, 486. 488.
terreſtris, 350. 361. territorium, 525.
teſtamentum, 537. 538. 696. teſtes, 451.
teſtis, 526. 527. 630. teſtor, 510.
teſtudo, 377. 555. tetricus, 486.
texo, 472. 473. textrix, 566
thuribulum, 351. tibia, 454. 562.
tigris, 275. timeo, 482. 485. 486.
timidus, 514. tinea, 378. 534. tingo, 418
tinnio, 440 titillatio, 452. titio, 351.
Titius, 550. titubo, 484. toga, 469.
tolero, 480. 486. 488. tomentum, 477.
tondeo, 363. 365. tono, 345. 531.

tor-

tormenta bellica, 531.
torqueo, 504. 528. 610 621.
torrens, 429. torreo, 474 475. 536.
tortuoſus, 404. 462. torvus, 486.
toties, 287: 3. 547. totus, 541.
toxicum, 535. tracto, 234: 3. 500.
trado, 526. traduco, 482.
traho, 404 431. 528. 552.
trajicio, 431. 494 532. trama, 472.
trames, 492.
tranquillus, 296: 3. 480. 485 491.
trans, 287: 2. 290: 4: 22. 431.
tranſenna, 517. 540.
tranſeo, 213. 288: 24. 296: 18 431. 452.
transfigo, 532.
tranſitiones, 118. 150. 174. 175. 181. 185.
negativæ, 148.
transverſus, 567.
tremor, 450 462. 486. 535. tres, 545.
tribunal, 525. 527. triclinium, 519.
tricor, 484. trifariam, 549.
Ss. Trinitas, 591. tripudio, 486 561. 752
triſtis, 460. 486. 488.
triticum, 407. 413. 474. trituro, 413.
triumpho, 532. 533. 550. 561.
trucido, 533. trunco, 364.
truncus, 403. 495. trutina, 551.
trutta, 392 396. trux, 483. tu, 13. 508.
tuber, 449. 534. tueor, 526. tumeo, 534.
tumulo, 723. tumulus, 723.

tunc, *288 : 7.* tundo, *534. 567.*
tunica, *469.* turba, *531.*
turbo, V. *485. 488. 519.* turbo, S *558.*
turdus, *386.* turgeſco, *413. 534.*
turpis, *514.* turris, *517.* turtur, *386.*
tuſſis, *535.* tuus, *25. 27.*
tympanum, *562. 564.* tyro, *531. 573.*

V. U.

Vacca, *364. 365.* vacerra, *531. 554.*
vacillo, *477.* vaco, *569* vacuo, *478. 521.*
vacuus, *404. 422. 479. 515.*
vado, *431. 433. 488. 617.*
vadum, *431. 433.* vafer, *471.*
vagina, *467.* vagio, *496.*
vagus, *493. 494 498.*
valde, *272. 288 : 20 : 24.*
valedico, *289. 442. 506. 518.*
valeo, *421. 537. 538 625. 628 635 : 11.*
valetudo, *461. 534. 537. 538.*
validus, *465 480. 482.* valor, *675.*
vallis, *359. 666.* *vallum*, *493. 531. 532. 554.*
vapor, *352.* vaporo, *429. 475.*
vappa, *477.* vapulo, *482. 497. 530.*
vari, *462. 534.* varius, *550. 560.*
vas, *475. 478. 479. 520.* vaſto, *492.*
vates, *570.* uber, *445. 446. 447.*
ubertas, *413.* ubi, *266. 267. 288 : 12. 556.*
ubicunque, *288 : 12. 290 : 22. 549.*
vecors, *483.* vectis, *518.* vegetus, *482.*
vehe-

vehemens, *558.* veho, *404 521.*
vel, *291: 2.* vela, *557.* velitor, *532.*
vello, *391. 440. 458. 475.* vellus, *363.*
velox, *480. 529. 560.* velut, *291: 15.*
vena, *425. 456. 536. 538. 773.*
venatio, *360. 390. 396.*
vendo, *50. 363. 421. 422. 608.*
veneficus, *411. 484. 511. 537. 606. 692. 857.*
venenum, *535. 537.*
veneror, *500. 523. 647. 844.*
venia, *236. 482. 612. 637.*
venio, *76. 79. 209. 213. 296: 9. 452. 494. 519.*
venter, *448. 450. 458. 476.*
ventriculus, *389. 456.* ventilo, *558.*
ventus, *347 543. 558. 559 560.*
venundo, *421.* venus, *369. 496. 534.*
venuſto, *801* ver, *539 665.* verax, *597.*
verbalia, *85. 86. 87.*
verbero, *482. 497. 528. 530.*
verbum, *32. 91. 92 93. 94. 274. 626.*
verecundus, *481.* verenda, *451.*
veritas, *480. 482.* vermis, *376.*
verro, *475. 518.* verruca, *356. 462.*
verſicolor, *419.* verſipellis, *514.*
verſo, *440 452. 475. 482. 532.*
versùs, *212. 216. 290: 22.*
verſutus, *471. 480.* vertebræ, *454.*
vertex, *436.* verticillus, *472.*
vertigo, *535. 538.* verto, *452. 470. 473.*
veru, *460. 89.* verus, *527.*

veſcor, 475. veſica, 456. 458. veſpillo, 537.
veſper, 333. 539. veſpertilio, 382. veſter, 25.27.
veſtigium, 373. 528. veſtis, 466. 467. 468.469.568
veteranus, 543. veterator, 483. veto, 526.
vetula, 495. 543. 710. 837. vetus, 540. 541. 543.
vexillum, 531. 532. vexo, 484. 488. 528. 530.
via, 492. 493. 494. 532. via lactea, 332.
Ss. Viaticum, 636. 637. viator, 498. 492. 493.
vibex, 812. 528. 819. Vicarius, 499. 532.
vices, 226 287: 3. 288: 18. 296: 15 547. 550.
vicinus, 290: 13. 328. 405. viciſſitudo, 560.
victoria, 532. 533. 550. 561. victus, 536. 568. 620.
vicus, 492. video, 62. 63. 213. 214. 223. 440. 441.
vidua, 514. 537. 538. (482. 486. 516.
vigil, 531. 535. 539. 798. vigilo, 437. 482. 532.
viginti, 545. vilis, 488. villus, 458. 473.
vincio, 470. 528. 530. 533.
vinco, 526. 532. 533. 550. 563. 564.
vinum, 477. violenter, 534. vir, 495,
vires, 374. 461. 465. 480. 527. 608. virga, 530.
virgo, 480. 489. 495. 514. 583. 643. 652.
virgultum, 401. 404. viridis, 417 419.
virtus, 480. 482. virus, 449. 535.
vis, 480. 527. 556. viſcera, 456. viſcum, 401.
viſcus, 390. 568. viſito, 518. 519.
viſus, 440. 459. 465.
vita, 461 496. 497. 536. 609. 624. vitellus, 474.
vitiligo, 534. vitium, 462. 463. 483. 489.
vitricus, 504. vitrum, 425. vitta, 458. 466.
vitulus, 364. vitupero, 486. 488. 526.
vivo, 496. 497. 538. 590. 616. 619.
vix, 224. 288: 28. 497. 518. 533. ulcus, 534.
ullus, 548. ulna, 554. 555. 556. ulnæ, 449. 552.
ultimus, 546. 549. ultrà, 213. 216. 431. ultro, 193.
umbilicus, 448. 451. umbra, 342.
unà, 196. 287. 518. 550. unctio, 638.

uncus,

uncus, 449. 496. unda, 429. unde, 267. 288 : 12.
undique, 549. 619. unguis, 370. 449. 458.
ungula, 364. unicus, 288 : 23. 533. 548. 550. 651.
univerſus, 301. 548. unusquisque, 644.
unus, 545. 548. 550. 651. vocabulum, 300. 574.
vocalis, 1 2. 3. 4 vociferor, 443. 484. 561.
voco, 236. 261. 289. 443. 444. 497. 526.
vola, 448. volatilis, 361. 379. volo, as, 390. 529.
volo, vis, 56. 57. 59. 235 : 3. 598.
volucris, 665. 361. 379 413. volumen, 402. 473.
voluntas, 480. 628. volvo, 425. 432. 532.
voluptas, 440. 488. 573. voluto, 367. 372.
vomica, 535. vomo, 458. 476. 556.
vorago, 429. 803. voro, 379. 385. 475.
vortex, 429 803. vos, 13. 15. 17. 499. 503. 548.
votum, 421. 444. 491. vox, 443. 447. 561. 564. 721.
upilio, 565. 569. urbanus, 506. 508. 514.
urbs, 492. 493. 694. urgeo, 526. 543.
urina, 458. 535. uro, 346. 352. uropygium, 389.
urtica, 412. uſque, 216. 229. 290 : 23. 541. 549. 554
uſus, 492. 494. 497. 514. 527. 620.
ut, 48. 291 : 14 : 15 : 16 : 17. 559. utcunque, 223.
uterque, 26. 7. 489. 533. 548. 550. uterus, 448.
uterlibet, 549. utilis, 533.
utinam, 42. 44. 45. 200. utique, 288 : 2. 526.
utor, 368. 421. utrobique, 549. vulgo, 527.
vulnero, 485. 532. 533. 534.
vulnus, 296 : 19. 533. 534. 641.
vulpes, 373. 374. 375. vultur, 380.
uxor, 504. 505. 607. 613. 624. 713. 846.

Z.

Zelotypia, 486. 505. zelus, 482. zephyrus, 558.
zodiacus, 329. 330. zona, 466. 469.

A. M. D. G.

Geiſtæ 22. Martii 1772.

861.

861. NB. 1. Similem Indicem confeceram ex vocibus Hiſpanis hoc initio:

A, ab, absque, 290.
abalancearſe al peligro, 532.
abaratar, 421.
abarcar, 449. 530. 543.
abatirſe, humillarſe, 481. 486.
abaxo, 779.
abeja, 388.
abiſmo, 554. 357.
abisparſe, 460. 486.
abochornarſe, 342. 560.
abofetear, 487.
abogar por alguno, 526.
obominar, 486.
abonançar el tiempo, 559.
abonar, 421. 526.
aborrecer, 486.
abortar, 496.
abraſar, 354.
abrazar, 449. &c.

Quid quod meum Chilidugu Hiſpanum ſaltem octies feceram denuo & ex integro; at eo, uti reliquis meis libris ac manuſcriptis non paucis, partim in Regno Chilenſi, partim Limæ in Peruvia, nullâ juris ſervata forma anno 1768., cum ibi adeſſem captivus, ſum orbatus. Patientia!

2. Unum illud Exemplar Hiſpanicum, quod

quod poſtea ſic, uti hic vides, latine verti, ſed cui jam memoratus Index deeſt, etiam a Limano milite captum fuiſſe, ſed jam captum, Deo juvante, & ex hac captivitate, & ex naufragio Barbacoæ, & ex aliis periculis quam plurimis, quod longum eſſet referre, ſalvum abduxi, & adhuc mecum retineo, niſi pecunia, acies oculorum, ac vires corporis deeſſent, nam ferme plene cæcus & infirmus annum jam ago quartum ſupra ſexageſimum, aliquando Typis imprimendum. En illius libri Titulum 862. Dedicatoriam 863. & Prologum 864.

862. TITULUS:

Chilidugu ó Lengua de los Indios de el Reyno de Chile, Enſeñada ſumariamente por el R. P. Luis de Baldivia de la Compañia de JESUS y mas por extenſo por el P. Bernardo Haveſtadt de la miſma Compa.

863. *Dedicatoria al Santiſſimo y Laudabiliſſimo Nombre de JESUS.*

A quien JESUS mio! podrè mejor y con mas razon dedicar eſta Obrilla, que à Vueſtro ſantiſſimo y laudabiliſſimo Nombre? pues no pudiendo por mis achaques, va para nueve años, hazer mis Corredurias à las Tierras de los Indios como acoſtum-

ſtumbrava, la trabajè en el retiro de los Colegios no con otro fin, ſino que me ſirvieſſe de Red para coger por medio de ella las almas, que me fueſſe poſſible: y para correſponder en algun modo al nombre de Miſſionero de la Compañia de JESUS en las Indias, al qual haſta ahora no he renunciado, ni renunciare quanto eſtuviere de mi parte. No ſea pues Amabiliſſimo JESUS mio, que mi trabajo aya ſido inutil; ſino que echada eſta red en vueſtro diviniſſimo Nombre, coja aquel numero de almas, que yo y mucho mas Vos ſeñor Amador de las Animas deſeais: paraque deſta ſuerte Vueſtro Santiſſimo y Auguſtiſſimo Nombre tan digno de ſer alabado en todo el Univerſo, aſſi para ſiempre ſe alabe, Como en el Oriente de la Aſia, Africa y Europa; de la miſma manera y no menos en el Occidente de eſta America: y en particular por los incultos Indios de Chile, que viven en lo mas retirado de ella. Eſto JESUS mio! como para Vos Señor! es lo mas Honroſo, que yo deſear pueda; aſſi lo pido por unico premio de mi trabajo: y Animado por lo que hiziſteis ſeñor con Vueſtros Apoſtoles, dandoles luego, que echaron ſu red en vueſtro Nombre, una grande muchedumbre de pejes, eſpero conſeguirlo.

De el Santiſſimo, Laudabiliſſimo y Adorable

rable Nombre de Vueſtra Soberana y Divina Mageſtad JESUS DIOS Criador y Redemtor mio! ſu

mas Humilde
Eſclavo y Criatura
Bernardo Haveſtadt.

864. *PROLOGO.*

Teniendo alguna noticia, ò à lo menos aviendo corrido la Grammatica de las Lenguas Alemana, Latina, Griega, Hebraica, Eſpañola, Franceſa, Italiana, Flamenga, Ingleſa, Portugueſa, y la de los Indios de el Reyno de Chile (fruto que ha ſido de mi aplication, no obſtante mi corta Capacidad) la que me parece (ſalvo meliore) la mas facil, elegante y copioſa, es la de los incultos Indios de Chile: de manera, que me perſuado, que ſi llegára eſte Arte à manos de los Curioſos de Europa; ſeria factible, que algunos embeleçados la aprendieran ſolo por el guſto de hablar y eſcrivir en ella antes, que en otra de las ſobredichas, las coſas de mayor ſecreto.

La Facilidad deſta Lengua es tanta, que no puede ſer mayor, pues no tiene mas que una ſola Declination y Conjugation, y eſta la mas obvia: y ſus Reglas ſon tan univerſales, que no tienen Excepcion alguna. &c.

Su

Su Elegancia conſiſte, en que con la mayor brevedad da la explicacion la mas clara, la mas viva y la mas Politica. Finalmente

Su Copia, en que à mas de tener Dual, tiene todos los modos de los Verbos, enteros y con todas Perſonas, Numeros, Tiempos y Aoriſtos. Paſſe el Benevolo Lector todo eſte Arte una tan ſola vez, y verà quan ſin Ponderacion es loque acabo de dezir.

En el Arte ſeguì el Orden de los Capitulos del R. P. Luis de Baldivia, quien fuè el primero y haſta ahora el unico, cuyo Arte anda impreſſo; porque ſiguiendoeſte orden, luego viene à la viſta la diferencia de eſte y de aquel, que no aver ſalido mas perfecto, ſeria por las muchas ocupaciones que tenia eſſe grande è Illuſtre Varon, como lo creera, quien leyere la ſuma de ſu Exemplar Vida.

El unico Maeſtro, que he tenido en eſta Lengua, fuè el R. P. Xavier Wolffwiſen de ſanta memoria, zeloſiſſimo Miſſionero que fue, è Illuſtre aſſi por ſus Virtudes como por ſu ſangre (a) con quien vivi cerca de dos meſes en la Miſſion de Sta Feè. Co-

(a) Germanus Frater L. B. de Wollffwiſen, qui anno 1742. ſervavit Straubingam Marte Auſtriaco bis terve nequicquam obnitente.

Como el fin deſte Arte es enſeñar á hablar y eſcrivir; pues libros que leer haſta ahora no los ay en eſta Lengua; en lugar de Vocabulario, me ha parecido mejor traducir el Indiculus univerſalis del R. P. Franciſco Pomey de nueſtra Sagrada Compa de JEſus, en lo que me fué poſſible traducirlo, facilitando ſu uſo por muchos Centenares de Exemplos y Locutiones enteras para el exercicio de hablar y de eſcrivir. Pero para quitar eſcrupulos pondre no obſtante dos Additamentos de vocablos pueſtos en orden Alfabetico, que ſirvirân juntamente de Indice.

En la Tercera Parte, que es la Doctrina Chriſtiana, trate ſolo aquellos Aſſuntos, que me parecieron preciſamente neceſſarios para gente inculta: añadiendo al fin y pueſtos en ſolfa varios Cantares ſobre las mejores melodias que ſe cantan en las Igleſias de mi Amada Provincia del Rhin Inferior, y eſpecialmte en Colonia Agripina mi Eſtimada y querida Patria.

Paraque no falte una Formula de eſcrivir Cartas, Pondre una de mucha Edification eſcrita en Chilidugu por el Pe. Fulano.

Por ultimo es de advertir, que aviendo en eſta Lengua dos g, dos l, dos u, &c; la particular de eſta Lengua ſe pondra en letra gothica ò de otro molde. Vale & ora pro me.

865. *Advertencia.*

A la Auguſta Corona de Eſpana no puede ſer de perjuizio alguno, que eſte libro ſe lea ò ſe imprima en Alemania ù otro Reyno de Eſtrangeros: porque los Lugares ſenalados en la mapa ſon inaceſſibles por lo metidos que eſtan Tierra adentro; y por lo rodeados que eſtan de las Tierras de ſu Mageſtad Catholica: como es facil de conſiderarſe: y los Indios de eſta Lengua no tienen ningun puerto de mar: pues Arauco à mas de ſer Preſidio de Eſpañoles, no es Puerto; como lo ſé porque me hallè en dicha Plaza tres vezes, y baſtante tiempo. El motivo verdadero y unico porque he eſcrito eſte libro, es el que va expreſſado en mi Dedicatoria al Diviniſſimo Nombre de JEſus: y paraque los Europæos ſe queden aſſombrados viendo, que una Lengua como la de Chile, ſe habla en el ultimo rincon del orbe, y por una gente toſca è inculta, que ni eſcrivir ni leer ſaben: una Lengua de la qual, por el Conjunto que tiene, me atrevo à dezir, y ſin eſcrupulo, à qualquiera de otro Idioma:

Si bona Lingua tua eſt; tamen eſt præſtantior illa
Lingua Chilena, docet quam brevis iſte liber.

Leaſe el Prologo.

---

866. Utrumque ſanctiſſimum Nomen JESUS, MARIA Heraldice exhibitum.

JESUS.

Aureum Jeſu Chriſti Redemptoris noſtri nomen in campo argenteo * radiis Sanctitatis circumdatum, aureâ ſuæ DEITATIS corona coronatum, atque purpureo paſſionis ſuæ

Fili DEUS
Miserere nobis!
B. Haveſtadt inv.

Mater DEI
ora pro nobis!
H Strübel ſc.

ſuæ paludamento adornatum, cujus pannus ſubdititius eſt agni vel ovis pellis, tum ob innocentiam, tum ob patientiam maximam. Subſcriptio Fili Deus; nam JEſus Chriſtus non ſolum eſt Filius DEI & quidem Dei vivi & unici; ſed ſimul Verus Deus, Deus Incarnatus, & ſecunda Ssmæ & individuæ TRINITATIS Perſona. Unde miſerere (non ora pro) nobis.

MARIA.

Aureum S. MARIÆ ſine labe conceptæ nomen in campo argenteo * radiis Sanctitatis circumdatum, argentea (non aurea) Matris DEI cælique Reginæ corona coronatum; atque viridi perpetuæ ſuæ Virginitatis pallio veſtitum, cujus pannus ſubdititius eſt holoſericum rubrum, quod Martyr ſummique Mater doloris, ob ſummam compaſſionem cum Filio, quem credebat morte cruentiſſima moriturum, ac morientem adſtans aſpexit. Subſcriptio: Mater Dei, non autem Deus nec Dea, quia pura Creatura, unde ora pro nobis.

* Regulæ communis de metallo alteri metallo non ſuperponendo peræqua exceptio. Hic enim valet: aude quia major omni laude.

Locus ubi ponendæ ſunt imagines: utrumque Ssmum Nomen JESUS MARIA hic. ſacroſanctæ &c. poſt p. 186 ante Num. 300. S. Trinitas unus Deus ante Pars Tertia, Tom. II. Amor increatus ante Pars Quinta. Tom. III. Notæ muſicæ, & mappa geographica ut mox dicetur, Parte ſexta.

CHILIDÚGU

PARS SEXTA.

NOTÆ MUSICÆ*

AD

CANENDUM IN ORGANO

CANTIONES

PARTIS TERTIÆ

à

Numero 650 uſque ad 676.

---

* Ad commodiorem uſum veneunt ſeparatim; & quotquot quis volet exemplaria. Idem dico de Mappa Geographica Partis ſeptimæ, quæ nunc ſequitur.

CHILIDÚGÚ
PARS SEPTIMA.
MAPPA GEOGRAPHICA
ET
DIARIUM,

In quo recenſentur Provinciæ, Oppida, Sacella, loca, dies & leucæ, quas ultimis menſibus anni 1751, & primis anni 1752 peragravit ad Terras Indorum Chilenſium excurrens P. Bernardus Havestadt e Societate JESU Miſſionarius.

✝
IHS

Terræ Indorum Chilenſium, quæ trans fluvium *Biobio* ſitæ ſunt, præſcindendo ab Inſula *Chiloë*, & Baldiviæ Territorio; dividuntur in quatuor *Vutan mapu*, ſeu vaſtas magnasque Provincias; videlicet *Lafquen Vutan mapu*, ora maritima: *Ragitun Vutan mapu*, Terræ planæ oræ maritimæ confines: *ina pire Vutan mapu*, Terræ planæ adjacentes montibus Andes: & *Pire Vutan mapu*, ipſi Andes.

Ad hos Terrarum Tractus excurrebant ſingulis annis Societatis JESU Miſſionarii: nempe duo ad oram maritimam, alter ex domo Miſſionis *Tucapel*; ex *Arauco* alter: ad plana oræ maritimæ confinia Miſſionarius *Santa-Juanæ*: ad duas reliquas Provincias, nimirum ad plana Andibus adjacentia; ipſosque Andes, Miſſionarius domûs Sanctæ Fidei: *Santa Feè.*

In Mappa geographica ſolum eſt videre has duas ultimas Provincias, quas peragravi incipiens ultimis menſibus anni 1751; & anni 1752 proxime ſequentis. Primo anno 1751 fuit major copia Infantium Baptiſmo initiatorum; Perſonarumque, qui ritu Catholico contraxerunt Matrimonium: nam Laus DEO! ſacro lavacro tincti ſunt bis mille, centum & triginta; juncti autem Matrimonio octingenti: inter quos numerantur ſex & viginti Toparchæ ſeu *Caciquei* virgâ & baculo inſignes; & alii viginti quatuor jure ac Authoritate tales. Erectæ item triginta pluresque prægrandes Cruces: & intra centum & octo dies confectæ leucæ, ſingulæ trium milliarium, quadringentæ, ſexaginta duæ.

At altero anno fuit major numerus leucarum; nam intra centum quinquaginta duos dies confeci leucas omnino ſexcentas

&

& amplius, idque recto ſemper itinere a domo ſcilicet Miſſionis ſanctæ Fidei, *Santa Feè*, uſque ad fluvium *Alipen* ſub gradu Latitudinis Auſtralis trigeſimo nono; & inde uſque ad *Pategonos* ſeu *Puelches* in planis Transmontanis ſeu ultra *Andes* vulgo *las Pampas*, ubi *Malalhue* ſub gradu circiter quinto & trigeſimo ejusdem Latitudinis Auſtralis: ſuperando variis vicibus iens, rediens montes Andes. Sacro fonte hoc anno luſtrati ſunt octingenti & duodecim: & ex Infantibus qui anno priore aqua luſtrali ſunt abluti, jam ducenti & amplius ad cælum evolaverant. Quadringenti etiam ſacro ritu utrimque matrimonio ſunt devincti; atque inter hos quinque *Caciquei* Baculo Illuſtres, & ex iſtis ipſe *Toqui* ſeu ſummus Armorum Præfectus *Anùgrú*: ſex præterea præcipuâ nobilitate ac Clientela præclari: Erectæ Cruces præaltæ ſexdecim. Cætera declarabit mappa geographica, & Diarium, quod ſequitur.

Viæ ut grana Evangelii ſpargerem, meſſemq; animarum, quam poſſem copioſiſſimam Deo juvante colligerem, penultima Octobris anni 1751. primo mane me committens, trajeci rate minacem fluvium *Biobio* haud procul a Caſtello *el Naſcimiento*, quod id temporis cis dictum fluvium ſitum erat, &

nunc ultra. Illa nocte ad fluvii ripam mihi fuit pernoctandum. Hujus diei iter fuit leucæ unius NB. 1.

Die ultima ejusdem Octobris dixi pro Concione in publico Sacello Toparchæ ſeu *Caciquei Don Juan Namculien* ad *Bureu* fluenta; quem fluvium equo trajeceram. * confectæ leucæ ſeptem. 7.

1ma Novembris poſt meridiem adveni ad Sacellum *Caciquei Don Franciſco Cupaiantu.* 3.

2da pervenimus *Cùlaco* proxime fluvium *Biobio.* 7.

3tia *Huinquen* prope eundem *Biobio*, quem hic anno antecedente tranſiveram rate ſatis bonâ, & loco ſatis commodo: in itinere viſitavi *Rucalhue*, ubi olim domus Miſſionis Societatis JEſu. 3

4ta. Relicto *Biobio* perrexi ad Sacellum Caciquei *Don Nicolas Pùtapichun.* 9.

5ta. Mox ut amnem *Bureu* equo ſuperavimus, attigimus Sacellum Caciquei *Don Juan Marilaf*, in Regione, Territorio, ſeu juriſdictione *Mùlchen*, quæ eſt continua malorum ſylva. 2.

6ta.

* NB. Initio meæ excurſionis, nempe die 31. Octobris, & primis viginti diebus Novembris, annotavi in meo diario nomen Caciquei nunc forte mortui, omittendo per oblivionem nomen loci, id quod nunc ſuppleo ponendo in Mappa diem, quo ibi eo anno 1751 verſabar.

6ta. Dictum eſt pro Concione & Miſſa celebrata ſub umbraculo ex frondibus conſtructo a *Don Franciſco Rapiantú* Indo nobili & habente Clientes ſuos ſibi ſubditos. 1.

7ma. Fuit expeditio ſpiritualis apud Caciqueum ſeu Toparcham *Don Lorenço Malllanca*. 2

8va. Apud *Don Juan Carùantù*. 1.

9na. Vix loco egreſſi vada *Mùlchen* tranſivimus; & poſt quatuor leucas feliciter confectas, ſalutis æternæ viam populo oſtendimus in Sacello Caciquei *Don Juan Mìllalaf*, unde anno ſuperiore, qui fuit pluvioſus, diſceſſimus via ob difficiles deſcenſus admodnm periculoſa, quærentes vadum, quo tranſiremus fluvium *Rùgaico*; ſed hoc anno via alia commodiore & vado ſatis bono eundem ſuperavimus. 4.

10ma. Figens Tentorium haud procul a caſa Indi Ignatii *Millachcuque* ſub illo conſueta peregi. 3.

11ma. Omnia eadem apud Indum *Juan Millacuna*, unde eodem, quo veneram, vado profectus ſum. 3.

12ma. Ad Caciqueum *Don Andrès Levoepillan*; Tentorium figens ubi confluunt *Rugaico* & *Mininco*: hinc vix egreſſi, vado tranſeuntes *Rugaico*. 3.

13tia. Venimus ad Philippum *Cuyenabuel*. 2

14ta. Ad Andream *Cayuqueupu*. 2.

15ta. Ad Joannem *Chibuaillanca:* iterumque trajicientes vado fluvium *Rugaico*, perveni 2.

16ta. *Colue*, ubi olim Hiſpanorum civitas, cujus quædam adhuc reſtant rudera aut veſtigia. Fidei Chriſtianæ documentis populum erudivimus in Sacello Caciquei *Don Lorenço Huechu coyam* juxta *Rugaico*, a quem tranſeuntes poſt iter novem leucarum 9.

17ma. Hoſpitio excepti ſumus a bono fratre perverſi Caciquei *Don Franciſco Huenupagi* haud procul a flumine *Malleco*.

18va. Poſt ſuperatum vado *Malleco* prope Andream *Paginamun* 2.

19na. Habita functio ſpiritualis apud Ignatium *Quetepagi*. 2.

20ma. Apud Caciqueum *Don Pedro Loncopagi*. 2.

21ma. In *Requem* apud Caciqueum *Don Juan Millapoa*. 3.

22da. In *Chacaico* apud Caciqueum *Don Ignatio Chagqueihuenu*. 4

23tia. In *Colùco:* locus aptiſſimus ad fundandam ibi Miſſionem quod abundet arboribus ad ædificandum: vivebat tunc temporis qui nos perhumaniter excepit *Don Pablo Millahueque*. 2.

24ta. In *Temucuicui* apud *Diego Huenchullanca*. 2.

25ta.

25ta. In *Chucauco* apud Martinum *Cheuquemilla*. 2.

26ta in *Caglo* apud Caciqueum *Don Franciſco Caturehue*. 5.

27ma. in *Choquechoque* apud Joannem *Manquevùdù*. 5.

28va. in *Reivú* apud Caciqueum ſupremum armorum Præfectum ſeu *Toqui Don Juan Anùgrù*. 4.

29na. in *Panqueco* apud Caciqueum *Don Alonzo Neyúlaſquen*. 2.

30mo. in *Meco* apud Dominicum *Reumailaſquen*: Hinc præſtat recta ire in *Dencol*. V. 2da Decembris 4.

1ma Decembris in *Boyelemu* apud Caciqueum *Don Angelito Rucalaſquen* propter ripam amnis *Taiyen:* ùnde via in *Virquen* & brevior & commodior. 2.

2da. in *Dencol* apud Joannem *Ancamilla:* hic locus ſit præcedenti anterior. 3.

3tia. in *Cuyenquen* apud Laurentium *Colúhuala*; amnem *Taiyen* equo tranſeuntes. 17.

4ta. periculoſo vado ſuperavimus minas intentantem *Cautun*, fluvius qui prope civitatem *Imperialem* jam dudum dirutam, devolvitur in mare Auſtrale: perreximus in *Arquenco* apud Caciqueum *Don Nicolàs Caniunamcu*. 3.

5ta. in *Putaco* apud *Pancho Painequeupu* 2.

6ta. in *Mulpiutue* apud *Eſtevan Paillæ Cheuque*. 4.

7ma.

7ma. in *Navao* apud *Alonzo Necùlpichun*, uno circiter milliario hinc diſtat diruta priſcorum Hiſpanorum munitiuncula, in cujus centro etiamnum exſtat haud exiguus lapidum coacervatorum colliculus, unde *Cùlacura* vocatur. 5.

8va. in *LLamuco* apud *Don Juan Naminahuel.* Hic loci ob terræ fœcunditatem & arborum fabricæ inſervientium copiam, numerantur incolæ quam plurimi : unde Miſſioni peropportunus. 7.

9na. in *Tuftuf* apud Matthæum *iaupilaf*: hic locus pertinet ad *Raŋitun Vùtan mapu.*4.

10ma. in *Millahueico* apud *Don Feliz Hualipaûun*: Locus ob ſoli pinguedinem rebus omnibus, præcipue arboribus incolisque abundans: ſed viæ; quando pluit, perdifficiles ac lutoſæ. 2.

11ma. in *Calbuco* apud Caciqueum *Don Joan Remunahuel* 2.

12ma. in *Rahue* apud Wenceslaum *Cheuainivùdù:* hac pergitur in *Cuyúmhue* & fluvium *Alipen*, quo pervenire non potui, quod trium dierum pluvia ac ſylvæ ſpiſſiſſimæ omnem mihi aditum intercluderent: atque hic locus eſt; qui NB. in hoc Diario Auſtrum verſus longius diſtat a *ſanta Feè.* 4.

13tia. in *Cudùleuvu* apud *Chriſtoval Millanamcu*, quo tranſitur ſupra pontem ligneum anguſtum & prælongum, ad cujus finem

nem figitur tentorium , ut eo pedetentim apportentur humeris impedimenta. 4.

14ta. in *Rebuemu* apud *Don Juan Tureullanca*. in itinere ex uno tantum loco videtur & optime quidem, Mons ignivomus *Villarica* cum longa & continua montium ſerie ad *Chagll* uſque; cujus aſpectum non diſtantia, ſed ſpiſſæ ſylvæ ac denſa nemora prohibebant. 8.

15ta in *Meco* apud Caciqueum *Don Pancho Catùleuvu* proxime fluvium *Cautun*, eodem in loco ubi illum anno antecedente ratis beneficio trajeceram. 6.

16ta. in *Copinmo* apud Petrum *Huenupagi*. 5.

17ma. in *Quemchol* apud *Luis Painegrú*. 3.

18va in *Huemvali* apud Caciqueum *Don Juan Namcupillan*. In itinere tranſivimus pontem ſatis bonum latumque, quo amnem *Huerquehue* , qui inferius in profundiſſima foſſa inter ſcopulos præterfluit; ſuperavimus Eſt iſte locus aſylum Pehuenchium, quorum non pauci hic hyemem tranſigunt. Eſtque inſtar munitiſſimæ arcis, ad quam ſi velint, nullus pateat aditus, eo quod ex alia parte flumine *Cautun* hic rapidiſſimo; ex alia dicta foſſa & profundo rapidoque *Huerquehue*; ex alia Montibus Andes & præcipue flammivomo *Chagll*, qui duplici oſtio humum, flammam, ſcopulosque ignitos

evomit;

evomit; & ubique denſiſſimis claudatur nemoribus. 9.

19na. in *Puconileuvu* apud Gabrielem *Reumailafquen*. Tranſivi fluvium *Cautun* vado paucis noto, & quidem primo mane, antequam continua in Andibus nix inciperet liqueſcere; quod hoc ſit unicum tempus, quo iſte fluvius hic ſuperari vado poſſit. 3.

20ma. in *Hueracovúd* apud Caciqueum *Don Franc. Aleantù*. 3.

21ma. in *Menuco* apud Petrum *Painellanca*. 3.

22da. in *Entuco* apud *Don Juan Lemunabuel*. Mihi videtur a loco præcedente diſtare quatuor leucis; ſed oblitus fui annotare. 4.

23tia. in *Cúllúm* apud Joannem *Nabuelantù*. 6.

24ta. in *Tautauco* apud Ignatium *ùnalafquen*. 4.

25ta. in *LLallecura* apud *Don Luis Cheuquemanque*. 4.

26ta. in *Pelleco* apud *Don Andrès Huaiquilaf*. 8.

27ma. in *Colùco* apud Auguſtinum *Huaiquipagi*. 4.

28va. in *Dùmmu* apud Ignatium *Millanamun*. 4

29na. in *Taiyen* apud Thomam *Huenabuel*. 7.

30mo.

30mo. in *Vibuen* apud *Panchillo Pailla-buala.* Equo trajeci *Malleco:* & ante quam perveniatur in *Vibuen*, eſt deſcenſus longus, præceps & perdifficilis, adeoque procuretur optimus quadrupes, & bene ligetur ephippium. 5.

31ma in *Cule* apud Caciqueum *Don Pedro Ptulpi.* Vix egreſſus tranſivi *Vibuen*, qui fluvius meo quidem judicio eſt idem qui poſtea *Mininco* vocatur; nec apud Indos Chilenſes novum, quod idem fluvius in diverſis locis diverſa ſortiatur nomina: hic autem ſcatet ſcopulis ac lapidibus prægrandibus: imo toto hujus diei itinere aſcendimus & deſcendimus montem præaltum aſperrimumque. In *Cule* fuit olim domus Miſſionis at in loco triſtiſſimo & arctiſſimo, ac in vera ac mera lacrymarum valle ad fluenta *Rugaico*, in via publica euntium & redeuntium Pehuenchium, nullo aut perexiguo animarum fructu. 8.

Anno ſuperiore perrexi ulterius prædicans in *Picupicu* apud *Juanillo Taruplqui*; leucæ ſex: in *Vilucura*; octo leucæ: ſuperatur in hoc itinere prima montium *Andes* continua ſeries: & in parte ſuperiore copioſa nix: item multoties equo tranſitur *Rugaico*, & totus mons eſt denſa altiſſimarum pinorum ſylva, arbores oppidò proceræ,

craſſæ

craſſæ & omnino rectæ ſed parum ſolidæ: nucis pineæ & nuclei pinei feraces: ſolum autem, ut dixi: ſalebroſum, aſperum & ſcopulis lapidibusque horridum. Poſtea adveni in *Lolco* apud *Don Martin grùantù* retro Ignivomum *Callaqui*, qui id temporis fumi nubes emittebat: utrumque fluvium *Vilucura* & *Lonco* iens & in reditu ſuperavi vado; & ultimum quidem vado ſatis periculoſo, quod absque perito duce non erit facile inventu: eundum autem eſt primum ſecundo flumine ad Inſulam, quæ videtur ad latus dexterum: in ipſa autem inſula plena arboribus habetur via ſatis trita. Volui pergere ulterius in *Piulentue*, *Huiyili*, aliaque loca trans flumen *Biobio* ſita; at deerat vadum, & ratis, imo propter bellum quod gerebant invicem, coriaceus quoque rudens, quo & in quo tranſire hunc fluvium mihi erat in animo; erat præſciſſus: quare nolens volens ſum reverſus in Cule.

1ma Januarii 1752. *Cule* exiens hora nona matutina & toto illo die æſtivo (nam menſe Januario in Chili non ſumma hyems ſed æſtas; uti nox quando in Germania dies eſt) iter faciens inter perpetuas ſylvas carentes aqua ſi unicum fontem ex quo ſoli homines, non autem equi mulique bibunt; excepero; poſt ſolis occaſum pernoctavi pro-

proxime amnem *Mùlchen* haud procul a Sacello Caciquei *Don Juan Millalaf* (V. ſupra 9na Novembris) primaque luce iterum arripiens iter : horâ prima pomeridiana trajeci *Biobio* partim vado, partim rate; hora autem tertia adveni gratias Deo, ſanus & incolumis ad meæ domum Miſſionis *Santa Feè*, multis tamen magnisque periculis Deo O M. juvante ereptus : diſtat *Cule a Santa Feè* leucis omnino triginta. 30.

Sequitur altera eodem anno 1752. ſpiritualis expeditio ſeu excurſio ad montes Andes, terrasque Pehuenchium, quæ ad *Pire Vutan Mapu* pertinent. Item ad Terras Transmontanas, quæ *las Pampas* nominantur, ubi degunt *los Puelches* ſeu *Patagonos*.

29na ejusdem Januarii noctem transegi in *Dito* ſexdecim leucis diſtans a *Santa Feè* & octo ab Oppido *los Angeles*, eo quod propius non habeatur aqua, ligna & pabulum pro beſtiis equis ſcilicet, mulisque. 16.

30ma. Octo leucarum confecto itinere fixi tentorium una leuca ultra amnem *Entuco*, ubi invenitur locus ſatis amœnus, & ligno, aqua, paſtuque abundans: hic Hiſpanos ad peccatorum ſacramentalem expiationem allicere ſtudui & impetravi : nam plerique peccata confeſſi, ſacram inſuper ſynaxin ſuſceperunt. 8.

31ma noctem traduxi proxime ſcoriam,

quam longe lateque projicit flammivomus mons *de la Laxa:* Hic toto hodierno die coopertus nube, occidente ſole viſus eſt ignem, flammas, ſcoriamque evomere: tota itidem nocte quam ſæpiſſime multo ingemuit fragore, non ſine frequenti terræ motu ac ſuccuſſione. Paulo antequam ad dictum locum pervenirem, deſcendendus mihi fuit mons præruptus, longoque itinere: via item oppido anguſta & plena lapidibus, qui conculcati mox delabuntur; nec aliter quam inflexo in latus mulo, linea ſemper recta at angulo peracuto.

Hic loci anno priore in ſummo ſum verſatus pereundi periculo, nam noſter canis ob pedes itineris aſperitate detritos excoriatosque facturus viæ compendium, ſe in globum contrahens ex ſummo monte, longo tractu ſe dejecit ad pedes mulæ qua vehebar, inſtar magni lapidis ſubito ac inſperatus apparens: Mirum certe & ſoli DEO ac Cuſtodi Angelo tribuendum, quod non uterque, ſcilicet mula mecum in præcipitium ruerit, ſed contra ſe ſtiterit omnino immota, dum canis ſe explicaret. Et propter hæc ſimiliaque eſt periculoſum atque etiam inutile canes in his aſperis longisque itineribus ſecum adducere: nam eorum imo & equorum hujusmodi viis non aſſuetorum

pedes

pedes intra paucos dies ita deteruntur, ut ſequi quamvis maxime velint & conentur, omnino nequeant.

At in priore expeditione omnino neceſſe erat canem vigilem, audentem & impavidum, qui alios canes fugaret, ſecum afferre: nam hoc deficiente omnes canes ſuis dominis abeuntibus, cibi odore invitati remanent, adeo ut plures numeres canes, quam carnis in veru aut olla uncias.

1ma Februarii nobis in colligendis vaſis ad iter proſequendum occupatis, flammivomus mons *de la Laxa* repente in eas erupit furias; ut ſolum DEO confiſus non arbitrarer, certoque mihi perſuaderem, nos ſcopulorum aut ſcoriæ imbre obruendos: tota mea vita non vidi quid ſimile; nam cum ingenti fragore prodibant nigerrimarum fumi nubium compactiſſima volumina, jamque noſtris imminebant capitibus: non vidi holoſericum magis nigrum, nec diligentius involutum compreſſumque! Quodſi in hac nigerrimi fumi nube implicita, uti ſolet, fuiſſet ſcoria: tametſi integro milliari longius diſtantes fuiſſemus; actum de noſtra mortali vita, conclamatumque erat: at DEO O. M. favente illa omnia fuerunt mera terriculamenta: & in fumum fumus abiit: & quamvis octo leucas ſuper hujus ignivo-

mi montis ſcoriam & inter ejectos ſcopulos proxime lacum etiam hinc ejectum, & prope ipſum montis culmen oſtiumque confecerimus, monte interim jam tonante, jam tormentorum bellicorum, & quandoque complurium ſcloporum fragorem imitante, & nunquam non iras & fumum ſpirante, ac demum tantum ignium evomente, ut major fuerit quæ apparuit flamma, quam totum montis cacumen; nihil tamen paſſi fuimus damni. Maximus labor fuit in eo, ut meos quatuor Indos ne domum redirent, contineŕem: contra ut iter mecum proſequerentur, perſuaderem; quod DEO juvante ſum aſſecutus eo maxime argumento, quod nullus Rex ſuos proprios occidat fideles milites: & quod ſatis ſcirent me hoc iter nullo alio fine ſuſcepiſſe, quam ut fines Divini Imperii propagaremus, produceremus, dilataremus. 8.

2da. Primos Indos *Pehuenches* invenimus in *Liúcura*, ubi licet omnes bellum pararent, hoſtemque in horas expectarent; nihilominus concionantem attenti benevolique audierunt; infantesque ſuos baptiſmo obtulerunt. NB. Hic incipit herbæ malignæ genus beſtiis peſtiferum, uti explicabimus 19na. & 20ma. 16.

3tia. fiximus tentorium haud procul *grùleuvu*. Miſſa, Concio, Bapt. 8. 4ta.

4ta. Poſt Miſſam acceſſit Caciqueus *Don Franciſco Curupulqui* rogans, ut eadem ſuis præſtarem, qui una ſolum diſtarent leuca; quod perlibenter fecimus. 1.

5ta. Poſt confectas duas leucas & difficilem deſcenſum, vado tranſivimus fluvium *Tucuman*, & pernoctavimus ultra alterum ſuas minas oſtentantem fluvium *Nudquen*: 8 atque hæ quantum conſtat ſunt primæ vices, quibus illum Sacerdos, ſaltem Expeditionis ſpiritualis cauſa tranſiverit: atque idem intelligendum de reliquis deinceps locis, amnibus, fluviis. Eſt autem *Nudquen* minax fluvius & ſolum rate hic ſuperari ſolitus: verum cum hæc ob bellum deeſſet, ſimulque peritum viæ ducem Dei miſerentis Providentia offendiſſem; illum vado trajecimus: at parum abfuit quin Indos omniaque impedimenta una cum beſtiis ob Indorum ad viæ ducem non ſatis attendentium incuriam, fluvius abriperet: ſed magnis multisque clamoribus moniti, ipſi quoque cum impedimentis imminenti periculo ſe ſubduxerunt Celebrabatur hodie in Societate JESU feſtum Ss Mm. Japonenſium: vadum autem fluvii erat linea recta dextrorſum inclinans ſic / ad quod vadum deſcenditur longa atque aſpera via; & quod in neutra ripa nihil omnino reperiatur pa-

buli; ſed lapides duntaxat vel ſcopuli; pernoctandum nobis fuit poſt alium montem non qnidem altum, ſed aſcenſu deſcenſuque perdifficili.

Anno ſuperiore concionatus fueram in *Caicaien*, *unodquin*, *Rutúnhue* loca ob herbam malignam periculoſiſſima! ſed quod ob bellum hæc loca eſſent omnino deſerta, hominesque alio migraſſent; mihi quoque iter alio fuit inſtituendum.

6ta. noctem transegi in *Pùtùnmalin*: toto autem die nobis fuerant aſcendendi deſcendendique montes aſperrimi: unus præcipue præ cæteris admodum altus, præceps & præruptus maximo beſtiarum damno ob detritas attritasve ungulas: aliam aiebant viam dari planam & ſatis commodam, ſed ob herbam malignam & tribulos nimium periculoſam. 14.

7ma. adveni in *Tomen*, ubi eſt vallis & lacus ad pedem duorum montium ignivomorum, qui *Punmahuida* vocantur, procul dubio, quod fumus quem aliquando evomuit, fuerit tam ſpiſſus, ater & copioſus, ut vel meridiano tempore, noctis tenebras introduxerit, ac diem in noctem transformarit: nam certum eſt me integro deinceps octiduo, maximo incommodo, & quadrupedum ſuas ungulas perdentium detri-

rimento, ipſius ſcoriæ inambulaviſſe. Hic locus diſtat a *Pùtúnmalin* duabus duntaxat leucis, quod moneo ob duarum leucarum circuitum, quas decepti a ductore deſcendentes aſcendentesque itinere aſperrimo & periculoſo confecimus. 4.

Uſque ad dictum *Pùtùnmalin* pertingit via ad ſalifodinas, quæ unius diei itinere inde ſunt diſſitæ, & omnino absque aqua: quare ne beſtiæ ſiti deficiant aut enecentur; & ut frigore nocturno quaſi potu recreentur, vel minus ſitiant; eo pergentes noctu, toto poſtea die occupantur in colligendo ſale; & ſole occidente revertuntur. Sal autem iſte, ut mihi ibidem fuit narratum, eſt aqua ſalſa in montis cacumine ſcaturiens, & mox frigore in ſalem indureſcens, quem ſalem ita durum ligneâ pala ſolum radentes colligunt: eo autem hic ſal eſt melior & pellucidior quanto dies, quo ex fonte prodit, fuerit ſerenior: nam quando tonat, ningit, pluit, aut cælum eſt turbidum, etiam ſal turbidus efficitur.

Veni in *Punmahuida* tempore *Cahuin*, ita vocantur dies, quibus ebrietati & genio maxime indulgent: erat ultima hujus feſtivitatis dies, unde mox ut eo adveneram, acinace mihi fuit percuſſum caput. Res ita contigit: interea temporis, quo mei Indi

erigebant figebantque meum tentorium; accedebant Indi *Pehuenches* viſuri quis eſſem, & quid illis afferrem: me vocabat alius *Senor Capitan*, *Senor Huinca* alius; at nemo uti ſolent, *Patiru*; quod hic loci Patres Miſſionarii plerisque eſſent ignoti: cumque reſponderem nunc huic, mox alteri me veniſſe nunc quidem eam ſolum ob cauſam, ut eos invenirem ſimul & congregatos: nam ſingulos ob viæ aſperitatem ac plurium diſtantiam adire non potuiſſe nec poſſe: cætera autem cras mane me ipſis dicturum: eodem quo hæc dicebam tempore, retro me acceſſit primogenitus Caciquei hujus loci, qui erat hujus *Vutan mapu Toqui* ſeu ſupremus Bellidux; ac nihilominus eâdem hac ipſa hora, ab eodem hoc ſuo primogenito fuerat in facie vulneratus; hic, inquam, primogenitus retro me eques accedens *Huinca* exclamat, *gelai vinu?* cumque illi, quod aliis loquerer, non ſtatim reſponderem, mihi pileo cooperto acinacem qua potuit vi impegit non in verticem ſed tranſverſim, ita ut quemadmodum ipſe pileus monſtrabat; ictus caderet in ſpatium vacuum inter meum caput & pilei partem ſuperiorem: ea tamen vehementia ut mihi viſus omnino turbaretur, nec mihi viderer aliud videre, quam innumeras erumpentes ex oculis ſcintillas, neque dubitarem me

gra-

graviter eſſe vulneratum: verum enimvero quando ſublato pileo ſanguinem me viſurum & copioſum quidem exiſtimabam; nullo vulnere me læſum eſſe ego adſtantesque admirati ſumus, adeo ut quidam me inſignem eſſe Veneficum judicarent. Plures fortaſſe ictus accepiſſem, niſi quidam *Puelche* cui *Lincopichun* nomen, me peregregie defendiſſet. Quod ægerrime fero, eſt quod absque ullo, niſi quod Deus O. M. ipſi largiatur, & jam fuerit largitus præmio: nam die ſequenti quando alia veſte me inviſit; quod ſim oppidò myops, ipſum non agnovi; nec ullus quamvis id maxime commendaveram, me monuit: dum autem iterum iterumque in ipſum inquirerem jam abierat, nec poſtea comparuit.

8va. Quanta potui contentione dixi pro concione, nec absque fructu, quod non pauci Deo juvante infantes luſtralibus aquis ſint abluti. Degebat in vicinis locis populus ſatis numeroſus, ad quos ob vias nimium aſperas & ungulas meorum quadrupedum jam nimis detritas devenire non potui: iter tamen ſolo DEO Duce ea ſpe ſum proſecutus, fore ut Mendozæ meos quadrupedes infirmos aut inutiles totidem aliis ſanis permutarem uſque in ſequentem annum; ſed DEO O. M. viſum eſt aliter.

9na attigimus *Ranqlmalin.* 8.

10ma. Trajecto vado *Pichicovùdleuvu* pernoctavi in *Liſcai.* 10.

11ma. prope amnem *Calmuco*, qui diſtat duabus leucis a *Huincan*: ubi

12ma poſt permoleſtum quatuor leucarum circuitum noctem traduxi. 6. Qui errantes reduxit in viam, fuit *Don Pancho HuenuCalquin* NB. duas hic loci eſt vias videre, & utramque veram ſed ſuo & diverſo tempore: nam quæ ducit, quaqua incedebamus via verſus Nord - Eſte, & quæ facile primoque intuitu perſpicitur, eſt quæ teritur tempore hyberno, quando altera non patet ob immenſam nivis copiam: neque tunc deeſt aqua vel ſaltem nix: at in æſtate unius & alterius diei itinere & aqua & paſtus deeſt. Altera via, qua Nord Weſte verſus inceditur, inquirenda eſt ad latus ſiniſtrum inter anguſta montium, e quibus poſtquam evaſeris, videtur in ſuperiore montis, qua deinde per alias ejusmodi fauces deſcenditur; tandemque pervenitur ad planum quod extenditur verſus Orientem, & in ejus extremo fluit amnis *Chacaico*, ubi manſimus eo die. *6*. In his ſecundis anguſtiis periit equa mulorum ductrix & magiſtra, viribus omnino exhauſta; & aſperitate viarum ſuis ungulis orbata, quaque unica in tot itineribus uſus fueram hactenus;

nec

nec inveni qui in toto deinceps itinere aliam ſubſtitueret, vel quocunque juſto pretio venderet.

14ta. Confectis circiter ſex leucis 6 attigimus oram *Vùta Covúdleuvu*, qui fluvius fluvio *Biobio* vel major vel ſaltem haud minor, fluit ad Orientem longa, lata & omnino recta via. Ad explorandum vadum iter facientes ad ejus marginem, quæ eſt terra mollis, poſt confectas circiter octo leucas 8 aſcendimus montem quadem ſemita, quæ exigua diligentia invenitur: & ex hoc monte videtur vadum, quod quatuor adhuc diſtans leucis cognoſcitur ex quam plurimis inſulis, quæ flumen in plures partes diſtrahunt, dividuntque: proxime ad hoc vadum permanſimus. 4

15ta. Trajecimus fluvium *Vútacovùdleuvu* duce quodam *Puelche* qui hic in miſera caſa agebat excubias: flumine feliciter trajecto ipſe præceſſit in *Malalhue* ſuos quid ageretur facturus certiores: nos ultra fluvium ſubſtitimus. 1.

16ta. advenimus in *Malalhue*, qui locus ſitus eſt ſub eadem ferme paralela, qua fluvius *Maule* in *Chile* omnino ultra *Andes* in *las Pampas de los Puelches* ſeu *Patagonos*. Videtur hinc infinita montium ab Auſtro in Septentrionem ſe extendentium ſeries,

atque

atque inter illos eminentiſſimus *el Zerro Nevado* Itinerarium a *Malalhue Mendozam*, ut mihi narratum fuit a viro fide digno, eſt iſtud: *Malalhue. El arroyo Saucezito* ſeptem leucæ: non datur incola. *Los Chacayes* quinque leucæ, incolunt Puelches. *El Chadileuvu*, alio nomine: *Rio de los Sauces, ò los Chacàicos*, novem leucæ: Puelches. *El rio atuèl ò Pelahuen*, quinque leucæ: Puelches. *El alquitran*, octo leucæ absque aqua. *El rio Diamante ò Manqueclen:* ſex leucæ, viæ aſperæ *El arroyo ondo ò el arroyo del medio*, ſex leucæ: absque incola. *Los Papagayos ò Cortaderas*, ſex leucæ: Puelches. *Lo de Alvarado ò la Cenaguita de llaucha*, ſeptem leucæ. *Lo de Videla ò la Isla*, quatuordecim leucæ. *Lo de Correa, eſtancia Tunayan*, ſex leucæ. *La eſtacada*, duodecim leucæ: pauci incolæ. *El Carrizal*, quinque leucæ: Hiſpani. *El rio* ſeu fluvius *Mendoza*, octo leucæ. *Mendoza* Civitas: quinque leucæ. Ordine retrogrado erit Itinerarium *Mendozâ* uſque *Malalhue*. 6.

In *Malalhue* aderant tres Caciquei *Puelches: Marivutai, Huelecalquin* & *Chueyu* defuncti *Pantucuero* filius cum ducentis circiter equitibus, inter quos aliqui Hiſpani Mendoza transfugæ eodem quo Puelches induti veſtis genere & forma. Erat eorum

Inter-

Interpres (nam idioma Puelchium ab Hiſpano Chilenoque idiomate toto differt cælo, tametſi plerique omnes has tres linguas & intelligant & loquantur) Mendozinus quidam cui nomen *Vauiu* collo notatus ob deformem ſtrumam monſtruoſo. Cum Sol jam inciperet occumbere, omnes invitans in diem ſequentem, ſingulis Caciqueis herbam Nicotianam ſeu tabacum, quod maxime appetunt, ad fumandum ſum elargitus.

17ma. Redierunt ſupradicti Caciquei cum ſuis equitibus, ſed ſine mulieribus, parvulis, infantibus: nec alia intentione quam furandi, &c. quod facile collegi ex ſuis geſtibus & modo agendi: Nos, aiebant: ut intellexi poſtea, quibus furemur & quos ſpoliemus magnis itineribus quærimus; quidni exſpoliemus hunc ſe nobis ultro offerentem? Etiam quærebant ex me: ad quid veniſti? & ſtatim alius: venit exploraturus, inquiebat, ac noſtra obſervaturus: Eſt hoſtium noſtrorum emiſſarius: aliis non credunt, at huic credent & pro certo habebunt, quidquid de nobis narraverit. Intelligentes quoque me velle pergere Mendozam: volebant ut emerem licentiam transeundi per ſuas Terras: idque etiam poſtquam illis ſatis manifeſtaveram me non meo ſed ipſorum bono ac commodo veniſſe; nec

me

me eſſe Mercatorem, ſed Sacerdotem & quidem Societatis JESU Miſſionarium. His igitur ſimilibusque altercationibus conſumpto jam die, tandem at non contenti abivere.

18va. Arbitratus illos duriores ſe præbituros ſi contenderem amplius, miſi qui illis ſignificaret me, ut me meosque redimerem a vexa, juſtum pro tranſeundi Mendozam licentia pretium perſoluturum: dicerent igitur: quid mihi ſolvendum? mulum, aiebant, illum, qui ob ungulas detritas mihi jam eſſet inutilis: cumque conſentirem, advenerunt memorati tres Caciquei me jam accincto ad arripiendum iter: cumque illos introduxiſſem in meum Tentorium, ubi jam ſacris uti ſemper aliis ſingulis diebus fueram operatus; nihilominus perſuadere ipſis non potui, ut ſaltem ſuos infantes afferrent baptizandos: Contra ipſis Caciquéis præſentibus ac videntibus, Clientes ipſorum comitesque non deſiſtebant facere ac dicere quædam contumelioſa, & quæ ad manum erant minoris momenti furari: præcipue invaſerunt tabacum & panem biscoctum, quem una cum ſacco coriaceo in quo ſervabatur, *lùl lùl lúl* clamantes abripuerunt; jamque dictum biscoctum habuiſſent ſibi; niſi egomet meis manibus dictum ſaccum

co-

coriaceum, & in eo majorem adhuc partem panis præſenti periculo eripuiſſem.

Antequam meam mulam inſcenderem, ſingulis uti in reliquis locis dedi tabacum, acum, &c. cumque viæ Mendozam me committerem, quamvis mulum quem petierant, ipſis jam ſolviſſem, nihilo tamen minus & meos mulos equosque, & meos quatuor Indos a dicta via repulerunt: quidquod idem fecerint & eodem modo poſtquam ſolviſſem alterum, atque iterum tantundem. Cauſam ſciſcitanti reſponderunt ſuos equites eſſe iratos: cumque replicarem cur ita? absque alia reſponſione domum ad arma convolârunt: ſumptisque ſuis armis omnes lancea aut acinace inſtructi, & ſuo unusquisque tectus clypeo, militari ordine equites advolarunt: jamque paucis palmis ſuæ lanceæ aberant a meo pectore & a collo acinaces; quando quidam (an ſtratagema fuerit: an DEI ita diſponentis Providentia neſcio) prehendit mulum qui vinum portabat viginti librarum pondus non excedens, illudque extrahens, reliqui etiam ad illud bibendum me relicto convolarunt. Igitur quod ſpem abjicerem fore, ut tranſireMendozam liceret; aut eorum infantes baptiſmate expiarem, diſceſſi eadem qua veneram via, poſtquam mihi ſeptem mulos abſtuliſſent,

ſent: atque inter hos illam qua vehebar huc adveniens.

Trajecimus *Vùtacovùdleuvu* in alio quam nuper 15ta vado, quod fluvius aquis auctus nunc illud vadum amiſerat: invenimus hoc vadum novum, quod aliquis neſcio num *Puelche* an *Pehuenche* ibidem albo equo fluvium tranſiret: nam hujus iter diligenter eminus obſervantes, nos quoque flumen in quinque vel plura brachia diviſum DEO O. M. juvante feliciter tranſivimus, & mox fiximus tentorium meridiem verſus ad pedem vicini montis eo loci quo dictus *Puelche* aut *Pehuenche* ſecutus viam ſuam ex oculis noſtris evanuerat. 7.

19na. Circumivimus montem multa nive opertum, & poſt omnino quindecim leucarum iter, eo quod propius non reperirentur ligna, paſtus, aqua; tandem pernoctavimus haud procul a colle gypſeo ſeu ex mero gypſo: unde videbatur inferius, & una leuca diſtans fluvius *Chadileuvu*. Vocatur hæc regio *Curumalin*, & locus ipſe *Huecubuꝟelu malin:* Duo ſunt hic aquarum rivi, alter tenuis, alter aquis abundans & Hydromylæ ſufficiens: ad hujus itaque fluenta alacres ac ſine periculi ſuſpicione, & absque omni metu ac ſcrupulo ſubſtitimus: nam quamvis fontes ac putei ſint ſemper peri-

periculoſiſſimi, ut experientia me anno elapſo ſatis ſuperque docuerat; attamen non amnes, fluvii, torrentes. Poſt unam alteramve horam vidimus eminus tranſeuntem *Pehuenchem*, *Curuqueupu* illi nomen, Don Ignatii *Huenchunahuel* filium. Hic tandem perſuaſus ut ſine metu ad nos accederet, ac locus ubi degebamus, quis eſſet nos edoceret; narravit primo nos quatuor tantum leucis a via quæ ad fluvium *Maule* nos perduceret, diſtare: demum aquam illam mulis equisque exteris, noctu præcipue peſtiferam eſſe. Quod ut percepi, mox ſine mora, multo adhuc die omnem adhibui diligentiam, ut omnes equi mulique quam primum inde abigerentur, & ad alium locum quem dicebat ſecurum eſſe, quantocyus migrarent.

Res digna admiratione, quod illa eadem aqua, quam nos & noſter canis ſine ullo damno bibebamus & crudam & coctam, & qua coquebamus: aqua omnino clara, criſtallina, nulliusque coloris ſaporisve niſi aquæ puræ & defecatiſſimæ; aqua quæ nec in olla in qua fuerat cocta, nec in fundo rivi, unde hauriebatur: neque ad ejus margines ullum relinquebat ſignum aut veſtigium, ſolum ſi excepero, quod illi vicinus eſſet ille collis gypſeus; quod, in-

quam, illa aqua potata ab equis mulisque exteris, quales erant noſtri; eis afflaret omnes illos effectus, quos hominibus affert ebrietas: nam quemadmodum homines vino madentes vacillant, cadunt: non poſſunt ſurgere, prout unusquisque plus minusve vino ſe ingurgitaverit: ita omnino equis mulisque ſuccedit, prout plus minusve hac aqua fuerint poti: quid? quod & modus curandi ſeu medicina eſt eadem quæ homini ebrio, ut citius ad ſanam mentem redeat, adhiberi poſſit: nam primum equo mulove hac aqua poto venam haud procul a naribus quam leviſſime incidunt ita, ut nonnihil exeat ſanguinis, quem ipſa beſtia videat, odoreturque: deinde ad aurem vulneri magis vicinam, pannum coloris ſanguinei ita ſuſpendunt, ut ſemper ipſius oculis obverſetur: ſic enim fit, ut equus mulusve ſuum olens ſanguinem, dolorem item ſentiens vulneris, ut ut parvi, levisque; vidensque præterea illum ſanguineum panni rubri colorem, apprehendat ſe vulneratum, ſanguinis rivum fundere: unde ſuas vices dolens, ſibique volens conſulere, torporem excutit, & ad mentem ſuam revertitur: quo agnito pannus aufertur, & panno inde amoto beſtia mox recreatur ſanaturque.

Aliud

Aliud malum nec minus timendum imminet hic dictis equis & mulis ab herba maligna, quæ & hic & in aliis locis quam plurimis eſt valde frequens; nam comeſta quantumvis in parva quantitate, adeo illos incendit ac debilitat; ut cadant, nec ſe poſſint pedibus ſuſtinere, imo moriantur ſi paulo plus hujus herbæ comederint. Unicum remedium eſt, eos frequenter frigida abluere, atque ita intra triduum, maxime beneficio frigidiſſimæ noctis, convaleſcunt.

20ma. Offendimus noſtros equos & mulos adeo factos ſupra dicta aqua inutiles, ut licet mihi eſſent adhuc octodecim muli ſuperſtites, & ſolis ſex onera levia imponenda; ſolos quatuor invenerim alicui oneri pares: quare uni oneri fuit ſupponendus equus; alterum onus imponendum fuit mulo minus ægro, qui tamen quando ipſi, uti fieri ſolet, operiebant oculos, procumbebat humi mox. Præterea duo equi, quod erigere ſe, aut aliquantulum ſaltem pedibus inſiſtere non poſſent, fuerunt nobis omnino relinquendi: & niſi DEUS O. M. hunc nobis Pehuenchem miſiſſet; de nobis actum omnino conclamatumque fuiſſet. Hoc igitur duce octo leucarum facientes iter potiſſimum Occidentem verſus, ac fluvium *Chadileuvu* multoties tranſeuntes, tandem

dem advenimus in *Liûmalal* apud *Don* Ignatium *Huenchunahuel* patrem prædicti *Curuqueupu* & Hiſpanis amicum: ejus *Capitaneus* erat *Sepulveda* ad *Maule* fluvium habitans. 8

Hic loci manſit noſter canis (alius ab eo, de quo ſum locutus ſupra) nam hucuſque plus ſatis conatus nos ſequi quantumvis pedibus excoriatis atque detritis, hic tandem dolori ac labori ſuccubuit: mirum autem, quod anno milleſimo ſeptingenteſimo ſexageſimo tertio quando Mendoza ſum profectus in *Uco*: qui locus diſtat Mendoza triginta leucis verſus Meridiem, ibi ſe mihi adjunxerit iſte meus canis jam ſenex & edentulus, mecumque eo non invitatus fuit reverſus ludente in terrenis divina Providentia rebus.

21ma. Ob infirmam adverſamque equorum mulorumque noſtrorum valetudinem confecimus quatuor leucas 4 recta Chilim ſeu Occidentem verſus, tametſi circumquaque non deeſſent incolæ: dicebatque *Don Ignatio Huenchunahuel* Patres Societatis JESU non eſſe incognitos ſenioribus, quorum complures priſcis temporibus in antiquis Miſſionibus *Queco*, *Lolco*, *Rucalhue* ab ipſis ſint initiati baptiſmate: at juniores neſci-

re

re quid rei ſit *Patiru*, ſeu Societatis JESU Miſſionarius; adeoque poſſe contingere ut illorum juniorum aliqui illos male ac injurioſe habeant; contumeliis afficiant; vel etiam ſuis impedimentis ſpolient: nec inter multos deeſſe aliquos malos. Hæc *Huenchunahuel*.

In via incidimus in turbam Pehuenchium, inter quos erant duo Caciquei *Mariantù* & *Tureupichun*. Singulis dedi parum tabaci & acum, quo contenti ſuum proſecuti ſunt iter: & arbitror nobis non inutile fuiſſe, quod nos comitaretur adhuc ſæpe laudatus *Don* Ignatius. Locus in quo nobis fuit pernoctandum, male audit a nimiis vehementibusque aeris tempeſtatibus, ut ipſimet ſumus experti: nam vix fixeramus tentorium, quando tribus horis continuis decidit nix tam copioſa, ut mei Indi exiſtimarent nos eſſe nive obruendos, ſepeliendosque. Hanc nivem ſecutus eſt ventus adeo vehemens, ut mirer meum tentorium licet novum ex goſſipio & quadraginta vacerris ſolo affixum nec loco motum nec in fruſta diſcerptum; ſed omnino integrum illæſumque perſtitiſſe: nec minus admirandum, quod ex eo loco ventus ſpiraret; ubi mons altiſſimus præruptusque nos contra ventum inſtar parietis debuiſſet defendere: adeo ut ſuſpicer in ipſo illo monte quædam latere ſpiracula.

22da. Confecimus ſex leucas, mox ubi aquam, ligna, pabulumque invenimus, ſubſiſtentes. 6.

23tia. Fecimus diſpendium trium circiter leucarum verſus montem quendam ignivomum; nam caret cacumine, & ad ipſius pedem eſt ingens lacus, cujus littus erat plenum boum vaccarumque veſtigiis; ſed viam qua ulterius progrederemur non reperientes ſumus regreſſi; & poſt confectas eo die ſeptem leucas, & utroque flumine *Pichicovùdleuvu* feliciter trajecto, fiximus tentorium in loco ubi duo degebant Caciquei *Don Perucho Huenchunamcu* alter, alter *Don Perucho Praipagi*: uterque plenus officii & humanitatis. 7.

In itinere DEO favente evaſi præſentiſſimum periculum eundi in præceps; nam præcedente meum. quo vehebar, mulum equo infirmo in via ad latus montis anguſtiſſima; is ob loci difficultatem non recta pergens, ſed montem per invia aſcendere conatus; retro ac proxime me, qui quantum potui paſſum interea acceleraveram, per invia & devia ad montis pedem eſt delapſus, me ſocium procul dubio ſui habiturus infortunii niſi, ut dixi, juvante meo Angelo Tutelari, gradum acceleraviſſem.

24ta. Vidimus efferri ad ſepulchrum cadaver

daver

daver fratris Caciquei *Huenchunamcu*: Pompa funebris erat hæc: præcedebat eques ſune ducens equum, in quo jacebat cadaver ſupinum indutum colobio, & ſuo *Tavilonco* ligatum caput: pileus coriaceus prægrandis, & cupro flavo munitus, jacebat ſupra ventrem cadaveris: ſequebatur alter eques cum altero equo ſtrato, illo ſcilicet quo defunctus, dum eſſet in vivis, vehi ſolebat: claudebat agmen tertius eques ex adverſo portans agnum: Reliqua multitudo virorum ac mulierum alia via breviore ad locum ſepulturæ anteceſſerat: ubi occiderunt utrumque equum agnumque; item alias duas equas pro iis, qui funeri aſſiſtebant; diſtribuendo carnem, ſebum ac inteſtina inter præſentes una cum liberali hauſtu: pellis autem ſingulorum equorum equarumque capiti pedibusque adhuc unita, ita extendebatur ſupra perticas; ut eminus viderentur vivi, ſuisque inſiſtentes pedibus. Finitis his exequiis omnes interfuerunt Doctrinæ Chriſtianæ, & infantes nonnulli aqua luſtrali ſunt perfuſi.

25ta Superavimus primam montium Andes ſeriem, eandem quam venientes ex Regno Chilenſi tertiam numerant: initium fecimus itinerando primum ad *Pichicovúdleuvu* fluenta, donec perveniremus ad locum

unde videtur ultra flumen quædam macula ingens & ſubnigra dimidium lunæ creſcentis aliquatenus ſua forma ac figura referens; quæque efformatur a ſcopulis præruptiſſimi montis, lucem ad interiora penetrare non ſinentibus. Hic ergo aſcenditur paulatim, donec ſuperius ad lævam deprehendantur cœnoſa loca, quibus ad ſiniſtram relictis, tandem pervenitur ad verticem horum montium; horretque animus videre jam non terram ſed nigerrimos ſcopulos plerosque nive opertos. Hinc iter inſtituimus ſemper quoad fieri poterat, Occidentem verſus absque ullo viæ veſtigio calcantes vel nivem vel duriſſimos nigerrimosque ſcopulos, donec reperiantur nonnulla ligna, pabulum & aqua, nam hæc tria ſimul non eſt invenire poſtmodum, niſi poſt confectas denuo octo leucas: nihilominus quod hic locus nobis videretur triſtiſſimus, communi conſenſu ſtatuimus pergere ulterius. Egreſſi itaque ex his anguſtiis duas offendimus ſemitas, utraque alteri ſimilis ac ſatis trita: elegimus ire ad dextram; & poſt iter hujus diei duodecim omnino leucarum tandem ſubſtitimus, ubi non quidem pabulum & aqua; at deerant ligna. 12

26ta. Invenimus prima ligna trans fluvium *Barbarco* qui hic ex pulchro lacu, lato oſtio emanat. 4. 27

27ma Profecti ſumus ſemper verſus Auſtrum ſeu Meridiem ad oram fluvii *Barbarco*, monteſque illi vicinos aſcendentes aut deſcendentes. 7.

28va. Ut heri prope fluvium *Barbarco* meridiem verſus; donec is liber ab his montium anguſtiis, incidit in alias verſus Orientem: quapropter eo relicto trajecimus montem, cujus ſemita nos perduxit ad fluvium *Nudquen* tribus circiter hinc diſtantem leucis. In via offendimus vaccas & caſas vacuas Caciquei *Paginahuel.* Cis fluvium *Nudquen* duæ apparent viæ; altera verſus ſeptentrionem de qua loquemur 1ma Martii; altera Occidentem verſus; quam fluvium *Nudquen* vado tranſeuntes ſecuti; mox ſubſtitimus. 10.

29na. Nobis fuit trajiciendus amnis *Raquimleuvu* ad quem pervenitur arduo & longo deſcenſu; indeque tantundem eſt aſcendendum; in cujus aſcenſûs medio datur ingens ſpelunca; unde tribus circiter leucis diſtabat Caciqueus *Don Juan Cùnchamanque*: ubi dixi pro concione & aliquot infantes ſacro fonte luſtravi. 4. Hic locus eſt planum ſatis capax, & incolæ non pauci, plerique Hiſpanorum amici: & propterea hic reperi militem ex *Tucapel* novo: cumque ex eo quærerem, ubi locorum eſ-

ſem, reſpondit *Tucapel nuevo* diſtare quinque dierum itinere hac via: *Dahuehue*, *Liûleuvu*, *Raûuleuvu*, *Rugileuvu*, *Liûcura*, *Volcan de la Laxa*. V. ſupra 1ma Februarii: cumque interrogarem qua iretur *Chillanum?* ſe audiviſſe, aiebat, *Chillanum* trans montes e regione & ex adverſo eſſe ſitum; verum ſe nunquam ei ſe viæ hactenus commiſiſſe. Verum enimvero poſtea experientia doctus agnovi me & a meis quatuor Indis, & ab hoc milite Hiſpano, ac præcipue a Caciqueo *Cùncham* deceptum fuiſſe: primum quidem a meis Indis, nam hi & feſſi itinere, & metu novorum diſcriminum, nec non quod jam domi ſuæ paulatim inciperent crapula & ebrietas; monuerant Hiſpanum, ut mihi reditum perſuaderet domum, ac viam in *Chillan* occultaret: deinde miles ipſe vehementer cupiebat nos habere reditûs ſui ſocios: demum Caciqueus arbitratus me eſſe valde liberalem ob quædam munuſcula quæ elargiebar; & quod plura mihi reſtarent; me docuit viam in *Longavì* ubi habebat filium, volens hac ratione & ſuo & hujus ſui filii lucro conſulere: Ego quoque exiſtimans viam in *Longavì* eandem eſſe, quam alii viam *Chillanum* nominarent; & ne eadem via redirem qua veneram; atque ut addiſcerem, obſervaremque complures vias,

qui-

quibus Patres Miſſionarii Expeditionis ſpiritualis ergo ingredi atque egredi bono harum gentium poſſent; facile fui adductus; ut iter per *Longavi* inſtituerem. Scivi autem poſtea dari viam hinc *Chillanum* & *Chillano* huc & quidem ſatis brevem, & ſatis commodam; nec alio majore obice impeditam, quam quod menſibus Octobri, Novembri & majore parte Decembris, fluvius *Nuble* qui multoties eſt trajiciendus; ſit oppidò rapidus, & aquis ob nivem quæ his menſibus liqueſcit, nimium abundans; reliquis autem anni temporibus nullo negotio ſuperatur. Incipit hæc via Chillano huc venientibus in *Alico:* & mox ipſe fluvius *Nuble* ad cujus fluenta ſemper eſt proficiſcendum, monſtrabit reliqua hucuſque.

Si quis igitur RR. PP. Miſſionariorum hos populos propter tot animarum ac ſuæ propriæ æternam ſalutem velit adire; DEO O. M. confiſus ingrediatur primum *Chillano* huc ea quam jam deſcripſi via; nec dubitet de fructu, præſertim ſi Indi per ſuos *Capitanes* tempeſtive fuerint moniti P. Miſſionarium eſſe adventurum. Hic conſtitutus ſi placet pergere ad Orientem; habet hic notata loca præſertim ſi conſulat mappam geographicam, quæ ordine retrogrado illum ad Puelches ac Mendozam perdu-

cant:

cant: ſi vero malit ire ad dextram verſus Meridiem; poterit ire per *Dahuehue*, &c. & tandem egredi vel *por el Volcan de la Laxa* vel *por Duqueco:* ſi demum ad ſiniſtram atque egredi tandem *por Longavì* vel *el rio Maule*, via perget quam partim jam monſtravimus, partim his quæ dicemus, monſtraturi ſumus.

1ma Martii ſcripſi literas ad R. P. Superiorem Miſſionum; quibus eum quo loco res eſſent, faciebam certiorem; cumque illas dediſſem Hiſpano militi perferendas; duo ex meis Indis primum conati ſunt mihi domum ut redirem perſuadere; quod cum non obtinerent; utentes meis literis inſtar Teſſeræ, qua fallerent excubias, una cum Hiſpano milite ſunt regreſſi: tertius idem meditabatur, ſed pœnitens hoc eodem die ad me eſt reverſus: unicus mihi ſemper fideliſſimus non me deſeruit, ſed puero præcedente mecum equos mulosque ad regrediendum ad locum diei 28. juxta fluvium *Nudquen* propulit, expulit, compulit.

2da Proficiſcentes ſemper proxime fluvium *Nudquen* verſus Septentrionem, poſt iter unius duntaxat leucæ invenimus locum optima aqua, lignis, paſtuque abundantem: nihilominus proſecuti ſumus iter uſque ad fluvium *Taunleuvu*, qui hic in *Nudquen* influit:

fluit: uterque eſt hìc alter alteri latitudine ac profunditate par. 6.

3tia. Primum aſcendentes Occidentem verſus, poſtea perſæpe tranſivimus *Nudquen*, qui diſtans a *Taunleuvu* ſex circiter leucis Septentrionem verſus ſe intra ſcopulos unde decidit abſcondens, deinde non videtur amplius: videntur autem hic duæ viæ altera verſus Meridiem, ad Occidentem altera, quam ingreſſi ad latus ardui & præcelſi montis, noctem duximus ad pedem montium Andes, qui hic vocantur ſecunda horum montium ſeries; proxime Torrentem, qui poſt unius leucæ curſum totum ſe tradit prædicto *Nudquen*. 7.

4ta. Superatis Andibus deſcendimus ad latus dextrum per anguſta horum montium, ubi fluit *Relbunleuvu*, ita dictus quod herba *relbun* ad ejus oram ſit valde frequens: deinde pervenimus ad quandam planitiem valde latam, longam & amœnam; ubi paſcebat ingens vaccarum & equorum multitudo: dividiturque hoc planum altero in longum *Relbunleuvu* multo majore, ad cujus oram pernoctavimus. 10.

5ta advenimus apud Caciqueum *Don Juan Hueichamanque* Caciquei *Cúnchamanque* filium, ubi conſueta peregimus. Degebat hic

hic Caciqueus in loco ſatis tuto; ac rapidis fluviis ad utrumque latus munito; & eſt unicus ad hos montes ex hac parte aditus. 3.

6ta. Itineris difficillimi initium fecimus aſcendendo collem, unde ad lævam per anguſtam vallem, ubi alius *Relbunleuvu*, progreſſi, deflexinus ad aliam vallem, multis leucis inambulantes ſaxis *Cruzleuvu*; habentesque e regione Montem ignivomum *Longavì*, tandem perventum eſt ad colliculum terræ mollis, ubi primæ arbores licet & raræ & mediocres; quas videram a 1ma Februarii. Haud procul hinc tentorium fiximus ob pauca paſcua absque aqua, quæ vel ex *Cruzleuvu* erat afferenda, vel ex fluvio vicino, ad quem longa atque aſpera via deſcendendum, haurienda. 7.

7ma. Ob itineris hodierni difficultatem alter ex duobus, qui mihi reſtabant Indis, & fidelior quidem (V. 1ma Martii) *Miguel Calcuhueque* ſibi ſtravit mulum, qui hactenus nunquam paſſus fuerat ſeſſorem, unde illum nunc dejecturus, multis & magnis ſaltibus decurrens montem, pervenit ad ingens præcipitium, quod advertens adeo repente ſubſtitit; ut ſeſſor per ejus caput delaberetur: actum eſſe de meo Michaele exiſtimabam; at quando quoad potui, deſpexi, Eccum ſedentem illic loci, qui eum vix

ca-

caperet: quare coriaceis funibus (nam an unus ſuffecerit, non recordor) & ego, & alter Indus, ipſeque Caciqueus, qui huc uſque perhumaniter nos fuerat comitatus; illum attrahentes, dum ex eo quæro quomodo ſe haberet? bene, inquit. an nihil tibi dolet? omnino nihil: & mox inſcendens eundem mulum, illum ſcandendo montem tandiu ſubegit; donec manſuefactus placide deſcenderet.

Caciqueum igitur in digreſſu amplexi, cœpimus ſuperare tertiam Andium ſeriem: & primum quidem deſcendimus longa atque aſpera ſemita ad rivum, ex quo omnes equi mulique biberunt; nam deinceps toto die non invenitur aqua, ſed plurima nix: mox paulatim & oblique aſcendimus montem altiſſimum & tam præruptum, ut primo aſpectu nullatenus conſcendi poſſe videatur: at audentibus via non defuit. Monte ſuperato arbitrabar me vix leucæ quadrante ab Ignivomi *Longavî* ſupremo abeſſe cacumine, atque eo pergebam; quando obſtupui, ſteteruntque comæ, cum repente pertingerem ad marginem foſſæ, quæ intervenit tam profundæ; ut ad extremum utriusque & hujus & ignivomi *Longavì* pedem recta deſcendat: averti greſſum, & ne imaginationi altius imprimeretur; etiam

oculos

oculos idque quam potui citiſſime: ſolusque pergens Occidentem verſus, Lunæ ad occaſum vergentis edoctus luce, poſt paucarum leucarum iter ex improviſo ſe mihi obtulit mons totus opertus nive; tamque præceps, ut eminus viſus videretur longiſſimus altiſſimusque paries albus. Expectavi magna videndi Indorum meorum admirationem cupiditate; at meus Michael hac novitate parum perculſus, equum qui ob duritiem nivis non niſi tenuia relinquebat veſtigia, ad latus inflectens, ac ſemper ſubiens oblique, multosque peracutos efformans angulos lateribus ſemper rectis; una nobiscum & cum omnibus equis mulisque parietem album tranſcendit; quo tranſcenſo.

Iter direximus verſus alium montem altiorem, quem oportet tranſire proxime unos ſcopulos, qui eminus videntur parum diſtare a ſuo culmine, & relinquuntur ad lævam: ſummopere autem attendendum, ne equi mulique mixtim incedant; ſed primo muli; quod gradum nunquam vel raro ſiſtant, ſemper ſequentes ſonitum nolulæ: deinde equi bono ordine ſemper alius poſt alium, ac aliquo intervallo ſejuncti: nam cum via ſit anguſta, nec firma; nam cum ſaxa dum calcantur, plerumque ruant in præceps; neceſſe eſt, ut intercedat aliquod

ſpa-

ſpatium, ne cum ſaxis & ipſæ delabantur beſtiæ; uti accidit uni & quidem oneratæ, quæ tamen ſubire mox conata, locum (gratias DEO) invenit, quo ſe reliquis in via iterum adjungeret.

Ex tanta anguſtia egreſſis alius mons nive obtectus ſcandendus fuit; ex quo Orientem verſus tanquam ex ſpecula & loco ſuperiore tota videtur *Cordillera* ſeu omnes Montium Andes continuæ ſeries: quarum ego ex hoc loco numeravi omnino decem: ita tamen ut hinc inde emineant aliquot altiſſimorum montium acutiſſima culmina: Apparent autem hic omnia vel omnino nigra, vel omnino alba: alba propter nivem; nigra ob nigerrimos ſcopulos; nec præter nivem & ſcopulos hic orbis terrarum Orientem verſus nihil oſtentat. Quærenti ex meis Indis, quomodo iſta ipſis placerent? Pater, aiebat alter, ſi hac via nos introduxiſſes, ne una leuca te ſecuti fuiſſemus, ſed ſtatim aufugiſſemus. Videtur hic proſpectus ſimilis mari, quando nocte obſcura ſpumans in montes collesque erigitur: hoc ſolo diſcrimine, quod ibi ſint omnia ſpuma & aqua; hic vero nix ſcopulique: At Occidentem verſus duas eſt videre montium ſeries, quarum altera quæ ad dextram ſita eſt, & ubi deſpicitur ignivomus *Longavi*, conſtat ex montibus illis quæ ad lævam apparent, mi-

noribus: ad extremum autem hujus utriuſque ſeriei, velut mare ex portu, proſpicitur Regnum Chilenſe qualis amœniſſimus, uti revera eſt Paradiſus. Qui maxime hinc diſtant verſus Occidentem ſunt montes ad oram maritimam ſiti, qui ex hoc loco tanquam loco longe ſuperiore viſi, videntur omnes altitudine pares ac inſtar lineæ rectæ: latæ & ubique æqualis. Plana autem *Chili*, quæ a Septentrione Meridiem verſus ad trecentas pluresque extenduntur leucas; hinc videntur ſimilia Holoſerico viridi ſupra pavimentum extenſo, ornatoque tot limbis argenteis, quot videntur fluvii criſtallini recta ab Oriente verſus Occidentem pergentes ad mare. Eſt tam jucundus & ſingularis hic aſpectus, ut meâ vita nihil viderim ſimile; & vel ſolus hic proſpectus dignus eſt ut quis ad hunc locum etiam ſumptu ac labore non exiguo aſcendat. Deſcendimus noſtris mulis, illis habenas non laxando; ſed ita adducendo, ut ſolis prioribus pedibus innixi, totoque reliquo corpore ſedentes, recta ſupra nivem delaberentur: ubi attendendum, ut quis ſuos pedes ſatis attollat, dorſoque ſui muli inſidens, ita ſua ſede ſedeat, ut a ſua ſede non recedat.

Cavendum hic etiam ne decipiatur a loco, qui aqua, lignis paſcuiſque non omnino carens, in his adjunctis ita allicit, ut quis facile

le ſibi perſuadeat, hac eundem eſſe, cum tamen penitus extra viam ſit; itaque ſeptus montibus, ut & ingreſſus & egreſſus ſit perdifficilis: uti mihi contigit, cui iſtic loci quatuor diebus veluti in caverna, cum ſolo puero, alterius ex meis duobus Indis filio, fuit permanendum: nam cum nuſquam deprehenderemus viam, hac eſſe pergendum rati, ad hunc locum deſcenſu perdifficili pervenimus: ſed cum nuſquam pateret egreſſus, tandem communi conſenſu ſtatuimus; ut ego puerque una cum beſtiis, tot itineribus defeſſis, ac plerisque ferme absque ungulis; hic permaneremus, donec mei duo Indi explorata jam via rediiſſent: at hi, ut dixi, non niſi quarto redierunt die.

Cognoſcitur hic locus ex quodam amne, qui proxime ubi deſcenditur, decidit: videntur etiam quædam ligna & nonnulla, ut dixi, paſcua: unde accidit, ut ibi inveniremus aliquos equos vagos, & absque omni ſigno vel nota, unde conſtaret eſſe alicujus Domini: & propterea mei duo Indi unusquisque ſibi ſtravit unum, quo viam exploratum iret: quibus tandem redeuntibus, equosque huic loco reſtituentibus, ſcivi viam haud procul abeſſe, & hunc locum ad dextram relinquendum fuiſſe. Egreſſi igitur ex hac triſti valle, in qua vidimus aliquoties permagna ſaxa ſuapte, cæloque placido & ſere-

no decidere; poſt alium deſcenſum invenimus lacum, cui jam vicini, noſtro damno didicimus ad dextram verſus flammivomum *Longavì* latere foſſam ingentem profundamque, quæ ſub veſperum propter ſpiſſiſſimam umbram, quam projiciebat ſcopulus ad Occidentem ſitus; & quod major ejus pars glacie & nive tecta eſſet; non ſatis percipiebatur, donec unus mulus meo uſui dicatus; quod a reliquis aliquantulum ob nivem petulantius receſſiſſet; ibi repente fracta glacie mergeretur, periretque: maximæ autem DEO O. M. debentur gratiæ, quod non ſiverit, ut multo majore damno & luctu puer, qui equos & mulos, uti ſolet, præcedebat; non ad hunc eundem locum, a quo vix tribus paſſibus diſtabat, recta perrexerit; nam tunc illi & forte pluribus, uti modo iſti mulo, fuiſſet pereundum.

Confectis hac ratione quatuor leucis pervenimus ad locum qui *el oyo* (fovea) vocatur, & unâ leuca a prædicto lacu diſtat; atque hic prima inveniuntur ligna, primumque pabulum a die 6ta. 4.

12ma. Superavimus montem, ad cujus pedem traduxeramus noctem, ſed via tam aſpera, tam anguſta & tortuoſa, ut mox unus equus, quod licet aliquoties fruſtra conatus, conſcendere non poſſet; nobis fuerit relinquendus: alter mulus, quod onere contra ſcopu-

pulum neceſſario impingeret; dejectus, poſtea a meis Indis, qui ſarcinas ſuis humeris ſuſtulerunt; ulterius devolutus, demum eo eſt delapſus; unde ad nos redire denique potuerit. His viciſſitudinibus confecimus hodie indefeſſo integræ diei labore quinque leucas uſque *al Zerrito de Lopez:* unde deinceps ſi fluvios exceperis, ſemper inceditur via facili mollique; quales ſunt pleræque Regni Chilenſis, tametſi non nunquam adhuc collis aliquis ſit aſcendendus deſcendendusque. 5. Hic die

13tia diſparuit quædam mula: quod cum adverterem, moneremque meos Indos unum mulum deſiderari; poſtquam aliquo tempore illum fruſtra quæſiviſſent; tandem cœperunt mecum contendere, omnes omnino adeſſe, deeſſe autem omnino nullum: me autem in mea opinione perſiſtente; & ut diligentius inquirerent, inſiſtente; cum nec ſic perſuaderem, tandem fuerunt convicti, quod viderent non ſolum abeſſe mulam; ſed mulam oneratam & oneratam ipſis ipſorum Indorum ſarcinulis: unde illam ex ſilvula, in qua ſe abſconderat, adduxerunt. Fiximus tentorium *en los Durasnos.* 6.

14ta noctem duximus in *Moyunmahuida* 8
15ta. manſimus in *Longavì,* ubi Collegium Societatis JESU Pencopolitanum, quod eſt

in Urbe Conceptionis; habebat templum & domicilium. 3.

19na. Tentorium fiximus in *Huedchuquito*, poſtquam jam tertia vice trajeceramus fluvium *Longavi*. 4.

20ma. Trajecto amne *Perquilaſquen*, noctem duximus ad ripam *Nuble*, de quo die 29na Februarii. 12.

21ma. Confectâ una leuca hunc *Nuble* vado tranſivimus; & poſt tres alias leucas adveni in Collegium noſtrum *Chillan*. 4.

22da Fuit iter octo leucarum. 8.

23tia. Poſt trium leucarum iter equo trajecimus fluvium *Itata*. Nox traducta haud procul *el Rio Claro* duas leucas cis *el Rio de la Laxa*. 8.

24ta Vado latiſſimo ſuperavimus *Laxam*, & quod copioſa decidere inciperet pluvia; ad domum Hiſpani amici divertimus. 4.

25ta. Domum *Santa Feè* redux ſanus & incolumis, celebrans Miſſam, debitas DEO O. M. laudes toto corde, gratusque perſolvi. 6. Summa 649.

En Lector Benevole Diarium, in quo breviter, familiariter, & latine, quamvis intra viginti quinque annos nihil latine ſcripſerim nec fuerim locutus; recenſeo quid mihi in ſingulis ſupradictis locis præcipue acciderit: quod autem univerſim vel plerumque uſuvenit, eſt primo viarum maxima aſperitas,

tas, adeo ut ex quatuor, propemodum tres partes ſint vel ſcoria, vel ſcopuli, aut ſaxa tam dura & peracuta; ut equi mulique his viis non ſatis aſſueti intra paucos dies ſuas ungulas attritas detritasque deplorent. Dum adhuc degebam in medio iſtorum montium; me feliciſſimum arbitrabar, ſi vel cum ſolis ſarcinulis ex tot periculis caſibusque evaderem; ſed Dei miſerentis providentia ex ſex equis duo; & ex viginti quinque mulis ſedecim evaſere, non includendo equam & ejus paucorum dierum pullam, quæ herbâ maligna, illa vero, ut diximus, viribus omnino exhauſta concidit.

Præterea ſicut in *Chili* eſt ingens rerum comeſtibilium copia & affluentia, ſic contra in his montibus ſumma ubique penuria, exceptis agnis vituliſque; quos tamen quoad poſſunt, cariſſime vendunt: at equum mulumve nulla ratione; & nemo credat, quam equis ac præcique mulis, ipſius etiam P. Miſſionarii inhient. Ipſorum autem horum Indorum ordinarius cibus ſunt equi mulique ad equitandum oneraque jam facti inutiles: & plerumque equæ, quibus abundant: comedunt præterea *guanacos* animal ſilveſtre camelo, niſi quod gibbo careat, & ad onera ſit ineptum, perſimile: item ova ſtruthionum.

Contingit etiam nullum hic inveniri viæ

ducem: unde ſemper viæ tritæ & ordinariæ inſiſtendum fuit: nam præterquam quod ipſorum fidei nihil ſit credendum; hi horum montium Indi plerumque ſunt invicem hoſtes & inimici: cum enim ipſorum opes & divitiæ præſertim in eo conſiſtant; quod magnos habeant ovium greges, armentaque; mulos quoque equosque numerent quam plurimos: illa autem non niſi ſufficiente paſtu ac alimento ſuſtententur; hinc ægerrime ferunt, ſi quis eorum terras cum multis beſtiis ingreditur: aut ſi vicinus ſua pecora non ita continet, ut extra proprios limites, quod in campo aperto eſt factu perdifficile, nunquam exeat: & ſi exierit, mox bellum & inimicitiæ. Neque invicem reverentur nomen Conterranei, popularis, &c.; ſed ſolum *ni molvùn*, meus ſanguis: nempe conſanguinitatis, ſtirpis, ejusdemque ſecum familiæ: vel *ni Cachu* meus compotator & amicus: unde extra limites ſui parvi Territorii nemo audet ire ſolus; nec facile procul a ſuis conſanguineis diſcedit.

Inter Indos Chilenſes non deſunt, qui habeant ſuas domos pro ſuo vivendi modo ſatis commodas; ac P. Miſſionario ſolent præparare ſacellum ſeu caſam ex ramis ad tempus confectam cum ſuo tecto ſufficiente contra pluviam: vel ſaltem umbraculum ex frondibus conſtructum: at inter Indos *Pehuen-*

ches,

ches, *Puelchesque* id rariſſime ſuccedit; eo quod, ut ex ſupra dictis facile eſt colligere; nuſquam reperiantur arbores nequidem mediocres: unde ipſorum ædes conſtant ex meris præcipue equarum pellibus, quas circumferunt; & quando aut ubi opus eſt; & prout ipſis fuerit viſum, ſuis lanceis vel recta, vel oblique, vel transverſim ſuſpendunt, collocant, ſuſtinent. P. Miſſionarius autem ubique ſecum portat ſuum tentorium figuræ conicæ; quod ſuo in medio innixum fulcro adeo extenditur, ut & cubiculi & ſacelli, ſi ſit neceſſe; non indecore agat, ſuppleatque vices.

Veſtis autem P. Miſſionarii eſt eadem quæ univerſæ Societatis JESU eſt propria; excepto pallio, cujus loco in *Chili* juxta morem gentis utimur *Poncho* ſeu veſte ſtragula; quæ veſtis in eo conſiſtit, quod ſit confecta in forma rectanguli lati & oblongi inſtar ſtraguli vel lodicis, in cujus medio eſt fiſſura, cui caput immittitur, ut deinde ita undequaque defluat, ut totum corpus una cum brachiis, quantum unusquisque voluerit, cooperiat, defendat, ornet: Nam cum in *Chili* aliisque Americæ Indiis itinera ſint & longiſſima & frequentiſſima; & fere quotidianæ excurſiones ad infirmos multis diſtantes leucis; ideoque Patres Miſſionarii fere ſemper vehantur equo; hinc ſupradicta veſtis ipſis non

ſolum eſt magis commoda, ſed omnino neceſſaria: quod pallium Europæum equiti non tam ſit adjumento, quam oneri & impedimento; uti experientia me ſatis docuit.

Geſtat demum, ut pictuta in mappa geographica exhibet, ad pedes calcaria, & ſupra pectus Crucifixum PP. Miſſionariorum inſigne, in itineribus Ducem, & in periculis ſcutum, præſidium & tutelam.

Cæterum Chilenſe Regnum eſt ejusmodi, ut ſive commodam cœli temperiem, atque aeris clementiam ſalubritatemque, ſive telluris ſolique fertilitatem & comeſtibilium abundantiam lautitiamque ſpectes, non ſolum Germaniâ noſtra ſit melius; ſed ipſi adeo Hiſpaniæ atque Italiæ haud vel certe vix cedat. Ver illic perpetuum, tonitrua nulla, nives nullæ, ſi altiſſimorum montium, quæ verſus Auſtrum Septentrionemque continua ſerie extenduntur (quam jam ſatis deſcripſi,) *Cordilleræ* culmina excipias; hæc enim perpetuis nivibus obruta ſunt & viginti tantum leucis, quæ maxima Regni Chilenſis latitudo eſt, a mari pacifico diſtant. Longitudo autem a vigeſimo octavo circiter gradu Latitudinis Auſtralis, ubi *Copiapo*, & ubi nunquam pluit; uſque ad Inſulam Chiloe ſub gradu quadrageſimo quarto & ultra. Magna ubique inter Hiſpanos ubique vini rubri, tritici, hordei milliique, uti & leguminum puta

len-

lentium, piſorum, fabarum, phaſeolorumque abundantia: pomorum quoque, olearum, malorum punicorum, ficuum, prunorum, pirorum, malorum aureorum, perſicorum, limonum, fragorumque ingens copia, & ab omni, qui in eis lateat, verme libera. Verbo cujuscunque generis ſemina ſive arborum, ſive leguminum, ſive herbarum hortenſium, quorumcunque illic terræ mandantur; creſcunt & matureſcunt feliciter.

Nec deſunt ovium, caprarum, armentorumque numeroſi greges; gallinarum item, anſerum, gallorum Indicorum, columbarum, perdicum, &c. turba haud modica. Equorum autem præſtantiſſimorum tanta multitudo, ut pauperrimus ſit, qui plures non poſſideat: præ cæteris ii laudantur, quibus quod eodem ejusdem lateris utroque ſimul incedunt pede, ſine ulla corporis ſuccuſſione viginti & amplius leucas uno die eodemque itinere admirabili velocitate conficias. Idem de mulis intellige. Prætereo Auri Argentique fodinas plurimas & opulentiſſimas.

Animalia ferocia, venenoſa aut aliàs valde moleſta, quamvis in reliqua America ſint oppido multa; in Regno Chilenſi nulla prorſus exiſtunt, Leones ſi exceperis, non illos Africanos; ſed alios Leænæ potius quam Leoni ſimiles; nam ſunt absque jubis, & ſolis equis ovibusque infeſti; conſcendunt arbores, &

dum

dum ſe captos & proximos neci advertunt, lacrymas ex oculis demittunt. Vivebant mecum in illis regionibus ex variis Hiſpaniæ Privinciis, non pauci etiam ex Gallia, Italia, Hungaria, Peruvia, Africa; omnesque Clima ſolumque Chilenſe laudabant, prædicabant, mirabantur.

Terræ motus fateor illic eſſe vehementes frequentesque; verum non tanto incolarum damno, ut Europæi exiſtimant: Habebam Mappam Geographicam (nomini Authoris parco) in qua ſatis accurate erat depicta Jacobopolis Regni Chilenſis Metropolis; at multo nimia Hyperbole, quod de Terræ motu anni 1730 legebatur, octo ſcilicet interiiſſe hominum milliones, cum vix centum interierint; & anno 1751 cum alterâ mox ſeptimana poſt Terræ motum, quo urbs Conceptionis (*Penco*) diruta eſt, ibidem adeſſem; audivi egomet præſens ſolos viginti octo ruinis & exundante mare obrutos fuiſſe: nam cum Terræ motum præcedere ſoleat, DEO ita miſericorditer diſponente, quidam ſtrepitus, fragor vel mugitus; adhæc domus ſint unius duntaxat contignationis, neque noctu undique clauſæ; atque una cum tecto octo vel novem aut decem cubitorum altitudinem nunquam vel raro excedant; periculo ruinæ nimium expoſitæ non ſunt.

Habebat Societas in vaſto hoc Regno unam

Pro-

Provinciam, *Provinciam Chilenſem*, in eaque undecim Collegia; Reſidentias ac Miſſiones neſcio quot; ſocios ex variis nationibus plures trecentis; ex quibus major pars degebat Jacobopoli, ubi Collegium maximum; Collegium & domus Tertiæ Probationis ſancti Pauli; Novitiatus; Seminarium Externorum; duæ domus Exercitiorum. Item in Urbe Conceptionis Collegium, ſeminarium, domus Exercitiorum. Idem Mendozæ, in Coquimbo — At tædet meminiſſe! atque utinam nunc ſeges eſſet ubi Troja fuit, & non potius lolia & zizania vitiorum: Inimicus homo hoc fecit; at væ homini illi per quem ſcandalum venit; melius illi eſſet... Tu autem Domine noſtrî miſerere!

Addo pro Coronide fluviorum nomina, qui in Regno Chilenſi ſunt frequentes; at quod haud longe diſtent a ſua origine, plerique mediocres, neque navigabiles ob vada plurima. Habent autem ſuam originem a nive, quæ in montibus Andes, *la Cordillera* in hyeme eſt valde copioſa, & circa menſem Novembrem ac Decembrem, quando in Chili ver eſt, diſſolvitur; præcipui autem, & quos ego non ſemel vado eques tranſivi, ſunt ſequentes: *Rio* (fluvius) *de Mendoza* in Provincia *Cuyo* currens verſus Orientem. Uſpallat*a*, ubi argenti fodinæ *Rio de las vaccas*. *Aconcàgua*, qui deſcendit, uti reliqui omnes deinceps hic nominandi, verſus Occidentem, nempe verſus *Chili*; puto hunc fluvium, ubi in mare mergitur, vocari *la Ligua*: *MapuChu* ad cujus marginem ſita eſt Jacobopolis totius Regni caput. atque Præſidis, Regii Conſilii, vulgo *la Audiencia*,

atque

atque Epiſcopi ſedes, tribus circiter leucis ab Andibus diſtans in fertili planitie: Habet hoc particulare hic fluvius, quod circiter unâ leuca a dicta Metropoli inter juncos & caricem penitus evaneſcat octo vel decem leucis ſubterraneus; tandemque iterum e terræ ſinu prodeat in lucem. *Maipo*, cui adjacet *Melipilla* oppidum, diſtat a *Mapuchu* ſex ferme leucis. *Cachapoal*, ad cujus margines *Rancàgua* oppidum, diſtat a præcedente circiter decem leucis. *Tingueredica* ad cujus oram *S. Ferdinando* oppidum; diſtat a præcedente circiter ſex leucis: & quando hi duo fluvii ante ingreſſum in mare confluunt, uterque vocatur uno ſolo nomine *Rapèl*. *Tenu*, diſtat a *Tingueredica* ferme ſex leucis. *Lontuè*, hinc prope abeſt *Curicò* oppidum: diſtat a *Tenu* circiter quatuor leucis, & poſtquam *Tenu* & *Lontuè* confluunt, vocantur *Mataquito*. *Rio Claro* ubi *Talca* oppidum; diſtat a præcedente circiter octo leucis. *Maule*, ubi *Cauquènes* oppidum: diſtat a præcedente circiter quinque leucis. *Longavì* diſtat a *Maule* ferme, ut notatur in mea mappa: idem intellige de iis, qui ex *Cordillera* deſcendunt. *Nuble* qui demum jungitur *Itata*. Ad oram maritimam poſt *Itata* ſequitur *la primer agua*: nempe venientibus ab urbe Conceptionis (*Penco*) diſtat ab *Itata* circiter ſeptem leucis. Portus & civitas Conceptionis, olim plena populo, dives & amœna; at Terræ motu anni 1751 menſe Majo omnino diruta: diſtat a præcedente tribus leucis. Reſidet in urbe conceptionis alter Epiſcopus dictus ab urbe *la Concepcion* Conceptionis; & ab urbe *la Imperial* jam pridem diruta & ab Indis occupata; Imperialis. *Andalièn* ob fluxum & refluxum maris periculoſus, diſtat a *Penco* circiter duabus leucis. *Biobio* ad hunc fluvium in loco qui *Mocha* vocabatur nunc ſita eſt civitas Conceptionis in ampla planitie, unde *Talcaguano* Portus diſtat fere quatuor leucis: ipſa autem nova conceptio a *Penco* vetere diſtat circiter tribus leucis. *Rapèl* diſtat a *Biobio* circiter octo leucis. *Rauco* diſtat hinc *Arauco* verſus Auſtrum in littore maris, duabus leucis; propugnaculum Hiſpano-

rum ſed non Portus; uti certo ſcio, qui eram ibi aliquando Miſſionarius.

Sequuntur alii fluvii, quorum nomina ſum oblitus; aliquorum origo habetur in mappa uſque ad gradum 39. & ſub gradu quadrageſimo ſita eſt Baldivia, Portus. Atque deinceps propter nimias & ſpiſſiſſimas ſilvas, fluviosque (*el Rio Bueno*, aliosque) vado carentes, nec facile navigabiles & ſine pontibus; Hiſpani non potuerunt plus ultra: ſunt etiam hi fluvii, quod ex altiſſimis decidant montibus, valde rapidi; Quæ uti & omnia ſupra memorata tametſi ſint vera; nihilominus ita nunc ſentio: Pro toto mundo in Chilim non ibo ſecundo; Proque DEO ſolo, ſemper adire volo. Ipſi ſit honor, Laus & Gloria per infinita ſeculorum ſecula. Amen.

NB. Idem DEUS O. M. ſit merces magna nimis Reverendiſſimo Domino D. Joanni Wilhelmo d'Oidtmann Agrippinenſi, digniſſimo hic Monaſterii, perilluſtris ac Collegiatæ Eccleſiæ ad S. Mauritium Decano, Archidiacono & Seniori, meo quondam Coloniæ Agrippinæ Condiſcipulo, qui tunc quidem nempe anno 1729. ludente in humanis Divina Potentia rebus, quando in Poetica retuli ſecundum præmium, primum præripuit; at nunc 1777 ad hunc meum librum, cum ſub prælo moraretur diutius, quantocyus finiendum, perhumaniter mihi dedit mutuos aliquot centum Imperiales, brevì, ut ſpero, DEO juvante ſolvendos: id quod, ipſo tamen Rmo. D. Decano neſciente, nec tale quid cogitante, imo quæ ſua eſt modeſtia, ſi ſciret graviter prohibituro ac repugnaturo, hìc gratus uti par eſt, confiteor concludens totum hoc opuſculum phraſi Hiſpanica, nempe hac iterata, ſincera atque optima apprecatione: *DIOS ſe lo pague* nunc & in omne ævum. Amen.

ER-

ERRATA.

AD TENACEM.

Author dat librum, nummis tamen indiget ipſe,
Debita queis ſolvat, Debita magna ſatis *
Non tibi dat dono; licet omnia fauſta precetur,
Saltem juſtum ſi retribuis pretium.

* Non alia, nec aliter contracta, quam neceſſe fuit ad imprimendum hunc librum, idque non obſtante omni non ſordida nec indecente parſimonia.

RELIQUA ERRATA

IN CHILIDùGU. A. 1777.

TOMI PRIMI PARTE PRIMA

Pag. 7. lineâ 1. legatur dig-no
l. 16. *che*, *chi* pro *que*, *qui*
P. 12. l. 9. i*n*che no cam ve?
P. 25. l. 5. uyen
P. 27. l. 20. allcù Miſſaian pib*u*n
P. 48. l. 26. quilm*n*
P. 59. l. 20. nunquam me vidi*ſ*ti
P. 61. l. 16. mihi ſeni iluda*t*
P. 113. l. 18. ſo*ll*icitare

PARTE SECUNDA.

P. 188. l. 21. alii*ſ*que
P. 215. l. 1. *ju*mento
l. 13. prq*u*eimi
P. 237. l. 18. Quintullahuen*ll*a*n*
P. 258. l. 12. feci
P. 317. l. 29. vem*n*
P. 380. l. 7. hueñi
P. 394. l. 29. a*d*
P. 461. l. 15. cad cai*c*hùn
P. 476. l. 18. tenknopabi*m*i
P. 483. l. 17. relûele*l*u
P. 787. l. 9. pa*t*a*c*a

TOMI

06477

TOMI SECUNDI PARTE TERTIA.

p. 539. l. 22. dom*o* meu
p. 563. l. 27. pivall*ai*
p. 570. l. 11. vem*a*imi
p. 576. l. 22. val*e*queluchi

PARTE QUARTA.

p. 608. l. 23. veſtigio
p. 612. l. 21. i*n*cludere
p. 614. l. 1. ſtamen
l. 18. caknotubi
p. 624. l. 12. chihuaiqu*e*iaun
p. 625. l. 9. albo-nigrum
p. 645. l. 23. dalliaun
p. 734. l. 18. fricare
p. 776. l. 5. taquem
p. 787. l. 3. prodeo
p. 806. l. 27. flagitium

In den zwölf Mißions-Predigten.

p. 11. l. 19. willen ſie zu haben
p. 19. l. 2. ſich mit göttlicher
p. 89. l. 12. Exu*l*tet
p. 136. der h. Evangeliſt Joannes
p. 162. l. 1. O unbegreifliche
p. 252. l. 3. iſt eine
p. 293. l. 20. was man iſt würdig;

LACHRYMÆ SALUTARES,
QUIBUS PER
DEI Omnipotentis miſericordiam, Verbi
Incarnati merita, Sanctorúmque & præci-
puè B. V. MARIÆ immaculatè concep-
tæ Interceſſionem impetremus;
ut
Poſt lacrymarum Salutarium nubila in Terris,
Phœbus occaſum neſciens nobis feliciter
oriatur in Cœlis.

PARS PRIMA.
LACHRYMATUR DAMNATUS,
HUNC AUDI,
Et deſcende in infernum vivens,
nè deſcendas moriens.

CANTICUM. I.
Lamentationes damnati in Inferorum pœnis.

§. 1.

HEu quis locus æternarum
Me accepit tenebrarum,
Et nigrantis inferi?
Non hîc antra ſunt Plutonis:
Muſa finxit hæc Maronis,
Uti fauces Cerberi.
Non hæc ſunt Acherontæa
Vada, nec Phlegetontæa,
Non hiatus Tænari.

Non armatæ ſtant Chimæræ,
Non Harpiæ, non Megeræ,
Non torquentes Furiæ,
Non eſt Dîtis hic infernus
Sedes atra, nec Avernus,
Non paludes ſtygiæ.
Non eſt quod fingunt Poëtæ;
Sed eſt quod dicunt Prophetæ
Divinis ſermonibus.
Illi vana cecinêre;
Iſti vera prædixêre
Formidanda omnibus.
Non hîc regna Radamanthi,
Soli viſa ſomnianti
Loca ficta Tartari.
Domus eſt æternitatis,
Carcer infelicitatis
Præparatus impiis.
Specus alta, latebroſa,
Triſtis, atque tenebroſa,
Cœli clauſa radiis.
En hûc ego ſum detruſus,
Simul atque ſum excluſus
Humano conſortio.
Hac damnatus ago ſorte
Ut æternâ macter morte,
Immani ſupplicio.
Nulla talem mors horrorem
Tulit unquam vel mœrorem
Fœda loci ſpecies;

Qua-

Qualem fert infortunatæ
Hujus nobis deſtinatæ
Tetra domus facies:
Aſtris mille firmamentum
Lucet orbis ornamentum:
Sed hinc nullum cernitur.
Pulchri Solis Lux ſerena
Terris fulgens eſt amœna,
Sed hinc non aſpicitur.
Noctu ſtellæ cœli rident,
Sed hîc clauſi nihil vident:
Nihil illos recreat.
Luna noctis eſt ſolamen,
Sed hîc nullum eſt levamen:
Nihil eſt quod placeat.
Terra blando flore læta
Atque multo ſatu fœta
Dulces fructus procreat.
His in antris nulli flores
Neque florum ſunt odores,
Nil eſt quod non fœteat.

---

§. 2.

NOn oblectat hîc aſpectus
Neque mollis eſt affectus
Inviſa ſunt omnia.
Triſtis & trux omnis vultus:
Terror, horror adeſt multus,
Ingrata ſunt omnia.

Nullus placet hîc amicus,
Solus adeſt inimicus;
Nullus amat ſocium.
Nullus amor vivit Patris,
Nullus Matris, nullus Fratris:
Unum regnat odium.
Nulla mulcent blandimenta,
Sonant tantùm hîc lamenta,
Mixta mille queſtibus.
Non hîc feſtæ ſunt choreæ:
Omnes plenæ ſunt plateæ
Importunis planctibus.
Ceſſant omnes cantilenæ,
Quibus lautæ gaudent cœnæ:
Deſunt iſta gaudia.
Hîc cantores infelices
Plangunt atque cantatrices
Sola norunt triſtia.
Nullus ludit hîc comœdus,
Nihil fingit hîc tragœdus,
Vera ſunt hæc omnia.
Non ſunt ſpectra miſerorum,
Non ſunt ludi theatrorum:
Eſt ipſa miſeria.
Diræ ſemper regnant iræ,
Nec canoræ quiſquam lyræ
Fila movet pollice.
Sonant ſolùm maledicta,
Læta vox eſt interdicta
Ab æterno judice.

Neme

Nemo quicquam meditatur
Dulce, neque modulatur
Mulcente teſtudine.
Nec dolores molliuntur,
Nec mœrores leniuntur
Alternante carmine.
Hîc clamores, ejulatus,
Plangores, & ululatus,
Atque ſtridor dentium.
Cælum, mundum deteſtari,
Deum ipſum execrari
Hic eſt furor omnium.
Non hîc ullus honoratur,
Nec honore Rex lætatur;
Quis memor imperii:
Non ſe jactat glorioſus,
Non oſtentat ſpecioſus:
Quis faſtus ſupplicii?

---

§. 3.

HIc majeſtas imperantûm,
Et poteſtas dominantûm
Æquatur ſervitiis.
Jacet faſtus ſuperborum
Atque mundi beatorum
Permixtus mancipiis.
Illæ quondam ſic formoſæ,
Illæ pulchræ tam jocoſæ,
Illæ mundi Veneres,

Hîc informes & horrendæ
Nulli tamen miſerandæ,
Eſſe monſtra diceres.
Non hîc auro laqueatæ
Domus neque delicatæ,
Non eſt aula regia.
Nullum ſtratum eſt cubile
Ubi nec cernas ſedile:
Totum eſt anguſtia.
Lecto nullus latiore
Dormit neque molliore:
Somnus omnis exulat.
Nulli datur peragrare
Campos, vel prata luſtrare:
Non unus deambulat.]
Ubi dies geniales;
Ubi noctes convivales
Amantûm deliciæ?
Ubi dulces amatorum
Cætus & fabulatorum
Jucundæ facetiæ;
Quicquid poteſt oblectare,
Deus juſſit exulare
Hac è mundi cavea.
Locus totus eſt tormentis
Præparatus, & lamentis
Hæc impletur fovea.
Hac è ſpecu miſerorum
Et cavernâ damnatorum
Nulli patet exitus.

Volent omnes ſemper mori,
Nunquam tamen huic dolori
Erit ullus tranſitus.
Fruſtrà vult quis hinc exire,
Vel conatur interire,
Semper pati cogitur.
Semper erit id quod nolet,
Nunquam erit id quod volet:
Moriendo vivitur.
Heu quis in hunc me dolorum
Locum truſit, & malorum
Iſto merſit gurgite?
O me nimis infelicem:
Nemo meam dolet vicem:
Hîc ſunt preces irritæ.
Ah qualis eſt iſthæc vita!
Mœſta nimis, nec finita
Annorum temporibus.
Vellem nunquam eſſem natus:
Non fuiſſem reſervatus
Tantis cruciatibus.
Sed quid ego perpetravi,
Vel quod ſcelus cogitavi
His dignum ſuppliciis?
Fruſtrà queror: res & acta,
Mea luam prava facta
Æternis incendiis.

Canticum II.

Damnatus ob impuros amores fœdáſque voluptates lamentatur.

§. 1.

EGo quondam delicatus
Exultabam ùt beatus:
Quando diu concupitis
Per fas nefáſque quæſitis
Fruebar amoribus.
Sed cur vocem hos amores?
An non magìs ſunt errores?
Nec hoc ſatìs; quid vocabo;
Vera loquar, ſi æquabo
Inſanis furoribus.
An non eſt inſanientis
Vel furentis ardor mentis,
Velle frui voluptate
Quam ſcias æternitate
Puniri miſeriæ?
Ah momento delectari!
Et æternùm cruciari!
Annon eſt hoc inſanire,
Stillam unam ſic ſitire
Inanis lætitiæ?
Obliviſci caſtitatis,
Guttâ captum ſuavitatis;
Et hanc pœnæ formidandæ
Nullis ſeclis terminandæ
Mercari ſupplicio?

An

An hæc loca tormentorum
Neſciebam æternorum?
Ecquis ergo me ſecarat,
Quis tam craſſo faſcinarat
Illudens mendacio?
Eccc flammæ circum-undant:
Eheu nullum culpis mundant:
Hauſtus igne circundante
Totus uror á vorante,
Nec purgantur ſcelera.
Ardent ignes adurentes,
Venas, artus, cor torrentes:
Hæret intus peccatorum
Vermis ſemel patratorum
Et depaſcit viſcera.
Antra fumant ſulphurata
Ardent quæ ſunt concremáta:
Nulla cœlo gutta rorat,
Flamma furit, edit, vorat:
Nec ardens conſumitur.
Intùs urit ignis rapax
Sempiternæ flammæ capax,
Rogo nunquàm lenteſcente
Nec ardores remittente
Damnatus hìc coquitur.
O amantûm blandimenta
Sic tranſitis in tormenta?
Quicquid olim dulceſcebat,
Atque ſenſus demulcebat,
Hìc eſt ardor crucians.

Abierunt voluptates
Et mendaces honeſtates
Inſtar umbræ vaneſcentis
Inſtar ſomni mentientis:
Sed punitur ſomnians.
Ubi nunc quo delectabar
Et inſanus amplexabar?
Spectrum fuit: ah ſpectrorum
Tales ſunt ac ſomniorum
Tam triſtes reliquiæ!
Hos merentur cruciatus
Fœdæ carnis titillatûs,
Joci, riſus blandiores,
Et amplexus molliores
Brevéſque deliciæ?
Eheu cæca me libido
Luſit, & duxit cupido
Ubi molles amatores
Inter mille ſunt tortores
Inter & ſupplicia.
Nullus ſperat hîc levamen
Ubi nemo fert ſolamen,
Ardent nunquam extinguenda
Neque ſeclis minuenda
Quæ torquent incendia.
Dira ſævit vis ardoris
Nulla pars expers doloris
Nulla caret ſuâ pœnâ
Fibra, nervus, atque vena
Suas flammas ſentiunt.

Ah

Ah leves hilaritates!
Ah breves jucunditates!
Intoleranda tormenta,
Amara cruciamenta
Unâ horâ pariunt.
Eheu Venus impudica
Caſtæ mentis inimica,
Quàm fallaci decepiſti
Et mendaci deluſiſti
Amoris imagine.
Nunc agnoſco quod amavi:
Nunc deteſtor quod laudavi
Hoc in antro damnatorum
Atque terra miſerorum
Demerſus voragine.

---

§. 2.

DUm calentis me petîgo
Carnis ac urens prurigo
Molli frictu delectabat,
Lentos ignes ſuſcitabat
Intimis viſceribus.
Non ſperabam has fornaces
Nec has flammas quas veraces
Mille teſtes nunciabant
Et paratas prædicabant
Meis voluptatibus.
Nocte queror ſempiterna,
Flamma vorans eſt æterna:
Clamo frendens præ dolore
Ringor ardens præ furore
Dum invitus patior.

Ecquos dicam hos dolores?
Pluſquàm mortis ſunt angores,
Uror quaſi moriturus
Et dolorem finiturus,
Sed æternùm crucior.
Ah nil juvat lamentari
Nihil prodeſt deteſtari:
Inter turbas deſperatas
Et à Deo condemnatas
Sera pœnitentia.
Manet judex obduratus,
Tortor urget efferatus,
Urit ardor furialis,
Reſtat mœror immortalis,
Vana querimonia.
O ſi tandem miſeratus,
Longos cernens cruciatus
Iras ſuas ſic leniret
Votum unum ut audiret,
Votum lamentabile.
Ego nollem beatorum
Sedes, nec ſortem ſanctorum:
Tale nihil mens optaret,
Quicquid mea vox ſonaret,
Id eſt miſerabile.
Quicquid reſtat mihi vitæ
Tollat, dabo non invitè:
Ibo lubens in inane,
Nè æternum & immane
Duret hoc ſupplicium.
Sed heu neſcit miſerari,
Vult nos ſemper cruciari:

Eſſe

Eſſe nihil ſtat negare
Quando poteſt hoc optare
Miſer beneficium?
Negat omne levamentum,
Vetat omne lenimentum,
Sic damnatas odit mentes
Ut in rogos hos torrentes
Nolit gutta pluere.
Et hoc ipſe juramento
Rato ſanxit, nè momento
His in antris inferorum
Atque locis damnatorum
Liceret quieſcere.
Ah! ſic reos Deus feris,
Atque pœnis tam ſeveris
Riſum noctis vel unius
Juſtè punis, vel ſolius
Culpam deſiderii?
An hoc vocas judicare?
An hoc dicis vindicare
Quum pro fluxa voluptate
Mulctas nos æternitate
Crudelis ſupplicii?
Tantum detur Tormentorum
Quantum datum eſt amorum
Jocis noſtris: non recuſo
Dura pati: non accuſo
Te cæleſtem vindicem.
Ah! amores avolarunt:
Unâ horâ vix durarunt:

Nunc

Nunc in pœnis ſempiternis
Ac tormentis æviternis
Clamo contra Judicem.
Omnes mundi voluptates
Mille durent in ætates,
Hîc momento compenſantur
Nec duarum exequantur
Horarum doloribus.
Quicquid illìc eſt pœnarum
Durum licèt & amarum,
Stilla non eſt cruciatus
Qualem pendo condemnatus
His clauſus carceribus.
Sed heu fruſtrà diſputabo:
Quicquid querar, aut jactabo:
Deus fatum non mutabit,
Nec vis ulla ſuperabit:
Hoc ineluctabile.
Fruſtrà voce lamentantis
Fruſtrà queſtus indignantis,
Væ væ legis contemptori:
Væ væ Dei deſertori:
Væ væ lachrymabile!

---

§. 3.

VEllem ore rabioſo
Vellem morſu furioſo
Carnes meas lacerare,
Si ſic poſſem ſatiare
Inflammatam rabiem.
Sed quid ſic incaſſum certo?
Nam quocunque me converto

Pœnas

Pœnas meas perennare
Deus jubet, nec ſperare
Ullam malis requiem.
Verè fuit hoc perire
Quum me dixi deperire:
Ubi pectus amor cœpit
Imprudentem me decepit,
Ibi totus perii.
Illæ flammæ quas nutrivi
Quum amari concupivi
Nitus edunt ùt ultrices:
Eheu quales amatrices!
Ah! æternum perii.
Quondam blandæ vos Junones
Nunc deteſtor ùt bufones:
O vos eſſem execratus
Quando primùm ſum captatus
Oculis illicibus.
Eheu me ſic dementaſſe,
Atque tantùm deliraſſe
Ut carnis putreſcentis
Poſt tres dies puteſcentis
Tenerer amoribus.
Formæ quondam blandientes,
Modò viſu ſunt horrentes:
Neque poſſum tolerare
Quas ardebam aſpectare
Furens inſaniſſimè.
Jam non molles blandiuntur
Nec blandè circumplectuntur,
Nam quis ferat amplexari

Quas

Quas hîc flammis concremari
 Spectat flagrantiſſimè.
Mecum illæ cruciantur
Eiſdem rogis inflammantur:
Vellem quicquid hîc flammarum
Locus habet, id illarum
 Torrêret præcordia.
An ſic poſſem recreari
Et dolore relevari
Inter ignes hos urentes
Dum arderent hæ gementes:
 Eheu quæ ſolatia?
Sed hîc nihil nos ſolatur,
Nulli pœna mitigatur:
Dolor acer intùs ſedens,
Odiorum furor edens
 Nullum linquit gaudium.
Nec acervus ingementûm
Lene facit hîc lamentum.
Neque multus ululatus
Leves facit cruciatus
 Nec pœnas dolentium.
Omnes iris cumulantur
Atque pœnis aſperantur
Nemo poteſt non dolere,
Nullus poteſt condolere,
 Vel ſolari ſocium.
Ut dolores ſunt immanes,
Furunt omnes utì canes:
Mens oblita pietatis
Inimica charitatis
 Verſa eſt in odium.

Vermis

Vermis intùs edit, rodit
Cor mœrore furit, odit:
Ignes hærent pertinaces,
Ardent, urunt, nec edaces
Flammas ullus temperat.
Dolor, luctus, ira furens,
Caro vivens, ignis urens
Ecce ſimul copulantur
Et in pœnas aggerantur:
Sic me Deus oderat?
Ergóne qui me creavit,
Ille pœnis his mactavit?
Meî cur non eſt oblitus?
Sic non eſſem: nec invitus
His teneret vinculis.
Forſan fecit me dignatus:
Vellem eſſet indignatus,
Vel me ſemper neſciviſſet:
Nunquam iſtis incluſiſſet
Damnatum ergaſtulis.
Ah quid queror? cùm amaret
Me creavit ut bearet,
Atque choris Angelorum
Sociaret beatorum
Dignatum conſortio.
Ipſe regna præparavit,
Et promiſſis invitavit:
Hunc amorem aſpernatus
Eheu nimis excæcatus
Hoc damnor ſupplicio.
Væ æterna negligenti,
Væ væ mihi væ dementi:

Cur ſic ergo deliravi
Quando ſtultè permutavi
Terrenis cœleſtia.
Ecquis error huc me duxit?
Heu! phantaſma me ſeduxit.
An hoc ego ſum ſecutus?
Hæret lingua: reſto mutus,
Ipſa ſum triſtitia.
Hîc in pœnis perdurabo,
Me lamentis cruciabo:
Delictorum non oblitus
Hoc fatebor vel invitus,
Miſer eſſe volui.
Ipſa mens me reprehendet,
Mille probra cùm obtendet:
Intùs illâ me damnante
Dicam voce lamentante:
Felix eſſe nolui.

Canticum III.

Lamentantis perditam innocentiam.

§. Unicus.

QUondam pius adoleſcens
Eram primis annis creſcens,
Inter cœtus puriores
Atque choros caſtiores
Vivebam ſanctiſſimè.
Mores erant ùt modeſti
Sic ſermones tunc honeſti:
Quisquis fuit impudicus,
Nunquam fuit is amicus:
Amabam caſtiſſimè.

Sed

Sed ô miſer dum incautus
Vivo liber atque lautus,
Ecce blandè me captare,
Seſe mihi ſociare:
Comes, delicatuli.
Ego paulùm demutari
Atque vanis delectari:
Sic dum placet honeſtare
Atque jocis decertare
Devinxêre blanduli.
Vultus laudant ſpecioſos,
Spectant & monſtrant formoſos;
Pectus non ſatìs firmatum:
Contra tela non armatum
Molliverunt oculi.
Cura ceſſit caſtitatis,
Cepit amor voluptatis:
Illi captum irretire,
Ego ſancta feſtidire
Ut curas pueruli.
Dúmque dulce ſit amari
Atque bellè converſari
Suave fuit & amare
Amantésque delectare
Non ſeveris moribus.
Linquo cœtus ſanctiores
Cùm ſequor licentiores,
Dúmque curo nè ſim durus
Non adverto quòd impurus
In his ſio cœtibus.
Si quis pudor retinebat.
Vel ſi timor cohibebat.

Illi metum removere
Comi vultu deridere
Religioſiſſimum.
Ubi cœpi conſentire,
Atque ſimul laſcivire.
Tunc Sodales aſſentari
Gratulantes amplexari
Velut urbaniſſimum.
Cùm puderet me pudentem
Nec videri ſat audentem,
Amor amens me inceſſit
Et afflictus pudor ceſſit:
Vicit impudentia.
Ego cœcus implicari
Vinclis novis alligari:
Eheu miſer ſerviebam
Cùm inſanè geſtiebam
Laſcivâ licentiâ.
Prô dolor! quod non licebat,
Magno Deo diſplicebat,
Auſus ego cogitare,
Sciens volens perpetrare
Exultans flagitio.
Et felicem me putabam,
Cùm me magìs inquinabam:
Nec voluptas irritata
Fuit unquam ſatiata
Suo deſiderio.
Quæ farrago tunc amorum
Perſtrepebat effrænorum?
Velut picis bullientis
Fuit æſtus ferveſcentis
Maleſanis ignibus.

Sed ô miſer quos dolores
Ego ſenſi? quos mœrores
Ego tuli, cùm cupido
Inſtigaret, & formido
Obſtaret amoribus.
Læta triſtem me fecerunt,
Feſta mœſtum me liquerunt,
Sæpè finis hic jocorum
Fuit & merces ludorum
Timor & mœſtitia.
Vix guſtatæ ſuavitates
Fuerunt acerbitates:
Iras, lites, atque rixas
Quales ſurgunt inter lixas
Ferebant convivia.
Inter nugas tam fallaces
Inter riſus tam mordaces
Nunquam dulcis & amœna
Vita fuit, ubi pœna
Comes individua.
Modò livor me urebat
Curísque mens ægreſcebat:
Et nunc ardens diligebam
Et immundus diffluebam
Voluptate mutuâ.
O me ſi quis arguiſſet,
Vel errantem monuiſſet:
Forſan greſſus reflexiſſem
Et ad veræ rediiſſem
Pietatis ſemitas.
Vani tamen ſunt hi queſtus
Quos excuſans edo mœſtus:

Nónne bene me monentis
Et honeſta ſuadentis
Riſi preces irritas.
Mente nimis inſolente
Ore ſimul impudente
Sprevi leges honeſtatis,
Et promiſſa caſtitatis
Stultè riſi præmia.
Quùm me turpis volutabam:
Et impurus inquinabam,
Quanta feci murmurante
Et incaſsùm reluctante
Intùs conſcientiâ?
Quid incuſem ſeducentes
Et malignè blandientes?
Culpa námque meæ mortis
Tota non eſt hæc conſortis:
Ego volens perii.
Minas in me quis jactavit?
Aut quis pœnas intentavit?
Ego ſpontè deerravi
Nec invitus declinavi.
Ego ſpontè perii.
Ah! amavi ſic perire
Inque flammas has venire.
Ità corda ſtupefecit,
Atque ſenſum labefecit
Vita voluptaria?
Deo juſtè vindicante
Et ad pœnam me damnante
Vinclis cogor alligatus
Dures pati cruciatus
Sæváque ſupplicia.

CANTICUM IV.

Apoſtrophe ejuſdem damnati ad ſeductorem.

§. UNICUS.

ET tu meus olim comes
Menſâ mihi ſociatus
O infelix mali fomes!
Pares ſubis cruciatus
Hiſdem in incendiis.
Ecquis amor inſpiravit
Ut te mihi ſociares?
Ipſe dæmon inſtigavit,
Ut me tuis fœderares
Voluptatum orgiis.
Caſta ſequens Inſtituta
Viâ lætus ibam tutâ
Vitæ mores purioris
Erant mihi ſuavioris
Nexus amicitiæ.
Erant ludi non nocentes
Quales decent bonas mentes,
Sermo comis & jucundus
Semper tamen verecundus
Tenax pudicitiæ.
Ubi primùm te junxiſti
Bonæ mentis ſimulator,
Innocentem corrupiſti
Impudicus adulator
Impuris conſiliis.
Si amabas, cur fallebas
Blandimentis delinitum?

Cur amicus ſeducebas
Et trahebas irretitum
Tuis lenociniis?
Amor tuus an fidelis?
Furor fuit hic crudelis:
Quum ruebas in amplexus,
Velut anguis molles nexus
Tendebas flagitii.
Vellem magìs me odiſſes,
Et amores reſpuentem
Inimicus peremiſſes
Tali morte promerentem
Coronam Martyrii.
Eſſem mòdo coronatus
Conſors regni beatorum:
Nunc ùt torris inflammatus
In his ſævis inferorum
Lamentor incendiis.
Vellem omnes ſcelerate
Iſtas flammas paterêris:
In te eſſent aggregatæ:
Nam quid minus tu mereris
Cunctis his ſuppliciis?
O ſi unus periiſſes
Téque ſolum perdidiſſes!
Nam cur à te faſcinatus,
Et, prô dolor! inquinatus
Unà tecum pereo?
Ah! ſi te nunquam vidiſſem,
Nunquam ego peccaviſſem:
Sed peccavi te ſuadente
Verbo, factis præeunte,
Et nunc tecum ardeo.

O ſi eſſem flamma furens
Ut medullas tuas urens
Te te meum proditorem,
Et impurum corruptorem
Torquerem crudeliùs!
O! ignes ferventiores
Et flammæ torrentiores
Eſſent quibus cruciaris
Et æternùm hîc cremaris,
Ut ſævirent acriùs.
Ah! non fuit tibi ſatìs
Si te cœno volutares!
Furor fuit voluptatis
Ut puros contaminares
Immundis amoribns.
Ergo caput execrandum
Pœnæ tuæ duplicentur:
O ſcelus abominandum!
Dolores multiplicentur
Æternis remporibus.

I H S

Pars Secunda.

HORRENDAM DAMNATORUM

Sortem vitare cupiens, confugit Sodalis ad Mariam Deiparam.

Hunc imitare
Et ſi ſaluti conſulis Virginis fidei te committe:

Canticum. I.

Orat Sodalis pro ſuſceptione ſua.

§. 1.

Mater celſæ majeſtatis;
Virgo decus ſanctitatis,
Omnis plena gratiæ.
Tui parens Creatoris
Atque mei Salvatoris,
Fons miſericordiæ.
Ecce gravi peccatorum
Mole preſſum, & malorum
Noli me rejicere.
Vide tibi ſupplicantem
Opem tuam implorantem,
Noli me deſpicere,
Scio quantùm ſum indignus
Sed accedo non malignus
Nec pravo conſilio.
Sed incenſus obſequendi
Atque tibi ſerviendi
Pio deſiderio.

Fretus tuâ pietate,
Invitatus bonitate
Egénsque conſiliis.
Unum corde gero votum
Opto tibi me devotum
Tuíſque obſequiis.
Ecce tibi ſi dignaris
Fio ſervus, nam vocaris
Verè mea Domina
Magna mundi dominatrix
Mei cordis imperatrix
In me verte lumina.
Sis Patrona tutelaris
Advocata ſalvatoris
Servo clemens humili.
Nunc agnoſco me clientem,
Præbe mihi te faventem
Præbe manum fragili.
Hoc eſt corde jam firmatum,
Si vis habes id juratum
A te non deficiam.
Ero tuus, & amori
Tuo fidus, & honori
Caſtâ fide ſerviam.
Quotquot mentes ſunt cœleſtes
Erunt omnes mihi teſtes
Felicis propoſiti.
En me totum tibi credo
Lætâ mente totum dedo
Cuſtos eſto debiti.
Quicquid jubes ſtat præſtare,
Quicquid vetas declinare
Quàm vigilantiſſimè.

Nomen tuum honorabo
Facto, verbis, & amabo
Colens fideliſſimé.
Nihil contra meditabor
Sed nil magìs deteſtabor
Quàm quod tibi diſplicet.
Servo tuo fructuoſum
Erit, atque glorioſum,
Ecquis contrà judicet.
Ergo tibi ſe dedentem
Tuæ curæ confidentem
Servum tuum ſuſcipe.
Vides quot & quàm moleſti
Permant hoſtes, & Infeſti
His, ùt potes, eripe.

---

§. 2.

SIve blanda ſit fortuna
Sive premat importuna,
Firma me præſidiis.
Sive vexet violentus
Hoſtis, ſeu ſit fraudulentus.
Juvabis auxiliis.
Ne me fucus vanitatis,
Vel dulcedo voluptatis
Incautum decipiat.
Stella velut matutina
Te lucente lux divina
Nunquam me deficiat.
Quamvis via ſit obſcura
Erit tamen mens ſecura
Si mihi præluxeris.

Iter licèt impeditum,
Erit, ſi vis, expeditum
Si mihi præluxeris.
Quis hac viâ tenebroſâ
Stabit, atque ſalebroſâ
Sat firmo veſtigio?
Niſi firmes ambulantem
Atque greſſu vacillantem
Materno auxilio.
Nulli tutum eſt viventi
Nec eſt bonum morienti
Si tu Mater deſeras.
Nam quis arcet ſævientem
Hoſtem, ſemper imminentem
Si non ipſa conteras.
Ope tuâ non munitus
Et favore deſtitutus
Vivit infeliciter.
Quamvis potens ſit & dives
Inter omnes regni cives,
Vivit infeliciter.
Degat licèt delicatus
Clament omnes, eſt beatus,
Vivit infeliciter.
Nemo nocet, omnes favent,
Omnes ejus vitæ cavent,
Vivit infeliciter.
Nullus metus illum premit,
Nullum cura diem demit,
Vivit infeliciter.
Nulla vexat ægritudo
Nec triſtis ſollicitudo,
Vivit infeliciter.

Longè, latè dominatur,
Et à cunctis honoratur,
Vivit infeliciter.
Omnis à te derelictus,
Citò cadet, & afflictus
Peribit miſerimè.
Non eſt à quo ſublevetur
Nònne tandem morietur
Hic infeliciſſimè?
Ergo precor per cruorem
Tuæ prolis, & amorem,
Noli me relinquere.
Et per dulce nomen Matris,
Et per dulce nomen Patris,
Noli me deſerere.
Unum fac me de tuorum
Quos tu regis electorum
Felici familiâ.
Tui quos fovent amores
Qui ſequuntur tuos mores
Tuáque veſtigia.

§. 3.

Virgo meum ſcis amorem,
Tuum cur quæram favorem;
Eſſe tuus ambiam.
Vides quid mens mea ſpectet,
Quid ſit illud quod affectet,
Ecquid grande cupiam.
Non me boni pereuntis
Et poſt diem vaneſcentis
Tenet deſiderium.

Quicquid aulæ ſervientes
Conſectantur blandientes
Non eſt meum præmium.
Sperent illi magiſtratus
Et ſi placet principatus,
Illis non invideo.
Aurum illis cumuletur,
Et theſaurus acervetur,
Non eſt id quod aveo.
Non me blandæ voluptates
Ducunt, nec ſuavitates,
Neque vita mollior.
Errat ille quisquis credit
Quod qui ſe his totum dedit
Vivat hic felicior.
Verè non es his patrona,
Neque nôrunt tua bona,
Quotquot vanis inhiant.
Non eſt tale quod promittis
Quod è Cœlo ſervis mittis
Si fideles ſerviant,
Nec id opto quod mortale
Fluit, quamvis ſit regale,
Non eſt quod deſidero.
Tu ſcis quæ me ſpes ſuccendit,
Et quò curſus meus tendit
Quò te amans propero.
Ut eſt tuæ poteſtatis,
Ità ſit & pietatis
Amantem perducere.
Potes boni fontem vivum
Atque puram lucem divûm
Si voles oſtendere.

Nè quis amor me deflectat
Vel ad prava timor flectat
Tu me clemens dirige.
Nè quis flexus ſemitarum,
Fallat vel error viarum
Ipſa lumen porrige.
Dum hîc mala me circumdant
Sciens unde ſe affundant
Sis mihi ſolatio.
Vires præbe laboranti
Succurre periclitanti
Dum ſum in exilio.
Ceu ſit vita perducenda
Ceu ſit morte finienda
Promptum fer auxilium.
Jesum qui de tribunali
Judicabit immortali
Fac mihi propitium.
Mortis cùm prement dolores
Mihi leves fac terrores
Tremendi judicii.
Manus tua me ſuſtentet
Si me hoſtis forſan tentet
Timore ſupplicii.
Fac ut vultu non irato
Jesus tuus, ſed placato
Migrantem ſuſcipiat.
Et in regno beatorum
Inrer choros electorum
Clementer accipiat.

Can-

CANTICUM II.

Gratiarum actio pro ſuſceptione ſua.

§. 1.

MATER Dei ter beata,
Virgo nunquam temerata,
Flos honoris & candoris,
Non oblita tui moris
Amando me prævenis.
Ecquid ego hoc amore
Dignum geſſi vel favore?
En felicem mihi ſortem
Vis tuorum me conſortem,
In me quidnam invenis?
Omnes cœli regiones,
Angelorum legiones,
Dei Matrem te teſtantur,
Nomen tuum venerantur,
Et curas pauperrimum.
Arce cœli ſummâ degens,
Et ſubjecta cuncta regens,
Verè probas te Parentem
Ejus qui terrens potentem
Non ſpernit miſerrimum.
Mundo viles & abjecti,
Te favente ſunt electi:
Hoc exemplis eſt firmatum,
Ut in templis decantatum,
Et experti vidimus.
Quàm potenter nos tutaris,
Quàm clementer conſolaris,

Patres noſtri docuerunt,
Omnes gentes cognoverunt,
Et nos ipſi cernimus.
Emergentes ex immundo
Vitiorum imo fundo,
Ope tuæ pietatis
Inter choros caſtitatis
Vivunt nunc ſanctiſſimè.
Multi propè deſperati
Et peccatis illigati,
Te ſenſerunt miſerantem,
Et nunc manum liberantem
Laudant feliciſſimè.
Quotquot blandæ voluptatis
Blandimentis ſuperatis
Ad vexillum Jeſu volant,
Ut hi Deum caſtè colant,
Mater eos allicis.
O quàm multos vacillantes,
Atque metu fluctuantes
Tuus firmat & inflammat
Clemens Jeſus qui hos amat
Quos tu pia reſpicis.
Sed quàm multi cecidiſſent,
Et æternùm periiſſent,
Niſi manum porrexiſſes,
Et labentes erexiſſes
Maternâ clementiâ.
Curis inops duris preſſus,
Et labore longo feſſus
Memor tuî reſpiravit,
Laſſam mentem recreavit
Felici memoriâ.

Quos

Quos Jeſus intaminatos
Sibi ſervat & probatos:
Hunc amorem permanentem
Et favorem tam conſtantem
Tuæ debent gratiæ.
Et qui victâ voluptate,
Conſervatâ caſtitate,
Cœlo gaudent candidati,
Tibi debent conſervati
Hunc fructum lætitiæ.
Jesus purâ fulgens luce
Quo cœleſtes gaudent duce,
Cùm elegit te nutricem,
Eſſe juſſit & altricem
Sancti deſiderii.
Hoc mirandum quamvis verum
Non negabit cor ſyncerum,
Amor tuî ſedens mente,
Semen eſt in diligente
Cœleſtis conſilii.
Deo ſole coronata,
Dei luce candidata,
Cùm oſtendis hunc candorem,
Tunc accendis & amorem,
Qui te novit, diligit.
Amat ſolem quo ſplendeſcis,
Puram lucem quâ candeſcis,
Et amando ſerenatur,
Et ut amet contemplatur,
In te mentem dirigit.
Ille decor virginalis
Quo tu places, non eſt talis

Qualis nitor compti vultus
Vel mortalis oris cultus
Iſtis viſus oculis.
Charitatis ſanctitudo
Caſtitatis pulchritudo
Hæ ſunt mentis ornamentum
Deo placens indumentum
Aſpectandum Angelis.
Spernit mundi ſimulacra
Is cui placet forma ſacra,
Forma tuæ ſanctitatis
Quódque decus honeſtatis
Vultu tuo candicat.
Non te novit, non aſpexit,
Decor tuus non allexit,
Cujus nondum cor purgatum
Verâ luce colluſtratum
Amor Dei vendicat.

---

§. 2.

NEſcit ille te amare
Qui ſe poteſt oblectare
Terrenis amoribus.
Nec ab illo vis amari
Qui ſe ſinit inquinari
Inhoneſtis moribus.
Non eſt tibi cœlo datus
Vitâ mollis, delicatus
Et jacens in vitiis.
Non hic habet te nutricem
Quisquis putat ſe felicem
Mundanis deliciis.

Qui-

Quibus blandæ voluptates
Rident, atque vanitates
Mella tua non guſtarunt
Nec lac tuum hi libarunt,
Mater ſuaviſſima.
Quamvis Virgo ſis modeſta
Nec ulli regnes moleſta
Non es dulcis arroganti
Nec es grata vanæ genti,
Virgo clementiſtma.
Te ſuperbus non amabit
Qui ſe amat non laudabit,
Nec qui magnum ſeſe jactat,
Solus parvus tecum tractat
Dulci cum fiducia.
Neque tibi ſervit ille
Quisquis ardens curis mille
Quærit aurum vel argentum
Fallax vitæ blandimentum,
Cœcus avaritiâ.
Tui non ſunt contemptores
Pietatis illuſores
Neque mentes ſimulatas
Tueris, nec ſceleratas
Dignaris cuſtodiâ.
Ubi caſto corde cuncti
Simul vivunt Deo juncti
Meus, dices, hic eſt fœtus,
Meus erit iſte cœtus,
Hæc mea familia.
Illos amas, illis faves,
Et, ùt Mater pia, caves,

Quibus quicquid eſt carnale
Sordet, & quod eſt mortale
Viles ſunt quiſquiliæ.
Quotquot cœlis ſunt intenti
Neque terrâ ſunt contenti,
Sed hîc Jesum ſuſpirantes
Hinc ad Deum feſtinantes.
Tuæ ſunt deliciæ.
Inter nugas curiales
Quibus gaudent hîc mortales
Non ſentitur ſuavitudo
Tua, neque dulcitudo
Virginalis gaudii.
Ubi ſilet fori rumor
Ubi nullus mundi tumor
Nec tumultûs fragor tonat,
Hîc tua vox dulcis ſonat
Vox veri ſolatii.
Felix ille quisquis erit
De quo dices meus erit,
Magnis Deus hunc ditabit
Cœli donis, & vallabit
Dulci providentiâ.
Jesus tuus illum ducet
Qui de cœlo juſtis lucet,
Bonis ſuis illum beans
Mundum cor in ipſo creans
Superfusâ gratiâ.
Quid non poteſt hîc ſperare
Et à Deo impetrare
Cui patrona potens aſtas
Mentes omnes juvans caſtas
Favénsque præſentiâ.

Quamvis ille ſit mendicus
Atque mundo non amicus
Ipſe tamen abundabit,
Deus illum cumulabit,
Omni cœli gratiâ.
Fremat hoſtis & minetur
Mortem diram machinetur
Ille vivet inoffenſus
Quem tu ſervas, & defenſus
Tuo ſtans præſidio.
Quamvis dura ſint ferenda
Et acerba ſuſtinenda;
Feret ille quem firmabis
Vincet ille quem juvabis
Cœleſti ſubſidio.
Inimiei latè tendant
Caſſes ſuos, & extendant.
Laqueorum funes inter
Explicatum erit iter
Si tu Princeps duxeris.
Gradu nunquam titubante
Pede nuſquam vacillante
Montes licèt per ſaxoſos
Sequemur, & confragoſos,
Si dextram porrexeris.

---

§. 3.

LOca licèt ſint infenſa,
Sicut nocte ſolent densâ,
Ut ſol clarus præfulgebis,
Vel ùt ſtella prælucebis,
Benigna clientibus.

Et labore fatigatos,
Atque malis oneratos,
Dulcis Mater recreabis,
Vino, lacte, focillabis,
Undíſque cœleſtibus.
Nos felices & beatos,
Bonâ ſorte fortunatos,
Qui latemus in tutela,
Et meremur in ſequela,
Matris fideliſſimæ.
Quod nos amas ſicut natos,
Atque tibi commendatos,
Probant dona pietatis,
Atque pignus charitatis,
In nos propenſiſſimæ.
Nos dignata hoc favore,
Mentis orna nos candore,
Fac ſint mores innocentes,
Sanctitate prænitentes,
Et caſtâ modeſtiâ.
Jesu nos gubernet amor,
Tuî ſimul regnet amor,
Nè qua labes adhæreſcat,
Sed in dies effloreſcat
Vitæ ſanctimonia.
Ecce Virgo quem vocâſtì
Atque tuis ſociâſti
Dextram mihi tuam tende
Servatricem te oſtende
Migrantis in exitu.
Et orbis imperatricem
Mihi ſciant adjutricem,

Quotquot

Quotquot mala machinari
Volent & inſidiari
In anguſto tranſitu.
Omnes turbas furiales
Diſſipare ſola vales,
Te præſente contremiſcent,
Utì fumus evaneſcent,
Si tantùm reſpexeris.
Ille judex orbi datus,
Nobis ex te Matre natus,
Noxas omnes relaxabit
Atque tibi me donabit,
Si me tuum dixeris.
Ergo Mater Salvatoris,
Lux atque ſpes viatoris,
Noli tuum me negare
Sed clientis me dignare
Ter beato nomine.
Coram magno tribunali,
Ubi cadent omnes mali,
Te favente ſtem ſecurus,
Labis atque noxæ purus
Tuo ſub tutamine.
Cui te monſtras eſſe Matrem,
Se præbebit Deus Patrem,
Et hunc ſorte filiorum
Munerabit beatorum,
Cœlique divitiis.
Cum dilecta vivens Matre,
Vivet hîc cum Deo Patre,
Tuo nato ſociatus,
Et æterni ſatiatus
Amoris deliciis.

Hinc ad metam properantes,
Ad æterna demigrantes,
Te cognoſcant adjutricem
Unam eſſe, quæ felicem,
Tuis paras exitum.
Hoſtem in nos involantem,
Mille cauſas objectantem
Advocata refutabis,
Et potenter vendicabis
Omnem tibi deditum.
Hoſtis inſtet importunus
Nec de multis cadet unus,
Quos tu Mater pia regis,
Et ſub umbra manûs tegis,
Manûs potentiſſimæ.
Inter tuos numerati,
Sunt à Deo tibi dati,
Jesus illos conſervabit,
Sibi junget & beabit,
Vitâ beatiſſimâ.

Canticum de Protectione B. Virginis.

§. Unicus.

O Qui Virgineo tectus præſidio,
Securus habitas alto refugio,
Quàm felix latitas procul periculis
Matris ſub umbraculis.
Tu dices dominæ cœleſtis imperî,
In te perfugium ſalutis reperi,

Fiden-

Fidentémque tibi ſervum ſuſcipies,
Et malis eripies.
Hæc ſpes fida pio clienti dicitur,
Hac deſerta navis profundo mergitur,
Hac luce navigans dum ſpecto radium,
Ridebo naufragium.
Nec probra metuam nec linguas invidi,
Non minax odium trucis & avidi:
Caſſes effugiam inſidiantium,
Retéque venantium.
Ut gallina parens dum pullos colligit,
Maternas tremulis alas exporrigit,
Sic tu diva potens dum regis clypeo,
Nullum hoſtem timeo.
Inter horrificæ noctis ſilentia
Atríſque tenebris ſpectra minantia,
Pergam intrepidus unâ te comite,
Nullo fretus milite.
Quamvis mille volent contorta jacula,
Infeſtíque vibrent hoſtes tot ſpicula.
Ut me reſpicient piè ſollicitum,
Sic & imperterritum.
Nec ſi terrificâ dœmon imagine,
Egreſſus inferûm tetrâ voragine
Minetur ſubitò cunctis exitium,
Me videbit anxium.
Inter contagia peſtis indomitæ,
Inter pericula cladis inſolitæ,
Illæſum proteges cinctum horrentibus
Hinc & illinc mortibus.
Mille lævâ cadent & dextrâ millia
Simul dena ruent: inter hæc prælia
Duces

Duces innoxium ô princeps cœlitum,
Virgo tibi deditum.
Lætus effugiam inter tot funera:
Cùm luent impii patrata ſcelera,
Videbo miſeros ſtratos hoſtilibus
Hinc & indè cladibus.
Hæc eſt pœna, dicam, impiis debita,
Sic caterva luet Deo non ſubdita,
Hic quem diva parens clientem liberat,
Qui lubens obtemperat.
Ergo mea ſalus meum præſidium,
Tu me ſuſcipiens eſto perfugium,
Nam tecum habitans arce celſiſſimâ,
Sperno tutus infima.
Licèt deſæviat hoſtilis rabies,
Invadat populos ſæva pernicies,
Tuo me proteges in habitaculo,
Velut propugnaculo.
Monſtra mille licèt ſe ferant obvia,
E caſtris irruant denſata millia,
Vincet hos impetus, vincet exercitus,
Omnis tibi ſubditus.
Nempè tu dominans choris angelicis,
Frænos injicias turmis maleficis:
Erunt, ſi juſſeris, tuæ familiæ,
Cœleſtes vigiliæ.
Per denſas latebras & ſaltus invios,
Intérque tenebras, omnes innoxios
Ducent aligeri, quos tuos dixeris,
Et Mater amaveris.
Te tutante, caput calcabunt aſpidis,
Crudeléſque feras pignora tigridis,
Spiran-

Spirantémque minas draconem conterent,
Et leones atterent.
Nam tu magna Mater devotos famulos,
Servas nocte, die, tuos ùt oculos,
Promiſſis animans, & dulcioribus
His firmans ſermonibus.
Vos qui me colitis parentem filii,
Conjunctis animis fideles ſocii,
Quæ vos certa manet merces accipite,
Et ſecuri vivite.
Quiſquis crediderit meis præſidiis,
Et me coluerit piis obſequiis,
Hic numen ſentiet ſibi propitium,
Et ferens auxilium.
Cùm in vota meum nomen vocaverit,
Rebus in aſperis opem petierit,
Benignis oculis clemens aſpiciam,
Et preces exaudiam.
Illum periculis potenter eximens,
Preſsúmque dubiis in bellis redimens,
Sublimem faciam cœli muneribus,
Et juſtis honoribus.
Me monſtrante viam ad cœli gaudia,
Scandet ad gloriæ celſa palatia,
Vivet in regiis divorum ſedibus,
Annis non mortalibus.
Spectabit ſuperûm choros mirabiles,
Æterníque regis vultus amabiles,
Me favente ſuis videbit oculis,
Sempiternis ſeculis.

PARS

Pars Tertia.

MUNDUS DEPINGITUR

Agnosce, et fuge.

Et ad bivium æternitatis cùm veneris, nè temerè propera: ſed ſiſte; quò te conferas, ſapienter delibera.

Conſiderato demum inæquali morientium exitu: eum te vivere nè pigeat, quem velles te mori.

Canticum I.

De deſideriis & voluptatibus mundanis.

§. 1.

O Qui vota mille foves,
Fruſtrà vanis tu te moves
Ictus deſideriis.
Ardor urens non ſedatur,
Sitis ardens non levatur
Traſituris gaudiis.
Aquas hauris, cùm nivales,
Vel ſi bibis pluviales,
Sitis non extinguitur.
Nec de fonte bibens puras
Triſtes corde pellis curas,
Mens his nunquam paſcitur.
Mero ſi vis implearis,
Fluit hoc quo recrearis,
Et cras rurſum ſities.

Dies

Dies adeſt epularis,
Lauto cibo ſatiaris,
Mox redit eſuries.
Quicquid carnis ſenſus capit,
Brevis hora totum rapit:
Tale nihil ſufficit.
Senſus tuos, ùt vis, mulce,
Quicquid terra præbet dulce,
Mentem nunquam reficit.
Qui putatur melitîtes,
Sæpè velut abſynthîtes
Mordet quando bibitur.
Aſpectanda pulchritudo,
Vilis carnis mollitudo,
Cùm amatur, moritur.
Quæque placet hîc dulcedo,
Verte manum, fit putredo,
Vides quid amaveris.
Hac conſumptâ voluplate,
Illâ feſſus ſatiâte,
Cernis quid optaveris.
Vultus decor renidentis
Inſtar ignis it urentis
Imo ſerpens pectore.
Vides ſemel, amor cepit:
Nî ſopitur, edens repit
Toto gliſcens corpore.
Hæret cordi lenis ictus
Oculorum, & tu victus
Ardeſcis cupidine.
Ignis viſu non ſopitur,
Magìs fervet & nutritur
Videndi libidine.

Blandientis voces molles
Quid ſunt tibi niſi folles
Spirantes incendium?
Leves geſtus, blandi riſus,
Prælibatus formæ viſus,
Scintillæ ſunt ignium.
Jocus mendax adulantûm
Perdit, & urit amantùm
Fallax obſequentia.
Curiales luſus age,
Quid ſunt, niſi ſigna, vagæ
Mentis, & inſomnia?
Hic amoris quis eſt comes,
Ubi talis adeſt fomes,
Et cupido pruriens.
Non eſt amor hic ſyncerus,
Uti non eſt pudor verus:
Sed libido blandiens.

---

§. 2.

MILLE modis, mille ſignis
Sed, heu! ſæpè quàm indignis
Amores conglutinant.
Blandæ forma comitatis,
Et mendacis voluptatis,
Illigatos faſcinant.
Quæ virtutis hîc origo,
Ubi prima ſcaturigo
Lutulenta profluit?
En qui calet amor primus,
Quaſi corde manans limus
Quàm immundus defluit?

Paret

Paret amor curialis
Sed pruritus eſt carnalis
Impudici corporis.
Nil eſt niſi calens libido;
Et inflammata cupido
Alieni decoris.
Nam quid amant, quid ſequuntur,
Qui ſic amant, obſequuntur,
Jucundè conſentiunt.
Nónne totum eſt pudendum,
Nónne totum eſt ſilendum,
Quicquid illi cupiunt.
Simul agunt; ſeſe vident,
Jocos miſcent; ſimul rident,
Et honeſtant invicem.
Ut amantes ſe refellunt;
Non advertit, quem impellunt,
In profundum vorticem.
Unus uni cùm blanditur;
Ah! non amat; ſed mentitur,
Blandimentis noxiis.
Mentes caſtas & intactas
Sæpè vidi labefactas
His jocorum ſociis.
Sapientes ſæpè vertit
Imò totos hos evertit
Unus ictus oculi.
Bonæ mentis fortitudo
Nutat atque firmitudo
Verbi flatu blanduli.
Medicati ros odoris
Suave fragrans; color oris
Puros ſenſus vitiat. D

Dulce vinum delibatum
Dein largè perpotatum
Senſum cordis variat.
Sæpè vocis mollitudo,
Atque vultûs ſuavitudo
Fuit fax libidinis.
Molli manu tetigiſti,
Ignes an adoleviſti
Flammáſque cupidinis.
Vultus nitor & aſpectus:
Crinis licèt ſit neglectus
Quæ non figunt jacula;
Et pudor intemeratus
Erit & intaminatus
Inter tot pericula;

---

§. 2.

NOn eſt iter hoc ſanctorum,
Ubi ſylva peccatorum
Nova ſemper pullulat,
Unde ſplendor caſtitatis,
Unde nitor veritatis
Atque virtus exulat.
Hîc Joannes an manebis?
Manens forſan & hærebis
Inter tot illecebras.
Iter ſemper impeditum,
Nulli fuit expeditum,
Inter tantas ſalebras.
Longè fuge, mundus ardet,
Quotquot amant, ipſos perdet,
His te flammis eripe.

Si moraris, tutus eris?
Inter flammas non urêris,
Citò fugam arripe.
Non, eſt ſalus ſatis certa,
Ubi ſtrages non incerta,
Ubi plures pereunt.
Cur ſectaris morientes,
Et ad ima corruentes
Unde nunquam redeunt?
Cur te lactant ſociornm
Dulces cœtus, & amorum
Grata nugæ pabula?
Eheu, miſer an ignoras,
Quô poſt brevis vitæ moras
Hæc te trahant vincula?
En qui quondam colluſerunt,
Flammis quas non timuerunt
Uruntur torrentibus.
Et cubilis ſociales,
Dulcis menſæ convivales
Hiſdem ardent ignibus.
Ille cœlo nunc gauderet,
Nec infernus hunc torreret
Nî vidiſſet ſocium.
Blandi vultus amatorum
Excitarunt inferorum
Quàm durans incendium?
Nunc ſe vident, ſed oderunt,
Nunquam ſe ſic amaverunt
Ut nunc ardent odiis.

Nunc uterque deteſtari,
Sicut olim ſuaviari
Suis in deliciis.
Heu in cælis exultarem
Dicit unus, & cantarem,
Nî fuiſſes ſocius.
Deteſtandæ ſuavitates,
Execrandæ voluptates,
Ah! quid his fallacius?
Fruſtrà triſtis hæc loquela,
Nulla juvat hic querela;
Manebit æternitas.
Spes beatæ non eſt vitæ
Stabit pœnæ definitæ
infelix æternitas.

Canticum II.

De mundi miſeriis maliſque innumeris.

§. 1.

MUndus longè, latè patet,
Sed heu quantis malis ſcatet
Locus eſt miſeriæ.
Fervent bella, fervent lites,
Juſtos premunt atque mites
Inſanæ diſcordiæ.
Sed præ cunctis eſt infeſtum
Malum vigens & funeſtum
Quod peccando luditur.
Nocte, diéque peccamus,
Sine noxa vix ſpiramus,
Vix vel horâ vivitur.

Tot delicta perpetrantur,
Quot momenta numerantur:
O ſortem miſerrimam!
Qui ſic vivunt, ſimul gaudent,
Simul rident, nil non audent,
O mentem ſtultiſſimam!
Si quis Deo caſtus placet,
Vel quis inſons culpâ vacet,
Riſus eſt & fabula.
Sannæ, probra contorquentur,
In hunc linguæ dirigentur
Venenatæ ſpicula.
Sanctæ leges cælo datæ
Spretæ jacent & calcatæ
Dominante vitio.
Umbra fallax honeſtatis
Nomen gerit æquitatis
Regnante mendacio.
Laus virtutis eſt in ore,
Sed hæc caret laus amore,
Cùm poſt nummos quæritur.
Juſtum multi quum prætentant,
Nomen ſolum hoc oſtentant,
Lucrum plus diligitur.
Fides lucet, aurum lucet,
Sed hoc longè plures ducet
Quod pallore faſcinat.
Id quo ſplendor opum creſcit,
Quo poteſtas invaleſcit,
Bonum mundus nominat.

Aſtus, doli, fraudes tectæ
Hæ ſunt artes mundo rectæ:
Iſthæc ſapientia.
Bonam mentem ſimulare,
Intùs iras occultare,
Laudatur prudentia.
Ut amicum mentiaris
Mala corde moliaris,
Domi, foris diſcitur.
Malum bono compenſare,
Hoc eſt ajunt delirare:
Qui ſic vivit, ſpernitur.
Ecquid boni poteſt eſſe
Ubi bonos decepiſſe,
Hoc putatur gloria.
Ubi læſum pepercìſſe,
Inimicum dilexiſſe,
Hoc eſt ignominia.
Ecquis modus eſt malorum
Vel quæ reſtat ſpes bonorum,
Ubi ſcelus colitur?
Honos, eheu! quàm indignis
Hìc habetur, & malignis
Quàm injuſtè redditur?
Ah! non orbis ſunt magnates
Ut nec urbis ſunt primates
Quicunque juſtiſſimi.
Primas ſæpè dignitates,
Atque ſummas poteſtates
Tenent iniquiſſimi.

Hic qui vivit opulentus,
Nónne fuit fraudulentus,
Fideíque perditor?
Hoc fatentur boni Cives,
Fuit nocens factus dives,
Atque juſti proditor.
Quicquid agit, id colorat
Hic doloſus & decorat
Prætextu juſtitiæ.
Licèt grande ſit delictum
Hoc defendet nomen fictum
Virtutis & gloriæ.

---

§. 2.

HEu quàm turpes voluntates
Mundi tegunt honeſtates
Atque ſimulatio?
Si cor edit virus latens
Ecquid juvat forìs patens
Fallax oſtentatio?
Stulte; credis, es beatus
Qui quum vivis honoratus,
Turgeſcis honoribus?
An non magìs es inſanus,
Cùm videris tibi ſanus,
Intùs ardens febribus?
Glorieris honoratus,
Si tu manes inquinatus,
Degis infelicior.
Quando potes quod vis malè:
Vulnus non ſentis lethale,
Sic vivis miſerior.

Eheu! mentem quæ libido
Dira vexat, & cupido,
Amare quod inquinat?
An meret felicitatem
Qui nil niſi vanitatem
Atque ſcelus ſeminat?
Quisquis amas hoſce mores,
Quamvis non ſentis dolores
Laboras inſaniâ.
Nullas Dei timens iras
Quando peccas, tunc deliras
Iſta putans gaudia.
Quæ caligo te cæcavit
Ecquis error ſic turbavit,
Ut hæc bona duceres?
Et quò plures properare,
Per fas, nefas, aſpirare
Vides, eò tenderes?
Semper fuit numeroſa,
Uti nunc eſt copioſa
Turba pereuntium.
Ah! tam multos ſcis perire,
Neque tamen vis exire
Viâ morientium.
Quicquid ſpectant eſt mortale,
Et hoc illis eſt lethale,
Quando magni penditur.
Hoc in malis deplorandum,
Grande nimis & nefandum
Quod Deus contemnitur.

Inter

Inter mundi tot errores,
Et confuſos hîc rumores,
Deum ecquis audiat?
Ubi tenſi fremunt fluctus,
Nocte die turbant luctus,
Ecquis Deum ſentiat?
Aulæ quid ſpirant regales?
Cur inſomnes curiales
Tantis fervent æſtibus?
Ecquid, putas, civitatis
Magnæ cives factitatis
Mille petunt artibus?
Aurum forſan & argentum
Quærit ille nutrimentum
Diræ ſitis ignibus.
Voluptatum ſunt fomenta,
Quæ miniſtrant alimenta
Inſanis ardoribus.
Ille locum dignitatis
Ambit atque poteſtatis
Jam inviſus æmulis.
Amat iſte gloriari,
Inter magnos nominari
Multis cinctus famulis.
Laudes captat & honores,
Ut venatur hic amores,
Omnésque delicias.
Summa multis eſt votorum
Atque finis eſt laborum
Ditare familias.

Non ſectantur firmæ pacis
Vera bona, ſed fugacis
Fortunæ ludibria.
Cuncta fluunt, elabuntur,
Ubi primùm oriuntur,
Solvuntur ùt ſomnia.

---

§. 3.

MOdò rident, & lætantur,
Modò gemunt & turbantur
Dies omnis inquies.
O quàm duris curis fervent?
Ut acquirant, vel ut ſervent?
Quid non verſant millies.
Nova ſemper cupientes,
Laſſantur ùt febrientes:
Non quieſcunt noctibus.
Velint, nolint, verberantur,
Quicquid agant, flagellantur
Suſpenſis timoribus.
Quantæ curæ, quàm mordaces
Corde gerunt, & tenaces,
Nè quod habent pereat.
Sed incaſſum fatigantur,
Atque triſtes macerantur:
Oportet ut pereat.
Quod in terris homo quæris,
Perit illud, aut tu peris:
Quis homo non moritur?

Et

Et priuſquam moriâris,
Votis tuis perfruâris;
　　Totum tibi tollitur.
Modò pauper, modò dives,
Forſan inter tuos vives;
　　Sed ſemper ſollicitus.
Sæpè vidi ditiores
Quum vix eſſent ſeniores,
　　Periiſſe funditùs.
Magna cernis hunc ſperantem,
Mox advertis deſperantem
　　Minante naufragio.
Qui florebat opulentus
Jacet modò lutulentus
　　Non procul ſervitio.
Qui ſublimis conſidebat,
Ruit quando nil timebat
　　Caſu miſerabili.
Sæpè dies triumphales
Finiuntur ùt ferales
　　Queſtu lamentabili.
En huic ſortem gratulatur
Plebs ignara, mox miratur
　　Et ridet depoſitum.
Spectat vilem & jacentem
Armis olim præpotentem
　　Atque bellis inclytum.
Sic humana variatur
Sors in dies: his mutatur
　　Viciſſitudinibus.

Admonentur his mortales,
Nè ſe putent immortales
Deluſi præſentibus.
O ſi tantùm hæc jactura
Eſſet, quòd non duratura
Conſectantur præmia;
Sic ceſſarent omnes pœnæ.
Ut peracto ludo cœnæ
Finiuntur gaudia.
Sed poſt ludos voluptatis,
Et poſt fumos vanitatis
Vera ſunt incendia.
Nulli dein ſunt honores,
Nulli poſt hæc ſunt amores:
Remanent ſupplicia.
Uno felix hîc momento
Sempiterno poſt tormento
Eheu! miſer plectitur.
Quod non longâ durat morà
Vel nec unâ manet horâ
Sine fine luitur.

CANTICUM III.

Bivium æternitatis, lata & arcta via.

§. I.

AH quouſque mens vagaris,
Atque leves conſectaris
Mea nugas anima:
Dum amores occupatam
Vani tentent, & curvatam
Inclinant ad infima?

Eheu! neſcis ô miſella,
Quod hæc vita ſit fabella
Dum his nugis teritur!
Imò magis ſit malorum
Verè parens æternorum
Quum ſic ſtultè ducitur.
Fors de putas fortunatam
Viam tenens celebratam
Nobili frequentiâ?
Quid te juvant præeuntes
Mille; quando pereuntes
Ducunt ad ſupplicia?
Ecquid prodeſt comitatus
Si trahit ad cruciatus
Per vias nequitiæ.
Eccur amas ſic errare
Non te vides properare
Ad locum miſeriæ?
Ignoras quod via lata
Et à multis freqentata
Via ſit interitûs.
Non te fallant hæc amœna!
Vide quæ ſit tandem pœna,
Quis ſequatur exitus.
Sæpe viæ laxioris,
Ut luxus licentioris,
Finis eſt exitium.
Mundi viâ gradientes,
Ad immane neſcientes,
Eunt præcipitium.
Specta mihi tot beatos,
Quod audiſti nominatos,
Mille virûm literis.

Ecce turba numeroſa,
Viâ currens ſpacioſâ,
arctatur in inferis.
Ibi diſcunt ingementes,
Quonam ducat hìc ridentes,
Effuſa licentia.
Inquieti conqueruntur,
Quod æterni conſtringuntur
Carceris anguſtiâ.
Nunc ô cœca non expendis,
Quònam viâ latâ tendis,
Quò tu te præcipitas?
Quotquot illud iter legunt,
Licèt læti dies degunt,
Mortis tenent ſemitas.
Ipſa tibi fors blandiris,
Neque, credo, tu mentiris
Dicens, ſequor divites.
Sequor magnos & potentes,
Honoratos, & prudentes,
Sequor fortes milites.
Sequor mores uſitatos,
Nec in aulis reprobatos,
Ubi lautè vivitur.
Ubi dulce fit amare,
Et viciſſim honeſtare,
Ubi ſemper luditur.
Sequor, quò ducunt amores,
Quò ſpes opum vel honores,
Atque mundi gloria.
Quis non amat voluptates,
Quis recuſat dignitates,
Aut quis fugit gaudia?

§. 2.

O Infelix! an ignoras
Quod hæc poſt non longas horas
Evaneſcunt omnia?
Ecce illi periêrunt
Qui hac viâ præceſſerunt
Hæc ſequuti ſomnia.
O videres inferorum
Antra plena miſerorum
Plena cruciatibus!
Ibi mille milliones
Ibi juſtis epulones
Cruciantur mortibus.
Ibi mille delicati
Ibi mille ſunt comati
Amantûm deliciæ.
Ibi mille ſunt magnates,
Simul lugent optimates
Avidi potentiæ.
Ibi luunt ganeones
Scurræ ſimul & prædones,
Ibi Duces inclyti.
Ibi vident ſe amantes
Sed oderunt deteſtantes
Ut furore perciti.
Vide ſi ſic vis perire,
Latâ viâ potes ire:
Hâc itur ad inferos.
Non hæc ducit ad beatas
Sedes juſtis præparatas,
Non ducit ad ſuperos.

Viam

Viam fugis arctiorem,
Neſcis quod feliciorem
Nulli datur pergere.
Iſtâ pergens non offendis
Et ad veram viam tendis,
Tu noli deflectere.
En in cœlis coronati
Nónne tibi ſunt beati
Veris pleni gaudiis.
Omnes Deo complacente,
Gaudent pacis opulentæ,
Æternis divitiis.
Nihil turbat exultantes,
Inde procul lamentantes,
Quicquid illætabile.
Tenent id quod amaverunt,
Die, nocte quæſiverunt,
Quicquid eſt amabile.
Ibi juſti ſunt honores,
Ibi caſti ſunt amores,
Puris digni mentibus.
Non eſt qui non honoretur,
Nec quem Deus non dignetur
Meritis honoribus.
Nullus ibi timor mali:
Vitâ vivunt immortali,
Vitâ ſecuriſſimâ.
Nox non venit importuna,
Adeſt illis dies una,
Dies jucundiſſima.

§. 3.

§. 3.

SEd quod putas iter iſti
Tenuerunt, quos audiſti
Hæc habere præmia?
Nullus venit molliore
Viâ neque latiore
Ad regna cœleſtia.
Scis quod illis lex ſevera
Norma fuit, & auſtera
Vita ſemper placuit.
Mundi nos liberioris
Et in dies turpioris
Quando non diſplicuit?
Illi quibus fuit cura
Mentis puræ, ſemper dura
Prætulêre mollibus.
Ipſi cœtus delicatos
Horrebant ùt inquinatos
Vitiorum ſordibus.
Non de nummis acervandis,
Aut de gazis cumulandis
Fuerunt ſolliciti.
Námque regna beatorum
Sedes illas Angelorum
Quis promiſit diviti?
Mundi luxus inſolentis
Et faſtus ſuperbientis
Conculcarunt pedibus.
Quàm fuerunt opulenti,
Quàm vixerunt hîc contenti
Pauperrimis veſtibus!

Nil tractarunt temporale,
Nil inane, nil carnale,
Sed cœli commercia.
Ecce votis perfruuntur
Et æternùm potiuntur
Plena Dei gaudia.
En diverſos cernis fines
Vide tandem quò declines
Quorum ſortem cupias.
Vita tranſit hæc mortalis,
Cuique dies ſtat fatalis:
Oportet ut finias.
Scis quod debes hinc migrare,
Vide quid poſſis ſperare,
In quem locum tranſeas.
Quum terrenas linques ædes,
In cœleſtes ibis ſedes
Vel inferni caveas.
Antra ſunt hîc ululantûm
Pœnas ſuas lamentantûm
Sortémque miſerrimam.
Ibi bonis abundantes
Agunt, feſta celebrantes,
Vitam beatiſſimam.

Canticum IV.

Quis ſenſus mundani morientis, cum expiraturo crucifixus offeretur?

§. 1.

Homo quisquis Deo natum,
Tui cauſa morti datum
Credis, neque diligis.

Poſt

Poſt accepta vitæ bona,
Et promiſſa cœli dona,
Duro corde negligis.
Vide ſis quod non amanti,
Jesus dicit: expiranti
Vide quid objiciet.
Si non amas diligentem
Pro te dira patientem
Vide quid te faciet.
Voles illum miſereri
Pio vultu te tueri
Quem ſanus deſpexeris?
Nunquid non obliviſcetur?
Imò magìs iraſcetur
Quem nunquam dilexeris?
Putas erit tunc ſolamen
Et doloris medicamen
Sacri cruor lateris?
Te languentem recreabit
Et paventem confirmabit
Sanguis hujus vulneris?
Manus Jesu perforatas
Pro te clavis terebratas
Quâ fronte reſpicies?
O ingrate! Salvatori
Quid huic dices amatori
Nónne ſpe deficies?
An tu pedes amplectêris
Fixos cruci? non mereris
Tam dulce ſolatium.

An patebit contemtori
Et amoris deſertori,
Hoc tutum perfugium?
Caput ſpinis coronatum,
Tuî causâ cruentatum
Vivo manans ſanguine.
Non dignatus adorare
Si tu voles ſalutare
Quo vocabis nomine?
Vultus Jesu reverendos
Tibi verè tunc tremendos
Quo ſpectabis oculo?
An os fontem veritatis
Et veræ ſuavitatis
Salutabis oſculo?
Hoc à ſacro credis ore
(Hoc indignus es favore)
Vox ſonabit gratiæ?
Poſt rejectas invitantis
Dulces voces & amantis
Quæ ſpes erit veniæ?
An tu ſperas quod cruenta
Quæ tu vides ſic extenta
Jesus dabit brachia?
An hoc unquam tu ſperabis?
Et in illa te jactabis
Quânam confidentiâ?
Jesu forſan inclamabis
Sed tu vide quam ſperabis
Opem ſpreti nominis?

Com-

Compellabis Redemptorem?
Sed te dicet contemptorem
Pretioſi ſanguinis.
Nullo licèt accuſante
Nullo ſcelus exprobrante
Fortè dices, perii!
Fors jacebis obduratus
Et abibis obſtinatus
Dicens: ecce perii!
Ecce vitæ fontes patent
Atque rivis plenis ſcatent
Sacra Jesu vulnera.
Inde tamen te divertant
Ad ſe mentem totam vertant
Perpetrata ſcelera.
Qui ſpe multâ te lactabat
Ut peccares concitabat
Tua velans lumina.
Hoſtis acer objectabit
Ipſe coràm numerabit
Cuncta vitæ crimina.
Quæque mortis horâ viget
Hæc ſagittis te configet
Rea conſcientia.
Utì vindex perſequetur
Et immittis ulciſcetur
Urgente juſtitiâ.

---

§. 2.

QUid ſi Jesus cruce pendens
Atque fixas manus tendens
Indignans improperet?

Quid ſi jamjam moriturum
Ad tribunal migraturum
Verbis iſtis verberet?
Ecce Regem me cœlorum
Pro ſalute perditorum
Affixum patibulo.
Aſpexiſti te amantem
Et hæc dira tolerantem
Pro te vili famulo.
Blandis verbis te vocavi
Et promiſſis invitavi
Monens amantiſſimè.!
Egi dein ut terrerem
Et timorem continerem
Minans ſeveriſſimè,
Sed tu corde pertinaci
Sicut ore contumaci
Dixiſti: non ſerviam.
Meus eſſe noluiſti
Tuus eſſe maluiſti
Nunc quid tibi faciam?
Et ſi tibi te permitto
Opem meam nec promitto,
Tuis vinces viribus?
Hoſtes adſunt, inſtant, fremunt,
Urgent, furunt, fauces premunt,
Et jam terunt dentibus.
Modò jaces moribundus:
Altus patet & profundus
Tetris orcus faucibus.

Jam peccatis te conſtrictum
Illi tenent derelictum,
His te ſolve funibus.
Quando mei vox doloris
Non te movit, nec amoris
Dulcis invitatio.
Non me tenet morientis
Metu mortis horreſcentis
Ulla miſeratio.
Exi miſer ad lamenta
Ubi manent te tormenta
Et triſtis æternitas.
Ibi pœna non ceſſabit
Atque tecum perdurabit
Infelix æternitas.
Ecquis erit cordis languor
Pavefactæ mentis angor
Si has voces audies?
Nec tu juſtè conquerêris
Cùm à Jesu deſerêris
Quem ſpreviſti millies.
Hæc ſi non vis experiri
Et ſi mavis exaudiri
Mortis in anguſtiis.
Jesum cœlis ad nos miſſum
Ama cruci pro te fixum
Intimis præcordiis.
An non potes hunc amare
Qui nil amat quàm ſervare
Et ut vivas moritur?

Ut tu vivas æternorum
Inter choros Angelorum,
Spinis, clavis figitur.
Ipſum cordi totum conde,
Vel te ſi mavis abſconde
Sacris in vulneribus.
Ibi mundo moriêris;
Deo vivens oriêris
Regnis in cœleſtibus.

CANTICUM V.

Religioſi pié & cum fiducia morientis.

§. UNICUS.

JESU bone mi creator,
Ecce jacet quem creaſti:
O tu Pater ô ſalvator,
Ecce languet quem ſervaſti
Emptum magno pretio.
Quem nunc vides morientem,
Ad te cupit hinc tranſire,
Quem tu dies finientem
Cernis, ardet ut exire
Poſſit hoc exilio.
Ecquid illum hîc moretur?
Aut à via quid reflectat?
Ipſe ſcis quod aſpernetur
Quicquid in terris oblectat,
Ubi fluunt omnia.

Ah! quis amat hîc tardare,
Ubi nulla requies;
Si te novit præparare
Sedes, ubi certa quies,
Ubi vera gaudia.
Jesu tu ſcis quid amavi
Prima fervens in juventa:
Illud unum affectavi
Spernens mundi blandimenta,
Ut te ſolum ſequerer.
Ut audivi quod vocares,
Sum ſecutus invitantem:
Ubi ſcivi quod amares,
Quæſivi te amantem,
Ut amante frueter.
Hoc amore inflammatus
Sprevi quicquid hîc nitebat:
Sum conſtanter aſpernatus
Quicquid in mundo placebat:
Unum Jesum volui.
Quicquid mundus habet grande,
Quo beatum ſe jactabat,
Nunquam pluris feci glande:
Mihi quicquid oſtentabat
Illud omne reſpui.
Quamvis anni defluxiſſent
Inter molles voluptates,
Et me mei ſuſpexiſſent
Inter primos & magnates;
Jam hæc eſſent ſomnia.

 Licèt

Licèt omnes collegiſſem
Gazas auri vel argenti:
Quamvis arcas impleviſſem,
Quid afferrent morienti
Præter mentis tædia?
Annis ter quater millenis
Si vixiſſem fortunatus,
Nónne velut actis ſcenis
Miſer eſſem jam nudatus
Mundi cunctis opibus?
Non ſic tecto ſub auguſto
Jacens gaudet opulentus:
Sicut ego ſub anguſto
Modò mori ſum contentus
Propinquans cœleſtibus.
Multi rerum dominantes,
Quum inſtaret meta vitæ,
Optaverunt ſuſpirantes
Pii ſortem Calibitæ,
Vel mortem Alexii.
Ecquis jam jam tranſiturus
Alto gaudet dominatu;
Quis non mallet moriturus
Commutato magiſtratu
Tranſitum Xaverii?
O mors quàm es illi dura,
Qui terrenis abundàvit!
Semper venis immatura
Illi qui nil comparavit
Quod migranti maneat.

Quàm

Quàm eſt dulce morituro
Nil terrenum amaviſſe!
Quàm ſuave tranſituro
Illud unum quæſiviſſe
Quod ſemper poſſideat.
Cui crux Jesu fuit cara
Putat ille dulce mori:
Non eſt illi mors amara
Qui conceſſit ſe amori,
Quo ſe vidit redimi.
Amat mortem imminentem
Jesu gaudens propinquante:
Ubi ſentit venientem
Illo lætus maturante
Scit ſe malis eximi.
Cura vitæ caſtioris
Menti comes innocenti,
Legis amor arctioris
Præbent omni morienti
Secura ſolatia.
Levat omnes nunc mœrores
Dura pro te pertuliſſe,
Crucem tuam & dolores,
O mi Jesu, coluiſſe
Fideli memoriâ.
Quàm delectat latuiſſe
Mundi turbas ignorantem?
Et in cella quieviſſe
Vias cœli meditantem
Quanta nunc ſecuritas!

Colla

Colla jugo ſubjeciſſe
Duræ legis & auſteræ,
Neque metu receſſiſſe
Vitæ triſtis & ſeveræ,
O quanta tranquillitas!
Non me potes ignorare
Quem hac veſte decoraſti;
Neque potes non amare
Quem tu tibi conſecraſti
Iſto donans habitu:
Ergo manum da victricem
Ad te mihi properanti:
Et cum hoſte decertanti
Dextram tende ſervatricem
In extremo ſpiritu.
Tuam crucem circumplector
Mi ſervator te adorans
Supplicantis more plorans:
Hoc amplexu quàm delector;
In hoc lubens morior.
O doloris lenimentum
Dulce pignus charitatis,
Felix ſpes æternitatis,
Bonæ mentis firmanentum,
Tibi fixus morior.
Semper mihi cordi fuit
Plagas tuas contemplari,
Et amanter oſculari
Fontes unde vita fluit
Rivis ſaluberrimis.

Sæpè

Sæpè mecum decantabam,
O quàm mihi ſalutare
His in plagis habitare!
Hîc morabor, exclamabam,
In locis tutiſſimis.
Pedes tuos Jesu Chriſte
Ore lambens verecundo,
Mentis omnes labes mundo,
Ut me purum manus iſtæ
Migrantem ſuſcipiant.
Et hæ dulces cicatrices
Tuæ teſtes pietatis
Et æternæ veritatis,
Spei meæ ſint altrices,
Sperantem reficiant.
Da te mihi ſuſceptorem
Sicut verbo promiſiſti,
Atque tuis præbuiſti;
Te fidelem defenſorem
Hoc agonis tempore.
Nè confundas diligentem:
Vivit ipſe ſi exaudis:
Tuæ vivet memor laudis
Si tu ſervas confidentem
Iſto crucis pignore.
Vota mea nè fruſtrêris,
Nè rubore ſim ſuffuſus
Quaſi meâ ſpe deluſus;
Iter meum nè morêris,
Amans ad te venio.

Scis

Scis quò meus amor tendat,
Cujus vultus admirari
Petat, atque contemplari:
Mihi Deus ſe oſtendat
Habebo quod cupio.

FINIS.

ERRATA

Pag. 9. lineâ 3. ſecarat *lege*: cœcarat
P. 15. l. 11. Nitus *lege*: Intùs
P. 19. l. 19. feſtidire *lege*: faſtidire
P. 27. l. 14. ſalvatoris *lege*: ſalutaris
P. 43. l. 13. regis *lege*: tegis
P. 47. l. 19. voluplate *lege*: voluptate.

S. MARIA Mater DEI o. p. n. p.

H. Strübel ſc. Chili.

06477a

Los Llanos de los Es-pañoles
Terræ planæ, las Pampas vel los Llanos de los Puelches seu Patagonos
Cordillera de los Pehuenches vel Pire Vutan Mapu
Montes Andes sive la
Maule fluvius
Longavì fluv
Estancia de Longavì
Moyu-mahuida
los du-rasnos
el Zerrito de Lopez
Huedchu-quito
el Molino
Nuble fl
Chillan
Itata fl
Tucapelnuevo
yumbel
Laxa fl
Entuco fl
los Angeles
Dito
Santa Fee
Nagrete
Biobio fl
Duqueco fl
Purèn
Nascimiento
31 Octob
1 Nov
Bureu
Bureu fl
Culaco
Rùcaalhue
Mulchen
Mulchen fl
Colue
Rùgaico
Ina
Malleco
Chumulco
Cule
An gol
Rùgaico fl
Mininco
Mininco fl
Pire
Choque
Quechu-Rehue
Malleco fl
Vihuen
Ragitun
Reiwu
Panqueco
Chu-cauco
Requem
Chacaico
Temucu
Coluco
Boyelemu
Dencol
Taiyen fl
Entuco
Lelvun
Terra deserta et inaquosa
Dummu
Vutan
Cura
Pelleco
Pulchinancu
Manuco
Coluco
Cùllùm
Mapu
Huera-covud
Tau-tauco
Vutan
Vir-quen
Llallecura
Cautùn fluv
Pucon-leuvu
Cuyenquen
Meco
Quemchol
Copmmo
Arquenco
Maque-hue
Putaco
Mulpruhue
Rehuemu
ñavao
Cùlacura
Tufo tuf
Llamuco
Meli-Rehue
Millahueico
Cuduleuvu
Calbuco
Rahue
Alipen fluv
Mapu
Volcan de Peteroa
Volc. de Longavì
Volcanes de Chillan
V de la Laxa
V de Callaqui
V de Villa rica
Mahuida Chagl
Cura
Lolco
Relbunleuvu
armento abundans
Vallis ingens et
Relbunleuvu
Mapu
Dahihue
Raùùleuvu
Rùgileuvu
ampla plantis et incolis frequens
Pire Vutan
Lùmalal
Chadileuvu
Curu- vel Huecubu-gelumallin v Diar
Malalhue
Vuta Covud leuvu
Chacaico
NB bivium V. Diar
Huincan
Calmuco
Covudleuvu
Lif-cai
Rangl-mallin
Sals-fodinæ
Tomen
Putun mallin
Barbar co fl
Nuùquen fluv
Raqum leuvu
Liùcura
V Diarium
Grileuvu
Jocuman fl
Carcaien
loca periculosis
Rutuhue
Sima V Dia
Urioquin
Mappa Geographica exhibens Provincias, Oppida, Sacella &c quæ Menſibus Novembri ac Decembri anni 1751 et Januario Februario et Martio anni 1752 peragravit ad Indorum Chilenſium terras excurrens P. Bernardus Haveſtadt è Soc JESU Miſſionarius
Leucæ 3000 paſſuum
Explicatio Signorum
Oppidum vel Munituncula Hispanorum
Domus Miſsionis Soc JESU
Domus ac Regio Caciquei seu Toparchæ baculo insignis
Oppidum Hispanorum desertum et ab Indis dirutum
Domus olim a Miſſionariis dictæ Sacietatis habitata
Domus ac Regio Caciquei ordinarii
NB In terra plana / los Llanos seu ina pire Vutan mapu / Domus Indorum Sunt stabiles ac fixæ nec ferme differunt a casis pauperum ac ruri degentium Hispanorum ast intra montes, qui Andes, la Cordillera, et Pire Vutan mapu vocantur, Indi sedem stabilem non habent, sed vagi locum mutant, quoties id postulat neceſſitas, si nempe deficiant vel ligna foco, vel pecori armentove pascua neque aliter contra æstum Solis, aut aeris inclementias quàm variis pellibus in lancea vel pertica suspensis se defendunt, quapropter excursionem / la Correduria / ad montes Andes aliis signis noto nempe △, quod significat me illic pernoctâſſe, et △ me ibi insuper dixiſſe pro Concione Cúmque difficiles altiſſimique montes intermedii iter efficiant multo longius, quam in mappa notari poſſit, idcirco distantiæ locorum exactè, usu Scalæ deprehendi sæpè nequeunt
Hieronimus Strubel Sculp

J777
H387c
v. 2-3

John Carter Brown

GAUDEO